
SAMZELIUS. PÅ SKOGS- OCH FJÄLLSTIGAR.

På Skogs- och Fjällstigar

af

Hugo Samzelius

Joh. Tirén

STOCKHOLM. JOS. SELIGMANNS FÖRLAG.

BIBLIOTHEQUE
SAINTE
GENEVIEVE

På Skogs- och Fjällstigar.

Jaktskildringar

från nordligaste Västerbotten och Lappland

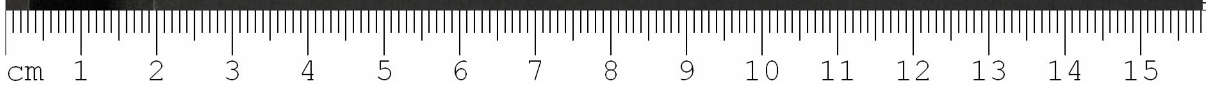
AF

HUGO SAMZELIUS.

STOCKHOLM
JOS. SELIGMANNS FÖRLAG.

STOCKHOLM
Isaac Marcus' Boktr.-Aktiebolag
1894.

Herr Jägmästaren HENNING NORDLUND,

MIN VÄRDERADE KAMRAT FRÅN KAMPANJERNA I VILDMARKEN,

EGNAS

VÄNSKAPSFULLT

DESSA SKILDRINGAR.

For mig er det nu saadan, att jeg aldrig mærker Ensomhedens Trivialitet, naar jeg færdes i Mark og Skov, ledsaget af min Hund og min Bøsse. Den friske og fri Natur, der løsner alle strammende Baand og sprænger Sædvaners og Skikkes Lænker, er mig Selskab nok; derimod kan jeg ofte føle Ensomheden Salonen, omgivet af Venner og Bekjendte.

(O. Reedtz-Thott: Fem Uger i Finland. Kjøb. 1892, pag. 2.)

* * *

Hufvudsaken är att få ut något af allt det underbara, som naturen gömmer på — choses mystérieuses.

(Helena Westermarck: Choses mystérieuses i Finsk julrevy. Helsingfors 1891.)

I. På björnjakt bland lapska högfjällen.

En vinterlifsbild från gränsmarken.

Budkafle hade i mars 1890 gått ut till jägarne i öfre Norrbotten, att eho, den det så lyste, han vore välkommen i Jukkasjärvi gamla kyrkoby den 17 april för att den 19 i samma månad deltaga i afjagandet af en björnring vid Rautusjärvi, ett "träsk" (d. v. s. en sjö) strax i söder om Torne träsk inom Torne lappmarks vilda fjällbygd. Orsaken till denna vänliga inbjudan låg att söka i det förhållandet, att jägmästar L—wall i Gellivare upprättat kontrakt med Jukkasjärvilappen Mikkel Nia med anledning däraf, att denne senare i fjället Neittipahka vid Rautusjärvi holmat en björn. — Nia hade hembjudit ringen till inköp, och L. hade ej töfvat att mot ett skäligt befunnet pris göra sig till egare af densamma. Till följd af svåra kommunikationsförhållanden och den långa distansen till jaktplatsen hörsammade emellertid endast 11 personer budkaflens anmaning, och dessa råkades ej i Jukkasjärvi kyrkby, såsom öfverenskommet var, utan först i byn Kurravaara, belägen 1,6 mil längre mot norr. Jägmästarne L—flycht, L—wall och H. Nld, engelsmannen mr Page, kassör S—hl—n och vice häradshöfding E. St—sén från Lule samt inspektor Öbg hade nämligen farit den 7,5 mil långa vägen från Gellivare rätt öfver skogarne till Svappavaara på 9½ timmar, hvilket i betraktande af det för tillfället dåliga föret och att ständigt tre personer åkte i hvarje "risla" (lång, be-

kväm, finsk spjälsläde på skidböjda medar) var en ovanligt kort tid. Härigenom hade Gellivariterna vunnit försprång framför jägarne från Torne älfdal: jägmästare H. Szs och doktor E—sön från Pajala, landsfiskal B—ström från Korpilompolo samt kommissarien H—tin från Vittangi, och när man ej brydde sig om att invänta oss i Jukkasjärvi, sammanträffade vi som sagdt först i Kurravaara den 17 sent på kvällen.

Doktor E. och jag hade med en liten präktig finnkamp kuskat i väg från vårt hemvist i Pajala kyrkby vid Torneälfven, passerat lappmarksgränsen vid Junossuvanto gamla masugnsby, där idoge värmländingar en gång arbetade i de numera vattenfyllda grufvornas schakt och med den äran stridde med den finska befolkningen för bevarandet af sitt svenska tungomål, samt efter 11 mils resa nått fram till det älfomflutna Vittangi, hvarest vi tagit in i den vänliga länsmansgården och fått kommissarien till följeslagare för vår vidare färd. Snart hade vi anländt till byn Svappavaara (= det lapska Veikivare eller Vaskivuori, d. v. s. kopparberget) med dess längesedan nedlagda grufdrift, där vi i gäststugan funno en skrifvelse från jaktkamraterna med uppgift, att dessa rest vidare till Jukkasjärvi — nåja, bara för den saken hade de ej behöft besvära sig, ty därom gaf oss folket besked. Inne i kammaren sågo vi två vackra varg-, ett järf- samt åtskilliga fjällräfskinn hänga på spikar i väggens hvitlimmade stocklag, som saknade hvarje bonad eller tapet. Denna Svappavaara by, som är belägen 3,2 mil norr om Vittangi samt midt emellan Kaliks och Torne älfvar, frapperar genast en "sörlänning" med sina allmänt förekommande hässjor, hvilka utgöras af en hög påle à la flaggstång, nedtill kringbyggd för att afvända renars skadegörelse på höet om vintern. Längre upp i fjällandet äro dock detta slags hässjor mycket vanliga. Vid affärden från det af ett flertal spridda gårdar bestående byalaget, hvilket särskildt denna årstid verkar som "indianby", klef en vansinnig lappkäring, som af folkets sladder lyckats uppfatta ändamålet med vår färd, upp på en vedhop vid en ladugård och profeterade med högan röst och fanatism i ögonen, allt under det hennes långa, tofviga hår flög för vinden och kringsvepte hennes fula ansikte: "gud vare med eder, ni jä-

gare, som dragen åstad till att dräpa björnen, den lurfvige besten, det gräsliga odjuret, den våldsverkaren..."

Vägen mellan Svappavaara och Jukkasjärvi går delvis öfver högländta, nästan kala platåer, delvis genom snåriga granskogsmarker och öfver myrar — man börjar märka, att fjällbygden ej kan vara långt aflägsen. Och det är den ej heller. Komna ned på älfven igen, som ofvan de våldsamma forsarnas långa rad, som slutar med den vilda Luspakoski, först vidgar sig till ett bredt lugnvatten eller "sel" och därpå sväller ut till ett par vida träsk, Luspajärvi och Jukkasjärvi, varseblifva vi nämligen en hel följd af fjälltoppar, hvars snöhättor just nu i förmiddagssolen glimma så grant: Altasvaara, Aptasvaara, Kerunavaara, Luossavaara, och hvad allt de heta, dessa imponerande fjäll, af hvilka flere rufva öfver rika malmskatter. De mjuka, bågnande konturerna stå i den starka belysningen skarpt markerade mot den ljusblå himmelen, och snön på branter och afsatser lyser skimrande hvit på de främre fjällen, medan den däremot synes färgad af dunkelt blågrå dagrar längre bort i de vidsträckta öde bygderna, där fornvärldens ishaf svallat fram med en våldsamhet, hvars efterlämnade spår förstumma oss. Längst bort, hvarest man vet Kaliksälfven rinna ur Kaalasjärvis och Paittasjärvis väldiga vattenbehållare, kan man tro sig skåda äfven Kebnekaisse, Sveriges högsta fjäll inne i vildaste Lappland, Kebnekaisse, hvars topp Björling var den förste att bestiga, och där kanske den kärlek till snöns och isens regioner föddes, som med all sannolikhet förfrusit någonstädes i det arktiska hafvets mannadräpande skräckrike. Ett sådant här fjällpanorama är emellertid mäktigt tilltalande ur alla möjliga synpunkter: det för sitt tysta, underbara tal direkt till vårt hjärta. Man må vara jägare, zoolog, botanist, geolog, turist, estetiker eller en helt vanlig genomsnittsmänniska, och man skall ej undgå att få mångsidig valuta af bekantskapen med de storslagna naturförhållandena häruppe. Också kunde heller ej vi tröttna att, där vi till hela kroppslängden lågo utsträckta i släden, försjunka i betraktande af fjällkomplexerna, hvilka esomoftast öfverforos af ögonblickligt växlande, trolska färgspel, utgångna från solens väldiga "strålkastare". Högt mot lätta skyar reste sig fjälltinnarna, det ensliga, sömndruckna

landets väktaretorn, mellan hvilka bergssluttningarne byggt svindlande branta vallar med betäckning af mansdjupa drifvor.

Våra rislor ila nu för ett lustigt traf fram på det isbelagda träsket, där en ypperlig, bred väg, en riktig "kungsväg", blifvit uppkörd af timmerkälkar, timmerstöttingar och lapska pulkor samt sedan jämntrampad af tusentals renar, hvilka, stadda på flyttningsstråket till norska högfjällen med dess orörda beten och ishafskusten vid fjordarne med dess härliga sommarsvalka, nyligen dragit där förbi. Emellertid plågades våra ögon oerhördt mycket af det beständiga stirrandet ut öfver de glänsande snövidderna — särskildt svedo och tårfylldes de, när vi en längre stund hållit dem fästade på isens snötäcke, hvars skaröfverdrag skimrade som hvitt siden, öfversålladt med milliarder glittrande frostkristaller. Den anmärkningen vill jag dock förutskicka, att detta onda blott var försmaken af hvad som komma skulle, ty senare råkade flere af oss ut för "snöblindhet", hvilket förhållande gaf vännen Gellivaredoktorn, numera Uppsalaprofessorn, H. V. R—d—hl anledning att i en medicinsk tidskrift om denna sak skrifva en lärd afhandling, hvari han med oss som undersökningsmaterial demonstrerade fallet, som kanske var nytt för den vetenskapliga världen (n. b. hvad *Sverige* beträffade), ehuru lapparne årligen hafva mycket men af precis detsamma. Dumt var det förstås af oss att ej medföra blå glasögon, men af skadan blir man vis — sedermera har jag på fjällfärder under eftervintern alltid medfört ordentliga "polarforskaresnöglasögon" och aldrig vidare lidit det minsta af ljusbrytningen mot snön. Jag hade visserligen nu ett surrogat i den vägen: en pincenez med blågrå glas, men denna *sof* jag bort före ankomsten till Svappavaara — jag hade somnat in en stund i rislan, och därvid föll den föga praktiska tingesten ned från nasus på mig utan att kunna återfinnas.

Nu varseblefvo vi längst bort till höger "spiran" eller väderflöjeln på Jukkasjärvi anspråkslösa kyrka, passerade efter hand hemmanen Paksuniemi, Tahkoniemi och Saari samt gjorde slutligen halt vid en gård i byn, där resande bruka taga in. Här blefvo vi underrättade om, att våra jaktkamrater för 1½ timme sedan lämnat platsen för att fortsätta till Kurravaara — de bibehöllo det försprång i tid, som de vunnit!

Emellertid skulle vi ju råka dem på aftonen. Enär hästarne behöfde hvila några timmar — vi hade hyrt s. k. långskjuts och kört med samma kampar 6 mil från Vittangi — hade vi god tid att intaga det middagsmål, hvarom de andra jägarne sagt till för vår räkning, att skrifva några brefkort med hälsningar till släkt och vänner samt för resten att se oss litet omkring. Vi hade sannerligen föga "embarras de richesses", ty Jukkasjärvibyns enda "monumentala byggnad" och sevärdhet är dess gamla kyrka, uppförd år 1726 i en stil, som tycks hafva varit tämligen allenahärskande i öfre Lappland. Nyckeln fingo vi utan svårighet till låns, passerade ett fristående genomgångstorn, som tillika är klockstapel och i hvars väggar några "griftgångar" eller grafkor finnas, där nybyggare och lappar ställa in sina aflidna i kistor för att få dem begrafna, när prästen kommer upp från Vittangi, vandrade öfver en kal kyrkogård och trädde in i det lilla träkapellet, hvars märkligheter vi ville skåda. Kyrkan syntes hafva blifvit besökt af ett skäligen stort antal främlingar under årens lopp — äldsta minnet i den vägen är de Fercourt's, de Corberon's och Regnard's tafla med högstämda latinska verser, hvari det påståendet göres, att jorden slutar vid Jukkasjärvi ("stetimus hic tandem, nobis ubi defuit orbis"), hvilket skulle hafva konstaterats vid desse lärde herrars visit på platsen anno domini 1681 den 18 augusti. De hvitlimmade sakristieväggarne utgöra kyrkans "anteckningsbok för besökande", och en mängd bekanta namn på generalstabsofficerare, jägmästare, geologer, kartografer och turister trängas här om utrymmet. I koret hänger till tack för lycklig räddning ur lifsfara vid en forsfärd ett guldkors, hvilket en i sakristian förvarad präntning angifver hafva skänkts af landsflyktige polacken Josephus Eusebius, princeps Jablonowski, riddare af åtskillige fina ordnar. Jukkasjärvi eger ett förhållandevis ganska snyggt och rätt nytt skolhus, där poststationen jämväl är inrymd.

Hästarne befunnos nu hafva rastat tillräckligt länge, och vår färd fortsattes förbi gården Puimoinen på det frusna Oinakkajärvi vidare mot norr. Under denna del af vägen varseblefvo vi för första gången fjällen vid Torne träsk, hvilka, till följd af att ögats distansbestämmelser äro så ytterligt be-

drägliga i fjälltrakter, föreföllo ligga högst två mil aflägset, medan likväl de närmaste af dem befinna sig på ett afstånd af omkring 5—6 mil från Kurravaara. Sent på kvällen nådde vi fram till bys och hälsades där af kamraternas jakthornslåtar och välkomstyttringar — där vankades då förstås både fanfarer och fanfaronnader. Belåtna öfver att vara framme, klefvo vi emellertid in i storstugan hos vår värd, landthandlanden Tornæus, som gör ganska fiffiga affärer i lappmarksvaror, togo af oss de nedrimmade vargskinnspälsarna, som med sin utåtvända hårsida läto oss se helt "djuriska" ut, och drogo af våra varma, höstoppade pjäksor samt voro sedan färdiga att glamma med de andra gökarne där inne. Är sedan att säga, hurusom jägarflocken tillbragte aftonen och en god del af natten med förberedelser till morgondagens renåkning och därpå följande dags jakt, hurusom uppsluppet skämt flödade och fabrikör Bomans flickor trådde dansen kring ett långbord, hvilken gemytlig "stämning" rådde och hurusom vi sent omsider på pörtets golf bäddade med björnhudar, renskinn, lappmuddar och slädfällar samt efter ett pojkaktigt envist, inbördes bombardement med våra primitiva sängkläder till sist öfverläto oss i den mäktige hedniske guden Morpheus våld. Hade på sådant sätt varit både morgon och afton den första dagen...

* * *

Tidigt den 18 väcktes vi af några kronojägare, hvilka anmodats att vara behjälplige under jaktfärden, med underrättelse dels att förarelappen och björninringaren Mikkel Nilsson Nia — af sina stamförvanter gemenligen kallad med vedernamnet Paska-Mikko, hvilket i parentes sagdt ej betyder något så vackert, att jag just gärna vill öfversätta det — väntade oss utanför, dels att byborna föregående dag sett trenne älgar ströfva förbi Kurravaara på väg åt öster, något som gladde oss på grund af dess offörtydbara vink om denna präktiga djurarts ökade spridning i öfre landet; älgen iakttogs för öfrigt samma år vid Naalisvaara-gården i norr om Muonionniska, vid Muonio älf, samt har redan bildat fasta stamstånd vid Vittangi och Parakka. Kläderna drogos nu hastigt på,

en bastant måltid intogs, lappgrejorna påpälsades, och man var därefter skäligen beredd att gå stundande, okända öden till mötes. Utanför på gården voro en mängd folk församlade, både lappar, finnar och svenskar, de där gärna ville skåda, huru "herrarnes" renåkning månde gå — öfverallt, hvarthän man än vände sin blick, såg man pittoreska, brokiga lappdräkter och nyfiket spelande, mörka ögon under ett kaos af korpsvart hår, som tofslufvan ej mäktade hålla styr på. Man får heller ej undra på folkets uppmärksamma intresse: de se så sällan några främlingar i sin by, i all synnerhet så här många som vi voro — — och så skulle ju vi fuska i deras handtverk och fara en lång väg med renar alldeles som lappar. Vi hade intagit våra platser i pulkorna, och under hornsignaler, rop och skratt började det vidlyftiga tåget att röra på sig; det var då inalles 21 renar med pulkor. Det gick emellertid inte så där hofsamt och beskedligt, som man begynner ett slädparti efter hästar, utan i ilande fart, i galopp, med denna ängsliga initialhastighet, som är den endast nödtorfteligen "tama" renen egen. Där fanns på en tomt en flock snösparfvar på ett par hundra fåglar, men dessa flögo förskräckta åt sidan vid vår ankomst. Så dängde vi i mer än hastigt lopp fram genom gårdarna, nedför backar och uppför backar, öfver hårdt tillfrusna myrar, där snön hopats i drifvor och pulkavägen buktade alnsdjupt under snöns nivå, och rakade uppför en lång höglandsplatå, där pulkan slängde och hoppade som en liten sparf mellan stenblocken. Man får ha ögonen med sig vid dylika tillfällen!

Nå, huru gick "herrarnes" renåkning? — frågar du. Jo, verkligen ej så illa, skall jag berätta; man måste nämligen taga hänsyn till den omständigheten, att somliga bland dem knappast sett en pulka förr, än mindre suttit eller kört i en dylik. Visserligen förekommo ju åtskilliga "misslyckade balanser", det vill på ren svenska säga så mycket som fall eller "utkastning" ur pulkan, men hvad gjorde det, när man var klädd i lapparnes mjuka, praktiska vinterkostym och käckt höll kuraget uppe — i alla fall skadade man sig ju inte! Komna ned till ängsladorna vid Rautusjoki, en älf, som rinner ur Raututräsket och uppför hvilken vår färd skulle fortsättas till björnhidet i Neittipahka, rastade vi på den punkt just, där

den föreslagna men tyvärr aldrig fullbordade järnvägssektionen Luossajärvi — Riksgränsen passerar älfven. Nu fingo renarne pusta ut och äta snö, medan vi under skämt och skratt diskuterade lidna missöden. När sedan tåget å nyo ordnats, åkte Nia som vägvisare i têten med sin ypperliga, snabba körren — "kvicka" körren heter det rätteligen på Norrbottensmål — och så gick det då framåt igen under rask fart uppför floden, som flerstädes stupar mycket brant samt vindlar och kröker sig som ett äkta fjällvatten. Snart hade vi uppnått det sista nybygget åt detta håll, Käyrävuopio, beläget omkring 1½ mil i norr om Kurravaara. Gården ligger ganska högt på en älfbrink samt erbjuder en utmärkt härlig utsikt öfver de granna Rautusjärvifjällen, hvilka stå som gigantiska poster mot väster. Boningshuset utgöres som vanligt af ett hvardagsrum eller pörtet (det finska pirtti), till större delen fylldt af en kolossal väfstol och den ej mycket mindre spiselmuren, samt en för gäster och mjölkförrådet afsedd "kammare". Det är för tillfället "tapetseradt" med två vackra skinn af korsräf, ett af utter och flere stycken af fjällracka. Mot ingången till förstugan, hvarest en dörr leder dels till pörtet dels till kammaren — till denna senare kommer man ock genom en bredvid pörtets spiselmur befintlig dörr —, vetter façaden på ladugården, ett mörkt och lågt, snuskigt kryp-in, där de magra små fjällkorna, hvita och hornlösa, stå fastklafvade i trånga bås. Hopar af afsågade, i ur och skur hvitnade renhorn äro tydligen i afvaktan på något större limkok uppkastade på fästallets torftak — här i en hög spanade jag reda på ett ovanligt stort horn af en renhärk (rentjur) med präktig pannskofvel, hvilket horn jag på återvägen från jakten förde med mig trots mycket besvär — — nu sitter det emellertid på väggen i mitt arbetsrum, en orrbulvan, skjutväskan och gevärsfodralet hänga på dess grenar, och det är mig en kär erinring om färden till Rautusjärvi. På gården sprungo ett tiotal getter, hvilka undersökte oss med synbart intresse och begärligt åto upp nästan allt det hö, som tjänade oss till underlag på pulkornas hårda träbotten; de små killingarne, som voro mycket näpna med alla sina roliga, graciösa skutt, hade fritt tillträde till pörtet, något som emellertid ej förvånade mig så värst, enär jag nyss förut i januari sett betande getter helt trankilt pro-

menera på gatorna i Hammerfest, som ju i alla fall är en stad, om också den nordligaste på jorden.

Efter en behaglig liten lunch hade vi åter inskeppat oss i våra vingliga snöbåtar och voro så redo att färdas de återstående 4½ milen till björnens hide i fjället. Renarne trafva i väg. Det ystra galoppet, som blott minskar djurens uthållighet, har nämligen nu alldeles öfvergifvits. Längs efter vattendraget står i strandbrädden nedom videsnåren ett upptöadt järfspår, som troget följer vår kosa ända fram till fjällen. Här och där har en hare skuttat hän öfver snön, här har fjällrackan smugit på silkestass för att öfverrumpla den, här har vargen strukit fram. En kamrat hade jag med mig, som jag hittills alldeles försummat att presentera för läsaren. Det är en hund helt rätt och slätt, en långhårig lapphund vid namn Skuolffe, det är uttydt fjälluggla. I februari hade jag köpt den af en lapp, Aslak Jonsen Bals (afkonterfejad af Sophus Tromholt i hans bok "Under Nordlysets Straaler") i Koutokäino inne i norska Finmarkens fjällöken, därpå fört den med till Pajala via Karesuando och Muonionniska och nu tagit den med mig upp på björnjakten — det är emellertid ej samma Skuolffe, hvilken är känd från hundutställningarne och Kennelklubbens tidskrift utan en äldre upplaga, som ursprungligen hette Barje, men af mig blef omdöpt; han omtalas dock i en uppsats "Girjes" i Kennelklubbens tidskrift. Denne Skuolffe följde nu med för att pröfvas såsom björnhund — hvartill han på grund af sin sällsporda feghet likväl ej alls dugde: han slokade svansknorren och deserterade ömkligt vid åsynen af den skjutna nalle — och förde under vägen ett beständigt oljud, i synnerhet när han blef trött, då han skällde i ett kör. Han beredde oss dock litet omväxling på resan genom att i strändernas björkdungar drifva upp den ena kacklande ripan efter den andra, undersöka alla rofdjursspår och reta renarne, hvilka antingen gjorde en förskrämd afvikning ur pulkarännan eller också sänkte hornen till försvar, när hunden kom rusande. L—flycht hade också en hund med sig: en liten tax, som helst låg i husbonds knä och åkte med i pulkan.

Ungefär ¾ mil bortom Käyrävuopio öfverskrider man dessa trakters barrträdsgräns. Fram på älfvens snöhöljda kungsgata slingrar tåget alltjämt, ibland i hastig fart, ibland, när

solen bränner hetast, långsamt och tråkande. Här och där har endast helt bräcklig is kunnat bildas till följd af den starka strömsättningen, och stundom åker därför pulkan genom isen ner i farliga, vattenfyllda hål, ur hvilka renen då anstränger sig förtvifladt för att kunna draga upp pulkan och körsvennen, som i regel blir våt om sitt bakre parti. Ofta måste vi med stor försiktighet passera isflaken kring forsarne, som gått öppna vintern igenom, ofta måste vi för att undvika dessa senare göra vidlyftiga omvägar öfver myrholmar eller stranduddar med en myckenhet af snö. Där en större klippa ligger i älfven, har isen i skimrande, glasgröna spegelskifvor och till likhet med de kringbyggda salongsventilerna på en ångares akterdäck eller en kolossal s. k. hafstulpan, som man kan se blomstra t. ex. på ostronskalens kalkskift, blifvit upplyftad på stup mot stenens topp. Ut öfver forsfårorna sträcka sig också dylika isstycken härs och tvärs likasom af begär att eröfra terräng från och helst alldeles fjättra det fria, iskalla fjällflödet. Här i en "koski" (fors) lyfter en skrake, som egendomligt nog legat kvar på vinterfiske och ej följt med på flyttningsstråten söderut. Färden går som sagdt helt långsamt i förmiddagshettan, ty dels är isen ofta opålitlig, dels önskar renen helst smällkallt väder, om frågan gäller att skynda och vara riktigt uthållig. Alldeles lugnt är det också, och vi blifva grundligt solbrända, känna vi: skinnet kring näsan och ögonen börjar att flagna af — en af jaktdeltagarne presenterade sig längre fram i så godt som alldeles flådd nasus. Ingenstädes verkar den tidiga vårsolen så starkt som just i fjällbygden med dess skarpa ljusbrytning öfver de hardt när oändliga snövidderna; under min expedition genom de fyra nordländernas lappmarker i mars och april följande året blef jag så pass brunstekt, att jag mer liknade en indian än en skandinav. Nu kände vi ögonen lida i hög grad af att beständigt se ut öfver den sollysta snön, de svedo och tårfylldes samt utsatte oss för åtskilliga egendomliga syn- och färgvillor — vi voro med ett ord angripna af "snöblindhet" och kommo härigenom att indirekt tjäna vetenskapen, såsom antydt blifvit. Otvifvelaktigt predisponerar denna snöblindhet genom ögonkatarren (conjunctivitis) för starr, ett åtminstone bland de nordligaste fjällapparne allmänt förekommande ondt, som af veder-

börande själfva "behandlas" på det utmärkt radikala sättet, att kanten af hornhinnan skrapas med bälteknifven — samma enormt stora knif för öfrigt, hvarmed lappen skrapar kölen på sin pulka i "klubbföre", och hvilken kan sägas vara hans universalredskap för alla möjliga ändamål. Då emellertid lapparne ofta nog gå ganska hårdhändt till väga vid denna "rengörning" i ögonen, är det rätt vanligt att träffa särskildt äldre lappar, som till följd af detta bastanta slags "naturmedicin" äro beröfvade synen på någotdera af ögonen. Lapparne hafva såsom bekant små, djupt liggande ögon — dessa ackommodera sig väl till skydd för vårsolens öfverflödande ljus och för den heta, tvinande röken i nomadernas vadmalskåtor.

Vår långa "rajd", d. v. s. hela följden af renar och pulkor, rör sig fortfarande framåt, efterlämnande som spår en öfver nysnön löjligt slingrande kroklinje. Alldeles säkert är nämligen, att en ren ej kan springa rakt fram mellan två punkter, ligga de än så nära hvarandra, utan att göra en massa slingerbultar under vägen, och är förkörarerenen aldrig så "rak" (obenägen att göra större kurvor under loppet), ringlar sig ändå pulkastigen som en orm fram öfver älf och mark. Råkar man nu köra på sladden och se det där spektaklet helt tydligt, kan man ej undgå att förarga sig öfver främsta renens "vinglande stråt" och de andra djurens — naturligtvis under bete i vildskogen nödvändiga — oreflekterade sätt att troget hålla efter i spåret: gör den ena renen en utvikning på sidan om detsamma för att nafsa åt sig litet snö, strax följer den efteråt kommande detta krökande spår i stället för att gå en närmare och rakare väg. När Sophus Tromholt låg i norska Finmarken på observationer af norrskenet — numera kanske lika ofta och med större rätt kalladt polarsken, enär det ju uppträder också vid sydpolen — roade han sig med att räkna ut, att renen med alla sina perimetrala krumbukter gör vägen jämnt 1.5708 gång längre för sig och den resande än om han gått diametralt, något som vittnar om en rätt originel matematik och torde vara skäligen variabelt, enär siffran med all visshet afsevärdt växlar i storlek i mån som förkörarerenen är mer eller mindre "rak". Naturligtvis är det lifvet i de stiglösa ödebygderna, där renen ströfvar fram på bete under

ständiga krokar mellan träd och stenar, som vållar djurets här berörda egendomliga vana på färdvägar.

För intagandet af en matsäcksmiddag göres rast på en bergsklack nedom Ropivaara, hvarifrån vi hafva en hänförande grann utsikt öfver ett storslaget och vildt fjällpanorama i gråblå belysning. Borta i fjärran nästan hägra några stupande branta fjäll, genomskurna af Rautusjärvi liksom af en trång ravin — där borta, dit det ännu är en god bit, bor vår nalle, som färden gäller. Nu packa vi snö i grytor och pannor, göra eld i knotiga fjällbjörkgrenar, låta snön smälta och vattnet koka upp, hvarefter vi med beskäftig fart laga kött, kaffe och té och med den aptit, som är ett lika oumbärligt som oundvikligt appendix för allt vistande ute i fria naturen, inmundiga de enkla anrättningarna. Renarna, hvilka blifvit släppta för att söka sig laf under snön på en angränsande fjällslätt, infångas nu, medan vi suga på lilla pipan och dricka en sista "panacé" (te med brännvin), af Nia med den långa kastsnaran, som han eljest under resan bär som en cartoucherem öfver axeln — han smyger fram som en indian på krigsstig i Coopers romaner, kastar kraftigt det ringlande repet, så att snaran glider ner öfver härkarnes horngrenar, rycker till ett tag och har den stretande krabaten så fast som helst.

Tåget ordnas å nyo och färden går ned mot Rautusjoki, passerar Kuolatsjaure eller ett till träsk utsvälldt parti af älfven och når efter hand ut på det stora Rautusjärvi, d. v. s. rödingträsket (af rautu, röding) — det lär nämligen finnas godt om ypperlig röding här. Midt i isens "vintergata" mellan fjällen ser man en liten holme, prydd med ett enkelt kors — — hvadan detta? Vi "langa" man från man en fråga därom till lappen, som säger oss, att lappar, hvilka om sommaren ligga med sina renar bland dessa fjäll, bruka här jorda sina döda, hvarefter på senhösten eller vintern, när kölden bygger väg för renen genom ödemarken, liken föras ned Jukkasjärvi, så att prästen kan få "läsa" öfver dem och bereda dem plats i helgad kyrkogårdsmull, då de ej vidare kunna "gå igen". Kvällningens halfdunkel faller nu vida öfver nejden, norrskenet börjar brinna på himmelen.

Fjället, där björnen redt sig vinterhide, ligger framför oss som en gigantisk borg med stjärnors tindrande väktar-

eldar ofvan tinnarne och förefaller vara oss helt nära, hvarför vi högligen undra och förarga oss öfver att aldrig nå hän dit — vi muttra i vårt stilla sinn öfver lättjan hos renarne, men dessa springa nog lika käckt som förut och till och med raskare, ty det har blifvit ganska kallt i luften. Enda rätta skälet till att vägen synes oss så odrägligt lång är emellertid det, att vi såsom vanligt i fjälltrakter underskattat distansen och äro smått trötta efter den ansträngande dagsleden. I Wälivaaras och Ruotaktjåkkos trånga pass tränga vi fram som blodlösa skuggor i en vildmarksdröm och styra därefter kosan åter ut på kala isslätten. Ändtligen nå vi stranden under Neittipahka (= det lapska Vittjatjåkko, d. v. s. kvinnobröst), fara fram öfver en snörik myr och göra halt för att bivuakera på en låg platå vid foten af fjället. Också här är emellertid snön mycket djup: där skaren ej bär, klifva vi ned oss öfver knäna, då vi stiga ur pulkorna. Nu släppas renarne lösa för att själfva skaffa sig mat och hvila, en sommarkåta, som Nia medfört, reses med i snön neddrifna stänger, och af dvärgvuxen fjällbjörk göres en flammande brasa midt i tältet, genom hvars knappa rökfång gnistregnet lustigt sprudlar upp mot den matta stjärnhimmeln. Till sist, klockan 1 på natten, äro vi färdiga att äta litet och att sedan gå till hvila, somliga på renhudar inom den dragiga kåtans väggar, där snön så småningom smälter i värmen från grenvedsglöden, andra — och dit hörde jag — vid lägereld under bar himmel, där vi bäddade ner oss i våra pulkor och hade det rätt skönt, fastän det var öfver 15 grader kallt om natten. I fjällväggen ofvanför oss sof björnen.

* * *

Klockan åtta på morgonen den 19 april började vi att med gevären hängslade öfver skuldrorna och med stafvar i händerna bestiga fjället, som tornade sin väldiga massa ofvan oss. I têten klef lappen med långa fjät i sina ludna pjäksor, efter honom följde kronojägarne, sedan vi andra — det var som i fält: manskapet får söka möta faran först, hvarefter höga vederbörande i lugn och ro komma och tillgodogöra sig segerns frukter. Emellertid mäktade ej alla jägarne följa med

ända upp till hidet utan fyra af dem stannade halfvägs under förklaring, att de voro alldeles uttröttade af klättringen och kände svindel, sedan de under en rast "försett sig" på branterna; malicen vill veta, att dessa groggat något oförsiktigt på morgonkvisten. Denna kvartett utposterade sig således vid en del djupa vårflodsgångar eller skrefvor i fjällsluttningen, där de lofvade knäppa nalle, om ej vi kunde taga död på honom vid hidet. Var bestigningens första hälft svår, blef den andra det i dubbelt mått. Flerstädes måste man nämligen klättra uppför ett plan med ända till 60 à 70 graders lutning. På ett ställe borde man gripa tag i en björkbuske för att kunna svinga ena foten upp i närmast öfre spår, på ett annat måste lappen ringla ut sin kasttöm för att vi skulle få ännu ett stöd utom stafven. Lycka i sanning, att snön låg så fast öfver fjällklyften och att skaren var så utomordentligt hård! Ett enda steg, som slant, skulle dock låtit oss hejdlöst rulla ner utför de svindlande branterna för att krossas mot snöfria klippblock, som i mängd lågo utströdda i de nedre sluttningarna. På de af lappen och de förstgående upptrampade, stundom i skaren med yxa uthuggna "trappstegen" nådde vi till sist hidet, som låg ungefär 500 meter högt uppe i fjället och utgjordes af en grotta under en väldig häll, som väl kunde vara omkring 5 m. hög och 15 m. bred.

Jaså, här var det alltså, som skogens drott, ödemarkens ensligt ströfvande envåldshärskare, gått till hvila för att under ostörd vintersömn bida vårens återkomst! Hit i vilda fjällbygden hade han dragit fjärran från de yttersta nybyggena i den lappländska västern, hit hade också Nia på skidor eller med ren envist följt hans spår från Kattuvuoma på andra sidan Torne träsk. Ansträngande var det helt visst att gå eller på skidorna saxa uppför alla mötande branter, farligt ofta nog att ränna utför dem, men Nia är en uthållig karl med muskler som stål, har lärt att på egen hand reda sig och möta farligheter i marken — dessutom kände han hidet vara ett vanligt vinterbo för björnar. — Här torde nu vara skäl att så godt genast omtala, hurusom Nia strax efter inholmningen velat taga björnen på spjut och till den ändan genom inskjutande af störar inåt hålan och aflossande af skott sökt få ut nalle, som likväl endast lät höra af sig genom en

brumning, förnummen blott som ett doft eko djupt ur berget. Då hade Nia varit så pass mycket affärsman, att han med stora och små stenar täppt för ingången samt därpå till jägmästare L—wall i Gellivare sålt ringen för 100 kronor. L—wall skulle få skottpengarna och lappen hälften af köttet; funnes ingen björn, skulle Nia betala 200 kronor — ganska hyggliga och fiffigt hopkomna villkor, icke sant? Men så må också erinras om det förhållandet, att lappen ju förtjänade på att lämna oss skjuts till och från jaktplatsen, och det slog till ganska bra på den långa vägen.

Under spänd afvaktan på hvad som komma skulle ställde vi oss nu på post kring hidet — somliga framför detsamma, andra på eller helt försiktigt bakom klippan där ofvanför. Den öfverenskomna regeln var, att björnen måste vara kommen utom hidet, innan skott fick lossas på honom. Snön, som hvirflat hop till manshöga drifvor vid ingången, skottades undan, stenarna, som förvarade bostaden, brötos bort, "färdigt gevär" gjordes efter hela skyttelinjen — men ingen björn hördes af eller syntes till. Huru vi nu betedde oss? Jo, några medhafda svärmare kastades in, af hvilka somliga brunno af, andra ej; den, som skötte pjeserna, kastade sig emellertid ögonblickligt åt sidan för att undgå "den utrusande björnen", men allt var tyst, ingen nalle kunde förmärkas. Några dynamitknallhattar slängdes samma väg och smällde af med dof knall — fortfarande ingen nalle! Långa björkslanor kördes in, revolverskott aflossades — ändå ingen nalle! Nej, vi "arbetade under ogynnsamma omständigheter", såsom det heter i bedröfvade revisionsberättelser, det var ju alldeles tydligt — kanske att man rent af farit den långa vägen "i ogjordt väder" och att Nia misstagit sig samt stenat igen hidet först sedan nalle gått sin kos bort till tryggare trakter; jo det skulle just vara ett skönt spektakel! Kanske också möjligen, att något af lappens på måfå inslungade lod dödligt sårat djuret, som nu låge både dödt och fruset där inne i grottan! Ja, hvem kunde veta!

Hvad skulle man emellertid nu taga sig till? Påtagligen var en grundlig undersökning af hidet det enda tillförlitliga sättet för att utröna, huruvida nalle verkligen var "hemma" eller ej, men hvem ville månne erbjuda sig att göra en

sådan? Öppningen till hidet såg man nämligen utgöras af en låg och smal gång, där en människa väl näppeligen kunde kräla sig in — tänk nu om nalle, skrämd och förargad öfver oväsendet i sitt eget vinterpalats, ville rusa ut i det fria och kämpa med inkräktarne! Då gällde det ju lifvet för den djärfve fridstöraren, ty en retad björn är ej att leka med, om man också har tillräckligt stort svängrum under striden mot honom! Man tillsporde lappen, om ej han vore hågad att krypa in och ödmjukt göra nalle ett besök, men han betackade sig för äran och gaf ett bleklagdt nej till svar; visserligen sade han sig känna, hurusom jägare bland hans stamförvanter stundom gå in i hidena för att få ut björnarna, men då var detta ett nästan ofarligt krigsknep, som emellertid brukade ha den verkan, att nalle vid oväsendet i hidet gaf sig i väg utan att det minsta skada jägaren, som trängde sig åt sidan, hvarefter krabaten togs på spjutet eller sköts af lappen där utanför. Då hade likväl frågan gällt rymliga grottor men inte sådana här bås, där björnen i sin förskräckelse omöjligt kunde komma förbi utan att söndersarga eller rent af äta upp den fräcke, som stängde hans väg till friheten. Ja, hans skäl voro ju talande nog, och vi kunde förstås ej annat än gifva honom rätt, ty det föreföll både högst drumdristigt och lifsfarligt att aflägga en visit hos nalle under sådana omständigheter som de förevarande. Men med att vänta under overksamhet voro vi naturligtvis ej alls betjänta, då nalle inte ville komma ut, hvarför jägmästare H. Nld, som är skäligen hetlefrad ibland och nu mist tålamodet, sade sig vilja gå in och undersöka hidet. Med en irländsk buldog-revolver af grof kaliber i bältet och för "belysningens" skull en ask säkerhetsstickor mellan tänderna kröp han strax därefter behjärtadt in, ehuru han blott med största svårighet kunde pressa sig fram. Efter några sekunder, hvilka för oss voro långa som dagar, kom han ut och sade sig ej hafva sett till något märkvärdigt — jag glömmer aldrig den där skäligen dystra situationen, som ännu står lifslefvande inför mig: ett par korpar flögo skriande kring fjällets snöhöljda tinnar, jag hade lofvat att gå in efter vännen N., om han ej kom ut, att hälsa hans mor, om han skulle dödas och jag skulle bli i lifvet . . . Emellertid gick allting väl, och N. förklarade sig genast efter

första "titten" önska göra en grundligare undersökning. Af en del torrved, som anträffades i hålans mynning, och af björknäfver gjordes ett bloss, som fästes vid en af våra fjällstafvar, hvarpå N. kröp in. Blosset räcktes honom, han tände detsamma och rannsakade grottväggarna en stund. Äfven denna gång stod likväl intet att upptäcka.

Lappen hade nu blifvit pigg på efterforskningarne och ville gärna följa med in, när han tvenne gånger sett Nld komma ut helbregda efter utmanande besök hos nalle. Så rekognoscerade då dessa båda terrängen, men intet af vikt kunde iakttagas. Jägmästare N. hade emellertid nu kommit på det klara med, att grottan utvidgade sig till en gång åt höger, samt vid blossets sken öfvertygat sig om, att där åtminstone ej fanns någon björn — en "lega" eller ett präktigt hopkommet hviloställe, som dock ej föreföll hafva varit användt under året, hade han däremot funnit ett par manslängder in i hidet, just där gången förlöpte åt höger. Jägarne började nu att mista sin tillit till lappens uppgifter och misstänkte smått, att det ej var så alldeles helt med affären — kanske att ingen björn fanns eller under året funnits i hidet, mumlade man. Nia lånade då af en bland oss en bakladdare med kulpatroner i piporna och kröp ensam dit in; efter en stund kom han ut och förklarade, att hålan grenade sig äfven åt vänster och där till en ganska lång gång. Antagligen var det också just där, som björnen fanns, menade han. Jägmästare Nld och lappen gingo nu in tillsammans, och inom kort hörde vi N. bekräfta lappens uppgift angående hålan åt vänster; någon björn hade dock ej synts till. Vid denna undersökning hade emellertid Nia råkat sätta eld på den omtalade bädden af ris, lafvar och fina kvistar, hvilka, torra som de voro, brunno med fart och utvecklade en intensiv rök, som trängde ut både genom en springa i kungagemakets tak och genom dess dörr samt för en stund omöjliggjorde hvarje inträngande i hidet. Lappen sade sig hafva gjort detta för om möjligt röka ut nalle, och det var ju inte så galet tänkt i fråga om den här envisa besten, men i vår misstänksamhet vädrade vi naturligtvis genast en fint i hans tilltag.

Medan röken bolmade där inne i hidet med dess mer än märkvärdiga björn, hade vi under en kvarts timme tillfälle

att ostördt njuta af den härliga utsikten från fjället. Liksom ättestupor för jättar och troll stå fjällväggarna med snöhöljda krön på andra sidan Rautusjärvii: Latakatjåkko, Öfre Wälivaara och Suortatjåkko; de branta stupningarna af Nedre Wälivaara, hvarunder vi färdades fram den gångna natten, ligga nu som då i skuggan, blågrå, allvarsamma; längst åt vänster ser man Kuolpanjuonje med dess lodräta klippafsats, utför hvilken en renflock på mellan tre- och fyrahundra djur ett föregående år hade störtat ned till följd af ett snöskred och naturligtvis omkommit. Mot väster begränsas utsikten af särdeles höga fjällkedjor — eljest ha vi härifrån ej fullt 5 mil till riksgränsen och knappa 8 mil till Ofotenfjorden vid norska kusten. Ripor flyga i mängd kring sluttningarna af Vittjatjåkko, det besvärliga björnfjället, där våra renar synas gå på bet; strax invid oss slår en riptupp ner på skarsnön invid en björkbuske och låter höra sitt ifriga "krrr-rrr-rrr-kobeber-kobeber-kobeber"; långt ner i dälden ligger vår kåta, kring hvilken vi se de öfriga jägarne sitta i ljufligt lugn — de hafva ledsnat på att vänta. I samband med dessa naturförhållanden bör jag väl ock nämna det rätt egendomliga, att jag strax vid hidet fann en liten fjäril — en Euprepia-art, skulle jag tro — som narrats fram af den mäktiga solvärmen och med darrande steg promenerade på en vissen refva ripbärsris (Arctostaphylos alpina).

Nu hade Nia skalat en mängd näfver från alla försigkomna fjällbjörkar i grannskapet och gjort sig ett försvarligt stort bloss, hvarmed han kröp in i hidet — snart sprattlade hans ben rent förtvifladt i hålans mynning, vi hjälpte litet hvar till med att i en fart hala ut honom, och han förklarade då, att han sett björnen skymta längst bort i den vänstra hålan. Som emellertid vår (för öfrigt alldeles malplacerade) misstro var väckt, och lappen ansågs alltför jäfvig till sagesman såsom varande pekuniärt intresserad i jaktens utgång, vann denna uppgift föga tilltro, i synnerhet sedan jägmästare Nld efter ett förnyadt besök sade sig kunna med säkerhet påstå, att någon björn ej fanns där inne. För att draga vårt strå till stacken och i fall af rättstvist kunna verka till sakens utredning kröpo nu en kronojägare och jag in — — rätt som det var, hviskade karlen, hvilken låg före mig i gången, att

han såg björnen. "Nå, så skjut då för f—n!" — ropade jag men han bara sparkade mig i hufvudet och ville ut, något som dock var lättare sagdt än gjordt, ty först skulle förstås jag ut, och som jag hade fullt med näfver och därtill en revolver mellan bröstet och jaktrocken, råkade jag i hastigheten fastna på ett par stenar mellan tak och golf och blef blott med möda utdragen. Då gaf kronojägaren sig den och den på, att han verkligen sett en björn men ej vågat skjuta, enär han ej trott sig kunna göra ett fullt säkert skott i den klena belysningen — han var för öfrigt alldeles blek af förskräckelse, stackars karl. Jägmästare Nld gick nu in ännu en gång men kunde trots den meddelade anvisningen, att björnen borde sökas långt åt vänster, ej upptäcka någon björn: sannerligen en egendomlig nalle menade han, som aldrig behagade uppenbara sig för honom! Troligen vore "björnen" där inne endast ett bedrägligt reflexspel af näfverblossets sken öfver de skumma grottväggarne, menade han. Nia, åtföljd af tvenne kronojägare, som hade ordre att hålla ögonen på den af oss nu särdeles starkt misstänkte nomaden, kröp emellertid en sista gång in i hidet med den lånade bakladdaren i handen — — länge dröjde det, innan de båda kronojägarne kommo fram utan att kunna inberätta något — — så knallade tvenne dofva skott, och lappen kom hastigt utkrälande, talade om för oss, att han vid det halft utbrunna blosset skjutit björnen antingen i halsen eller hufvudet, kastade i upprörd sinnesstämning geväret ifrån sig på snön och svor på finska en lång ramsa öfver att de föregående "forskarne" varit till den grad fega och trängt fram så pass liten bit i grottan, att de kantänka ej kunnat se det allra bittersta af nalle, som nu han hade skjutit, han Mikkel Nilsson Nia.

På grund af jägmästare Nlds uppgifter voro vi emellertid trots lappens skott och påståenden samt och synnerligen så godt som tvärsäkra på, att det ej fanns någon björn i bergsgrottan, och de flesta intresserade sig ej alls för nalle vidare utan skämtade grymt med Nia och bådo honom skaffa ut en tapp hår eller helst en fet, präktig tass af krabaten. Häradshöfding St—sén ställde sig morsk och bredbent framför ingången till hidet, beväpnad blott med sin fjällstaf och i humoristiska ordalag utmanande "vännen Pettersson" till duell

på käpp eller björnspjut eller hvad som helst men att för öfrigt raska sig, ty han, E. St—sén, tänkte gå ner och få sig en smörgås och en sup. Utledsna på denna långrandiga kryssning mellan hopp och misströstan, duktigt hungriga — ty frukosten hade afätits mycket tidigt och nu var det senare än middagsdags — och lika frusna — ty solen, som på förmiddagen brände längs fjällbranterna, hade vandrat undan, och en kylig vind började blåsa i dess ställe — hade samtliga jägarne god lust att följa häradshöfdingens exempel att gå ned och gjorde sig redan i ordning att troppa i väg, då — — ett doft brummande, understundom afbrutet liksom af rosslingar, lät förnimma sig inifrån grottans hide. Nu visade det sig sålunda, att lappen haft fullkomligt rätt i sina påståenden och ej farit med svek eller lögn eller spelat teater där inne! Det fanns då verkligen en nalle, till på köpet en ganska svårt sårad nalle, ja, det var ju numera alldeles uppenbart!

Jägarne intogo åter sina förra håll, och vi väntade hvarje ögonblick få se björnen komma utrusande i hög grad af raseri eller dödsmärkt släpa sig fram för att på de vilda djurens vis kunna få draga det sista andedraget i fria luftens fulla dagsljus, men minuterna skredo, och ingen björn syntes till — nåja, det voro vi då vana vid! Ännu ett tag borde således påhälsning ske hos nalle i hans vintervistelse för att gifva honom det sista sakramentet och respass från all jordlifvets vedermöda till en "bättre" värld än fjällens, om en sådan kan tänkas, men hvem ville åtaga sig detta uppdrag, ty ett slikt tilltag var den här gången vida mer riskabelt än nyss, ett vågstycke för resten, som i fråga om ett så pass trångt hide ej lärer så ofta kunna upprepas med lyckligt resultat men väl med motsatsen. Om lappen ville gå in? Nej, tack så mycket, Nia tyckte sig ha gjort hvad han kunnat med denna krångliga björn, och det hade han ju också! Och ingen af de andra heller ville bry sig om att alldeles i onödan "offra lifvet". Jägmästare Nld, som redan i början af jakten dokumenterade sig såsom en det djärfva modets man, kröp då dristigt in men kom genast ut igen, enär han till följd af genljud i hvalfvet tyckt sig höra nalle brumma strax bredvid sig. Så blef åter en längre paus, hvarunder man djupt ur grottan hörde nalles fortsatta stönanden. Till sist gick jägm. Nld in på nytt —

det var *åttonde* gången, detta! — med sin expresstudsare på helspänn och lappen Nia tätt i hälarna med björnspjut och bloss, och vid det han då såg en otymplig skugga röra sig i cirklar längst in i hålan till vänster, afsköt han det skott, som blef nalles slutliga bane — — — ett tungt fall, några ilskna brummanden, snart följda af rosslingar med det framfrusande blodet, nådde den käcke jägarens öron; så blef allt tyst. Blosset hade slocknat vid skottet, och då Nia strök eld på en tändsticka för att betrakta situationen, låg på blott en alns afstånd framom Nld en gulbrun massa, som ej rörde på sig trots lappens spjutstötare — det var nalle, som var dödad, ändtligen dödad.

Den lyckosamma utgången rapporterades genast till jaktkamraterna, och snart återkastade fjällväggarna ett lustigt eko af hornsignaler, dånande hurrarop och smattrande gevärs- och revolverskott. Från de vid Vittjatjåkkos fot kring kåtan spridda jägarne, hvilka ledsnat på det i deras tanke lönlösa postandet och längesedan återvändt till lägret, besvarades dessa våra segeryttringar med en gevärssalva. Så gjorde lappen fast sin kastsnara om nalles hals, hvarpå vi halade och drogo af alla krafter hela bunten — i hidets mynning visade sig snart ett kolossalt stort hufvud med lyckta ögon och efter hand, sedan den starka, snodda sentömmen flere gånger sprungit af, hela den gulbruna, lurfviga pälsen af vårt präktiga byte. Det var en äldre hane, en riktig hedersknyffel, som vi efter ej mindre än tio timmars väntan och mer än vanligt spännande jakt blifvit herrar öfver. Att nu begifva sig tillbaka till högkvarteret var fullkomligt befogadt, hvarför vi hastigt lassade på oss vapnen och andra medförda saker samt anträdde nedstigningen i rask takt utför de tvära branterna — det gick till och med så raskt ibland, att man höll på att stupa på näsan. De, som ej vågade gå eller litade på sin förmåga att kunna hejda farten genom att af alla krafter streta emot i backarna, åkte därför helt gemytligt ner öfver skaren på det kroppsparti, hvarmed en vis försyn utrustat människan för just dylika eventualiteter. Men nalle skulle naturligtvis med också! Han blef hjälpsamt nedfirad vid sidan om vår stig och tills vidare lämnad invid en björkbuske, som skulle stödja krabaten och hindra honom att ramla vidare ner utför fjället — ofvan oss

löpte hans svindlande väg som en bred, blodröd insättning i det hvita skartäcket. Sedermera syntes från vår lägerplats denna af skottsåren dränkta väg från hidet såsom en underligt sig ringlande, mörkfärgad strimma.

Komna ned till kåtan mottogos vi med hurrarop af kamraterna därstädes, och naturligtvis blefvo framför allt jägmästare L—wall, som ställt till med roligheten, jägmästare Nld, som afvecklat alla trassligheter, och lappen Nia, som "upptäckt" nalle och gifvit honom en allvarsam erinring om hans förestående bortgång, härvid fêterade. Sedan intogs en kraftig, värmande måltid af s. k. lappkok, d. v. s. kokt renkött och den däraf erhållna buljongen. Omedelbart efter den sena middagens inmundigande stegade lappen och kronojägarne i väg uppför fjället för att till vårt läger nedskaffa björnen. Nu yppade sig då ett sannerligen pittoreskt motiv vid den lustiga färden utför de snöhöljda branterna: ett oredigt vimmel af folk och yrande snö och den dödade björnen, som rullade ner i viga, mjuka volter och liksom i ilska svängde sina väldiga ramar. Lyckligt och väl nedförd från fjället, blef nalle föremål för så mycken uppmärksamhet och hedersbevisning, som det höfves en vildmarkens fallne drott, ett par flaskor medförd champagne slogs upp och dracks i bägare, kaffekoppar och på tefat — jag har aldrig i mitt lif smakat maken till champagne! — och efter ett anslående liktal af jaktherren dracks så den stupade björnens skål med all möjlig révérence för hans minne. Härefter blefvo vi samt och synnerligen afkonterfejade af mr Page — det var för visso ej hans fel, att en ljusstråle kom in på plåten och skar hufvudet af björnen, som för öfrigt på fotografien ser ut som en dödfull karl, hvilken sofver ruset af sig.

Så småningom skred man nu till björnslakt, hvari Nia dokumenterade sig vara väl förfaren. Den präktiga huden, hvilken omedelbart efter "slaktsupen" förärats jägmästaren Nld till framtida hågkomst och såsom ett tacksamhetsbevis för hans tappra och välbehöfliga ingripande i jaktens gång, skildes varsamt från det flerstädes två tum tjocka fettlagret ofvan köttet, kroppen styckades i lämpliga stekar samt inpackades i transportakjor, och skottsåren undersöktes — vi hade ju en "medicinman", som naturligtvis var van att karfva i lik, med oss och

kunde därför få godt besked. Lappens ena skott befanns hafva bommat, medan åter den andra kulan helt nära hjärnan gått in i öfre delen af kraniet, snedt genomskurit detta, krossat underkäken och därefter gått ut — ett utmärkt vackert skott, ty Nia hade med användande af en för honom helt främmande gevärsmodell aflossat detsamma i beräknad riktning, när björnen ett tag bet i en björkstör, som under lappens kropp låg inskjuten i gången till vänster i hidet; dock kunde detta skott ej med bestämdhet angifvas vara dödande. Jägmästare Nlds skott med expresstudsaren åter hade trängt in i halsen, genomborrat luftstrupen, afskurit flere arterer samt gått igenom halskotorna och emot dessa exploderat i tvenne delar, af hvilka den ena fortsatte mot ryggraden och krossade denna, medan den andras bana rubbades och orsakade en skottfåra strax intill ena bogbladet — en ganska radikal smäll sålunda!

Ur rent idrottslig synpunkt var det egentligen ett ömkligt sätt, hvarpå nalle gifvit sitt lif i vårt våld, men terrängförhållandena och framför allt en del oss ännu okända faktorer voro dock en gång sådana, att striden helt enkelt *måste* utkämpas inom hidets trånga väggar,

"uti björnars stenrösgrottor,
kamrar, gjorda utaf hällar" —

såsom sångaren sjunger till kantele i finnarnes pompösa nationalepos Kalevala *). I "Tidning för Idrott" (årg. 1892) har jag funnit en af "—r" skildrad björnjakt i Tärnafjällen, som i mångt och mycket öfverensstämmer med vår. Björnen blef också där skjuten i hidet och detta af sådant skäl, att han i sin trånga vinterbostad ej kunde komma förbi den inkrupna jägaren utan rusade rakt på denne, som då lät skottet gå. Äfven från denna trakt omnämnes det förhållandet, att björnen aldrig rör en människa i ett rymligt hide utan blott ger sig i väg ut. — Vår jakt var emellertid den *nordligaste, ordnade* sådan, som veterligen förekommit i Sverige, och de öde fjällen hade nu för första gången gifvit genljud af de moderna bakladdningsgevärens knallar och af jakthornens glädtiga låtar. Genom det lyckliga förloppet rubbades säkerligen hos den nomadiserande befolkningen rätt väsentligt den i dessa trakter

*) Kalevala, öfvers. af M. A. Castrén. I. Hfors 1841, s. 115.

eljest vanliga betänkligheten vid att hembjuda "herremän" björnringar till inköp, ty ej blott Nia utan äfven alla andra lappar, vi sedermera under vår hemfärd råkade, voro lifligt intresserade af vår jakt och sade sig blott önska, att fjällen vimlade af björnar (nota bene mot deras renar beskedliga sådana!), som de kunde holma och förtjäna på lika bra som nu vid denna jakt skett hade med honom Paska-Mikko. Nia var mycket belåten — han presentade Nld i ett ögonblick af öfversvallande välvilja sin bälteknif med dess särdeles vackert utskurna renhornsslida; många hade eljest velat *köpa* den, sade Nia, men därpå hade han ej gått in, men *skänka* den kunde han göra, när det gällde en tapper karl, som bara hade ett fel: det att inte vara lapp!

Det hade blifvit skymning och kväll, solskifvan hade vandrat undan bakom fjällen och därvid till afsked strött allt sitt darrande glitterguld ut öfver vildmarkens snöhöljda tinnar och branter. I vårt läger tystnade efter hand hvarje buller — svepta i lappmuddar hade vi i vår myckna trötthet slumrat in riktigt dödstungt i pulkorna och kåtan, sedan vi somnat ifrån den knastrande nödelden, som understundom dref upp ett yrande gnistregn högt mot stjärnlysta himmeln. Vi väcktes af en riptupp, som sladdrade inne i björksnåren — då grydde en ny dag.

* * *

Hemfärden från jakten gynnades af samma härliga, ehuru för renarne och våra stackars ögon besvärande, solvarma väder som under resan upp till fjälls. Flere svanar sågo vi härunder sträcka mot norr. Björnjakten diskuterades naturligtvis särdeles ifrigt under alla raster, ty det hade förstås väckt en allmän undran att nalle kunnat visa ett sådant utomordentligt stoiskt lugn under allt det oväsen, hvarmed vi ofredade honom i hans hide. Gissningarne mynnade emellertid ut i följande teser: antingen hade björnen ej vågat sig ut, när hålan hastigt upplystes af eld (lappens skott hade tydligt ådagalagt, att björnen åtminstone då vändt hufvudet bort från eldskenet), eller också ej ansett det löna mödan att försöka komma ut — för det fall nämligen, att han vaknat ur vintersömnen redan

före vår jaktfärd och då funnit utgången tillstenad, eller att han redan genast efter inholmningen, då han ju oroades af lappen, gjort en liknande iakttagelse. En annan förklaring skulle möjligen också kunna sökas i den omständigheten, att denne gamle nalle flere gånger användt fjällets präktiga grotta till vinterbo, funnit detsamma tryggt och säkert samt därför endast i största nödfall velat lämna det — men det "nödfallet" tyckte vi oss hafva framkallat efter bästa förmåga! Emellertid brukar björnen alltid ligga särdeles "fast" i arktiska trakter.

Renåkningen fick en värdig afslutning, som helt säkert alla jaktdeltagarne med nöje erinra sig. Från Käyrävuopio nybygge kördes nämligen den 1½ mil långa vägen till Kurravaara utför den brant sluttande Rautu-älfven i sträckt traf eller oftast i galopp, rent af i sken, då man hade jämt upp att göra med att så kallblodigt sig göra lät balansera för att undvika alla klyftor i isfälten, alla stenrösen på platåerna eller i de branta backarne. Så fortsattes färden efter hästar till Jukkasjärvi, där vi blefvo i tillfälle att skåda en renhjord på öfver 2000 djur, tillhöriga tvenne lappfamiljer, som nu voro stadda på flyttning öfver Torne träsk ner till norska kusten — om jag än både förr och senare sett större hjordar, var det dock verkligen grant med denna behornade, hvitbruna massa, längs hvilken lapparnes beskäftiga och väldresserade hundar sprungo på vakttjänst. Motivet var sannerligen fängslande med den breda isvidden och de snötäckta fjällen i fonden!

I Vaskivuori (Svappavaara) togo vi "Pajaliter" afsked af Gellivareborna — de fråssade i sin kyrkby på björnstek flere veckor efteråt, och sedan i maj månad blef jag där bjuden på delikat, rökt björnskinka. Emellertid fortsatte vi öfriga färden söderut, men i stället för att resa direkt till Pajala veko vi af från landsvägen — ja, det finns verkligen landsväg här! — vid Junossuvanto masugnsby och styrde rätt genom finnskogen kosan längs vintervägen öfver Saittajärvi och Ylikotanmännikkö byar till Tärändö kyrkplats, där Korpilompolo-länsmannen, Pajala-doktorn och jag gästade vännen inspektor F—k, i hvars trefna hem vi smorde kråset med biff och chateaubriand af medfördt björnkött — för att nu inte tala om de ripor och all den välfägnad, hvarmed fru F. trakterade oss. I denna

bygd finnas flere skickliga slöjdare bland allmogen, hvarför jag här lät beställa mig ett par goda skidor. Efter ett helt kort besök gåfvo emellertid doktor E. och jag oss af till vårt Pajala på den backiga skogsvägen genom vidsträckta, kuperade "furuland", där finnarne som bäst knogade med timmerafverkning åt sågverksbolaget — denna väg var för öfrigt gement dålig nu i snösmältningen: rislan spjärnade mot på det eländiga föret, där gödsel, hö och halm samlats såväl i tamprännan som i medspåren. När vi efter vår björnjakt i högfjällen ändtligen voro hemma i finnbyn vid Torne älf, hade vi på åtta dagar färdats omkring 55 mil efter hästar och renar. Svan, gås, trana och sädesärla voro då komna till Pajala med vårbud; kråkan, som om senhösten öfvergifver dessa trakter och tillbringar vintern i kustlandet, hade vi mött redan i Vittangi.

II. I skogarna kring polcirkeln.

Jakt- och friluftsskildringar från Öfverkaliks.

En god del af eftersommaren år 1890 tillbragte vännen H. Nld och jag på en omfattande skogsförrättning i Öfverkaliks socken. Förut under sommaren eller alltsedan den 19 juli hade jägmästare A. R. B—din och jag kamperat tillsammans på taxeringar af nybygges- och hemmansskogar i nordligaste delarne af denna socken och i södra Korpilompolo, slagits med myggen, left det enformiga matsäckslifvet, svettats, knogat och ströfvat, lyssnat till dånet från vattenfallet vid Jokk och den granna Linalinkkan, vid kvällspipan låtit berätta oss sägner i skogsfinnarnes ensliga torp eller i de gårdar, som brukas af de polen närmast boende svenska kolonisterna. Nld och jag träffades emellertid den 19 augusti i Öfre Lansjärv, ett gästgifveri vid träsket af samma namn, kuskade söderut efter landsvägen 1¾ mil och körde därefter in i skogen, skogen, som för rätt lång tid skulle bli vårt hem. Den föga bekväma, af några djupa hjulspår markerade stigen ledde fram öfver ett s. k. hedland, en vidsträckt furumo, där renlafven och ripriset stredo om herraväldet öfver den magra sanden. Det blef dock till den grad otrefligt i längd att sitta och slänga i och i onödan tynga ner chäsen, som förde vår packning, att vi båda föredrogo att gå, och så nådde vi fram till Naisjärv, där vårt vidlyftiga arbete på kronoparken tog sin början.

Första inträffande söndag bestämde jag mig för att tillbringa på jaktstigen och låta blifva en vanlig hvardag, under hvilken man ej enligt föreskrift "hvilade": på lördagskvällen

laddades därför patroner, och tidigt på helgdagsmorgonen klef jag i väg inåt marken med ett par hundar för att fira gudstjänst ute i fria naturen. Dessa hundar vill jag nu föreställa för läsaren. Den ena var Tsjappes, en efter hvad det lapska namnet antyder helsvart långhårig lapphund, en käck och god kamrat, hvars porträtt jämte en kortfattad biografi blifvit meddeladt i Svenska Kennelklubbens Tidskrift, årg. 1894, sid. 13; den andra hette Hassu (ett finskt namn med betydelsen "lurfvig") samt var en ganska vacker kroaseringsform mellan långhårig lapphund och norrländsk pälshund, hvit till färgen och med gulbruna tecken eller just en sådan, som befolkningen här uppe anser vara särskildt lämpad för att skälla fågel — Hassu var dock vida sämre än sitt rykte! Jag hade nyss förut, i början af månaden, köpt djuret af en finne vid namn Aanu-Jussa i hans nybygge vid Elmajärvi, öfver hvilket träsk rågången mellan Öfverkaliks och Korpilompolo socknar löper. Modern sades heta Turk och vara från Haapavara eller Aspberg mellan Kvarnån och Ängesån.

Emellertid gick kosan på af regnen uppblötta stigar, där man gärna ville slinta i de hala bandskorna, längs sluttningarna af Rackberget ner till den krokiga och strida Bönälfven, som jag följde fram till nedre änden af Ertsjärv, där jag fann en båt i träskstranden och dymedelst praktiserade mig fram till byn, som ligger helt nära intill Gellivare sockengräns. Nu hade jag tänkt att genast gå ut på jakt med hundarna, men då man sade mig, att vid pass en fjärdingsväg från byn bodde en skogslapp, som jag inte kunde vara säker på att råka hemma under morgondagen, blef jakten för ögonblicket inhiberad. I stället lät jag en af sönerna i den gård, där jag tagit in, såsom vägvisare följa mig till lappen. Efter att hafva traskat fram öfver en hel del sanka myrar och snåriga granhult nådde vi stranden af Korsjärv, i hvars bortre ände kåtorna skulle finnas. Vi hade nu hoppats att träffa på en af lappens fiskbåtar men därpå blefvo vi grundligt lurade, hvarför vi i en mycket svår terräng måste "gå hundstranden". Lappen råkade vi mycket riktigt hemma — det var en äldre, f. d. fjällapp af Jukkasjärvi-stam, vid namn Mikkel Mikkelsson Puija. Efter att hafva left den bästa delen af sitt lif såsom nomad hade han haft all möjlig otur med sin renhjord, som

efterhand kommit att skingras under snöstormar, fallit offer för ulf och järf och andra vådor, hvaribland betesbrist ej var den lindrigaste, när "flen" eller isskorpa vissa ogynnsamma år täckte renlafsstånden under snön. På gamla dagar hade han på detta sätt blifvit så godt som utfattig och därför tacksamt antagit tillbudet att tjänstgöra såsom "skötarelapp" för de renar, hvilka tillhörde inspektor K. på Gyljen och några andra Öfverkaliksbor. Det var för resten en rapp, senig och säker gubbe, denne Mikkel — han hade skjutit åtta björnar i fjällen, berättade han i det han med stolthet förevisade en ålderdomlig arsenal af lodbössor med flintlås, ärriga björnspjut m. m. Han bar också såsom "amulett" en genomborrad björntand på en sensnodd kring halsen. Med lapparnas vanliga goda smak och sinne för naturskönheter hade han vid stranden af Korsjärv nedom sluttningarna af det ganska höga Korsberget intagit ett litet vackert territorium, där han timrat upp ett prydligt förrådshus eller en s. k. stolpbod samt påbörjat uppförandet af en ordentlig stuga — ännu logerade dock familjen i ett par kåtor, som aftecknade sina stämningsfulla silhuetter mot furuskogens mörka fond. Här vid lägerplatsen hade lappen en hel del i allmänhet hvita, mycket vackra och mycket nyfikna getter, hvilka under vårt samspråk, som att börja med ägde rum från en hög afverkade stockar, nosade på mina kläder och ibland trädde in sina skäggiga hufvuden med de stora, undrande ögonen mellan rocken och den krökta armen. Då emellertid Mikkel helt egenrådigt och utan hvarje tillstymmelse till rätt eller tillstånd fällt skog och röjt mark på kronoparken, måste jag min beställning såsom jägmästare likmätigt förehålla honom det oriktiga häri och med risk att komma all den stackars karlens möda på skam inberätta förhållandet till mina vederbörande. Inköpet af en hel del etnografiska ting blef bland annat det synliga resultatet af utflykten till lappen vid Korsjärvs vackra vatten i vildmarksskogen — särskildt fägnade mig förvärfvet af åtskilliga renhornsarbeten och en i rödt och blått målad staf med bred skofvel i ena änden, afsedd för att vintertiden undersöka renlafstillgången under markens snötäcke. Bland renhornssakerna frapperade särskildt ett par gafflar — det var också en slags yttring af det ej så sällan skäligen malplacerade och stundom rent af

ödesdigra sätt, hvarpå "civilisationen" gör sitt "välsignelserika" intåg hos naturmänniskor, stundom äfven hedningar kallade.

Dagen härefter ströfvade jag med hundarna ut i tjäderskogen. Redan nu vill jag emellertid för att om möjligt undvika klander af kräsna och åtminstone i teorien stränga jägare passa på att betona, dels att vi på grund af vårt arbetes beskaffenhet ej ansett det löna mödan att medföra hönshund utan därför måste skatta åt ortens jaktsätt à la indian, dels att fågeltillgången detta år var om möjligt ännu rikare än vanligt — "nödåren" på fågel hade nämligen då ännu ej hållit sitt bedröfliga inträde i Norrbottensskogarna. Redan strax utanför gårdarna sköt jag för ståndskall af Tsjappes en ung orrtupp, som "träat" inne i en tät tall; och så godt som omedelbart därefter stötte jag en järpkull i ett grandrog samt lyckades med ansträngande af envishet och ögon att plocka ner fem individer af denna. De äro verkligen roliga, dessa järpjakter, som man bland allmogen ofta finner drifna till riktig virtuositet hos såväl hunden som jägaren! Råkar man på en kull och spränger denna, följer nämligen den förståndiga hunden vaket alla uppflogen med ögonen, så att han har reda på, hvar fåglarna slagit till, hvarefter han springer fram till ett af träden, där en järpe sitter, klagar och gnäller varsamt, "skär tänderna för järpan" — såsom Kaliksbon säger — utan att likväl våga skälla, ty då skulle fågeln ofelbart flyga; och *när* en järpe flyger, har han en sannerligen förargande ovana att alltid slänga bakom stammarna, så att antingen hållet blir "orent" eller man ej alls kan få skott på honom. Detta om hunden och dennes intelligenta beteende. Hvad åter vidkommer jägaren, besitter denne en stundom förvånande förmåga att höra, hvart järparna taga vägen och att sedan med veritabel falkblick uppdaga de gråvattrade fåglarna, som oftast trycka sig långt intill den jägaren frånvända sidan af trädstammen eller ock sitta på de inre grenarne, där de tack vare mängden af tofviga skägg- och tagellafvar samt sin egen "skyddande förklädnad" äro nästan omöjliga att upptäcka för en mindre van skogsbo eller föga öfvad jägare. Öfverkaliksbonden ser emellertid så att säga rakt genom träden, och när han hör järpen börja kvittra och hvissla såsom

tecken till att han flyttar sig längre ut mot grenspetsen och står i beråd att flyga, fördubblar han sin vaksamhet och skjuter vid första tillfälle sin lodbössas enda lilla hagel genom fågelns kropp. Järpen är ganska allmän i denna socken. Kullarna hålla att börja med till i den snåriga granskogsmarken, där lötträd växa, men efterhand draga de ut i storskogen och vistas gärna under förmiddagarna på öppna, sollysta hyggestrakter, där de i skygd af något vindfälle eller en timmerskate ligga och "bala sig" i sanden. Längs efter älf-, bäck- och åstränder samt i de sanka anhangen mellan myrarne och torrare terräng träffar man ofta ensamma äldre järpar, som dock äro nästan omöjliga att komma åt, enär granarna på dylika växtplatser bruka stå öfverhöljda af skägglaf. Såsom bekant snylta dessa lågt stående växtformer på våra skogsträd, hvilka de stundom lyckas att delvis eller helt och hållet dräpa — detta i synnerhet på syrlig mark, som är ogynnsam för barrträdens utveckling och fortkomst.

Under förmiddagens lopp vandrade jag rätt vida omkring i byaskogen och lyckades därvid erhålla en rätt tyngande tillökning till fågelbördan i jaktväskan. Bäst jag gick på en slingrande fästig, hörde jag nämligen ett hetsigt skall af hundarna och så ett tungt, brakande tjäderflog — ögonblickligt hukade jag mig ner och såg då en tjädertupp svänga fram mellan träden bort mot en väldig bjälkfura i en mosslagg, dit hundarna följde honom. Här träade krabaten, hundarna skällde "ståndskall" och jag lät benen gå undan fram till platsen, där jag dock under några sekunder höll inne med skottet på grund af det lustiga motiv, som tedde sig för mina ögon. Där stod Tsjappes upprätt emot stammen med ögonen lystet fästade på ett parti af kronan — ibland gaf han till ett ilsket skall, hvarefter han med tungan hängande ut ur munnen nyfiket rekognoscerade grenverket; där stod Hassu ett stycke ifrån, viftade med svansen och skällde sig hes i ifvern — ett tag sprang han fram och nafsade i öfversvallande jaktlust åt sig ett stort stycke bark från trädstammen. Nu lät jag emellertid skottet gå, och tjädern ramlade ner, slog af torrgrenar under farten, dunsade i marken, så att kvistar och strån yrde, och miste den sista resten af lif mellan Tsjappes' sylhvassa tandgårdar. Hassu ville också bita i fågeln, som

var en årsunge, men denna ära förstod Tsjappes förbehålla för sig ensam, hvarför Hassu snopet "dröp af" med slokande svans — jag tror, att det var flere dylika inträffanden, som för framtiden vållade, att Hassu småningom alldeles förlorade jaktintresset: han kunde visserligen följa fågeln en stund men sedan öfvergaf han honom, och hade han träat honom, skällde han bara några minuter, innan han gick sin väg, så att man ibland ej hann få reda på, hvar fågeln egentligen höll till. Hade Hassu från början varit ensam på jaktstigen, skulle han som sagdt troligen utvecklats mera till sin förmån än hvad som nu blef fallet. Efter alla vedervärdigheter och allt smörj i tjäderskogen blef hunden i stället en obehaglig marodör på harjakt, hvarom mera framdeles. Ej så långt härefter stötte hundarna ännu en tjäderfågel, hvilken slog till i en tät gran. För ståndskall af Tsjappes lyckades jag trots det orena hållet skjuta ner också denna, men mycket flat blef jag, då jag fann den förmodade tjädertuppen vara en höna — det är just med anledning af att nu och ytterligare några gånger hönor af skogshöns skötos, som jag i början af förra stycket tog till orda rörande den rika fågeltillgången i dessa orter och samtidigt på förhand underrättade om, att några sådana skildringar, som härröra från långt avancerad jaktidrott, öfvad med tillhjälp af ypperliga fågelhundar, här ej kunde serveras. De båda skjutna tjädrarna voro vacker och försigkommen ungfågel samt befunnos efter en mils promenad tynga ner skjutväskan betydligt öfver höfvan. Till följd af den tidiga våren blef det mig senare möjligt att redan den 23 september skjuta en "fullriggad" ungtjädertupp med yfvig halskrage samt gulhvitt, mognadt näbb och med en vikt af 3½ kilo, hvilket nog ej är så vanligt vid sagda tid så här pass långt i norr.

Från Ertsjärv lät jag ro mig i vanlig forsbåt ett ganska drygt stycke ner efter Bönälfven och vek därefter i väg inåt markerna tillbaka till Naisjärv. Från detta ställe gick färden sedan vidare till Lanså by, belägen vid Orasjärv, en träsklik utsvällning af Skröfälfven. På denna marsch förde jag den goda turen från Ertsjärv med mig samt fick skjuta 4 järpar och 2 unga tjädertuppar, hvilket var så mycket mera kärkommet som vägen var bedröfligt usel och besvärlig: den passerar flerstädes stora myrar, hvilka befunnos eländigt spån-

gade med kvistknotiga rundstockar, hvilka rullade omkring och sjönko ner i den vattenrika myrens smörja, när man steg på dem. Råkade man halka och klifva ner sig på ett sådant ställe, var det tur, om man slapp undan med att blifva blöt blott till knäna. Öfver en sådan där liten fatalitet tröstade man sig dock skäligen snart, ty man blef åtminstone ej våt om fötterna, enär de med fint starrhö stoppade bandskorna eller pjäksorna voro med breda, hemväfda band så pass hårdt åtlindade ofvan vristerna, att vatten ej gärna kunde tränga in. Och det bruna dyvattnet brukade sedan ganska fort torka af från de med hvitmossa öfverdragna byxbenen, som varit ute för att loda djupet i myren. En nödvändig hjälp vid dylik balansering öfver de långa myrarnes spänger, som särskildt för en ovan skogsströfvare både synes och är rätt vansklig, är emellertid den björkstaf med nedtill bredt utspärrad, själfvuxen grenklyka, som man för i högra handen, medan man med den vänstra söker hålla reda på geväret. Infödingarna betrakta dock ingalunda dylika marscher såsom någon svårighet — de gå öfver spängerna utan stafvar och med tungtlastade kontar på ryggen nästan lika snabbt och obehindradt som på jämn skogsväg.

Nu följde en tid af träget arbete, hvarunder vi ej ens togo gevären med oss ut i skogen af räddhåga, att i så fall jakten skulle komma att stjäla för mycket tid undan göromålen. Från Lanså styrdes emellertid framdeles kosan till Kopparsjärv, hvarpå vi efter en tröttsam vandring öfver idel vattendränkta myrlängor satte öfver Bonälfven och nådde fram till Marsjärv, som en längre tid skulle blifva vårt högkvarter och operationsbas. Så kom strax i början af september en söndag, och då vi under veckan flerstädes sett åtskilliga tjäderkullar, beslöto vi att ägna denna dag till uppvaktning hos sankte Hubertus. Efter att hafva stufvat in en bastant frukost —"direkt ur tvättfatet i matfatet" var vanliga regeln under morgnarna — och gifvit våra lapprackor en portion mjölk och bröd, ströfvade vi alltså med glädtigt sinn' inåt skogsmarken, följda af hundarna och Nlds finske uppassare Anton från Torne, hvilken skulle tjänstgöra såsom bärare af vildtet — "vapendragare" voro vi förstås själfva, såsom hyggliga jägare anstår. Dagen befanns vara strålande vacker, och detta lyckliga för-

hållande gladde oss alla så mycket mer, som den gångna veckan bragt strida regnskurar nästan dagligen. Till en början följde vi nu en liten skogsstig längs en myr — just en sådan terräng, där tjädern denna årstid med förkärlek vistas. Efter en god stunds lifligt sök fingo hundarna slag efter någon löpande tjäderfågel, och strax därpå hörde vi ett sådant därspännande, ljudligt uppflog, som antyder tillvaron af en kull, ackompanjeradt af de förföljande hundarnas gläfs, som nästan omedelbart därefter öfvergick till ståndskall. Försiktigt, såsom tillbörligt är på detta slags krypskytte, smögo vi fram mellan träden, så att vi till sist fingo utsikt till den tall, under hvilken hundarna skällde. Jag blef den lycklige att först uppdaga fågel, kastade bössan till ögat och brände på, hvarvid en gammal tjäderhöna kom nedrasande och så godt som i luften uppfångades af den hete Tsjappes. Då emellertid denne bet i hönan alldeles onödigt länge, röt jag till åt hunden att släppa henne — detta kunde jag emellertid gärna hållit inne med, ty i detsamma kastade sig två tjädrar från ett träd i grannskapet och fingo fri passage tack vare den täta skogen, som hindrade oss att skjuta. Hundarna lyckades ej få rätt på de flyende fåglarna, hvarför vi fortsatte vidare. Om en stund fingo vi höra hundarnas ståndskall från en grandunge till vänster om vår väg och varsnade ändtligen en tjädertupp i toppen på det träd, hvarunder vi förmodade hundarna vara. Då det föreföll omöjligt att utan att upptäckas af eller skrämma fågeln komma närmare, synnerligast då ett bredt bälte af nakna stengryt lågo mellan storskogen, där vi gingo, och den omnämnda grandungen, beslöt jag att, ehuru hållet var alldeles för långt, våga ett skott med den trångborrade pipan, hvarför jag tog sikte och fyrade af — — sannerligen hade jag inte den alldeles oförtänkta flaxen att få ner fågeln, fastän vi bara hade svenska treor, dock hårda hagel, i våra patroner! Ja, det var inte så illa, verkligen! Men det var också ett utmärkt gevär, jag hade: en mycket lätt bakladdare, kaliber 16 med charmant väl damascerade Liègepipor. Vapnet hade från början egts af en norrman, vännen Christian Ole Olsen från Frederiksstad, hvilken såsom "studiosus rerum forestarum" legat vid forstakademien Tharand i Sachsen och under 1887 års sommar jämte en kamrat Hansen deltog i

Skogsinstitutets elevers praktiska öfningar i Lyksele lappmark, hvarest H. Nld fick köpa bössan af Olsen. Nld sålde henne sedermera till mig, och jag har tack vare henne lyckats skjuta mycket vildt i såväl Norrbotten som Lappland. Skulle nu denna bok genom någon underbar ödets nyck förirra sig till yttersta amerikanska västern, till Kalifornien, där O. nu lär vistas, och komma honom inför ögonen, torde det glädja honom att erfara, det jag under angenäm hågkomst af gemensamhetsjakterna i Lyksele sedermera konstaterat, att hans gamla bössa ej blott hade fina gravyrer och utsökt damascering utan också förmåga att med en rent förvånande "kläm" förhjälpa allsköns jaktbart villebråd från detta jordiska.

Samtidigt med det nyss vidlyftigt omtalade långskottet hade två andra tjädrar under bullrande flykt sökt sig en säkrare fristad. Jag gick nu fram för att hämta den fallna fågeln, kom tillbaka till Nld och ställde mig att rådslå med honom, huruvida det var skäl att förfölja rymmarne bortom den angränsande stora myren. Bäst vi där pratade, förvånade min kamrat mig emellertid med att helt plötsligt och efter min tanke alldeles omotiveradt kasta geväret till ögat och skjuta mot en gran bredvid oss, hvarpå jag såg en tjädertupp komma nedrakande med sönderskjutet hufvud — Nld hade råkat få se honom titta fram bakom en lafgardin i trädet samt noga mönstra oss. Åter gingo vi vidare, lämnade den grytiga terrängen och kommo till en tät granskog, där hundarna fingo slag och strax därpå skällde ståndskall. Jag fick först syn på göken och sköt ner honom — det var, liksom de båda föregående, en fullvuxen ungtjädertupp, som redan anlagt vinterhabit. Då det nu var ganska långt lidet på eftermiddagen, slogo vi oss ner vid en "kallkälla" och läto den medförda vägkosten oss väl smaka — de äro rent härliga, dessa små källor med kallt, ypperligt godt vatten, som man träffar infattade i frodvuxen mossa invid stenarna, vanligen i det fuktiga, af granar ockuperade markparti, som förmedlar öfvergången mellan myren och det mera högländta landskapet! Efter en timmes ljuflig hvila på skogens mjuka mossbäddar bröto vi upp och styrde kosan hemåt, hvarvid vi att börja med gingo ett rätt långt stycke ifrån hvarandra med hvar sin hund. Jag hade Tsjappes med mig, och hunden fick om en stund en tjäder att träa,

som jag emellertid omöjligen kunde upptäcka i den begynnande skymningen — dock fixerade jag ett ögonblick en mörk rufva med några hvita fläckar, men jag tog den för en lafsamling, som kvällsdagern lyste igenom. Då jag efter att hafva stirrat mig trött gjorde helt om och därvid hårdt trampade på några knastrande torrgrenar, lyfte emellertid en tjädertupp från den af mig ett tag misstänkta fläcken, på hvilken jag försummat att skjuta; den gynnaren hade setat vänd ifrån mig och jag hade låtit kapitalt narra mig af teckningen på stjärt och vinge, som jag hållit för något helt annat. När jag träffade Nld och berättade missödet, blef jag naturligtvis grymt hånad; och jag hade ju på sätt och vis förtjänt detta, ty ett skott hade jag ju alltid kunnat för säkerhetens skull slänga af på vinst eller förlust, då jag beslöt mig för att sluta rekognosceringen. Nld hade haft bättre tur, han förevisade två järptuppar, som han lagt sig till med. Enär vi nu hade minst en half mil hem till Marsjärv, nödgade oss det växande mörkret att tåga i väg med rask fart längs skogsstigen. Ett stycke från gårdarna och träsket träffade vi emellertid åter igen på en tjäderkull — det var likväl troligen densamma, som vi hade uppe först om morgonen. Hundarne lågo ute på annat håll, men Nld lyckades dock få syn på en tjädertupp, som satt sig i toppen af en ung tall och mot aftonhimmelns mörka skyar aftecknade sin underliga kontur. Ett skott från den trångborrade pipan i Nlds gevär kom genast tuppen att trots det ansenligt långa räckhållet göra oss sällskap hem till byn, där vi då inför det oss pliktskyldigast beundrande folket kunde räkna upp ett byte af fem tjädrar och två järpar. Sedan på kvällen sågo vi flere klart glimmande ljustereldar ute på träsket.

Härefter medfördes alltid bössorna under förrättningen i skogen, och medan karlarna släpade mätningskedjan och klafvade timret, förde vi taxationslängd med gevärskolfven som pulpet. Skällde så hundarna ståndskall, slängdes papperen på marken, hvarefter vi gingo bort och sökte skjuta det vilda — härunder tog sig folket enligt öfverenskommelse en liten behaglig s. k. piphvila: släppte kedja, stång och klafve samt vräkte omkull sig på mossen eller satte sig på stenar, stubbar eller vindfällen och bolmade karftobak af bara katten, tills vi återkommo med bytet, som då fastremmades vid en af mat-

väskorna, hvarefter knoget fortsattes. På detta sätt drogo vi fram genom de oländiga markerna, den ena dagen var ungefärligen lik den andra. Kunde man gå sammanlagdt en mils taxationslinjer om dagen, var detta ett hederligt beting, särskildt då ju skymningen nu kom på helt tidigt om eftermiddagen och vi kanske hade en mil att gå ut till arbetet och lika långt hem igen. Folket var mestadels präktigt — somliga, både svenskar och finnar för öfrigt, hade jag haft med under hela sommarkampanjen, andra togo vi efterhand i de byar, vi passerade. Såsom arbetsförmän hade vi tvenne extra kronojägare, af hvilka den ene tillika var sergeant vid Norrbottens fältjägare; den senare i synnerhet var en mycket rapp, ordentlig och plikttrogen karl. När vi voro ute med alla afdelningarne i skogen, kunde vi vara ända till 16 man högt. En af finnarne vid namn Heikki Peura (= vildren) från Saarijärvi i Finland — Runebergs och bonden Paavo's Saarijärvi! — blef mig synnerligen tillgifven och detta närmast därför, tror jag, att han en gång fick sig en riktigt duktig skopa ovett af mig. Fattig karl, hade han kommit öfver till svenska finnbygden för att söka förtjäna sitt uppehälle i timmerkörning och flottning, men hela vinterns behållning hade sprungit under en festvecka efter flottningarnes slut i medio af juli, hvarpå han trugat sig på mig såsom handtlangare för sommararbetena. Jag lade genast märke till honom, ty här i svensksocknen erinrade han mig lifligt om de Pajalafinnar, med hvilka jag hela förra sommaren left ett oafbrutet, fritt skogslif — vacker var han inte, det vill jag visst icke påstå, men det var en undersätsig, harmoniskt och ovanligt kraftigt byggd karl, som jag just inte velat möta med knif i hand, hvilket jag dock höll på att få göra vid ett tillfälle. Helst gick han och rotade för sig själf, rökte "finska blader" och såg oåtkomlig ut — svenska ville han rakt inte lära sig, i det fallet var han ohjälpligt envis; han var för dum, han skulle aldrig kunna, menade han. I skogen skötte han sig förträffligt, sparade aldrig möda, gjorde allting lugnt och ärligt samt var nästan outtröttlig. Särdeles stark var han, det såg jag vid flere tillfällen prof på. Var han för det mesta inbunden och allvarsam ända till dysterhet, kunde han dock vid andra tillfällen visa sig som en rolig ture, en riktig lustigkurre, som

ständigt narrade till gapskratt — det var då Heikki hade fått brännvin i kroppen, och *det* kunde ofta nog hända i hemmanen vid de större vattendragen, eller då han smakat alltför mycket öl och porter i gästgifverierna efter landsvägen. Dryckenskapslasten var nämligen hans hufvudfiende, som for af med alla hans sparpengar. Nå, en lördagskväll kom han till mig och bad att få ut 10 kronor af sin innestående aflöning: han skulle hälsa på i en gård vid Kaliksälfven, sade han. Naturligtvis fick han pengarna, dock med tillsägelse att supa måttligt och att nykter inställa sig till arbete på måndagsmorgonen. Söndagen var öfver, och måndagen hade grytt. När jag då på morgonen var färdig att gå ut i skogen och gick öfver till sommarstugan för att säga till om uppbrott, fick jag se Heikki sitta betydligt full på en bänk och karfva tobak mot sina pjäksstöflar, medan han skrytsamt berättade för folket, huru mycket han druckit under det gångna dygnet, som naturligtvis tillbragts under ett oafbrutet festande. Då han fick syn på mig, rätade han upp sig och drog munnen till ett fånigt leende, som skulle uttrycka välvilja. Jag blef emellertid rykande arg öfver att se den stackaren öfverlastad, då jag särskildt hade sagt åt honom att presentera sig i nyktert skick vid den nya arbetsveckans början, hvarför jag hunsade upp honom efter ordning i folkets närvaro. Detta tycktes emellertid reta honom, han kastade på mig en lång, hämndgirig, elak blick ur sina mörka ögon under luggen och grep fast om sin puukko eller knif, hvilken skogsfinnen i slika fall ej töfvar att bloda, samt gjorde ett häftigt steg fram mot mig, som dock tog saken ganska lugnt och sade: „låt du knifven vara, min gubbe, ty lyfter du den mot mig, så skjuter jag ner dig med den här bössan du ser, och du skall väl inte vara svårare att råka än en tjäder i skogen!“ Samtidigt förehöll jag honom det nedriga i hans beteende att supa upp sina fattiga styfrar samt sedan komma och hota den, som alltid sökt hjälpa honom. Ovett, skämt och allvar i behaglig blandning verkade till sist så på den fulla karlen, att han föll till föga och började gråta samt besvor mig att låta honom följa med till skogen, ty han var rädd för att göra något illa hemma vid gården, sade han. Ja, det kunde han ju få, men då skulle han först bada och söka bli litet klarare

i hufvudet. Och Heikki badade och Heikki följde med till skogen, men jag kan inte neka till, att jag hela den dagen aktade mig för att vända ryggen åt honom, ty det kunde ju hända, att han finge ett nytt anfall af ett naturbarns oresonnerade ilska. Emellertid märkte jag snart, att Heikki grundligt skämdes öfver sin förseelse, och att han på allt sätt sökte göra det framfarna godt och bra igen. Härifrån var steget till tillgifvenhet ej synnerligen långt, och det gladde mig dagligen att se, huru angelägen han var om att skaffa mig det bästa skohö, som stod att uppdrifva i trakten, huru han tidigt om morgnarna och sent om kvällarna fiskade foreller och små feta bäckröringar, som han visste jag tyckte om — i flugmete var karlen verkligen en öfverdängare — huru han i gårdarna sökte leta reda på gamla husgerådsting åt mig och på tusen olika sätt visade mig sin tillgifvenhet, som jag också förstod att uppskatta. En gång fann han under arbetet i skogen ett niogrenadt älghorn med ovanligt bred skofvel — det skulle naturligtvis jag hafva, och jag fick inte betala honom ett öre i hittelön. Det sista, jag hörde af honom, var i slutet af juli 1891, då han rätt öfver skogarna kom vandrande till Gellivare för att innan min afresa till Stockholm, hvarom han hört talas, förära mig några pärlor, som han fiskat i en älf.

Medan vi voro ute på arbete i skogen, sysslade hemma uppassaren Anton Tiensuu med att ladda patroner, laga mat och leta reda på gamla saker i gårdarna, hvarjämte han borde söka få fatt på några roliga historier ur folk- eller jaktlifvet, som han sedan hade att berätta för oss under den sena middagen. I alla dessa hänseenden, som nog voro skäligen maktpåliggande, förvärfvade han efterhand en viss skicklighet. Patronförrådet var det aldrig någon drygsel med, och laddningen skulle ske ordentligt samt med iakttagande af de af oss något modifierade Sjögreenska proportionerna mellan krut- och hagelskotten; matlagningen var dock kanske den mest betungande för pojken. Först skulle fågeln plockas — urtagningen ombesörjde vi alltid själfva med en afskuren kvistklyka omedelbart efter anammandet — och sköljas, sedan förvällas och stekas och förses med hyggligt afredd sås; vidare skulle gröt eller välling eller ärtsoppa kokas och samvetsgrant omröras, så att inte tillställningen blef vidbränd och fördärfvad.

Naturligtvis var mathållningen skäligen enkel: det var mest fågel, potatis, gryn och mjöl, som konsumerades; fårkött och fisk räknades till läckerheter. Efter en frukost klockan half åtta på morgonen och inmundigandet af litet matsäcksmat vid 1-tiden kan man hinna få grundlig aptit till en middag vid 5-tiden, synnerligen då man som vi ströfvade kring ute i det fria. Vi brukade också göra all möjlig heder åt anrättningarna: två järpar eller en fullväxt tjäder plus en större tallrik gröt ansågs vara normaldosis — men så orkade vi heller sällan äta någon kvällsvard efteråt, och det må man ej förtänka oss! Vid högtidliga tillfällen togs en snaps och någon gång under en ruskvädersafton en stilla töddy, men eljest lefdes ett exemplariskt nyktert och i alla hänseenden återhållsamt lif. Till skogen hade vi bl. a. medfört ett Geologiska byråns spetsbergstält. Då vi i allmänhet hade drägligt snygga hemman och nybyggen att taga kvarter i, kom emellertid detta tält sällan till användning såsom nattbostad — men det stod dock ofta nog uppspändt vid gården och tjänade oss till "utvärdshus", där kaffe dracks och lilla pipan röktes. Under denna idylliska stund af lugn och belåtenhet och bestialiskt fredlig matsmältning beskådade vi de etnografiska ting, som under dagens lopp uppspårats af Anton eller till köp hembjudits af allmoge i bygden. Sommarskörden af dylika "gamla saker", som folket förvånade sig öfver och stundom ohejdadt skrattade åt att vi ville samla, blef ganska rikhaltig och införlifvades efteråt med Nordiska museets samlingar, sedan min plan att i Lule grunda ett större lokalmuseum för allmogesaker från Norrbotten, Österbotten och Lappland strandat på åtskilliga svårigheter, bland hvilka de ekonomiska ej voro de minsta. I Nordiska museets "Meddelanden" för åren 1891—1892 (Stockholm 1894) har jag emellertid på sid. 46—63 redogjort för en del "Etnografiska studier från Öfverkaliks socken", hvilka tillkommo denna sommar och till hvilken jag torde få hänvisa den, som har lust att veta mer om bygden, än jag denna gång tänker meddela — i ett annat arbete skall jag dock ytterligare återkomma till dessa trakter och då gifva några bilder från färder i de nordligaste delarna kring vattenfallen. Ja, vi förde, som sagdt, vännen H. Nld

och jag, ett utomordentligt angenämt samlif i dessa marker, hvilka vi nog båda två lärde oss smått hålla af, ty hur det är: har man kamperat länge i en ort och därunder skaffat sig en hel del brokiga minnen, glömmer man den ej så lätt, man tycker den stundom vara liksom en del af en själf, hvilken man lämnat kvar efter sin afresa. Så ofta vi råkas, Nld och jag, erinra vi därför hvarandra om den trefliga sommaren anno 1890 i Öfverkaliksskogarna, och vi hafva båda två längtat efter att kunna lefva den omigen, det vet jag. Nu har jag här ofvan rätt utförligt ordat om våra omsorger för vår inre människa i både andlig och lekamlig mått — att det skett så bredt, beror naturligtvis på att de där sakerna, ej minst de sistnämnda eller födoförhållandena, äro ganska intressanta under skogslifvet och lämpade att kunna upptaga båda lediga stunder och ens verksamhetslust på ett mycket lyckligt sätt, som kommer en att fullständigt abstrahera bort från tid och rum, om man skulle falla på den besatta idén att vilja vantrifvas! Därtill kommer naturligtvis i detta speciella fall den för dylikt intresses bibehållande ingalunda oviktiga omständigheten, att vi själfva rätt afsevärdt bidrogo till rätterna vid middagsbordet och att vi själfva kröpo på alla fyra på vindar och trossbottnar för att kunna finna några märkliga "gammaldagsens förrivärldssaker". Emellertid vill jag till det rent lekamliga i skildringen foga ännu några anteckningar, som kunna vara betecknande nog för förhållandena här och för — oss själfva. Vid färden från Lansjärv hade vi nämligen märkt, att det gick ett par höns på gården där. Denna olycksaliga iakttagelse skulle framdeles vålla, att vi tvenne särskilda söndagar ströfvade miltals genom skogarna för att höra efter, huruvida Lansjärvshönorna värpt — inne i vildskogen håller folket ej sådana där öfverflödskräk! Resultatet blef emellertid båda gångerna klent nog: första gången lyckades vi få fyra ägg, eller två per man, men den andra gången kunde blott ett enda ägg presteras, som vi då helt skämtsamt delade — det var en sådan "illa" dålig tupp, som fanns, ursäktade sig gästgifvarmor. Genom att ofta tala om öl under middagen, öfvertalade vi oss på narri vid ett annat tillfälle, att vi längtade alldeles oerhördt efter sådan civiliserad men dock måttligt civiliserande dryck. Närmsta gästgifvar-

gård låg då, liksom när det gällde de arma äggen, ungefär 2 mil aflägsen från vårt kvarter, och vi visste till på köpet så godt som säkert, att det blott skulle finnas gammalt *surt* öl — men hvad hjälpte det: vi knogade minsann ändå i väg för att dricka detta öl, hvilket sedan verkligen utan svårighet kunde identifieras såsom surt, om också vi för skams skull drucko det trots dess vedervärdiga smak. Att ölet var surt ville vi ej säga hvarandra af pur människokärlek, ty då hade det varit slut med självbehärskningen och ölet möjligen ännu i dag odrucket! — Då Anton hade svårt nog att ensam medhinna alla de växlande bestyr, hvarmed vi förstodo att tynga hans ungdom, skaffade jag mig till sist en pojke från Naisjärv vid namn Gustaf Lithner, skäligen misslyckad företeelse för resten. Han följde mig emellertid hela detta år såsom nödig hjälpreda och delade bostad med mig i Lule, där jag på vintern slog mig ner under sotad ås. Sedan for han dock utan att för evigt hafva fått permission tillbaka till sitt land igen med fullständig uppsättning af kläder m. m. samt hördes aldrig mera af — jo, han underrättade mig verkligen sedan från Öfverkaliks genom sin målsman om, att han inte vidare kunde hafva nöjet att betjäna mig, enär han följande sommar skulle "läsa sig fram för prästen". I stället tog jag då den sommaren en verkligen snäll och duglig pojke från Tärändö, Julius Karlsson, till uppassare ute i markerna och eljest.

Efter några veckors förlopp fick Nld från kusten upp ett koppel stöfvare i skogen — de hade kommit från Nerike med ångbåt via Stockholm-Nederkaliks och sades vara mycket bra på hare. Dessa krabater skulle nu pröfvas, innan vi drogo oss långt inåt ödemarkerna och forcerade arbetet, då det ej gärna kunde blifva tal om särskilda jaktutflykter vidare. Under natten före den beramade invigningsjakten hade det varit ganska kallt och det låg ännu frost på marken, då vi om morgonen släppte hundarna, hvilka belåtna öfver att befinna sig i länge saknad frihet glädtigt drogo ut på sök. Efter en stunds förlopp "väckte" den ena af dem och "fick opp", hvarpå ett vackert dref snart gick fram längs en myr och upp öfver en närliggande höjd, där det krökte länge och väl inne i ungskog — det var tydligen en ungjösse, som skämtade med hundarna. Mycket rätt, efter en kvart kom

en årshare ner mot Nld, som stod på håll vid en stig utmed byagärdesgården, och blef af honom efter konstens regler afdagatagen. Så gingo vi vidare, och om en stund togo hundarna upp en hare på ungefär samma plats som den förra; det var förstås en hel kull, som höll till där i trakten. Vi skyndade att besätta några lämpliga platser, snart hörde jag drefvet nalkas och fick se — Hassu komma för full fart drifvande på bakslag. Då hade den besten förstått att rymma hemifrån, där han blifvit instängd, för att försöka sig på harjakt, hvilket han emellertid gjorde med sådant resultat, att han naturligtvis fördärfvade alltsammans för oss för hela den dagen; han lydde nämligen ej, då han lockades, och jag tänkte därför mer än en gång att skjuta honom, hvilket jag ock till sist måste göra. Eftersom jag nu åter en gång kommit att tala om den med allehanda olater briljerande Hassu, vill jag i ett sammanhang berätta litet mer om hans mandater. Sedan vi väl uppmärksammat och afslöjat hans sätt att marodera på harjakt — han måtte hafva fått smak för saken på den där stöfvarjakten — kommo vi flera gånger i tillfälle att observera hans oförsynta men knipsluga tillvägagående. Han hade nämligen slutit vänskapsförbund med en pälshundstik i gården — malicen påstod, att han var hennes fästman — och förstod att esomoftast narra denna med på jakt efter hare. Mestadels dref då han själf, hafsigt men *tyst* i harens spår — och ville det sig väl, såsom Hassus mening var, tog tiken haren på hållet, hvarefter rofvet kristligt delades. Det var ett radikalt, indianmässigt och nedrigt jaktsätt, som förskaffade Hassu äran af mitt dödliga eller rättare sagdt dödande hat. Vidare hade jag numera mycket bekymmer af honom under skogsarbetet, ty antingen smet han undan på harjakt eller försummade att markera eller skällde fågel dåligt samt förföljde dessutom renar med en hätskhet, som varit värd ett bättre syfte — han lärde Tsjappes denna senare ovana, och då det traktvis var godt om betande renar, vankades där slängar i långa banor. Vittringen af ren synes dock, liksom den af älg och rådjur, vara så pass lockande för dessa slags hundar samt för stöfvare (våra stöfvare råkade ut för samma malheur!), att det är nästan lönlöst för jägaren att medelst lämpor söka konkurrera med dess inflytande öfver hundarna. Stryk hjälper inte

alltid det heller, i synnerhet då flere hundar äro ute i marken samtidigt, det fick jag för resten klart för mig beträffande Hassu. Men att *skjuta* hunden hjälper så mycket kraftigare, och det sättet måste jag använda på den depraverade krabaten, som nu är ute ur historien.

Redan i början af september begynte björk och asp på sank terräng att gulna såsom varsel för höst och vinter — på andra sidan Marsträsket såg man björkens blad lysa gulröda mot fonden af mörka granar, medan åter aspens skälfvande bladverk prunkade i en rödlett färgton, som uppenbarligen var alldeles för grann för att kunna vara äkta eller vittna om hälsa. Nej, löfskogen hade höstfrossa eller tvinsot ända ut i grenspetsarna och sjuknade in mer och mer, så att den en dag stod med alldeles förstörd hälsa för hela det året. Myrarna, vidsträckta och tungsinta, omgördlande bergssluttningarna med sina brunröda trasmattor, voro granna i solljus på förmiddagarna, när man såg skuggorna från "strandens" eller fastmarkens träd utföra allehanda fantastiska lekar bland vissen starr, risig dvärgbjörk och frostrodnande hjortronblad. Men i sena aftonen trädde månen fram ur de mörka, jagande höstskyarna och lät sitt kalla ljus flöda öfver ödemarken, som låg och bidade hvila efter allt sommararbetet, som ju varat dygnen igenom.

Under de fortsatta ströftågen genom de stora skogarna kring Bönälfven och dess bivatten kommo vi visserligen att erhålla några städse välbehöfliga bidrag af vildt till den torra matsäcken, men det blef dock på det hela taget ingen fart i jakten, ty vi hade ju som hufvudändamål för friluftskampanjen oss förelagd den stora taxationsförrättningen och måste allt ifrigare lägga oss uteslutande vinn om denna, i mån som den tidiga hösten ryckte an med ruskväder och korta dagar. Då vi emellertid alltjämt medförde gevären under arbetet, fälldes dock åtskilliga järpar, orrar och tjädrar, hvarförutom vi undantagsvis lyckades komma öfver någon ripa — detta sista var dock en ren slump, enär våra hundar alltid mycket samvetsgrant jagade i väg all dylik fågel, innan vi någonsin hunno komma den inom håll. Vännen Nld visade sig alltid mycket påpasslig och händig, när det gällde oväntade, hastigt ifrågakommande flyktskott i tät skogsmark — jag minnes mycket

väl flera sådana tillfällen, då han röjde ovanlig snabbhet och skicklighet i den ädla skjutkonsten. Detta synes mig anmärkningsvärdt ej minst därför, att Nld nyligen för blodförgiftning blifvit opererad i vänstra handens ringfinger, hvilket ännu ej var fullt återställdt och dagligen måste skötas om med jod och binda. Det var för öfrigt en fatal historia denna: Nld hade setat och ätit grafvad sik i ett nybygge en dag och därvid råkat få in någon vätska från siken i en öppen kvissla på fingret, som sedan blef svårt angripet samt vållade både långvarig smärta och allsköns olägenhet.

Efter att omkring fjorton dagar hafva sysslat i grannskapet af byn Marsjärv med dess härliga eko mot Vänsberget och dess vida träsk med skaror af "haf-år" (sjöorre), som lyckades freda sig för manspillan trots allt vårt smygande bakom höhässjorna, styrde vi kurs mot Saivetskölen, där Gellivare, Råne och Öfverkaliks socknars rålinjer sammanlöpa. Vårt långa, onekligen pittoreska följe drog under mycken möda öfver hit och tog in i hemmanet Dokkas, af folket själft äfven kalladt Kaliks-Dokkas (till skillnad från Råne-Dokkas) eller Rikti-Dokkas efter namnet på den nybyggarlapp, som här slagit sig ner. Färden var besvärlig nog, ty terrängen var svår och företedde nästan uteslutande ansenliga höjder och stora sanka myrar, bland hvilka vi särskildt lade märke till den försvarligt långa Vildrensmyren. Karlarna knogade och svettades i backarne likasom ute på de ospångade myrarne, där nästan alltid någon klef ner sig till allmän munterhet för truppen. Alla hade vi höstoppade pjäksor på fötterna, somliga stöflar, andra skor, d. v. s. längre och kortare pjäksor. "Befälet" ståtade i nedkådade jaktrockar, medan åter de andra lagt rockarna under bördorna och gingo i skjortärmarne — eljest voro vi väl lika trasiga och smutsiga stigmanstyper hela bunten. En bar det långa, tunga bleckfodralet till kartorna i näfverbindsel öfver ryggen, tre eller fyra buro fullastade kontar med allehanda packning, de öfriga sina matväskor af skinn med kaffekokaren eller en stekpanna fastremmad där ofvanpå. Själfva förde vi gevär på armen, skjutväska på ryggen och staf i handen. I en lång gåsmarsch slingrade tåget på detta sätt fram genom vildmarken: främst sprungo hundarna, så kom vägvisaren eller

"lotsen", såsom det vanligen heter här uppe, sedan Nld och jag, vidare kronojägarne och manskapet — det hela en dråplig ensemble, som nog endast "skogsmänniskor" känna till! Från Rikti-Dokkas drogo vi öfver till Råne-Dokkas eller Storheden strax invid rågången mellan Öfverkaliks och Råne socknar. På denna rätt långa väg, som att börja med var alldeles stiglös och ledde fram öfver svåra marker, hade vi lappen Rikti, hvars föräldrar varit nomadiserande, med oss till "lots" — namnet är verkligen karakteristiskt nog, ty lotsen har ju att visa vandraren väg fram öfver bland annat myrarnas vida haf, som ofta äro i högsta grad villsamma. Emellertid hade Rikti denna gång "tagit sig vatten öfver hufvudet", ty tack vare en intensiv dimma samt att höjdsträckningar och myrar voro hvarandra lika som bär i denna trakt gingo vi ett tag nära nog i halfcirkel, innan vi kontrollerade oss med kompassen, som sedan måste hjälpa till att korrigera Riktis slingerbultar för att det skulle bli oss möjligt att i detta lifvet nå fram till en stig, hvilken sades leda bort mot Råne-Dokkas.

Efter omkring en halftimmas promenad mötte det höga Dokkasberget, som vi hade att öfvergå. Under bestigningen af detta råkade Tsjappes stöta en större flock orrtuppar, hvilka till följd af den sena årstiden redan "sammangaddat" sig — en förbiseglande dufhök och vi gjorde dock förgäfves ansträngningar att få en stek med ur hopen. Emellertid skingrade sig dimman, solen bröt fram ur molnen, och det blef vackert väder igen. Då vi kommit upp på en hög platå af berget, hade vi därför tillfälle att beundra den storartade utsikten, medan vi togo oss en för de genomsvettiga karlarna nödvändig "piphvila", som naturligtvis var välkommen äfven för oss. Det var sannerligen ett präktigt, milsvidt, stämningsfullt panorama af Norrbottens vildmarksskog, vi hade framför oss. Rundt om reste sig höga, skarpt markerade, skogklädda berg, åtskilda genom väldiga myrar, som blekfärgade och lika jätteormar ringlade fram i underliga figurer. Sanka gran- och björkbestånd, ibland med en liten klart glindrande tjärn i sin gömma, lågo utströdda som holmar, öfverallt kringflutna af myrens tröstlöst öde haf. Skogen hade ifört sig sin brokiga höstdräkt, och dess trolska fägring förhöjdes i detta ögonblick än mer af alla vattendroppar, som den fallande dimman lämnat

kvar på barr och blad — det var en färgprakt utan like, när solstrålarna glimmade öfver denna sofvande skog i ödebygden!

Manskapet hade naturligtvis ej mediterat något vidare öfver naturens skönhet men visade ändå belåtenhet öfver att vackert väder inträdt. Hastigt och lustigt fastgjordes nu bördorna på ryggen, och så bar det af ner utför berget i ökad lunk med långa, säkra steg, såsom skogsbor höfves. Just som vi passerat den sista sluttningen, hördes Tsjappes' lugna ståndskall ett stycke framför oss. Vi tillsade karlarna att stanna och gingo själfva fram i den riktning, hvarifrån skallet hördes. Bäst vi så smögo, fick Nld se en tjädertupp flaxa med vingarna i en björk för att få bättre fotfäste på den gren, där han slagit till — ögonblicket därpå small det, och trots det långa hållet, rakade tjäderklumpen ner och dunsade med fart i marken. Då emellertid haglen ej kunnat tränga in tillräckligt i den fullvuxna fågelns kropp, fick Tsjappes sig en rasande kamp på halsen, innan lifvet fullständigt flydde — hunden hade då kunnit erhålla åtskilliga kraftiga "kindpustar" af tjädern. Efter ännu en stunds marsch öfver sanka marker nådde vi omsider den stig, som vi skulle följa genom skogen. Nu kommo vi ut på flere stora myrar med förrädiska gungflyn, hvaröfver spänger ledde — mycket dåliga, liksom oftast var fallet. Denna gång utgjordes de af kvistiga, runda trädstammar med fläckvis kvarsittande bark, hvilken stundom lossnade och kom vandraren att halka. Att lägga spänger är emellertid det enda praktiskt utförbara sättet i dessa bygder för att kunna ställa till med gångvägar mellan byarna. Dock bör detta arbete göras ordentligt, så att det dels motsvarar sitt ändamål, dels ock kan vara en längre tid. Stockarna skola nämligen bilas, så att de blifva jämna på öfversidan, härefter köras de ut på myren under vinterföret, och när sedan myren är som torrast på sommaren, läggas de två och två i bredd, fogas ordentligt med pålar tillsammans vid alla skarfvar (så att vårvattnet ej vräker undan dem) och utgöra sedan en bro, som det kan vara bra att hafva efter ihållande regn, ty då suger förstås myren åt sig vatten som en svamp. Läggas emellertid rundstockar ut med saknad af nödigt sammanhang, bli de svåra att gå på samt sjunka ofta

ner eller isär från hvarandra. Och den som vet, hvad det vill säga att veckor eller månader igenom gå och pulsa i myrtrakter, han sätter värde på att någon gång kunna med trygghet få beträda en spångbro, ty han känner huru tidsödande och riskabelt det är att vandra på stockar, som lagts eller flutit isär, där hvarje steg kan slinta, och där en mängd folk gått och klifvit ner sig vid stockändarne, så att det särskildt där brukar finnas rent bottenlösa vakar för den oförsiktige. Stundom, eller när den stock, man står i begrepp att beträda, ligger djupt ner och rullar omkring för steget, är det vid sådana tillfällen nästan omöjligt att undvika en doppning till midjan i den bruna myrsmörjan! Af stafven har man visserligen god hjälp såsom stöd och för att undersöka den af mossor eller dyvatten dolda spångläggningen, men skall man taga den saken i stort, såsom nödvändigt är på längre marscher, blir den för långrandig — klifver man inte på utan vidare omsvep, kommer man nämligen inte en fjärdingsväg på en timme!

Till sist nådde vi Råne-Dokkas, det som sagdt äfven Storheden kallas. Här rastade vi en stund för att förena oss med en afdelning, som under några dagar opererat på egen hand i angränsande del af kronoparken, hvarefter vi fortsatte till den fyra mil långa dagsmarschens slutmål: byn Kölmjärv. Från början hade vi trott oss behöfva förlägga lägret hit till Storheden för ett par dagar, men våra raska karlar hade sitt beting redan färdigt, hvarför vi kunde taga dem med oss och tåga vidare. Häröfver gladde vi oss verkligen, ty det var gement snaskigt i gården — vi tordes knappt sitta inne i kammaren eller stugan utan åto och hvilade ute på backen, där vi nyfiket beskådades af hemmanets ungdomar och några kaniner, som Tsjappes naturligtvis tog för harar och höll på att bita ihjäl, sin rofgiriga natur likmätigt. Färden gick nu öfver sockengränsen tillbaka in i Öfverkaliks genom mossiga granskogsmarker och fram öfver vida myrar — det är ett ganska eget förhållande, att man till höger om Skröfälfven, d. v. s. i socknens sydvästra del, träffar nästan uteslutande, rena granskogsbestånd, medan man åter i öfriga trakter eller efter Kaliksälfven råkar mest tallberg, tallåsar och tallmoar. Under vandringen hördes gång efter annan Tsjappes' heta skall, när han i myrkanterna stötte

skogshöns, men nu efter löffällningens början trodde fågeln i allmänhet dåligt, och hunden började också blifva mindre pålitlig vid ståndskallen till följd just häraf. Det var en ömkligt dålig terräng, vi hade att passera — "se jer en halli myttje ussel landskab hinna", anmärkte också våra Kaliksbor, och det torde väl vara säkrast att jag för att blifva förstådd samtidigt *öfversätter* deras rotvälska, som betyder: "det är ett hela (särdeles) mycket dåligt landskap (trakt, mark, terräng) här!" I en vidsträckt granskog, hvari vi nu trädde in, tog Tsjappes emellertid kort härefter upp en järpkull och förde ett sådant fasligt lif med dessa fåglar, på hvilkas jakt han ej ännu blifvit inlärd, att vi efter mycket besvär måste fånga in honom och låta en af karlarne hålla honom, medan vi stego fram för att speja i grankronorna. Tack vare ett par verkligen falkögda män bland handtlangarne lyckades vi under denna lilla expedition att på ungefär en kvarts timme skjuta sju järpar, hvilket vi funno rätt tillfredsställande. Nu fortsattes färden vidare genom skogen ut på de stora, starrbevuxna myrar, hvilka omsluta det nästan urtappade Hvitträsket, hvarefter vi nådde sluttningen af ett berg. Här skällde Tsjappes ståndskall, och Nld och jag skyndade båda fram i den riktning, skallet angaf. Vi tyckte oss redan böra vara framme vid platsen men kunde dock ej upptäcka någon fågel, ty skogen stod mycket tät här i myrstranden. Plötsligt såg jag dock Nld, som kommit före mig, höja geväret mot kronan af den björk, under hvilken han stod — ah, det klickade! — jag tog ett steg närmare — — då sköt Nld med andra pipan ner fågeln, som befanns vara en ung tjädertupp. Det är harmligt nog, när alldeles nya patroner klicka; men gäller det att göra skott på den trygge och senfärdige tjädern, då han intresseras af en pigg hund, spelar dock den saken just ingen roll.

Nu vadade vi öfver Muggån, där bäfvern ymnigt höll till i forna tider, samt passerade ett par större myrar och några skogsdungar utan att dock höra af hunden, förrän vi varsnade honom stöta en orrhöna. Till följd af den rikliga fågeltillgången fick jaktvården denna gång maka åt sig och den "inre rösten" tiga stilla: orren, som träat ett par bösshåll framom oss, sköts af mig. En stund härefter saluterade Nld med båda piporna en orrtupp, som flög förbi — den ville dock ej

låta hejda sig utan släppte endast litet fjäder för att visa, att han blifvit något pikerad af tilltaget. De tråkiga, tröttsamma myrarne började nu att aflösas af högländta skogsåsar och bergssträckningar med vacker utsikt öfver nejden. Fram öfver det sista af dessa berg gick vägen genom en särdeles vacker, ravinlik däld med höga, branta väggar på båda sidorna — här hade vi gärna kunnat möta den björn, hvaraf vi nyligen sett spår på Örarne vid Vänsjärvs by, där nalle gått och ristat runor med klorna i barrträdens barkar! Det är eljest ganska trefligt att se björnen, skogens kung, i frihet ute i marken — jag har dock bara en gång haft den äran: det var under 1889 års sommar, då jag i Finland på en myr vid fjället Yllästunturi i Kolari socken, strax intill lappmarksgränsen, såg en betande nalle, som smorde kråset på hjortrontufvorna. — Stigen började nu blifva bredare och kreaturstramp att spåras, och på myrarne lågo spängerna drägligt hyggligt — allt tecken till att vi nalkades en befolkad trakt. Snart upptäckte vi också Kölmjärvs vackra vatten ligga i närheten, och, komna ned till dettas strand, inskeppade vi oss i två båtar och rodde öfver till den gård, där vi ärnade taga in. Under öfverfarten på träsket kommo ett par knipor i god fart flygande förbi — — jag siktade på den främsta och slängde af ett skott, som dock ej syntes göra ett dugg verkan, ty båda fåglarna fortsatte floget lika raskt som förut. Rätt som det var — just då de höllo på att försvinna ur synhåll — märkte jag emellertid den ena knipan störta ner i vattnet och då vi kommo dit, låg hon stendöd och speglade sig i det klara vattnet. Det var ett riktigt lyckoskott, så mycket mer som hållet var alldeles för långt, men hade jag velat lyssna till karlarnes loford, skulle jag kanske narrat mig till att tro, att den sannskyldiga flaxen i själfva verket var utmärkt skicklighet. — Då vi på förstutrappan till hemmanet, dit vi anlände "i ypperlig kondition" allesammans, räknade upp och synade vårt ganska brokiga byte från den långa dagsmarschen, befanns detta sålunda utgöra två fullmåliga tjädertuppar, en orrhöna, sju järpar och en knipa.

Den 30 september föll första snön för vintern i dessa trakter. Under arbetet ute i skogen blefvo vi verkligen öfverraskade af den — vi voro ännu ej inne i situationen, att det

ändock var så pass sent på året, ehuru vi ej gärna kunnat undgå att lägga märke till den rikliga frosten om morgnarna. Emellertid snögade det, om än obetydligt, och ett tag kom en hagelskur på en kvarts timmes tid, en häftig skur, som rasslade bland de aflöfvade björkbuskarna och hårdt klingade mot markens alla frostlupna, vissna blad. Kronoparkens södra del, som vi sparat till sist, bjöd på en mycket svår och ansträngande terräng, detta särskildt kring byarna Kesasjärv, Granträsk och Bredträsk. Här var nämligen marken under de ofta innanruttna och af lafvar nästan öfverklädda granarna mycket ojämn, full med stora, ovala tufvor, tätt sammanfiltade af kråkris, mossor och starrarter, vidt utbredda ofvantill, afsmalnande neråt, erinrande smått om skapnaden af en svamp. När man nu klef på en sådan där tufva, som var frusen på ytan och segt gaf efter för vandrarens steg, hvilket kom en del af växtöfverdraget att med ett frasande ljud blifva ramponeradt, ville hon gärna vricka undan, och då slant foten gifvet ner på sidan om tufvan, där gyttjan låg på lur, djup och ännu ej stelnad af köld. Eller också kom man ut på en terräng, där man fick ströfva i mjuk björnmossa upp på halfva benet eller knoga i pors och dvärgbjörk upp till knäna. Samtidigt "svalkades" man af fuktiga, ofta frostöfverdragna spindelväfvar, som hängde mellan träden och på ett obehagligt sätt ströko en öfver ansiktet, där de gungade för höstvinden. Nu kunde man inte vidare tänka på att få skjuta tjäder eller orre, det var alldeles för sent med skällande hund, men med järpen och haren lyckades vi dock ännu — i början af oktober låg det snö i skogen, och då var det naturligtvis bästa tiden för jakt på jössarna, som redan nu voro nästan krithvita; unghararna bruka emellertid hålla sig gråvattrade till in på nyåret. Flere gånger under början af oktober voro vi ute på jakt efter hare — vi bjödo till och med några personer från Bränna kyrkby på harjakt vid ett tillfälle: apotekaren L—vin och "patron" B—son, som gjort oss flere tjänster under förrättningens lopp. Vanligen lyckades vi också knäppa någon hare, och *aldrig* kommo vi totalt lottlösa hem ur skogen såsom eljest neråt landet så ofta händer trots de mest ihärdiga bemödanden. Omkring den 10 och 11 oktober började det blifva kallt med besked, men nu hade vi strax slut på arbetet, så

att den saken kvittade oss lika. Träsken började nu "lägga" eller frysa till, och när man kom ut om morgnarna, hörde man, huru det sprängde i isarne. En dag, det var för öfrigt sista arbetsdagen, då vi liksom till afsked blefvo grundligt afbasade af ett hårdt snöväder för sydostlig blåst, råkade vi på en älgmark, där vi sågo ett flertal legor, färsk spillning, bräckta ungtallar, afvridna aspar, fjät i mossan m. fl. tecken till att älgarne här brukade vistas. Fällda, vackra horn hade vi förut flere gånger funnit. Här i Norrbotten, där älgen varit totalt fridlyst ända till detta år 1894, har den ökat sig högst betydligt, fastän rofdjur, tjufskyttar och vidriga naturförhållanden stundom lagt åtskilliga hinder i vägen därför. Dock beror det på, huru tillgången kan komma att ställa sig från och med inträdet af lagligen tillstadd jakt — flerstädes kan nämligen detta fjortondagars skytte bli ödesdigert nog för stammen, enär djuren åtminstone på vissa håll ständigt förekomma inom en helt liten, begränsad trakt, där de utan svårighet kunna igenfinnas och af den oförståndige lätteligen dödas samt och synnerligen. Tror sig dessutom vederbörande vara obemärkt och framdeles ej utsatt för upptäckt och efterräkning, lära allt årskalfvarne också få stryka med, ty har än norrbottningen respekt för lagen — hvilket dock först behöfver bevisas — har han det sannerligen ej för jaktlagen, det vet jag af erfarenhet. I detta hänseende är det nämligen så, att han tycker sig hafva rätt att skjuta eller fånga hvilka djur som helst när och hvar han råkar dem. Först i mån som ödemarken blir kultiverad bygd, och det går ganska långsamt minsann, kunna andra åsikter än de anförda hafva möjlighet att blifva annat än en "orättvis lagparagraf" för folket, som här liksom eljest tänker på sitt sätt, som andra inte vilja, kunna eller få förstå. — Under ströftågen sågo vi naturligtvis också en mängd renar och dessas stämplar stå tecknade i mossan eller stigarne — spåren erinra ganska mycket om älgens men äro aldrig så djupa. På senhösten höllo renarne till i stora flockar kring de skogstorp, dit de hörde, och där de under vintern skulle få göra bedröflig tjänst såsom dragdjur framför den med timmerstockar belamrade körstöttingen.

Ja, då hade vi sålunda slutat sommarkampanjen, vännen

Nld och jag, samt tackat hvarandra för godt och ärligt samarbete. Utbytet från den gångna tiden hade också blifvit oss så mycket mera värdefullt och kärt att minnas, som det verkligen var i möjligaste mått mångsidigt: vi hade rätt intensivt left både skogs-, folk-, natur- och jägarlif och haft ögonen öppna för allt, som kunde tänkas hafva något intresse för sådana våra medmänniskor, som ej komma hit i vildmarksskogen — och det är väl de fleste, misstänker jag. Innan jag nu till sist vill kåsera litet om härvarande allmoges sätt att bete sig på fångst och jakt, torde jag få meddela vår samfällda skottlista för tiden 20 augusti—5 oktober. Den lyder i sankt Hubertus' namn sålunda: 11 harar, 14 tjädrar, 7 orrar, 2 ripor, 65 järpar, 2 krickänder, 3 knipor, 1 tornfalk, 1 hökuggla och 1 kråka. Betydligt mycket mera fågel än hvad vi sköto gick dock åt till vårt hushåll; denna fyllnad förskaffade vi oss genom köp af "nyflakade" ripor, tjädrar och orrar — vi blefvo emellertid båda två till sist så utledsna och öfvermätta på fågel, att vi sedan länge nog ratade all sådan kost, om det var oss möjligt att undgå den. Särskildt hade vi fått nog af järpe, som kan vara bra för ett par gånger men blir en styggelse, när man fått äta den massvis.

Det är egentligen på senhösten, sedan säden bärgats och innan timmerkörslorna eller hötransporterna från myrarnes slåtterängar ännu tagit sin början, som Kaliksskytten vandrar ut i marken med sin "tjopp" (pälshund) och sin lodbössa. Här i orten har denna senare vanligen en kaliber af omkring 7 millimeter och ett utanpå vapnet liggande lås med lång hane, som i krum går ned mot tändtappen. Kolfven är rätt lång i jämförelse med de lodbössor af s. k. Jukkasjärvi-typ, hvilka träffas t. ex. i Pajala socken och stundom hafva flintlås samt städse en ytterligt kort kolf — Kaliksbons gevär medgifver därför anläggning och siktning på vanligt sätt. Bästa jaktvädret anses vara en något dimmig morgonstund, då det är "huue-mettä" eller disig-lufts-skog, såsom Pajala-finnarna säga. Då begifver sig nybyggaren i god tid ut i skogen, hans hund skäller snart ståndskall, jägaren hör så, huruvida det är tjäder eller orre, samt om fågeln sitter "fast", därefter smyger han fram och uppdagar fågeln, hukar sig ner på knä, tager gärna stöd mot en stubbe eller sten, kornar en och annan minut samt bränner

på — skulle fågeln flyga, sänker han geväret, ty flyktskott törs han ej på. På detta sätt kan karlen emellertid komma öfver ganska stort byte, om han har god hund och tur med sig. Naturligtvis skjutes utan åtskillnad såväl "råj" som "tiror" (röja och tjäder). Angående dessa sista namn, som ju föra tanken till de norska benämningarna Tiur och Røi, erinras jag om den underliga dialekten i dessa bygder. Vanligen talas ett mål, fylldt af diftongiseringar och vokaländringar samt nästan omöjligt för en främling att förstå, men äfven förekommer en s. k. kyrk- eller herresvenska, som är betydligt drägligare och användes vid samspråk med resenärer. Samtidigt kommer jag att minnas en troligen apokryfisk historia om en engelsman, som på tillfrågan om, huru det varit honom möjligt att reda sig med språket vid färden genom Öfverkaliks, skulle hafva svarat, att han talade sin engelska såsom vanligt och att folket talade mycket dålig sådan. Lika visst som några ord i Kaliksmålet erinra om finska och norska — tjäder och röja äro dock allmänna benämningar i nästan hela Norrland — lika säkert är det emellertid, att andra ord och uttryck äro rent engelska, såsom t. ex. dagsverke och två kronor, hvilka heta daywork och two crown med mönstergillt engelskt uttal.

När det börjat frysa på och snö emellanåt faller, har tjäder- och orrfågeln samt ripan redan slagit sig ihop i större flockar, som ströfva fram genom skogarna. Då rustar Kaliksbon i ordning sina "flakar" och gillrar upp dem på stigar i myrkanterna eller på hedlandets torra mosand. Dessa flakar äro sammanvidjade af rundstockar, uppburna af en gillerpinne och försedda med längre eller kortare "armar" af unga tallar, som blifvit fällda och hopade till snår, så att fågeln måste styra kurs på gillret. På detta sätt kan under hösten, medan det ännu fryser på barmark, en karl omkring sitt hemman (på kronopark eller byaskog — det kvittar honom ungefär lika) "flaka" ända till ett par hundra fåglar, och det är rent märkvärdigt, att vildttillgången trots denna radikala metod kunnat bibehålla sig så pass riklig ända till de sista åren, då andra orsaker vållat dess betydliga aftagande. Bytet gömmes antingen i "stolpboden" för att under vinterns lopp användas till "fågelsoppa" eller också, därest fångstkarlen är riktigt eko-

nomisk af sig, samlas det ihop på en fora, hvarmed han kör ner till Töre för att göra affärer med restauratrisen på någon norrlandsbåt, hvarvid han får betaldt ungefär på detta sätt: för järpe 10—20, ripa 20—30, orrhöna 37, orrtupp 50, tjäderhöna 50 öre och tjädertupp 75 öre à 1 krona. Fångstsättet ifråga, hvilket till folkets myckna förtrytelse nyligen blifvit föreslaget att genom lagbestämmelser inskränkas till lappmarksområdet, emellertid lika verksamt som grymt. Särskildt dör tjädern sällan på fläck under det nedfallande stocklagret utan för en långvarig, vild och smärtfull kamp för lifvet, innan hans öga ändtligen brister. Jag har flerfaldiga gånger kommit till flakar, där gamla tjädertuppar legat flämtande under slagstockens tyngd, som de fåfängt sökt befria sig ifrån — stjärtens solfjäder har varit utspärrad, näbbet, ur hvilket blod flutit och tinat upp markens frusna mossa, ängsligt gapande, ögonen inflammerade; den barmhärtighetstjänsten att genast slå ihjäl djuret är det naturligtvis vid sådana tillfällen en plikt att visa, ty det kan dröja länge nog, innan nybyggaren kommer ströfvande i sina pjäksor för att vittja flakarna. Genom sin höga uppgillring, hvilken ej förmår varna, äro dylika tillställningar farliga också för söder ifrån kommande jakthundar. Har emellertid hunden under någon halftimmes tjut och plåga fått sitta fast med ena benet under en flake och sedan gått och haltat i fjorton dagar, vet han dock i allmänhet att akta sig för framtiden. Resuméen af det hela blir sålunda den, att man ej bör sörja öfver, om det ur djurskydds- och jaktvårdssynpunkt högst menliga flakandet skulle komma att upphöra i det egentliga skogslandet.

Under nysnöarne vill skogsbon gärna skjuta sig en hare men då stänges prisse inne i ladugården. Sedan klifver karlen i väg med lodbössan uppåt backen samt tittar efter nattslag, och får han då, rätt som han går på spår, se några bredfotade, roliga afhopp, dröjer det inte just länge, innan hans skarpa öga upptäckt jösse under vindfällets bångar och ris, hvarpå lodbössan har att göra ett tämligen enkelt arbete. Längre fram taga småpojkarna hare med snara i gärdsgårdarna. Naturligtvis försmås inte ripor under jakten, om dylika skulle synas till. De ligga så beskedligt under grangrenarnas hvalftak, dit deras uddiga spårstigar leda, och tro att ingen

människa kan upptäcka den, därför att de förefalla blott som en svällande skumtopp på den hvita drifvan. Men en van "stigman" ser dem dock! När ekorrskinnen börja blifva vackert ljusgrå — då är marken vanligtvis redan snötäckt — stiger Öfverkaliksbon på skidorna, fattar rännstafven i hand, fäster yxan baktill i bältet, hänger bössan i renskinnsremmen öfver axeln, lockar på sin hund och gifver sig af ut i marken. Är nu snön ej alltför djup och tröttande för hunden, kan bonden få skjuta ända till 16—17 ekorrar under den ganska korta vinterdagen, hvilket är rätt duktigt gjordt — sedan säljas de krängda och hopbuntade skinnen på vintermarknaden i Bränna kyrkby, där ett "timmer" eller "timber" (40 stycken) betingar ett pris af mellan 6—7 kronor. Här i Öfverkaliks — liksom flerstädes i Norrbotten och äfven i Lyksele lappmark — skiljer befolkningen mellan gran- och tallekorrar. Den förre är mera grå, den senare mera dragande i rödt, säges det. Emellertid förekomma naturligtvis bådadera om hvarandra och ogeneradt å de uppehållsplatser, som enligt förmenande skulle vara det ena eller andra djuret egna. Somliga år säger man sig också hafva iakttagit både tall- och granekorrar endast i granarna, andra år endast i tallarna — något som förstås beror på dessa barrträds olika försättningsår. Skulle under jakten den skjutna ekorren fastna mellan grenarne och ej vilja falla ned trots slag med yxhammaren mot stammen, hugges trädet omkull utan vidare förskoning, och på detta sätt kan en enda jägare hinna med att föröda mycket skog på en "säsong". Under den egentliga vintern förekommer jakt blott tillfälligtvis, såsom t. ex. då "tjoppen" tagit sig för att "köra" hare uppe på "riften" (rullstensåsen) — höres dreftvet då komma att stryka förbi huskanten, kan det väl hända, att bond' går in och tar ned lodbössan från taket i dagligstugan. Sådana skott håller han emellertid för att vara mycket svåra, nästan lika märkvärdiga som flyktskott. Och i betraktande af att karlen har bara ett enda litet hagel att spendera på krabaten, har han kanske rätt i sitt påstående.

Markmotivet om morgonen efter ett snöfall är mycket intressant i dessa trakter. Här stå ripans spår fram mellan gran och björk, till teckningen lika det tandade bandet på huggormens rygg; här har haren smugit på silkestass genom

dalgången eller skuttat fram och tillbaka i ungskogen. Där har tjädern löpt fram mellan trädstammarna, och i det lösa snölagret synas nu hans stora “treffötter“, de spetsiga, karakteristiska skridten. Där emellertid i köldnätterna skare bildats på marken efter föregående grendropp, där hafva tårnas benhårda lameller skurit in ett underligt pränt med djupa typer. Räfvens spår stå snörrätt fram genom snåren, ekorren har klättrat upp i träd och ned från träd, skogssorken har dragit långa, lustiga ränder af trippande små fjät, renen har vandrat omkring och sparkat efter laf i snön eller hållit till godo med hvad grenar och stammar kunnat lämna. Det hela är både roande och lärorikt för naturvännen, som en sådan morgon gärna dröjer sig kvar ute i skogen.

III. Harjakt i Nederkaliks skärgård.

1890 var ett ovanligt rikt vildtår i Norrbotten. Bedröfligt nog skulle emellertid detta år komma att bli det sista enligt "gamla stilen" och beteckna en afgjord förändring, ty allt från 1891 har åtminstone på samtliga skogsfågelarter rådt sådan klen tillgång här, att maken ej återfinnes inom mannaminne. Kalla och stundom sena vårar samt regniga somrar utan det vanliga öfverflödet af bär på hvarenda tufva hafva vållat detta förhållande och för tillfället, kanske för en rätt lång period, ändat den "gamla goda tiden", då Norrland var ett sannskyldigt paradis för hvarje jägare, ej minst för sådana, som fordra att skjutväskan skall vara öfverfull vid hemkomsten från skogen. Nu äro en del präktiga, fordom gifvande marker nästan blottade på fågel, och denna omständighet har under rådande missväxt- och nödår på ett beklagligt sätt ökat ortbefolkningens bekymmer, har ytterligare lagt sten på börda.

Men 1890 var i jaktligt hänseende ej blott ett gifvande år i likhet med många föregående, utan som sagdt också ett sällspordt rikt sådant, verkligen ett "fågelår". I tidig, vacker vår höllos lekarna inne i fastlandsskogen och ute på öarna, under gynnsamma väderleksförhållanden värptes och rufvades äggen i redena bland mossan, och under solvarma sommardagar växte den myckna ungfågeln till samt blef vederbörligen "flygg" och matad — bättre auspicier för en lönande jaktsäsong kunna ju ej tänkas, och enär allt gick som sig vederborde, har jag därför fått anledning att på annat håll här i boken berätta åtskilligt om årets skogsfågeljakter i höga norden. Emellertid var tillgången på hare ingalunda mindre än på fågel, ty harmammorna hade hunnit med att lägga och fostra alla

de tre i zoologierna föreskrifna kullarna — de ordentliga, ständiga frostnätterna, som otvetydigt båda höst, läto nämligen i kustlandet ej känna af sig förr än omkring den 15 oktober. Och ute bland holmarnas enbusksnår lyckas jössarna i allmänhet skäligen bra att undgå sina vedersakare inom djurvärlden.

Jägmästare N. och jag hade just afslutat vår långvariga skogsförrättning i Öfverkaliks, då vi en dag erhöllo inbjudning att taga del i en jaktfärd till Nederkaliks och Töre skärgårdar, hvarest konsul J. B—n, intresserad jägare och händig skytt, disponerade ett flertal holmar. Då nu vännen konsuln hade den godheten att invitera oss för att bereda oss ett nöje, som var alldeles i vår smak, antogo vi naturligtvis med tillfredsställelse det gjorda förslaget och befunno oss således den 22 oktober på kajen vid Karlsborgs sågverk för att med en af bolagets ångslupar företaga den beramade färden. Förutom oss bägge hade B—n till holmgång bådat fanjunkaren K. vid Norrbottens fältjägare.

Det var ett riktigt oväder den där dagen, ehuru detta föga bekymrade oss. Snöglopp, drifvet af stundom hårda, nordliga byar, piskade oss visserligen som tagelgissel i ansiktet, då vi stucko näsan ofvan däck, men vi hade en rymlig salong med alla möjliga bekvämligheter till vårt förfogande och hade sålunda ej behöft fara ett dugg illa med oss, om vi inte hade envisats att sitta ute i fria luften, såsom vi nästan hela tiden gjorde. Färden gick mellan de talrika öar och holmar, hvilka omgärda den breda, granna Kaliksälfvens utlopp och där bilda en under sommaren utmärkt vacker, vidsträckt skärgård af den typ, som är egendomlig för Bottniska vikens norra bukt. Stora öar, bevuxna med gran och fur, omväxla med kala klippholmar och låga skär, där stormarnes bistra makt kommit vegetationen att gestalta sig i största miniatyr: stränderna utgöras af långa sandreflar, medan midtelpartiet upptages af förkrympta enbuskar, hvilka sammanrotat sig i täta snår. Öarna äro af en synnerligen tilltalande beskaffenhet, det tycker hvar och en "sörlänning", om han eljest ej är nog ensidig att anse Stockholms skärgård eller västkustklipporna för det enda saliggörande. Skogen är nämligen ofta ganska frodig här, och rundt kring stränderna växer grå-

alen i buskform i slutna, fylliga häckar, liksom vore den planterad; själfva stammarna äro kala genom isens och vågsvallets tillskyndan, men kronorna äro lummiga och allesammans lika höga, hvadan de omsluta ön med en oafbruten gördel af saftig grönska, som i solljus bjärt sticker af mot den mörka skogsfonden.

Vår ångslup skoflade sig käckt fram genom det upprörda vattnet, i hvars sjudande grift snöflingorna besinningslöst hastade ned, rullade som ett nötskal på det öppna gattet utanför Skagsudden och stäfvade bort mot Storön. I stränderna hörde vi böljorna rassla mot isar och stenkummel, framför reste sig i den inbrytande skymningen en dallrande dimma, som ovädret manat fram. Snart hade vi passerat Storön och nått fram till den i Töreviken belägna byn Siknäs, där vi ärnade öfvernatta — vi sågo ljus från stugorna glimma oss till mötes liksom vänliga fyrbåkar. Då vi nu ej tordes gå närmare stranden i mörkret och dimman, förankrade vi vår trefliga ångslup ute på fjärden och beredde oss redan att fara i land, då årslag förnummos strax intill och vårt flytande hem efter en stund äntrades af några figurer med gevär på arm. Vi kunde ej gärna tänka oss ett öfverfall i den fredliga trakten utan höllo lugnt fram en lanterna mot de nykomna, hvilka visade sig vara tvenne jägare, som jämväl mottagit inbjudning till "holmgången": konsul Ö—blad och förvaltaren B—m från Lule. Med ångslup hade dessa på morgonen rest från staden, redan vistats någon timme i Siknäs och farit ut på viken, då våra lanternor närmade sig. Nu skulle vi emellertid gemensamt i land med en del af provianten och inskeppade oss till den ändan i en större barkass, som fördes af en skärgårdsbo, hvilken i egenskap af fångstman gjort åtskilliga färder i de arktiska hafven — hans bekantskap med isberg och "ishaf" kom på visst sätt bra till pass nu, ty vi hade ganska svårt att trots det korta afståndet komma i land i mörkret, enär inne i bukten hopat sig massor af drifisblock, hvilka under föregående kalla dagar börjat att frysa ihop med kantytorna. Utan vidare äfventyr kraflade vi oss likväl fram till stranden och togo in i den största gården, där vi superade och till sent på natten trådde dansen med de glada, vackra stintorna i byn — Siknäs är verkligen i hela Kaliks

bekant för sin granna kvinnliga ungdom, som har att berömma sig af formskönhet såväl till kropp som ansiktsdrag och särskildt blifvit beryktad för sina strålande mörka, fagra ögon.

* * *

Strax utanför Siknäslandet är lilla Fårön belägen, egentligen en långsmal sandbank, som under årens lopp vuxit ut och nått värdighet af ö. Där frodas numera yngre gran- och björkskog, omsluten af täta alsnår längs stränderna. På denna holme skulle dagens jakt begynna! Vid affärden från gården i arla morgonstund hade vi därför till stridskamrater medfört ett koppel stöfvare: fröknarna Sonja och Donna samt gamle herr Rolf, medan ett annat koppel kvarlämnades på ångslupen såsom rekryter, de där vid tillfälle skulle inmanas i tjänstgöring. Knappt hade så vår båt nått land och hundarna blifvit släppta, förrän ett dref gick för full hals inåt holmen — jag gnodde bort för att genskjuta detsamma, fattade posto vid en korsväg och hade strax därefter den förnöjelsen att se jösse komma trafvande rätt emot mig. Den gynnaren kom med god fart, och jag var het efter loppet, hvarför motskottet troligen gick alldeles bom, men i stället träffade andra pipan så mycket bättre, sedan jösse passerat mig: en volt, några krampaktiga sparkningar, och allt var slut. Det var en äldre hederspascha, stor och fet, värd ett ordentligt all's todt — konsuln, som tog den upp i famnen och "smekte" den, han till och med kysste den i ett utbrott af riktigt godt lynne, förliknade den också vid en liten kalf. Det blef första haren. Slaktsupen — ja, i Norrbotten kan ju en dylik vara tillåten — måste vi hälla i oss raskt, ty vi fingo just då höra nya dref på två olika ställen på holmen. Och på ångaren sekunderade och tjöto rackorna rent ursinnigt. Belåtna öfver att tydligen hafva råkat ut för en veritabel "har-grufva", spridde vi oss skyndsamt ut på sandvallarna vid strand eller på de slingrande stigar, som under somrarna blifvit upptrampade af betande hästar och får. Härligt klingade de korta dreflåtarna i den friska, rena skärgårdsluften, och fram mellan granar och alar kommo de jagande hararne sättande, ibland med förtviflans besinningslösa hastighet, ibland sakta guppande, lyss-

nande då och då under vägen. Det ena skottet knallade efter det andra, all's-todt-rop i alla möjliga tonarter aflöste hvarandra på hållen — litet hvar hade sålunda harar i väskorna. Emellertid kunde man ej gärna tala om ordentliga dref här på holmen, där en sådan ymnig harstam bodde, eller få tillfälle att bedöma de olika hundarnas duglighet, njuta af ett ärligt, intelligent och omsorgsfullt gjordt arbete, njuta af ett långt drefs alla spännande detaljer, utan här skötos jössarna helt kort efter uppsprånget och efter ett dref i största miniatyr — somliga ströko med äfven *utan* att vara drifna; det var nämligen godt om stänkharar, hvilka uppenbarade sig lika fantastiskt som i en söndagsjägares dröm och skötos som god pris. Lämnade sålunda jakten åtskilligt öfrigt att önska ur synpunkten af avancerad idrott, hade den åtminstone börjat sällspordt angenämt. Dels var nämligen vädret det allra vackraste och mest gynnsamma, man kunde tänka sig, och redan detta var ju en lofvärd omständighet, dels var ett alldeles egendomligt behag förbundet med att den 23 oktober och så här pass nära polcirkeln få skjuta haren på barmark, där han, helt hvit med undantag af de svarta örtipparna, kom skuttande mellan unggranarnas grönskande käglor — det var vackert nog att skåda, skall jag tala om, huru den sin rent hvita vinterpäls iförda jösse rände fram på de snöfria, frusna stigarna!

Vid middagstid, då magen började morra efter en sup och en smörgås, dukades den medhafda matsäcken upp på markens frostiga mosstäcke, och "allt befanns vara ganska godt", så mycket mer som provianten just ej var af sämsta slaget. För öfrigt är jag tillräckligt mycket naturvän och kär i friluftslif för att kunna tillmäta matsäckens beskaffenhet blott en underordnad rol, d. v. s. ungefär raka motsatsen till hvad som så ofta är fallet i mark och skog, vid fiske och på jakt — jag tycker nämligen för min del, helt öppenhjärtigt sagdt, att nästan hvad som helst smakar ypperligt i guds fria natur, där man ligger till bords som en gammal äkta romare och naturen själf sätter sin deliciösa krydda på den tarfligaste spis. Som "Stilleben" i vår luftiga och rymliga matsal hade vi här att tillgå en tafla, föreställande en grupp nyskjutna harar, vaktade af tre stycken svettiga stöfvare, som lågo med nosen utsträckt på mossan och sneglade på bytet — det hela för

öfrigt vittnande om en tyvärr okänd mästares konstnärliga fulländning, ehuru en beskäftig s. k. förståsigpåare i "naturkonst" säkerligen skulle velat "posera" om alltsammans och samtidigt förjagat charmen från situationen. De vackraste eller mest tilltalande motiv, naturen uppenbarar till sina beundrares fägnad, de blifva heller aldrig återgifna med pensel eller penna, ty de *kunna* ej återgifvas på det sättet: man har blott att girigt gömma dem i sin hågkomst, hvarur de lifslefvande kunna träda fram i härlig dager, då man i ensamheten någon gång drömmer vakna drömmar med slutna ögon.

På eftermiddagen läto vi en skärgårdsbo ro de af trötthet skälfvande hundarna och alla våra harar med "blodad tand" tillbaka till vårt kvarter samt gåfvo honom tillsägelse att hämta friska trupper från ångaren. Snart voro de nya jaktkamraterna i land på holmen: Viggo hette den ena af dem, den andra, som lystrade till namnet Klinga, vill jag göra mig särskildt omak med att som hastigast presentera för dig, du jägare, som jag vet förstår sätta värde på en ypperlig harhund. Oansenlig är hon till det yttre, har svart kropp med hvitt i bringan och hvitt på fötterna, muskulösa ben- och bröstpartier, förefaller gifvet ej vara annat än en gemen "bondhund" och skulle aldrig i lifvet få pris på en hundutställning. Dock är det en utmärkt hynda — hennes intelligenta och vakna ögon skvallra för resten om prinsessan i vallarejäntans grofva vadmalsdräkt. I marken sköter hon sig som en rashund af renaste blod — ja, sådana kunna emellertid sköta sig ganska illa ibland, om det inte "vill sig" — och löper på spåret med högburet hufvud. Du må inte tro, att hon hafsar ifrån sig sitt arbete, nej, hon gör bukten mönstergillt samvetsgrant, ehuru hon drifver mycket fort, så att hararna ibland inte veta sig någon råd att kunna smita undan. Finfin näsa, skarpsprungen, ihärdig, pålitlig — där har du orlofssedeln för Klinga, som år 1889 hade rykte om sig såsom den dugligaste stöfvaren i hela Småland. Grosshandlare E—son i Göteborg, hvilken skaffade konsul B. denna hund, hade också skattat dess värde till ett betydligt högt penningebelopp, hvilket jag väl hörde omtalas, men ej vill relatera, enär därigenom alla möjliga mer eller mindre fula och mer eller mindre dugliga Smålandsstöfvare skulle komma i afgjord "hausse" på den privata hundmarknaden. Och finge små-

ländingarne reda på det pris, jag här åsyftar, skulle det bestämdt ej dröja länge, innan det blefve total brist i deras landskap på alla fyrbenta krabater, som kunna skälla.

Sålunda hade vi duetten Viggo & Klinga, en solid firma, att operera med under eftermiddagens jakt. Också då dundrade skott på skott rundt kring holmen, som blef öfvergången med ifriga, buktande dref. Emellertid började hararna, som nu fått motion under åtskilliga oväntade ilmarscher eller också ej vågat ens blinka med ögonlocken af fruktan att upptäckas af de på holmen huserande trollen, så småningom att trycka alltmera hårdt: somliga huka sig ner under de slokande granGrenarnes skumma hvalftak, andra gömma sig vid strand bakom stenar i själfva vattenbrynet. Att gå längs stränderna och skjuta sådana där harar, hvilka ligga orörliga i skydd af en sten, kallas här i trakten att "*pula* hare" — en lika lättvindig och allmän som föga idrottsmässig metod, som emellertid erbjuder en viss frestelse också för en del gamla förståndiga jägare. — Men det började att lida mot afton allt mer: klockan var half fem, och skymningen föll på. Nedbäddad i kvällningsmoln låg solskifvan och funderade öfver sitt korta dagsverke, medan de närmaste skyarna glödde i svenska färgerna, i blått och gult, liksom de varit belysta af några väldiga bengaliska eldar. Stämningsfull såsom endast om hösten i höga norden var denna solnedgång ute i skärgården. Raskt hopsamlade vi nu bytet, som befanns utgöra ej mindre än tjugu harar, och vandrade fram genom de dunkla snåren ned mot strand, där båten väntade oss. Här må jag slutligen söka återgifva motivet en timme senare: solen nedgången och hvarje brokig reflex försvunnen; i stället strör fullmånen, som hvilar öfver horisonten i fjärran, sitt dallrande silfverglitter ut öfver hafvet. Ångarens lanternor kasta ett trolskt skimmer ett stycke rundt kring skrofvet; i fonden bukta skogens mörka konturer, ofvan hvilka stjärnornas matta väktareldar glimma; framme vid land bryta de genom nattregnet till en drifvande sörja uppblötta ismassorna med sin utrörda färg af mot vattnets, och midt på Siknäsfjärden ror en hvitmålad båt, där vi genomtrötta och genombelåtna jägare sitta.

* * *

Solen var uppe och vi med den — ja, detta betydde dock ej en tidigare timme än ungefär tre kvart på sju, ty solen i Norrbotten är senfärdig af sig om morgnarna under hösten! Emellertid voro vi efter en raskt expedierad frukost färdiga att å nyo gifva oss af på krigsstigen. Vår båt förde oss ännu en gång i land på den af oss och hararna så särdeles omtyckta lilla Fårön, där vi under ett par timmars jakt lade oss till med ytterligare sju jössar, hvarefter vi styrde kurs på den i grannskapet befintliga Lägenön, som tagit namn af ett fiskeläge på holmens östra strand. Äfven här på Lägenön fanns det godt om harar, det visade sig genast, ty inom omkring 1½ timme hade vi skjutit nio dylika antingen uppe på sandåsarnes krön eller nere på bankarna i strand, där bytingarne i sin förskräckelse kommo skuttande fram öfver den kala marken, vanligen alldeles invid vattenbrädden. Det var en ypperlig, lättjagad terräng på denna holme med dess höga, skogbeväxta backar ofvan smala sanddälder, och drefven klingade härligt som en festkantat. Huru kan man för öfrigt undgå att blifva upplifvad och smått ifrig af alla dessa rop, som nå ens öron på hållet: detta heta "stä-ä-äh! Stä-stä-stä-stä-ä-äh!", detta ögonblickliga "pass opp!", detta varnande "hallå!" och segerstolta "all's todt!", följdt af ett "bravo!" från någon jägare i närheten? Säkerligen kan ingen, ej ens den lugnaste "träbock", förblifva alldeles okänslig, när dylika rop skalla i en förträffligt genljudande luft under en jaktdag ute i fria marken, där det beror på min påpasslighet och färdighet i idrotten, huruvida jag skall få något med af det vilda eller ej. — Fastän den starkt sammanträngda skildringen kanske ej antyder något dylikt, hade jakten dragit ut på tiden, och vi måste så småningom vara betänkta på hemfärd, enär vi beslutat äta middag vid stationen i Siknäs. Emellertid dröjde vi ännu en god stund nere vid de för tillfället tomma och öfvergifna fiskarstugorna, där vi för att hvila slogo oss ner på stenar kring platsen. Det var här ganska intressant att beskåda de i en strandbukt resta torkställningarna för löjnotarne — stängerna lågo öfverdragna med milliontals fina fjäll, och iförda detta pansar, glimmade de i solljuset liksom de varit försilfrade.

* * *

Följande dag ledde vår gemensamma jaktstråt vidare ut bland "sjöholmarna", såsom det heter här, till Kallskäret och Hufvudön, där vi anammade inalles fjorton harar. Nu var det dock slut på vår samverkan med Lulejägarne, ty dessa måste för några angelägenheters skull anträda återfärden och begifva sig till sitt land igen, hvilket vi omöjligen kunde afstyra. Då intet sålunda stod att göra vid denna sak, åto vi en stilla "kärleksmåltid" tillsammans och lyckades härunder alldeles länsa de affälliges samtliga förråd. Sedan aftackades de med en stor afskedsbägare och erhöllo militärisk hedersbevisning medelst gevärssalut, då de på sin ångare foro hem och lämnade den ursprungliga kvartetten kvar för att inter pocula kalfatra deras förtjänster såsom jägare.

Jakten var emellertid ej slut för det, utan fjärde dagen styrde vi kosan ut mot Vikgrundet och Långören, där vi sköto tillsammans tio harar, hvarefter vi begåfvo oss till Enargrundet, en högligen intressant bekantskap. Dit kommo vi sent på kvällen efter att hafva rott ungefär en half mil öfver de af aftonens dimmor kringsvepta vattnen. Från en af stugorna glindrade ljus oss till mötes, och detta blef oss så mycket mera välkommet, som vi knappast väntat finna ön vara bebodd för tillfället — just i den stugan, där vi eljest tänkt taga in, lyste det emellertid, men vi kunde måhända lika bra logera i en annan. Båten skrapade nu mot land, hvarför vi mödosamt rätade ut vår stelfrusna lekamen och försiktigt klefvo ned på den rimlupna stranden med af kyla nästan domnade fötter — det är nämligen ganska "friskt", skall jag berätta, att uppe i Norrbotten en kväll i slutet af oktober sitta ute på sjön utan päls; ja, försök själf, och du skall erfara, att den af rheumatism anfäktade kroppen ej far så vidare väl däraf!

Vid inträdet i den upplysta kojan på Enargrundet tedde sig för oss ett motiv, som troligen skulle hafva fägnat gamle Fagerlin och hans pensel. Midt emot den trånga dörren stodo nämligen två vid väggen fasttimrade s. k. högsängar, båda i tvenne "våningar" och sålunda med liggplatser ofvanför hvarandra à la baracksäng. Med kläderna på kroppen lågo här på britsarna ett par fiskare i dåsig hvila, belysta af den flammande granvedsbrasan på spiselhällen. För öfrigt utgjordes bohaget blott af ett klumpigt bord och tre pinnstolar. I några

ur masurbjörk hålkade koppar varsnades sönderkokta löjor och i en träask därintill groft salt, på stenarna vid eldstaden syntes en nedsvärtad kaffepanna, en järngryta, en knif och annat. Två gamla muskedunder af grof kaliber stodo i ett af rummets hörn. Allt detta gaf emellertid ett egendomligt intryck, hela interiören minde om fiskarens sträfsamma friluftstillvaro, om saltvatten, storm och umbäranden. Den kväfvande heta atmosfären därinne, mättad af frän fisklukt, förmådde oss efter en kort stunds samspråk med karlarne att bjuda god natt och uppsöka den andra kojan för att där inrätta oss efter bästa förmåga. Vi hade ett godt stycke arbete, innan vi med tillhjälp af kvast och vatten fingo drägligt snyggt i rummet — efter en halftimmes stök hade likväl äfven vi en muntert sprakande brasa på härden, där kaffepannan puttrade och nyfången sik halstrades på stickor öfver glöden. Sedan må du efter behag tänka dig ett bättre kvällsmål än vår på en träbänk uppdukade matsäcksmat, som fick en strykande åtgång, och en bättre sömn, än den vi njöto på lafvarne i Enargrundets lilla fiskarkoja!

* * *

Morgonen därpå rådde klar, kylig luft, och rimfrosten glänste från alla ensnår och buskar, från stugtaken och strändernas breda sandfält. Då det nu enligt föresats var sista jaktdagen, släppte vi alla hundarna, och så drog drefvet fram öfver holmen. Denna utgöres egentligen af en omfattande bank, tätt bevuxen af låga, yfviga enar, under hvilka jössarne kunna hafva skäligen trygga hviloställen "i fredstid" — nu var det emellertid afgjordt krigstillstånd! För öfrigt är Enargrundets karaktär ganska vild: långt uppe bland alsnåren ligger en strandkonturerna följande hög bädd med timmerbråte, plankstumpar, båtbräder och stormdrifvet vrakgods, allt sammans genomväfdt af löflager och alger, kvistar, rörväxter m. m. Här och där efter strand ligga vid vattenbrädden stenar, hopade till kummel, hvaremot svallsjöns kammar brytas till yrande skum, silfverhvitt och glänsande i solskenet, och fram öfver sandbankarne slingra liksom ormar de buktande spåren efter oupphörliga vågslag från olika vattenstånd. Mot

ena änden af ön vetter det lilla Skorfvargrundet, skildt från Enargrundet blott genom ett smalt sund. På den större af dessa öar bruka hararne ligga, men påstötta af hundar draga de sig öfver till Skorfvargrundet, vintertiden på isen och vid lågt vattenstånd om sommaren eller hösten på stenar och hällar, hvarvid de nog veta att laga så, att de slippa öfver torrskodda. Nu var vattnet visserligen nästan alnsdjupt i rännan mellan holmarne, och tunna isspeglar hade dem emellan slagit en helt bräcklig bro, men icke förty skulle hararne öfver, sin vana likmätigt, naturligtvis med den tragikomiska påföljden, att haren plumsade i och formligen *sam* dit öfver, tätt eftersatt af våra sex hundar, som "drefvo" också i vattnet, medan de slogo sig fram mellan isflaken för att på andra sidan kunna fortsätta den vilda jakten med fast och hygglig mark under fötterna. På grund af detta terrängförhållande var säkraste hållet nere vid sundet, och här sköto vi först en hare, hvilken hundarne kommo tillbaka med från Skorfvargrundet, så att jösse stupade på dettas strand, och sedan ytterligare en hare, hvilken dock fortsatte ett stycke, föll på isen och drumlade ned i vattnet. Under vägen fram genom ensnåren på Enargrundet lyckades vi vidare skjuta fyra harar, som krithvita sprungo upp i det grönskande buskaget — hela jaktutbytet för de fem dagarne var således 66 harar, hvarjämte vi genom tillfälligheter fällt två dalripor och två hökugglor. Denna skörd bör i betraktande af jaktplatsens nordliga belägenhet hållas för ganska storartad — det var ju rent af en "kunglig" jakt, hvars make åtminstone jag aldrig förut varit med om.

Kosan styrdes nu tillbaka mot fiskarkojorna, dit under tiden främmande folk anländt. Två skärkarlar, som länge legat ute på själskytte bland de till Haparanda och Torne hörande holmarne, och nyss kommit hem med ett byte af sju själar, hvilka redan blifvit afförda till deras hemvist i Ytterbyn, hade nämligen åter igen, lystna efter äfventyr och förtjänster, anträdt en vikingafärd bland drifisarne och i trakten kring Enargrundet lyckats skjuta två själar, hvilka nu till beskådande blifvit uppdragna till en sjöbod; båda voro hanar, den ena fullväxt. Och så skulle naturligtvis den duktige skytten visa sina gevär, men det var inga små salongsdito, han nu kom knogande med, utan ena riktiga muskedunder — åtminstone

det ena af dem var sannerligen kolossalt, hvilket också torde framgå af följande dimensioner, som jag för kuriositetens skull antecknade och här meddelar: loppet 2 cm. 3 mm., godsets diameter 4 cm. 6 mm., pipans längd 1 m. 15,5 cm., kammarbredden 5½ cm. och kolfvens längd 41 cm. 4 mm. Dessutom bör nämnas, att blott fyra kulor till detta gevär kunde erhållas ur ett skålpund bly och låsarne voro af snapphanemodell, anbragta ofvanpå vapnet. Litet hvar af oss sökte för samlingarne förvärfva bössan, men detta visade sig vara absolut omöjligt, enär hon var sin egares trotjänare från 23 års kampanjer bland drifisarne i vår nordligaste skärgård, där ingen egde maken till henne — hans ögonsten var hon, denna bössa, åt hvars otymplighet vi logo ... han hade delat ljuft och ledt med henne långt ute på villande vatten, när stormen hven och matförrådet började tryta. Emellertid hade jägaren, i hvilken vi tyckte oss spåra en längesedan utdöd typ, med sig äfven ett par andra "mindre" bössor, hvilka kunde vara en *lagom* mansbörda och således ej frestade till några skott på rak arm.

Om en stund kastade de i grannkojan logerande skärkarlarne ut sin not till dräkt i en vik för att på vår begäran anskaffa färska löjor till middagen, och ett enda varp med garnen tillförde oss en rätt ansenlig mängd af denna silfverglänsande fiskart, hvilken på senhösten är fet och romfylld, förträfflig både som kokt, halstrad eller stekt med rifvebröd å plåt. Den smakade oss också utmärkt, skall jag berätta. Litet färsk löjrom köpte vi som "plat du jour" till smörgåsbordet och åsågo efteråt med stort intresse den besvärliga tillverkningsproceduren från och med rommens utkramande och sköljning till dess slutliga "vispning" för att aflägsna alla förorenande element. För den som älskar kaviar, färsk kaviar, är Norrbotten ett förlofvadt land, ty här äter befolkningen rommen ej blott af löja utan ock af sik, lake, börsting och lax — romkornen af den sistnämnda fisken förtäras med förtjusning äfven vid ett mycket långt framskridet utvecklingsstadium. "Lakarommen", såsom det heter här, är dock i mitt tycke den bästa: den är rent deliciös som alldeles färsk.

Så voro vi då redo att efter ändad holmgång inskeppa oss på ångaren Allsvinn, som sökt och funnit oss bland skären.

Vi tågade därför med allt vårt gepäck ner mot strand, där af fiskefolket ratade hornsimpor lågo förfrusna på sanden, och hängde i akterdäckstaket på båten knippvis upp våra jössar som segertroféer — de sågo helt prydliga ut, krabaterna, med sina hvita pälsar nedblodade här och där, särskildt kring nosen och "morrhåren", där "rödvinet" runnit öfver. I det längsta hade vi hoppats att få göra ett besök på Sandskär, en egendomligt danad holme, rik på hare och *räf* samt belägen ytterst i hafsbandet mellan svenska och finska skärgårdarne, men ett hastigt anryckande stormväder ingaf oss så pass stora farhågor för att med vår lilla ångslup lyckligt nå fram dit, att vi ej vågade söka realisera planen utan i stället vände kosan hem till Kaliks. Sandskär är eljest ett rätt betydande fiskeläge om sommaren — på vintern bor inte en människa där — och ön har ett miniatyrkapell, hvarest prästen från Haparanda mot tionde af fisket (!) håller en finsk predikan för väringarne en gång under lifligaste "säsongen".

IV. På andjakt i kustlandet.

Från Kilkok i Jokkmokk socken erhöll jag i slutet af juli månad år 1893, då jag under sommaren vistades i Norrbotten, ett kortbref af följande lydelse:

Gamle gosse!

Tack för längesedan! Här i lappmarken, där jag länge legat och slafvat för snöd vinning, pulsat i myrarna och slagits med myggen, hägrar kustlandet för mig som ett sannskyldigt paradis med allehanda ljufliga träd på godt och ondt. Jag slår mig därför lös på en vecka; kuskar i väg till Lule och vidare till Kaliks — men när jag så, uteslutande för Din skull, farit hela 30 mil och bestämdt hoppas få råka Dig, gamle stigman, litar jag på att Du för lika lång tid måtte slänga det etnografiska konstberideriet och följa mig till det härliga Kosjärv, beläget vid foten af midnattssolberget Raggdynan och mig tillhörigt hvad all flygande fänad anbelangar. Håll Dig redo, haf Dina patroner pepprade och Ditt bössrör skinande, ty natten mellan den 31 juli och 1 augusti smäller det — till dess "pax tecum". Svara på *Harads!*

Tillgifne vännen, Din

H. Nld.

I detta dråpliga bref, som naturligtvis var tillkommet under uppsluppet godt lynne efter slutadt dagsarbete i timmerskogen, kände jag i all hans själs prydno uppenbarligen igen min kamrat från ströftågen i åtskilliga lappmarksbygder. Att nekande besvara en slik framställning och förneka alla de minnen, hvilka episteln väckte till lif och till hvilka den

vädjade, hade varit stört omöjligt för hvilken robust jägarnatur som helst — undra då ej på, att min skrifvelse till Harads kom att innehålla en tolft polerade tacksägelser för vänliga påstötningen, särskildt då jag visste, att Kosjärv af ålder var ansedt för ett lika ypperligt andträsk som Rörträsk i Öfverkaliks och Tåkern i Östergötland.

Måndagskvällen den sista juli träffades vi så i Näsbyn vid Nederkaliks kyrkostad, skaffade oss chäs och finnkamp samt färjade i ett fullgånget stormväder öfver Kaliksälfven, utefter hvars högra strand vi därpå styrde kosan till det omkring tre mil aflägsna Kosjärv. En N. underlydande betjäntgosse var beordrad att med proviant, bössor och lapphunden Tsjappes (känd från Göteborgsutställningen och Kennelklubbens tidskrift) taga sig fram till Kosjärv med särskildt åkdon. Ja, då voro vi igen, vännen N. och jag, ånyo tillsammans ute i de vidsträckta marker och under de egendomliga, otvungna förhållanden, som vi båda älskade så högt! Efter hand började det regna ganska stridt, men det vållade oss ringa sorg, ty vägen och dess scenerier kände vi från gammalt, och vi fördjupade oss blott ännu mer i gemensamma hågkomster från skogs- och jägarlifvet — hästen fick lunka i sakta traf bäst han gitte. Emellertid tyckte vi rätt som det var, att vi färdats alldeles för långt, och att vi troligen redan passerat afvägen till Kosjärv, dit ingen af oss förut varit. *Att* vi inte varit så förtänksamma och stoppat på oss en karta före afresan — nåja, nog skulle vi väl ändå kunna taga oss fram! Och så åkte vi tillbaka efter landsvägen ett drygt stycke och slogo i hällregn in på en uppkörd skogsstig, där den ene gick före som vägvisare, medan den andre satt kvar i chäsen och sökte manövrera denna mellan de väldiga kullerstenarne, som särskildt i backarne lågo utströdda på ett föga behagligt sätt. Länge och väl körde vi på detta sätt fot för fot, tills vi varsnade några åkrar och boningshus. Gårdsfolket sof redan helt tungt på stuggolfvet eller i högsängen, men vi lyckades snart få lif i dem och erforo då, att vi kommit till *Brattlandet*, alldeles nere vid Kaliks älf, hvarifrån vi hade dryga tre fjärdingsväg fram till Kosjärv, dit en afväg ledde något längre bort än på den plats, där vi vändt. Tack så mycket — verkligen särdeles trefligt! Klockan var öfver tolf,

och vi skulle ju den här tiden börja på med våra änder! Nå, intet annat var att göra än att köra tillbaka den bedröfliga sträckan fram till Törelandsvägen och att därefter med vår uttröttade, dåligt skodda häst leta reda på Kosjärvs by. Genomsura och ruskiga uppnådde vi ändtligen öfre gården därstädes kl. 3 på natten samt blefvo då hälsade med gladt skall af vännen Tsjappes, något som tydligen röjde, att "trängen" letat sig fram vida bättre än själfva jägarne. Husbonden väcktes för att taga hand om hästkraken samt bevekas att hysa oss under några dagar — till det förra jakade han, den senare framställningen besvarade han med, att "herrar aldrig idats taga in hos honom utan hos han Hellström bort i väst på träsket". Att vår begäran om att få husera i kammaren (= gästrummet) blef på detta sätt höfligt afböjd, voro vi egentligen rätt belåtna med, ty gården var bofällig och rummet en riktig snuskhärd. Senare hörde vi, att åbon hyste ett helt menageri af vissa blodtörstiga små krabater, som äro högst "lätta på foten". Vi togo emellertid utan vidare knorrande vårt gepäck med oss och stöflade iväg öfver backarne ned till stranden af träsket, där vi inskeppade oss i en långsmal farkost, som lifligt erinrade om de vanliga forsbåtarne.

Kosjärv bebyggdes först af finnar, och namnet är en försvenskad form af Kuusijärvi (utt. Kōsijärvi), d. v. s. Granträsk. Att de nuvarande byborna ej alls gjort sig reda för benämningens ursprung och härledning framgår på ett rätt löjligt sätt af det förhållandet, att det numera betydligt urtappade träsket på flere ställen i vikarne är så uppgrundadt, att man där knappast kan ro eller staka fram en båt — dessa partier, öfvervuxna med kärrfräken, vattenklöfver, simnate, Sparganía och "tossblad" (Nuphar intermedium), kallas nämligen *kalfvar*. Det vore ju förstås ynkligt, om den stora "sjö-kon" ej skulle hafva burit en enda kalf! Den del af träsket, där vi i natten styrde ut vår vingliga båt, medan de blodtörstiga och "snarstuckna" myggorna omhvärfde oss i surrande slagordning, var just en dylik "kalf". På öppna vattengölar inne bland de täta vassruggarne skymtade nu en mängd änder, som i dagningens dimmor förefölló stora som gäss, men vi läto dem vara i fred. ty vi voro ifriga att komma vidare. Färden gick genom några slingrande utdikningskanaler, kantade med

yppig skohöstarr (Carex acuta och aquatilis), och vidare uppefter en bäck, omgifven af slåtterängar, fram mot det stora träsket med dess många holmar och höga, vackra stränder. Då vi hunnit ut ungefär på midten af detta, bröt solskenet fram ur de regndigra molnen och spred en rent underbart vacker belysning öfver vattnet och de sväfvande dimmorna. "Omen accipio": jag tar fasta på förebudet, brummade belåtet den i klassikerna hemmastadde N., och vi kommo båda utan svårighet sams om, att tilldragelsen ovillkorligt borde anses vara ett lyckosamt varsel. Du vet ju, min vän, huru rysligt skrockfulla jägare äro! Hastigt skingrades nu moln och dimmor, och när vi landade nedanför Hellströms gård, lyste solen så vackert man kunde önska ut öfver Raggdynan, skogen, vattnet och de vältimrade stugorna.

Hvarje jaktfärd bör hafva sitt "äfventyr"— på sätt och vis hade vår redan haft sitt i den vilsna färden öfver bergen ned till Kaliksälfven. Men härmed var ej nog, ett annat skulle tillstöta. Det begaf sig nämligen, att omedelbart efter vår ankomst till öfre Kosjärv, två karlar, hvaraf den ene var klädd i uniformsmössa, helt tvärsäkert klefvo in i rummet och frågade efter jägmästare Nld. "Det är jag det, hvad skulle kunna önskas?" svarade N. på sitt vanliga gemytliga sätt. "Jo, jag får", sade den uniformerade helt högtidligt, "på inspektor W—rs begäran i grosshandlare K—es namn och i vittnes närvaro förbjuda jägmästare N. med sällskap att jaga på Kosjärvs område!" Tablå: vi stodo sannerligen som fallna från skyarna, ty *hvad* var detta egentligen för ett oerhördt spektakel? N. hade sitt af byamännens flertal undertecknade kontrakt om jakträttighet att förete, och nu skulle kantänka han, en jaktvårdens främjare och beifrare af olagligheter i jaktväg, genom en f. d. (!) fjärdingskarl eller polis i vittnens närvaro af sågverksinspektoren W. underrättas om, att han *ej* egde att jaga på sin förhyrda mark och detta troligen därför, att det nya Törebolaget (grosshandl. K—e) af Gellivare bolag nyligen tillhandlat sig ett hemman i Kosjärv, hvilket träsk med sina slåtterlägenheter för öfrigt var oskiftadt och afsedt för samtliga strandegares gemensamma bruk. Och om nu äfven det gamla jaktkontraktet ej blifvit intecknadt efter köpet, var det naturligtvis lika oförskämdt som avita att

ställa till officiel skallgång för att brännmärka en person, som ju i alla fall hade alla de andra byamännens namn på sitt papper och därför utan tvifvel hade större rätt att jaga än inspektor W. Nu började höga rättvisans f. d. hejduk att se något långnäst ut, men det var ej nog härmed, han skulle saltas ännu mera. Inte dugde det nämligen sade vi, att han på blott en begäran från enskild person utan order från någon egentligen vederbörande gaf sig ut i skogen för att uttryckligen i egenskap af fjärdingsman trakassera folk, och inte dugde det för resten att uppträda i uniformsmössa som vore man tjänstgörande, när man faktiskt blifvit afskedad. Till sist meddelade vi honom, att vi naturligtvis måste inberätta förhållandet, om ej af annat skäl så för att skydda andra, med mindre talförhet för sin rättvisa sak utrustade, från att på samma lumpna sätt antastas. Ja, sedan han fått allt det där att söka smälta och fägna sin gode vän i Töre med, blef han med ty åtföljande vittne under folkets belåtna skratt och grin helt flinkt utkörd på gammaldags hederligt svenskmannasätt. Nu voro vi grundligt förargade och befunno oss i en högst mordlysten stämning: i duktig fart inmundigades därför en frukost af några tunnbrödssmörgåsar, och så skyndade vi ned till båtarne och stötte ut från land, ty nu ville vi uppsluka hardt när så mycket vi kommo öfver. "Det går alltid bäst te dräpa, när en ä' ilsk!", anmärkte också en af roddarne mycket tröstande.

Kosjärv är ganska egendomligt. Sjön, som är betydande stor, sänktes för flere år sedan, så att djupt vatten nu träffas blott på några få punkter, s. k. grubbor, där efter uppgift helt väldiga gäddor och aborrar makligt lura på rof. Stränderna, hvilka vid fastlandet stiga ganska brant, äro både här och vid holmarne omgifna af ett omkring 20 m. bredt, grönskande bälte af fräken, starr, säf och rör, där änderna hafva förträffliga matställen. Dessutom kunna de gömma sig i de täta videsnåren längre upp i strand och där fullständigt undgå den spanande fjällvråkens jägaröga. Fordom var villebrådstillgången i träsket ofantligt mera riklig än nu, men så småningom har den minskats, ty tillåten jakt på and började förr så tidigt häruppe, att riktiga massmord på dunungar kunde opåtaldt föröfvas af befolkningen. Något dylikt inträffar ännu

fortfarande i Finland, der jakten begynner den 15 juli, medan man i Norrbotten helt förståndigt väntar till den 1 augusti. När man därför t. ex. den 16 juli färdas i forsbåt fram på Torne eller Muonio älf, får man skjuta de i regel föga vuxna och aldrig flygga gräsandungarna på vänstra hälften af älfven (finska sidan) men däremot ej på den svenska-högra, där jakten ännu är förbjuden — ett högst olämpligt och löjligt förhållande! Kosjärv, det rika andträsket, har trots allt ihärdigt fågeldödande behållit en stark stam af gräs-, krick- och stjärtänder, och under årets säsong skulle den ej ens *kunnat* minskas genom en jägares oförstånd, ty vi funno alla gräsandkullar flygga och åtskilliga hundraden af änder, som redan slagit sig tillsammans i större skockar och noga aktade sig att komma i håll.

Klockan var ungefär 5 på morgonen, när vi i skilda båtlag gåfvo oss ut på jaktbanan. N. hade en roddare, sin betjänt och vännen Tsjappes till medhjälpare, jag en karl och hans lille son, som skulle föreställa hund i vassarne. Under det tvifvelaktiga nöjet att höra N. lossa skott på skott utan att själf få tillfälle att göra ett enda, genomsökte jag flere holmar med utmärkta vassar, innan vi drogo öfver till fastlandet, då också jag fick vara med. Här upptäckte vi nämligen efter hand den ena krickandkullen efter den andra inne bland de rasslande fräkenstånden, och jag fick där på en sträcka af ungefär 400 meter skjuta 22 krickor, 2 gräsänder (i Kaliks kallade bĭŏänd) och 1 stjärtand (i K. kallad spikand). Somliga krickkullar voro flygga, men de flesta icke. All ungfågel af gräs- och stjärtänder var däremot fullständigt flygfärdig. Flere krickkullar, som voro för små, lämnades orörda, och af samma skäl fick en knipkull trafva i väg utan att antastas. Huru det var, blef det rätt besvärligt i längd att skjuta från den smala, ranka båten, i hvilken man måste stå upprätt. Litet emellanåt stötte den nämligen på stenar eller grund, och vid törnen måste man då vara väl på sin vakt för att ej gå öfver bord, synnerligast som de hala lappbandskorna lätt ville slinta på de leriga tofterna. Vädret var det härligaste, man kunde begära, lagom soligt och blåsigt, och att hela fyra timmar förflutit, kunde vi trots klockans ojäfviga påstående rakt ej begripa, när vi efter en

som det tycktes helt kort stund nådde land. N., som kom en timme senare, hade expedierat 18 fåglar: 12 gräs- och stjärtänder samt 6 krickor. Huru det kom sig, att han fått skjuta så många gräsänder? Jo, han hade ju sin hund, som vädrade och skrämde upp de hårdt tryckande fåglarne, och jag hade blott den lilla pojkbytingen, som ej mäktat få upp flere än högst ett halft dussin, ehuru han käckt trampat på i vassen, så att han var genomblöt till midjan. Emellertid tyckte vi oss hafva lyckats ganska väl i att "dräpa", som karlen sade.

Förmiddagen tillbragtes med att sofva, ty vi voro verkligen ganska utsjasade efter nattens ansträngningar. Tretiden vaknade vi och gjorde oss då i ordning att fara ned till den omkring 1 mil aflägsna Töre kyrkoby. Under båtvägen till de nedre gårdarne i Kosjärv sköto vi med stort besvär i den grunda "Österkalfven" trenne stjärtänder. Vår häst tycktes nu hafva hvilat sig ganska bra och fråssade som bäst på nyslaget hö, då vi togo honom ut ur spiltan och spände honom för den guppande chäsen. Kuskade vi så ned till Töre, där vi bland annat skaffade buteljkork till förladdningar — all hygglig förladdning hade nämligen redan strukit med — åto en rätt bra middag på gästgifvaregården och telegraferade till grosshandlaren K., hvilken såsom vi väntat svarade, att han ej hade någon del i sin inspektors slyngelaktiga tilltag. Half tiotiden voro vi tillbaka vid Kosjärv och rodde så i väg till vårt kvarter.

Myggorna voro nu i den fuktiga, dimmiga aftonluften oförsynt närgångna, särskildt medan vi passerade kalfven, öfver hvars vattenträdgård de stimmade i fast oräknelig mängd. Skymningen hade redan brutit in, så att det ej lönade sig att söka efter några änder, och vi hade därför under färden ostördt tillfälle att beundra det i all sin ödslighet gripande sköna landskapet. Molnen, mörka och oväderstunga, hängde ända ned öfver bergen och den svartgröna barrskogen, dimman steg upp ur träskets vattengölar, svepte öfver gräs och starr, dref bort mot skogen, på hvars djupa fond den tecknade en mängd egendomliga spökfigurer, och bort mot Raggdynan, hvars markerade oval den alldeles ville gömma undan i sitt luftiga dok. Genom det tilltagande dunklet hördes anden

skorra och lommen klaga; fram rodde vi på bäckens mörka, trolska vatten, som otydligt återgaf konturerna af videt eller margranen i strand — det var en riktig sagostämning, som rådde och växte till alltmer i den tysta sommarkvällen. "Kan han inte nå'n strof om forntidssaker eller märkvärdiga underligheter?" — sporde jag till sist, så pass "i folkton" jag kunde, vår roddare — "har ni inte haft nå'n trollkarl eller klok käring i trakterna här?" "Jo, nog hade vi väl en i forntiden", medgaf H., "men det är illa länge sedan bort i farfars tid. Värre snäll var han till trolla å bota kritter å läsa och be böner. Så har jag också hört om arn eller landtkäringen, har han hört om 'na?" — frågade H. "Nej, inte nå't till riktigt att rätta mej efter!" lydde svaret. "Jaså, jo då ska ja berätta om tjärdalarna, huru dem i forntiden satte en flaska med kvicksilfver strax vid 'hornet', tapphålet ni vet, för att inte arn skulle bli arg på bränningen." Nu anmärkte N. på de talrika kniphålkarna i strandens torrstammar och hörde sig före, om de verkligen voro utsatta för knipor. Jo, det voro de visst, menade H., "å kan ni tänka er så underligt knipan bär sig åt, när hon ska ner med ungarna ur hålken; jo, då tar hon den ena ungen efter den andra å bär ner'en i näbbet och lägger en kvist på ryggen på hvar å en, så att inte nå'en springer bort, innan dem är nere allesamman." *) Ja, och så voro vi framme vid stockbryggan intill stolpboden i träskstranden. Hellström spådde svårt oväder för natten och för morgondagen äfvenså, hvarmed han naturligtvis ej gladde oss något vidare. Vi bestämde oss emellertid för att "sofva på saken".

Femtiden på morgonen väcktes vi af N:s finska uppassare Anton Tiensuu, här i det föregående eufemistiskt kallad betjänt, hvilken ungersven rapporterade, att det regnat alldeles oerhördt under natten. Strax därefter kom bondhustrun med "kaffe på säng" och bekräftade påståendet — numera händer det gossen nästan alltid, att han öfverraskar sig själf med att tala sanning, men så har också hans herre låtit honom

---

*) Transporten torde väl dock ske på det sätt, att knipmamman bär ner sina småttingar genom att till en ögla kröka hufvudet och näbben in mot bröstet och där fasthålla ungen under flykten, såsom ock enligt sagesmän från Kvikkjokk berättas af C. G. Löwenhielm (K. Vet. Akad. Hand. 1843, s. 405).

slita spö åtskilliga gånger! I dag skulle det, så trodde nu båda, arta sig till vackert väder litet längre fram. Eja, blefve det så! Att kläda sig och äta går raskt för en jägare, som är ifrig att komma åstad ut i marken. Äfven vi dröjde ej länge med att draga på jaktkostymen och de höstoppade bandskorna, plocka åt oss ett fyrtital patroner, taga den älskade bössan midt om lifvet och så springa ned för den branta strandbacken under mumsande på en större smörgås. N. hade samma utrustning som förra dagen, men Anton var hemma för att laga fågel till middagen och ersattes af en bypojke, som var alldeles för trög för att sparka upp änder; jag hade min roddare Granström, hans pojkvask på nåder och som ett värdefullt plus en gosse med en honom tillhörig, ettårig, till det yttre mycket rolig stöfvarvalp, som skulle hafva en förträfflig nasus och vara rent grymt "arg" på att "spänna" änder. Det var nämligen tydligt, att änderna här som annanstädes helst lågo uppe i det höga gräset och tryckte samt ogärna ville gå upp, så att man kunde få skott på dem — men nu skulle den åkomman radikalt botas. N. styrde kurs öfver till fastlandet, medan jag stäfvade ut mot holmarne för att grundligare än förut genomsöka dem.

Mycket riktigt: hundvalpen, som den ena af de i vassen ströfvande gossarna förde i lina, drog nästan ögonblickligt an, viftade med sin fula krumsvans och körde i väg genom den rasslande säfven, där han ifrigt rotade, innan han fick anden att lyfta. Pang — och hon låg där plaskande med vingen knäckt samt var snart i godt förvar hos oss i båten. Nå, det var ju ypperligt! Nästa and "spände" hunden, nästa sköt jag — och på det sättet gick det undan för undan. Lillpojken tog sig för öfrigt till att en gång "spänna" en and, som han höll på att trampa på; han fick den gången ränna duktigt. Det var emellertid bra att hafva hunden med, ty eljest hade vi sannerligen ej fått reda på en del skadskjutna änder, som i rasande fart gnodde upp och gömde sig i videbuskarne — på skogiga eller bergiga holmar flydde de äfvensä upp i morasen. Patronerna voro nämligen laddade med blott tvåor och fyror, hvadan skotten sällan dödade på fläck. Och likaså hade vi ej, det visade sig under gårdagen, utan hund fått änderna att lyfta, där de lågo dolda i gräs-

ruggarne. Flere sköt jag för öfrigt ned, som vi aldrig fingo tag i sedan, men slikt är en lika vanlig som förarglig malheur på andjakt.

Efter att hafva stakat genom vassarne kring åtskilliga af de större holmarne styrde vi in mot fastlandet och fortsatte där i riktning fram mot den s. k. Norrkalfven, hvarest N. och jag stämt möte. Småningom nalkades knallarne från N:s gevär alltmer, och till sist kunde vi ropa till hvarandra om jakten och dess förlopp. Jag hade just för ett skott fällt tvenne stjärtänder, som rusade ut ur en fräkendunge, hade tagit upp den döda och lät hunden söka den andra. Då, medan N. jagade på en holme strax invid, kommo följande för jakten rätt betecknande repliker att växlas mellan oss: *S.:* nu fick rackan reda på min andra and; *N.:* nu "spände" Tsjappes en gräsand; *S.:* just nu gjorde min krabat detsamma; *N.:* en för hvardera pipan, tjo gubben! *S.:* här fick jag ett trefligt flyktskott, här tycks vara en hel kull, vet du! Till sist styrde vi fram till Norrkalfven, som genom en af en rännil genombruten landtunga är afskild från det stora träsket. Just då vi pressade oss in i vassen, varsnade jag ryggen på en större fisk och brände på i en blink — mycket riktigt, en gäddklump på omkring 8 skålpund vände buken i vädret och halades in som god pris. Att få båtarne i land öfver grynnan var rätt svårt, hvarför karlarne måste klifva ur i gyttjan och draga vid årtullarne, så att de ibland sutto grundligt fastkilade i smörjan. Slutligen kommo vi emellertid på fast botten och upptäckte på näset en samling förträffliga åkerbär, hvilka hastigt och lustigt expedierades. På Norrkalfvens vattenyta lågo åtminstone ett hundratal änder, men det var omöjligt att komma dit och få skott på dem, ty träsket omgafs af en bred gördel gungfly af hvitmossa, som hotade att brista under hvarje steg. N., som stötte på en and i gräset och sköt ned den i träskstranden, gick därför miste om fågeln, ty ingen af hundarna tordes dit ut och karlarne än mindre. Från sin färd utefter landvassarne berättade N., att han någonstädes stött på en kull smålommar (Colymbus septentrionalis L.). Ungarne, som voro mycket litet vuxna, hade efter moderns uppflog synnerligen ifrigt hållit efter båten — i tanke att den var deras styfmamma,

förmodade N. helt oskuldsfullt. Lommar funnos eljest i Kosjärv lika väl som i andra träsk här uppe; vanligen ligga de midt ute på vattnet och fiska samt skria ljudligt vid inträffande "illväder", som norrbottningen säger. Efter den misslyckade expeditionen till Norrkalfven sköt N. strax därinvid några gräsänder och krickor; jag for direkte hem. Sedan vi därpå burit upp fåglarne i vår stora spånkorg, som nu blef fylld ända till brädden, räknade vi upp följande byte för den 5 timmar räckande jakten: N. 14 gräs- och stjärtänder, 5 krickor; S. 18 gräs- och stjärtänder, 3 krickor. Totalsumman var sålunda nu uppe på 86 änder. Anmärkas bör emellertid, att hundarna bitit ihjäl omkring ett dussin af dessa.

Under vår frånvaro hade jaktknekten Anton — ah, han fick sig ännu en fin titel — dukat fram en lukullisk måltid med färskt smör, tunnbröd, konserver och andra godbitar till smörgåsbordet och doftande andungsstek som rätt. Aptiten var god, och jag tror vi gjorde anrättningarna all möjlig heder, synnerligast som vi satte litet fyr i blodet med en "händelsevis" anträffad flaska kreverande vinum gallicum spumans, hvilken högst presentabla och användbara dryck i mjölkglas inmundigades som en erinran om "kulturens offerväsen" och för öfrig om svårigheten att i högt gräs sparka upp tryckande änder, på hvilket senare faktum också fluidets auktor syntes hafva velat häntyda i det smakfullt valda namnet: "sparkling hoch". Jägarmiddagen, liten men prydlig, var undanstökad — — men i stället för att med en cigarr mellan tänderna hvila på lagrarna, d. v. s. stuggolfvet, måste jag med all skyndsamhet begifva mig till Nederkaliks, dit min hustru väntade mig på kvällen — du vet, att man måste söka vara skapligt ordhållig i sådana där delikata fall, ty annars tros det naturligtvis tvärt, att man råkat ut för någon olycka eller skjutit ihjäl sig! Därför tog jag då min packning och därtill en med änder rågad säck, bjöd ett hjärtligt farväl åt vännen N., som beredt mig ett så stort nöje, och rodde i väg bort öfver träsket. Några patroner hade jag ännu kvar, och tack vare dessa fick jag nu på hemvägen skjuta 3 stjärtänder i Östkalfven. Ännu en hade jag kunnat lägga mig till med, om ej ammunitionen trutit.

Uppe i Kosjärv spände jag hästen för chäsen och kuskade i väg trots alla himmelens mörka, hotande molnmassor — något som jag mycket snart skulle få bittert ångra, ty redan innan jag hunnit ut från bygatan till stora landsvägen öfverfölls jag af ett sådant åskregn, att jag aldrig varit med om maken. Regnet föll ej ned i droppar utan våldsamt i grofva duschstrålar, intensiva blixtar ljungade och åskslag dundrade oupphörligt med ett väldigt eko mot det strax intill belägna berget Raggdynan — — hästen, stackare, var dödligt förskräckt och ville helst sätta af in i skogen, själf var jag genomblöt ända in på kroppen. Efter att hafva åkt omkring 3 fjärdingsväg i detta herrans väder nådde jag fram till gården Ökvattnet, hvilken ligger nedom en stenig och besvärlig bergssluttning till höger om landsvägen. Under uppehållet härstädes klarnade himmeln och drefvo regnmolnen mot norr. Sedan jag torkat mig litet framför spiselmuren i ett pörte och för Nordiska museet förvärft ett par intressanta etnografiska ting, kunde jag därför fortsätta de återstående tvenne milen förbi Månsbyn till Kaliks, där jag färjade öfver älfven och åkte till mitt tillfälliga hem på Näsbyn. Klockan hade vid min hemkomst hunnit blifva omkring 10.

Dagen därpå kom N. tillbaka från Kosjärv med gästgifvarskjuts från Töre. Han hade enligt sin redan förut därom uttalade afsikt samma dag på morgonen varit ute och jagat med sådant resultat, att han fått 12 gräs- och stjärtänder, 2 krickor och 1 knipa. När vi senare på året gingo i vinteride under sotad ås, kunde därför N. i sina jaktjournaler som ett minne från Kosjärv föra upp 52 fåglar under 12 timmars jakt, jag 51 på 9 timmar. Sällan har jag varit med om en sådan angenäm, aldrig om en sådan gifvande jaktfärd efter and som denna — den är mig ett motstycke till harjakten i Kaliks skärgård, och jag har just för kuriositetens skull i båda dessa fall noga talat om, huru mycket som sköts, hvilket jag eljest ej anser vara ett så vidare trefligt sätt i jaktskildringar, där jägarens egna åtgöranden så mycket som möjligt böra stå i skuggan. Heller har jag aldrig, möjligen med undantag för Tåkern, sett en andstam i en enda sjö så oerhördt stark, att den utan "öfverafverkning" ansetts

kunna tåla vid en sådan sträng beskattning, som den vi med lugnt samvete uttagit. I rent idrottsligt hänseende var dock jakten föga att skryta med — men likadant är förhållandet städse och öfverallt, där man ej har tillgång till en ordentligt arbetande fågelhund utan är hänvisad till att använda stundom rätt betänkliga bondprissar, som man ej alltid kan hindra från att synda mot betingelserna för en städad jakt.

V. Från kampanjerna vid stockelden.

Minnen från Pajala och öfre svenska finnmarken.

Omedelbart efter aflagd examen vid Kongl. Skogsinstitutet blef jag enligt önskan anställd på rikets nordligaste revir, där det för tillfället fanns en ledig plats, hvilket för öfrigt inte var så vidare underligt, enär man just ej brukar slåss om beställningar så där pass långt "bortom all ära och redlighet" — det är nämligen ej "nästgårdsväg" till Pajala: kyrkbyn ligger vid Torne gränsälf 18 mil norr om Haparanda stad, och hela reviret eller tjänstgöringsområdet saknar i det närmaste alla andra vägar än skogsstigar och älfvar samt är af naturen sällspordt rikt begåfvadt med myrar och ödemarker, hvarom en blick på kartan torde kunna öfvertyga. Lägger man så härtill det förhållandet, att befolkningen så godt som uteslutande är af finsk börd och finsktalande, hvadan det först borde vara mig angeläget att förvärfva någon kännedom om detta svåra språk, innan jag kunde meddela mig med folket i den allra obetydligaste sak, torde redan häraf skäligen lätt framgå — utan att jag alls behöfver andraga sådana faktorer såsom t. ex. den långa mörktiden, ensligheten i den fjärran från en högre kultur och vanliga kommunikationsleder belägna bygden, vinterkölden, myggen och strapatserna — att orsaker till betänksamhet att antaga en dylik tjänst verkligen *kunde* hafva förefunnits. Emellertid drog jag upp till dessa nordliga gränstrakter utan hvarje skymt till tvekan och utan alla förutfattade åsikter om land och folk, kom upp med den bestämda föresatsen att söka trifvas riktigt godt, hvilket nog ej skulle blifva mig så svårt, då jag ju komme in i en hel

mängd absolut nya, intressanta förhållanden och dessutom skulle få fullt upp att göra. Genom solljusa dagar och nätter vid midsommartiden 1889 gick så den långa färden i chäs och efter finnkamp norr ut längs landsvägen utmed Torne älf, fram genom den bördiga kustbygden och sedermera de vidsträckta, öde vildskogarne ofvan polarkretsen. Så ofta jag tänker på alla de trassligheter, jag trots parlörens förnumstiga hjälp hade att öfvervinna för att kunna få mat, hvila och skjuts på denna min första färd genom svenska finnmarken, kan jag sannerligen ej annat än skratta liksom de goda finnarne, hvilka esomoftast hade ett retsamt "ei mie ymmärre" (jag förstår ej) till svar på mina språkliga syndabockar. Tack vare den milda försynens omedelbara ingripande och den landsfaderliga omvårdnaden att för resandes bekvämlighet tillhandahålla dagböcker på skjutshållen, nådde jag likväl till sist rätter ort, hvilket skulle kunna antecknas som ett mirakel, om ej vår högt upplysta kyrka förbjöde att i onödan tro på dylika. Knappt installerad i Pajala, där jag kom att bo i ett rum med härlig utsikt öfver den breda, strömmande älfven, måste jag begynna "stigmanslifvet" ute i skogen och fick sedan ligga på förrättningar nästan hela sommaren, enär ordinarie jägmästaren hade tjänstledighet för att kunna syssla med grufspekulationer uppe i lappmarkens "järnfjäll". Ja, nog blef jag vederbörligen motionerad — resejournalen för mina båda första tjänstgöringsår upptager väglängder af sammanlagdt ej mindre än omkring 1600 svenska nymil!

I början af september månad hade jag att gifva mig ut på en större timmerutsyning å socknens häradsallmänningar kring Kaunisjoki och Kolkojoki vattendrag, hvarest en af öfre Norrbottens största sågverksfirmor till humant pris — ty de fingo verkligen lång och grann skog för en obetydlig köpeskilling — inropat afverkningsrätten intill ett visst tumtal och nu skulle hafva "le beau reste" af den fleråriga afverkningen utstämplad medelst kronomärkes åsättande. Såsom ombud för köparen-bolaget medföljde inspektor Rob. Sbg, en vänlig och mycket hygglig man, fullt hemmastadd i finska språket och lyckligt händig i att laga mat, hvilket sannerligen ej är en egenskap att underskatta vid ett långvarigt friluftslif sådant som det, vi hade framför oss. Ekiperingen var naturligtvis

eljest den möjligast lätta: ett par af näfver flätade kontar, som buros af handtlangarne, inneslöto några "ombyten" af ylle och sådana ting, som erfordrades för ett drägligt kosthåll — en låda s. k. stämplingscigarrer var väl det enda onödiga, som kunde företes. Så bröto vi då upp från Pajala, ströfvande fram genom de milsvida ödeskogarna, passerade det grunda Käryjärvi, där jag en gång förut under sommaren tagit del i ett förträffligt sig lönande fiske med drag, hvarvid vi fått en mängd gäddor och kolossalt stora aborrar, trängde fram öfver Jalkovaara och Kuusivaara höjdsträckningar samt började på sistnämnda skogstrakt vårt arbete. Till hjälp vid räkningen och kontrollen hade jag ett par kronojägare, och själfva stämplingen utfördes af ett tio-tal finnar från Pajala och Kaunisvaara byar. En sådan där förrättning, som jag ej har anledning att här skildra något vidare utförligt, ehvad vidkommer dess egentliga natur, gifver osökta tillfällen till ett sådant närmande i förtroende mellan befäl och manskap, hvarom jag af flere skäl var angelägen — det gällde nämligen nu som alltid för mig ej blott att få uppdraget ordentligt verkställdt utan ock att utvidga min klena språkkunskap samt att lära känna skogsfinnen och hans tankelif, att låta historier och sägner mig berättas. Dagarna i ände ströfvade vi emellertid fram öfver furuhedar, berg och mossiga marker, som genljödo af yxornas hugg och stämpelhammarens slag mot de resliga träden. Ett fasligt arbete hade jag, innan karlarna kunde lära sig att ropa ut hvarje utsynadt träd. Jag ville för nödvändig säkerhet vid protokollsförandet få dem att ropa *timmer*, då de drifvit in den af rödkrita färgade kronan med årtalet i furans splint, men den saken kunde ej lyckas, så enkel den än föreföll — de skämdes uppenbarligen för att använda ett dem främmande ord! Endast en af dem, hvilken varit rätt mycket nere i de svensktalande Kalikssocknarna, skrek *timber* med högan röst utan att likväl förmå att narra de andra med sig — *timmer* kunde han inte säga, påstod han. Lika galet var det i början, när vi skulle öfvergå till att i stället använda det finska räkneordet *yksi* (ett), och det dröjde både länge och väl, innan ett approbabelt *yks* kunde presteras — så heter nämligen ordet enligt Pajala-dialekten.

Under alla dessa dagar, hvars nätter vi tillbragte vid

stockeldar under öppen himmel, hvarhelst det så lämpade sig, drogo vi med våra yxors buller fram i en vid krumbukt öfver de eljest folktomma och öde skogarna, hvars vildfåglar vi genom allt oväsendet gifvetvis skrämde upp från deras grenskygd och betesplatser. Från Kuusivaara gingo vi nu till några med lador försedda utslåttrar (kenttät) vid Parkkijoki, där vi togo kvarter, hvarefter vi närmade oss skogstrakten Lehtonpalo nära Kaunisjokis utflöde i Torneälfven ej långt i söder om det på finska sidan liggande Kolari kapell. Härifrån fortsattes förrättningen i riktning mot Kaunisvaara by, där vi skulle rasta en dag, innan utstämplingen komme att öfvergå allmänningskiftet vid öfre Kaunisjoki eller Kolkojoki. I dessa ensliga skogstrakter, där människan med sina jäktade, brokiga tankar och sin heta hug rakt ej passar in i den fridlysta stämningen, om hon ej råkar harmoniera med det myckna tryckande tunga i ödemarken, hvilket hon dess bättre sällan gör, där bor och bygger en fågelvärld, hvars bekantskap blir lika oundviklig som lärorik och roande för hvarje vandrare med vakna sinnen. Där håller järpkullen till i den risiga brandskogens luckor, hvarest den "balar" sig i mosanden invid en störtad bjälkfura, hvilkens torra, afbarkade stam visar ärr efter gråspettens och den hvitryggiga hackspettens huggnäbb, där flyger lafskrikan ljudlöst som i en dröm fram mellan träden, där sjunga rödstjärt och trädpiplärka, bofink och gransångare. Tallbiten låter från en margran höra sin flärdlösa visa, järnsparfven sticker sig undan i snåren, törnskatan jagar lystet en skrämd lappmes. Öfver bergsluttningens vindfällen och bångar löpa riporna i en lång rad ner mot enrisbuskarna i myrkanten, där de tro sig säkra för befarad förföljelse. Men så all denna ur djurvänlig och jaktvårdssynpunkt fördömda fångstapparat — —! Där gångstigen slingrar fram nere i granhulten och till yttermera visso är utbleckad medelst "kryss" eller "textning" i träden, så att ej de tallösa renvägarne skola lyckas förvilla vandraren, där kan man skåda den i all dess prydno, fastän det förstås råkar vara otillåten mark för slika tilltag — ingen människa räcker dock till för att kontrollera öfverträdelser mot jaktstadgan i dylika vidsträckta ödenejder, som det här gäller! Ej blott de vanliga "flakarna" finner man här utan jämväl de än mer radikala dubbelflakarna, hvilka

särskildt på vintern äro af särdeles verksam effekt. Dessutom träffar man uppe på furuheden eller renbeteslandet stora risflakar, byggda i en krets kring någon passande tall och gömmande en mängd småflakar eller snaror, hvilka äro afsedda att under vinterns yrväder, då de narra riporna att tro dem vara vänliga tillflyktsorter, kunna decimera fågelstocken, hvilket också ofelbart blir följden. Renbeteslandet — — jag kommer att tänka på renen, den norrländska vildskogens prydnad! Äfven i dessa trakter af Sverige är vildrenen nu försvunnen, om den än lefver kvar i folkets berättelser och med än bättre lif i stark stam på finska sidan gränsälfven. Men så finnes då tamrenen i stället, tamrenen, hvilken sommartiden har ferier och belåten betar i frihet ute i marken! Det är ett ganska behagligt inträffande att under strapatserna möta en renflock utmed en älfstrand eller på en starrgräsmyr, ty det är rent af ett vackert skådespel. Den mörkbruna, blanka sommardräkten "gör sig" nämligen helt enkelt ypperligt mot trädens och buskarnas grönska, och djuren föra sina stora hornkronor lika ledigt och obehindradt undan grenarnes försåtliga famntag, som om de på pricken visste, huru stora de äro, hvilket också mycket riktigt påstås af somliga skribenter, som af ifver att kunna konstatera "gudomen i naturen" ej skytt att föra till torgs slik en ohållbart ideel uppfattning, den det lär blifva ganska svårt att lämpligen bevisa. Är renen ett trefligt och under vissa yttre betingelser vackert djur — och det *är* den; lappen håller den för öfrigt för att vara ståtligast bland alla skapade kreatur, och det må förlåtas honom — är den emellertid långt ifrån tilltalande, när "kormen" tagit i tu med honom. Det finns två slags dylik "mask" (Oestrus-arter), som anfäktar renen: den ena lägger ägg i näsans slemhinnor, den andra i själfva huden, som den genomborrar, hvarefter båda deras larver parasitiskt lefva i varceller, som efterhand öppna sig. I juli förpuppar sig larven, som renen stundom lyckats aflägsna medelst starka frustningar — hvarken genom frustningar eller de mest vilda skakningar flyr dock den larv, som tagit till sin uppgift att fördärfva skinnet, utan med denna får renen plågas, tills puppan blifvit fullbildad insekt och presenterar sig såsom renbröms, en fortfarande efterhängsen och näsvis krabat, som renen har mycket stor respekt för. Ofta ser man därför ute

i skogarna renar, hvilka stå med sänkta horn och lurande blick — dessa fundera med all säkerhet på att antingen mellan tänderna eller med fötterna förgöra den oförskämda tvåvingen, som har sig förbehållet att kunna sätta lika god fart på renen som oxbrömsen på nötkreaturen. När renarna för mjölkning uppehålla sig kring lappens sommarviste, låter denne också för att kunna freda sin kära hjord mosseldar röka inom inhägnaden *(karde)*. Är lappen kär i och mån om att rätt vårda sina renar — och det må man ju ej förtänka honom, ty de äro ju hans enda existenskälla — är emellertid nybyggaren det ej alls: han hatar renen, naturligtvis dock med undantag för de renar, han själf har. Alltid är det nämligen andras djur — ty hans egna kunna förstås ej begå något dylikt sattyg — som rifva ut och förstöra höet på slåtterängarnas hässjor, där de af djuren omtyckta fräkenarterna och vattenklöfvern nästan alltid råka finnas. Och då nybyggaren eller den mindre hemmansegaren oftast ej har mera hö att glädja sin kreatursbesättning med, än hvad han kan bärga från älfbackar, öar, upprödjningar efter bäck- och älfsträndar samt öfversilningsmyrar, är det heller ej underligt, om han hatar "stort och djupt och skönt". Jag nämnde nyss, att i rengärdan vissa eldar pläga tillrustas af mossa, hvars pyrande rök är egnad att drifva de efterhängsna brömsarna på flykten. Dessa rökar afse emellertid — i analogi med bruket att i pörtena låta dylik mossa röka à la fyrfat från järnpannor på golfvet — att jämväl hålla de blodtörstiga myggorna aflägsnade. Ty myggen är en sannskyldig landsplåga i öfre Norrland, där de vidsträckta myrarne och sankdrogen på ett bedröfligt välvilligt sätt gynna deras fortplantning — *funnes* ej dessa mygghorder, och heller ej på hösten dessa svärmar af knott, hvilka ställa sig på hufvudet i skinnet och bita som gällde det lifvet, då vore Norrland ett sannskyldigt paradis om sommaren. Nu måste man i stället leverera oupphörliga bataljer med dessa gemena "yrfän", mot hvilka man dock alltid kommer till korta. Folket här uppe använder antingen alls intet eller ock beckolja, förvarad i flaskor vid bälteremmen, såsom preservativ mot de där snyltgästerna, men "herremän" bruka ogärna denna odrägliga smörja, som hjälper högst en halftimme och genom nötning måste bortskaffas från skinnet, utan hafva i stället en s. k.

myggmössa (flor är komplett opraktiskt i snårig skogsmark!), som räcker ner öfver hals och axlar men lämnar det skäligen lätt fredade ansiktet obetäckt, eller ock i nödfall en annan ingnidningsvätska, hvilken tillredes af en matsked söt grädde på ½ kvarter lättflytande, prima vanlig tjära, hvilka båda sistnämnda sätt jag tager mig friheten att rekommendera.

Naturligtvis medförde jag en mängd aptitligt gråskäckiga flugkrokar för fiske af harr, laxöring och "börsting" (finnarnes "tammuka"), därest dylika figurer kunde befinnas villiga att lämna bidrag till matsäckskosten, hvilket lyckligt nog blef förhållandet. Nästan hvarje rinnande vatten här uppe har riklig tillgång på sådana där läckerheter. Såsom vanligt "på krigsstigen" följde förstås också den kära bössan med, och tack vare henne fingo vi litet emellanåt "färsksaker" till vår enkla middag eller supé i skogen: det var mest järpar, orrar och ripor, som jag lyckades öfverraska under förrättningen och långt ifrån ogärna lade mig till med. Redan förut är nämndt, hurusom nätterna tillbragtes vid stockeldar eller af svenskar i Norrbotten s. k. backvardar. Sedan en dylik tillställning, som består af en granrisvägg eller en i hast hopkommen och uppstöttad fascin mot lägrets vindsida, af handtlangarne blifvit iordninggjord jämte en trefven stockeld, illmarigt anlagd i en vindfälld torrfura, blef vanligen främsta bekymret det, huru man skulle ställa med matsedeln. Vanligen var det då inspektor S. och jag, som med tillhjälp af de i detta hänseende uppöfvade kronojägarne utarbetade det där ganska roliga kapitlet i skogsromanen. Först dukades kontens skåpmat upp på en filt eller på mossan, därefter träddes några plockade och sköljda järpar på spö, fylldes med smör och hängdes ut öfver elden för att stekas på äkta vildmansvis — ett annat godt sätt var äfven att smeta ler omkring fågelkroppen och lägga den i askan vid gemensamhetsbrasan — fisken fläktes, saltades och halstrades på björkkäpp, då den blef ypperlig, sedan man rensat undan askan från den mörkbrända huden, kaffesnurran eller emaljpannan för chokolad och te fylldes med härligt vatten från närmaste "kallkälla" i myrkanten och ställdes att puttra på glöden, och så var den delikata huggsexan inom kort färdig att inmundigas med strykande aptit. Manskapet hade under tiden varit långt ifrån overksamt. Hvarje karl

bar sin matväska eller "laukko", och ur denna framtogs efterhand en vägkost af ungefär följande beskaffenhet: några kakor "rieska" (osyradt, mjukt kornbröd med lädersmak), asken med det grofsaltade smöret, asken med det amerikanska fläsket och asken med spickesillen, näfverskäppan med kaffet och de löst i laukkon liggande finska bladerna, som sedan skulle karfvas till tobak för att fägna masurpipan och den garfvade gommen. Detta allt åts "kallskuret", naturligtvis med undantag för kaffebönorna och tobaken, och måltidens första afdelning, då kanske endast någon fläskbit bräcktes på en pinne öfver elden, ledsagades af ett ständigt sörplande ur de medhafda surmjölksflaskorna, hvilka under marschen antingen buros i rem öfver ryggen eller funnos instoppade i laukkon, om de råkade vara smärre och mera lätthandterliga. En sådan där stor, flatbukig och hjärtformig träflaska kallas leili (på svenska lägel eller flaska), innesluter ofta månadsgammal, sur, slafsig långmjölk (piimä) samt åtföljer alltid finnen på ströftågen i mark och skog. Den andra afdelningen af folkets för en främling helt besynnerliga kvällsspis gällde *kiisseli*, nationalrätten för "jätkerna" i dessa bygder, en både värmande och närande lagning, hvilken tillredes enligt följande recept: vatten hälles i grytan, saltas och försättes med ganska mycket smör; häri lägges tunnbröd eller rieska och lufttorkadt renkött, om man så hafva kan, hvarpå kiisselin lämnas att koka en behaglig tid, innan den med framgång erbjuder sig att mätta en mängd hungriga munnar — jag har flerfaldiga gånger vid stockelden smakat denna lätt tillrustade supanmat och alltid mått väl däraf. Såsom synes är rätten emellertid ingalunda "ett slags kräm", hvarmed ett modernt finskt lexikon öfversätter dess namn. Sedermera dracks kaffe och röktes pipa i oändlighet — kaffet "maldes" genom sönderstötning med en krossare à la klockkläpp i en primitiv, bägarelik "kvarn" af en urhålkad björkgren med ännu kvarsittande bark. Tobaken eller de "finska bladerna" (tupakkalehti eller suomenlehti), denna *saltade*, städse smått *mögliga* och odisputabelt gemena tobakssort, hvars stora stjälkblad packas in hela och komma upp till kyrkbyarna i s. k. mattor, brinna dåligt och utveckla en fränt stinkande glödrök, karfvades med bältekniften mot pjäksorna. Medan man nu låg och mojade sig

på en ljuflig bädd af svällande granris, kunde det hända, att någon af karlarna uppvaktade med ett dussin granna hjortron i en näfverrifva, plockade vid stranden af myren. Och så fortsattes då det vid den tidiga höstskymningens inbrott begynta, originella lifvet vid stockelden med alla dess pittoreska eller stämningsfulla motiv, som skulle till rent oberäkneliga extravaganser i ord och färg kunna förleda hvarje natursymbolist. Ty för en sådan är ändå Norrbotten med dess lappmarker ett förlofvadt land!

Nyss kom jag att nämna ordet "jätkä" och återgår härtill, enär våra handtlangare samtliga voro af detta species. Därmed förstås en finne, hvilken under flottningarna gör tjänst hos något sågverksbolag för att i vattendragen framskaffa det på vinterföret afverkade och nedkörda timret — ett naturligtvis lika intressant som härdande och farligt arbete, hvarom C. A. Agardh med fog skrifvit: "hela detta skogslif är något så utomordentligt storartadt och fordrar så mycken styrka och mannakraft, att en på slätten uppfostrad person icke kan därom göra sig ett begrepp." Emellertid skulle han kunnat tillägga, att det kräfver jämväl en hög grad af mod, vaksamhet och uthållighet, hvilka äro nödvändiga egenskaper för en skogsbo. Jätken är egentligen en "lös" karl, som, beroende af tillfälliga arbetsförtjänster, går omkring och bjuder ut sina präktiga armar — oftast hans enda rikedom — åt den som vill hyra dem. Mestadels är han en helt liten och oansenlig karl men utrustad med både vighet och styrka, hvarom den kraftfullt byggda bålen med dess breda skuldror vittnar. Stundom är han emellertid reslig till växten, smärt, nästan mager, men senig och muskulös. Anmärkningsvärda hafva lårmusklernas mäktiga proportioner förefallit mig — slika knösar får man endast genom att öfva idrott. Dräkten utgöres af en kort vadmalströja, yllefodrad väst och ett par tunna byxor, hvilka nedom knäna äro instufvade i de höstoppade pjäksorna (af det finska *pieksu*). Dessa fotplagg, hvilka äro oumbärliga i myrländta trakter, där man med "svartskor" ohjälpligt skulle klifva ner sig och få gå genomblöt om fötterna dagen i ände, äro sydda af nötkreatursskinn med dettas förra hårsida utåtvänd, äro absolut vattentäta tack vare en omsorgsfull behandling med tjära och åtskilliga fettarter,

gifva stadga åt steget, bevara värme åt foten medelst stoppningen af starrgräset, som suger åt sig fuktigheten, äro såsom nya trefligt gula men svartna sedan, äro i dessa trakter s. k. pjäksstöflar, hvilka räcka till strax nedom knäet och där äro kringlindade med ett väfdt band eller åtbundna med ett snöre — inom lappmarken användas nästan uteslutande pjäksor med korta skaft eller "rövelser", rundt hvilka ganska breda, hemväfda band bindas hårdt och i flere hvarf. Finnarne bruka allmänt den högre formen och ståta vid högtidliga tillfällen med att ofvanpå byxbenen hafva brokigt bårdade långstrumpor, af hvilka en profbit brukar kunna skådas mellan knät och skoskaftet. Klädd på anfördt sätt, lefver jätken ett oafbrutet friluftslif i mark och skog året om, ifall han därtill får tillfälle. Dock är det endast under afverkningarne och flottningarne, som han med säkerhet kan påräkna att blifva använd. Särskildt äro de sistnämnda i hög grad maktpåliggande: det är nämligen intet lekverk att i den tidiga våren tillbringa natten under ett risskjul på den frostiga älfstranden eller att arbeta i det iskalla vårvattnet, då det gäller att "forka" upp båtarna genom vilda forsen för att kunna midt ute i värsta vågsvallet lösgöra en på klipporna fastnad timmerbråte. Vig måste jätken vara, dristig likaså. Han får ej tveka att hoppa mellan hala, med mossor och alger bevuxna stenar i den dånande, skumfräsande forsen, att vada öfver gryndor med ilande vatten eller att, stående upprätt på timret, i nödfall följa med på en stock utför strömvattnet, där fästet lossnat, innan karlen nått tillbaka till sin båt. Just det där arbetet på timmerfästena, medan den ilskna vårfloden brusar rundt om, är ytterligt farligt, ehuru relativt sällan några olyckshändelser inträffa — jag skulle dock för egen del sannerligen ej våga gå ut på en sådan där i forsen skälfvande stockhop, som jätken oförskräckt står och bänder i för att förmå den att gifva sig af.

Efter en dags hvila i bolagsgården på Kaunisvaaras myromflutna bergshöjd, hvarifrån man hade en lika omfattande som storslagen utsikt öfver de redan snöhöljda finska fjällen på andra sidan Muonio älf: Pallastunturi-kedjan vid Muonionniska och min gamla vän Yllästunturi i Kolari vid Kemi lappmarks gräns, ströfvade vi vidare in i skogen bort till det

andra allmänningsskiftet ofvanför Kursujärvi. Här kommo vi in i en milsvid ödebygd, där nästan blott flottningsarbetena i vildbäcken ledde tanken till människor — stenkistor, styrdämningar och timmerrännor varsnades emellertid flerstädes. Nu gick utstämplingen fram mellan höga, stundom kala bergsklackar, på hvars nedre sluttningar våra stockeldar brunno om nätterna med ett trolskt skimmer mellan furorna på heden. Ofta hade vi att passera stora myrar och bäckar med delikat röding, hvilken vi lyckades narra att nappa på flugkroken, stundom nådde vi undangömda tjärnar eller träsk — sist anförda ord är i öfre Norrland allmänna benämningen på sjö, liksom fallet ock lär vara på Gotlands Fårö. Ett par gånger träffade vi ordentliga, timrade stugor, här kallade ängeskåtor, kronokåtor o. s. v. Den låga, gifvetvis olåsta dörren brukade vara försedd med en mängd finska knifristningar och företedde namn sådana som Hilta, Kreda Anttintytär (Greta Andersdotter), Dereisia, Cystaf — erotiska utgjutelser kunde spåras i det både vanliga och internationella pilstungna hjärtat. Dylika kåtor, hvilka naturligtvis gladligen anammades såsom nattlogis, om de lågo skapligt nära till, voro dock vanligen så dragiga, att man hade det vida bättre vid stockelden. Oftast utgjordes de nämligen af rektangulära, för timmerkörare under vinterafverkningarna uppförda små hus med lafvar eller britsar längs väggarna och en uppmurad, flat eldstad på golfvets midt — röken dref ut genom en bred öppning i taket. Anträffades åter någon för jägeribetjäningen afsedd s. k. kronokåta, befanns denna vida bättre, om än också här "sängen" bestod af en groftäljd plankbrits och byggnaden blifvit rest af obilade stockar. Men så hade man åtminstone en ordentligt murad spis och ett tätt tak i stället för timmerkörarnes låga, egendomliga "altare" och stora "vakglugg". I dessa kåtor låg och sof man emellertid rätt bra på sina "bolstrar" af granris, om man förstås ej fick en alltför dragig plats, och klöf man ett spån ur en vedklabb samt hålkade ur detta till "indianstake" åt en medförd ljusstump och trädde in denna tillställning i väggens mossfyllning mellan stocklaget, kunde man före inslumrandet både läsa och skrifva.

De långa dagsmarscherna, som dock aldrig blefvo tröttande i den högnordiskt rena, kyliga luften, förde oss fortfarande

fram genom vilda skogstrakter och snåriga videmoras. Myrarne voro särskildt ganska svåra att passera, ty de saknade naturligtvis all spångning i dessa fjärran från människors bostäder belägna ödemarker. Gäller detta yttrande angående vår möda på sanka terränger i hög grad de djupa hvitmossarne med deras aldrig trytande vattenreservoir, afser det dock främst de s. k. blötmyrarne, hvars ojämförligt största areal upptages af gungfly, beväxt med Drosera och Juncus stygius. Öfver denna falska, nästan bottenlösa myr slingra sig emellertid åtskilliga uppvallningar eller strängar af en mera torr beskaffenhet och fast konsistens, vunnen genom att dvärgbjörk, skvattram, starrarter (framför allt Carex filiformis) och möjligen någon martall enats om att söka göra myrens tröstlösa haf trafikabelt och i detta syfte sammanväft sina rötter till en följd af tufvor, som dock så svikta och vricka under vandrarens steg, att en ovan skogsströfvare säkerligen skulle mista jämvikten. Finnarne voro dock mästare i konsten att med eller utan staf i hand balansera sig fram öfver dessa myrens ringlande bryggor, och den stundom ganska tunga belastningen syntes sällan utöfva något menligt inflytande på den säkerhet, hvarmed dessa konstprestationer utfördes — karlarne sögo bara lugnt på sin pipa och klefvo säkert på. Jag minnes mig en gång hafva sett en käck finne taga sig fram med *två* synnerligen tunga kontar på ryggen öfver en ytterligt elak sankmyr, inför hvilket vildmarksrekord hvarje akrobat säkerligen skulle hafva baxnat! Karlen med ett sådant där väldigt lass på ryggen under en vådlig passage blir åtskilligt mer än blott och bart en snuskig "finntamp", såsom det ringaktande skällsordet heter; han når helt enkelt upp till rang af hjälte, synes det mig! Sedan man lyckligt och väl kommit öfver till andra strand, togs vanligen en stilla piphvila för att justera anhämtningen och torka af den ymniga svetten, innan marschen fortsattes. Under dylika raster vräkte man sig ner mellan tufvorna och mumsade förnöjdt på de präktiga hjortron, som där brukade växa i öfverflöd — bären äro sannerligen utomordentligt goda såsom fullmogna, när man själf får plocka dem från tufvan, daggiga, gulröda och oljeglänsande. På tallhedarna plägade bland ripriset finnas ett annat slags bär, som ej voro att försmå. Det var nämligen

den form af blåbären, som har blänkande svart fruktkött och smakar som bigaråer, hvilket endast frapperar en angenämt uti höga nordens vildmarksskog.

Rådde disigt väder, voro både myr och skog lika bedröfligt villsamma — det är nämligen inte alls trefligt att misstänka, att man går och cirklar i dimman! Än otrefligare är det dock förstås att nödgas erkänna, att man verkligen gjort en sådan där krumbukt eller rent af gått bort sig! Våra karlar, fostrade i och vana vid friluftslifvets mångartade fataliteter, kände emellertid utväg att vid dylika tillfällen förhjälpa oss ur klämman. De hade nämligen sina knipsluga märken litet hvarstans i skogen genom att aktgifva på en del förhållanden, som endast ödemarksbon känner till — ett sådant t. ex., att fristående träd inne i skogen hafva en kraftigare grenväxt åt söder än åt andra väderstreck. Redan gamle von Linné, som var en mäkta skarpögd man ej blott i fråga om minsta lefvande kräk, har från sin lapska resa antecknat, att lapparnes "magneter" äro: "1. Stora tallar, hvilka på södra sidan hafva flera ramos, på norra ingen; 2. Myrstackar, växer gräs på södra sidan och Vaccinia, på norra intet; 3. Aspen, cortex raggot på norra, på södra slätt; 4. Torra tallar i kärr, Usnea nigra a latere septentrionali excreta." Äfven skogsfinnen har emellertid dessa samma kännetecken till vägledning och observerar dessutom flere andra, t. ex. lafbetäckningen på stenarne. I sådant där dimmigt väder var det ganska lätt att trots allt buller våra steg och samtal gjorde, komma skogsfågeln in på lifvet, ty denna är då föga "var" af sig. Tjäder, orre och järpe läto emellertid blott undantagsvis se sig, men ripor varsnades flerstädes, och några dylika fåglar skötos för att på vårt enkla vis anrättas i nästa vildmarkskvarter under bar himmel.

Vid lägereldens anordnande förforo vi likväl ej i enlighet med högvisa stadgandet i paragraf 29 af 1886 års finska skogslag, där det heter: "innan eld uppgöres i eller invid skog, bör växttäcket till minst en alns bredd rundt omkring eldstaden afskalas." Kunde ett dylikt påbud efterlefvas — och kontrolleras! — vore det säkerligen af stor betydelse i fråga om slarfvigt folk, men då båda dessa saker äro totalt omöjliga, är lagens bokstaf död. Vanligen gör man i prak-

tiken så, att den antända stockelden får afbränna några kvadratalnar mossa och kvistaffall, hvarefter markelden genom piskning med björkgrenar eller en käpp hejdas och släckes i utkanterna. Af största vikt är emellertid slutklämmen i anförda paragraf: "ej må den, som uppgjort eld i skog, lämna stället utan nödig eftersyn, innan elden är alldeles släckt". Det har nämligen visat sig, att endast kringkastandet af bränderna är otillräckligt, eftersom skogseld stundom yppat sig efter uppbrottet från lägerstaden, när terrängen varit mycket torr och blåst påkommit. Då man till på köpet vet, hvilka sorgliga vådor de stora skogseldarne kunna medföra, bör det anses som en bjudande plikt för hvar och en att i detta hänseende iakttaga nödig försiktighet.

När kvällsmåltiden inmundigats och det började blifva lugnt i lägret, utan att man dock ännu ville tänka på att gå till hvila, rådde en treflig och gemytlig stämning kring stockelden. Där berättades, språkades samt till och med sjöngs, allt under det man dock sökte tillse, att pipan ej fick slockna — råkade hon göra det ändå, greps ett af de för dylika eventualiteter i mossan nedkörda björkspöna samt sträcktes så in i den flammande brasan och tjänstgjorde såsom tändsticka. En af finnarna, den alldeles ovanligt pigge och glade Rantatalo, narrade jämt de andra karlarne till gapskratt med sina befängda historier. Särskildt erinrar jag mig hans referat af den læstadianske lekmannapredikanten Erkki Anttis från Juhonpieti uppbyggelsetal till några lappar, hvarvid skulle hafva yttrats ungefär så här: "nog kan ni ju ibland ha det bra också här på jorden, mina vänner, men *voj, voj*, gubbar, annat blir det i himmelen, där ni får dansa på gullgolf och äta renmärg, doppad i honung!" Det kan man sannerligen kalla ett tal med största möjliga hänsyn till "de lokale Forhold". Så sjöngs där som sagdt i folkvisans tonart om lommen (kakkuri kakkuri harmaa lintu, lom lom du grå fågel) — sången är ehuru enformig ganska vacker, om man ej ser till orden, hvilka äro skäligen oanständiga i kvädets fortsättning. Men åter andra af de finska folkmelodierna äro förtjusande vackra i alla hänseenden, melodiösa, stämningsfulla, veka, innerliga, erinrande om de sånger, hvilka man

får höra i skotska högländerna — så t. ex. "toull on mun kultani" (den vidt kända "fjärran han dröjer från grönskande dalar"), "minä seisoin korkealla vuorella" ("från det höga berg mot himlens rand") och "kultani kukkuu, kaukana kukkuu" ("käraste gök som gal"). Elias Lönnrot, den ryktbare finske lingvisten och runotäljaren, säger härom: "den finska folksången upprinner ur två djupa källor: ensamheten och sorgen — man lyssnade till den omgifvande naturen, man hörde toner från henne och sjöng till henne tillbaka, liksom om alla ting i naturen hade lif, känsla och talegåfva." Detta uttalande är sant och röjer förstående bekantskap med folket — dock borde kanske ordet sorg utbytas mot sorgmodig stämning eller *tungsinthet*, ty därifrån just stamma de innerligaste tonerna!

Förrättningen på allmänningen hade lyckligen afslutats, konstaterade vi en dag. Vi lämnade alltså nu dessa trakter: Areajoki, den branta älfven med dess höga klippstränder, Lumivaaras ansenliga fjäll med trianguleringsmärket på toppen samt vidare alla dessa med olika namn uppkallade skogstrakter Sivakkavaara, Mettäkarvosenvaara, Rantakarvosenvaara, Porovaara, och hvad de hette allt, dessa ensliga vildmarker, där vi länge bott och sträfvat. Härefter skildes vi: inspektor Sbg återvände till Kaunisvaara, jag åter drog från Lumivaara-kåtan med en kronojägare och en vägvisare af lapsk börd norrut till byn Kärendöjärvi för att lämna hemmansegarne utsyning. Liksom grannbyn Parkalompolo på andra sidan Muonionalusta kapellrå, är Kärendöjärvi en äkta stigmansby, bebodd af lappar och en besynnerlig produkt af lapsk-finsk kroisering. I den gård, där jag tog in, fanns emellertid tidningar — uppklistrade som tapeter på väggen i gästrummet eller kammaren. Det var finskspråkiga tidningar: den lilla Haaparannanlehti (som också tryckes i en svensk upplaga under namn Haparandabladet) och en stor avisa Yhdyswaltain Sanomat (Förenta Staternas nyheter), hvilken gifves ut från Ohio och från till Amerika emigrerade finnar allmänt skickas till släkt och vänner i den karga hembygden. Från Kärendöjärvi by rodde jag till träskets öfre ände, gick därefter öfver en besvärlig myr till Kärendöjoki och lät i forsbåt ro mig ner efter detta vattendrag till dess

utflöde i Lainio älf, hvarifrån jag sedermera färdades söderut. Under resan ner efter den vackra Kärendöjoki blef jag i tillfälle att göra ett lustigt skott. Bäst vi i god fart rände utför bäcken, hörde jag nämligen en af karlarne säga: "månne det ej är en tjäder, som sitter där på backen i strand!" — jag såg dit, upptäckte en präktig tjädertupp, som nyfiket betraktade oss, kastade i en blink geväret till ögat och hade så glädjen att se fågeln blifva mitt oväntade byte. På drag fick jag strax därefter en försvarlig gädda.

VI. Fyra roffåglar.

Mina ögon, hvilka under 1890 års svåra "myggsommar" mycket ledo af de beständiga myggbetten och särskildt i Juoksuvaara by inom Korpilompolo nästan alldeles svullnade igen, hade repat sig så pass, att jag under taxeringsförrättningen på kronohemmanet Dirijärvi i den norra, finskspråkiga delen af Öfverkaliks vågade anslå en söndag till att fägna dem på jaktstigen i stället för att beskedligt hålla mig inne och servera dem omslag med brännvin och vatten. Föregående afton hade jag nämligen råkat få se en fiskgjuse kretsa öfver det mellan höga berg inramade träsket Elmajärvi (Ilmajärvi), där jag låg inkvarterad i byn, och då på tillfrågan en ung finne sagt sig känna, hvar denna fågel hade bo, förefanns tillräcklig anledning att drifva ut i skogen och att blifva kvitt den trista overksamheten under sotad ås. Morgonen var ganska kylig, ehuru vi nyss kommit in i augusti månad, och en hård vind blåste från nordan — ovillkorligt kom jag att draga mig till minnes ett skrock i en liten gammaldags broschyr "Den kloka och husaktiga Gumman"; där det heter: "gå på Jagt, at skjuta, i Nordanwäder, lyckas aldrig". Det var emellertid detta, som nu skulle utrönas! Öfver tallhedar och myrar ledde vår stråt fram mot Dirijärvi, det pittoreskt belägna nybygget vid ett vackert träsk med det höga, kaltoppade Snödberget — finnarnes Paljasvaara och landsmålets Snuberget — i fonden mot söder.

Alldeles i rågången mot detta hemman skulle fiskgjusens bo finnas i en hög fura med aftorkad topp, påstod finnen, som åtföljde mig och visade vägen. Utan svårighet råkade vi också på detta träd, invid hvilket en mängd fiskskelett

och gäddkäkar lågo på marken, men nu gällde det att komma åt ungarna, hvilka hördes hvissla och nyfiket syntes sträcka hufvudena utanför det kålfatsliknande boet. Att nu lossa skott skulle varit lönlöst, ty vi kunde säkerligen ej endast därigenom få ner fåglarna, om också haglen träffade dem till döds. Emellertid erbjöd sig finnen att klättra opp i furan, hvilket ock lyckades, sedan han ett par gånger hållit på att raka ner. Väl anländ till kronfästet, där det vida grenboet satt som en underlig blomma i talltoppen, hade emellertid karlen att bestå en rasande kamp, innan han fick tillfälle att slänga ner de fullvuxna ungarna på marken. Där lågo de då på mossan, fiskgjusens båda förhoppningsfulla ungdomar, med det brunfläckiga bröstet pressadt mot en tufva, vingarna halft utbredda och de rödgula ögonen spelande i skallen. Ett par skott ändade snart deras tillvaro, sedan jag efter dryg väntan på att modern skulle tillstädeskomma ej lyckats taga död på henne till följd af det långa hållet. Vid den sedvanliga närmare granskningen antecknades särskildt, att "byxorna" (skänkel- eller lårfjädrarna) ännu ej hunnit utväxa till den normala storleken.

Härifrån fortsattes marschen fram till Dirijärvi, enär jag ville bestiga Paljasvaara, hvars härliga utsikt jag hört omtalas. Öfver myrar och djupa skogstrakter nådde vi också så småningom dit. I en lafhöljd gran på nedersta sluttningen af berget upptäckte jag emellertid nu rätt som det var en hökuggla, hvilken hastigt expedierades ur detta jordiska med en effektfull knall från geväret. Hon flög dock med god fart ett stycke, innan hon störtade ner och sedan anträffades död bland ljungen — det befanns vara ett utmärkt vackert, mycket ljusvattradt exemplar. Också en ripkull stötte vi i ett moras, men denna gick upp utom håll och släppte mig därpå aldrig inom behaglig räckvidd; det är ganska lustigt detta, att riporna i dessa bygder antingen äro särdeles orädda eller ock helt konträrt bekajade med stor skygghet, så att de löpa undan allt hvad tygen hålla. — Öfver en högst oländig terräng stretade vi på skapligt lång tid upp på bergsklacken, där vi blefvo ej så litet ömfotade af att i våra tunna, uppblötta pjäksor gå och trampa på de skarpkantade, i krit- eller mjölkhvitt genomlysande kvartsplattor, som här öfverallt lågo

utströdda på den kala grunden. Men så fingo vi också samtidigt skåda en utomordentligt vidsträckt, på samma gång ödslig och storslagen vy, hvilken sannerligen kunde komma oss att glömma vägens alla små besvärligheter! Bergbranterna — för att nu börja med det närmaste — syntes öfversållade med en myckenhet lösa klippblock eller stenklyft, af urtidens isflod formade till stereometriska kroppar med plana ytor och skarpt markerade vinklar, och mellan detta kaotiska virrvarr af stenar, städse öfverdragna med "norrlandslafvens" stora, koncentriska ringar och glänsande fruktorgan, varsnades en tätstickad matta af frodig "renmossa". Det hela bildade ett s. k. skrafvelland, som alltid brukar vara mycket tröttande för vandraren. Längre ner bredde sig hedar med åldriga furor och en mängd vindfällen på härs och tvärs öfver sanden, där lågo bruna myrar och blanka träsk, höjdsträckningar med mörkblå barrskogar och älfvar med solskimrande vatten, hvilket likt smält silfver ringlade fram genom vildmarken. Byarna Lansjärv, Ängeså, Dirijärvi, Juoksuvaara och Elmajärvi sågos helt närbelägna, ehuru det var en ansenlig distans till flere af dem. Och äfven "Dundret" vid Gellivare kunde vi i fjärran se från vårt Paljasvaara. Emellertid belönade detta panorama i rikligaste mått den möda, vi användt för att komma upp på berget, hvilken möda dock var relativt liten eller alls ingen i jämförelse med hvad man måste underkasta sig på fjällbestigningar i Lappland.

På återvägen till Elmajärvi styrdes kosan genom en skum granskogsdäld, där man litet emellanåt snubblade på trädrötterna, från hvilkas dolda hvalfgångar rännilens porlande, dofva sång lät förnimma sig. De fuktigaste sänkorna befunnos i denna trakt vara förträffligt stenlagda med mossiga hällar, hvilka nu kommo att tjäna oss till lämplig öfvergång. På andra sidan om ett dylikt öppet sankdrog vidtog sedan en tät rabatt af frodvuxna ormbunkar och Calamagrostisarter, hvarefter man åter träddde in i granarnas skymningsrike. Här råkade jag sparka opp en tryckande morkulla, men som hon uppenbarade sig så där oförmodadt och genast hastade bakom trädstammarna, gick hon fri från både saluten och ödet att efteråt hamna i stekpannan. Just som vi efter att hafva öfvervadat en bäck kommo in i en ung furudunge, såg jag emeller-

tid en roffågel, som påminde om en falk, vingla fram öfver trädtopparna. Utan att gifva mig tid att fundera på, hvad det kunde vara för art, lät jag skottet gå så fort som möjligt och lyckades verkligen få ner krabaten, som befanns vara en ung tornfalkhane, i dessa trakter en ganska sällsynt företeelse. Sålunda erhöll jag på denna söndagsjakt — som enligt "Den kloka och husaktiga Gummans" i början citerade profetia bort blifva alldeles lottlös till följd af nordanblåsten — fyra roffåglar af tre skilda arter, om jag också ej lyckats bemäktiga mig ett enda villebråd, som dugde att laga för att sätta litet stil på den emellanåt långrandiga och torra matsäcken. Men så brukade jag i stället i denna del af socknen få en hel del ypperlig, färsk fisk.

VII. En dråplig forsfärd.

Andjakter och äfventyr i Areajoki.

Det var i slutet af juli månad år 1889. Jag hade ströfvat omkring i revirets nordligaste afverkningstrakter och just nyss lämnat Muonionalusta häradsallmänning vid Parkajoki, hvarest jag i inspektor K—ses närvaro verkställt en större utsyningsförrättning. På denna mestadels hedländta, fullständigt obebodda allmänning hade vi då med våra finske handtlangare under en vecka left det fria, glada skogslifvet vid stockeldar och i timmerkörarekojor, arbetat dagarne i ände och lika länge slagits med myggen. Hemfärden från denna stämpling skedde i forsbåt på Muonio älf. Från Parkajoki by, där gamle kronojägaren Isak Ersson Mikko hade sitt hem och följaktligen nu blef permitterad, rände vi ner efter gränsälfven med dess rika tillgång på ganska försvarliga forsar, foro förbi hemmanen Kuusiniemi och Pissiniemi samt nådde under en ljus, härlig natt fram till Kihlangi, hvarest Törebolaget då egde ett faktori, hvilket trefligt nog blifvit kalladt "Polhem", och där vi skäligen uttröttade gingo till hvila på "kontoret" — jag låg emellertid på golfvet, ty detta är gifvet att föredraga framför en kort och af vissa småkräk redan förut ockuperad säng! Här var inspektor K. alldeles "chez soi" och letade ur ett förrådsmagasin eller en s. k. stolpbod fram renstek, ost och godt bröd till frukosten, som jag under tidiga morgonen förgäfves sökt att "stila till" på ett annat sätt. Förhållandet var nämligen detta, att jag strax efter uppstigandet plötsligt fått korn på en kull stjärtänder nära land på finska älfhälften, kilat in efter bössan, rusat ner

utför strandbranten, hoppat i en båt och rott ut på strömmen för att om möjligt få något med af fåglarna. Då emellertid dessa gement nog omedelbart efter mitt embarkerande summo ner ett stycke efter älfven och därpå drogo öfver till svenska sidan, där andjakten ännu ej var tillåten — den skulle dock blifva det följande dag! — måste jag, harmsen öfver min stora otur, låta änderna vara i fred, ehuru de befunnos fullvuxna och jag ett tag hade dem i ypperligt håll under ett öfverhängande videsnår i stranden. Frukosten blef likväl användbar som den var, och den lilla löjliga omständigheten, att en hög älglortar låg som prydnad på det skrifbord, där vi åto, lyckades på intet sätt betaga oss aptiten — slikt är nämligen afgjordt en bagatell för en "stigman", då han ligger ute på ströftåg, om han också eljest kan vara duktigt kräsen och "grätten". Spillningen, som föregående höst insamlats helt nära Kihlangi, var för oss endast ett glädjande bevis för folkets utsago, att älgen redan spridt sig upp till denna del af öfre skogslandet.

Den 1 augusti drogo vi tvärs genom stiglösa skogen med dess myckenhet af myrar fram till öfre loppet af Areajoki, hvars under afslutning varande flottledsarbeten vi önskade bese — det blef en dryg och tröttande marsch detta, som tog nästan hela dagen, enär vi under vandringen genom den på försommaren utförda stämplingen på kronoparken råkat att smått förvilla oss och till följd häraf nådde ner till vattendraget ett godt stycke i norr om den koja, där vi tänkte öfvernatta. Längs den steniga, af en rik vegetation med videarter, rör och röda vinbärsbuskar betäckta stranden nedom de stupande bergsbranterna kommo vi dock ändtligen fram till den vid en fors vackert belägna platsen, där vi träffade "extra bevakaren" — innehafvare af en tillfällig skogsbevakaresyssla med mindre befogenhet än "extra kronojägare" — Mårten Wörlund, den långe, präktige, jättestarke karlen, hvilken ännu i sena kvällen höll på att arbeta på en prydlig timmerränna med sitt manskap. Vid vårt bullersamma antågande genom de rasslande snåren afstannade snickrandet af sig självt, och Mårten hördes gladt utropa: "ah, se på jägmästarn och inspektorn, det var då riktigt roligt att herrarna kom och hälsade på oss i kväll — jag trodde dock inte, att ni skulle

vara här än på ett par dagar, efter hvad som sports!“ “Nu sjåpar han sig af bara f—n, den bofinken!“ sade inspektor K. skrattande till mig — “han är alltid så där utmärkt mör i mun, när han tror sig kunna ha förhoppning om en liten toddy!“ Emellertid respekterade jag den där svagheten, synnerligast då jag visste Wörlund vara en karlakarl, så småknepig han än såg ut med sina plirande ögon. Nu slogo vi oss i språk med folket och gjorde förfrågningar angående den tid, då arbetet kunde föreligga färdigt till afsyning, hvarvid nämligen jag skulle komma att närvara. Under tiden fortsatte vi det återstående vägstycket fram till kåtan på strandudden, där vi omedelbart började syssla med förberedelser till kvällsmåltiden. Snart stodo kokkärlen öfver en lågande grenvedsbrasa, och så gick resten af sig självt — den där “lilla toddyn“, som Mårten välbelåtet smackade åt, ej till förglömmandes! Den dracks i bleckmuggar och befanns fullgod, så “enfaldig“ den än måste blifva, enär det knapphändiga spirituosaförrådet intet annat medgaf.

Kåtan, som skulle hysa oss, var en liten gement dragig timmerkoja med en enda lafve, där vi alla knappast fingo rum ordentligt. Efter en stunds förlopp, då de andra just skulle till att somna, hade jag hunnit blifva alldeles utledsen på att ligga där och trängas samt steg därför upp från britsen, skodde mig omsorgsfullt, grep geväret och gick ut i afsikt att trots min trötthet anträda en vandring ner efter älfven. Det var en härlig natt. Månen, stadd i nytändning, spridde sitt matta, darrande ljus öfver strandens gråa videhäckar och älfvens sorlande vatten, skogen stod tyst och outrannsaklig i sina drömmar om det förgångna. Från vildmarkens innersta gömma kunde jag förnimma en trolsk och underlig låt, som nådde mitt öra med växande makt och ovillkorligt satte allt blodet i het svallning — det var ensamhetens gudaborna Höga Sång, som den fjärran från människors äflan belägna ödebygden kvad i den helgjutna stämningens signade helgetimmar om natten. Den eggar till äfventyr, denna sång . . .

Efter att hafva ströfvat fram längs ett spakvatten eller *sele* (sel), där stranden antingen var igenvuxen med tätt vide eller ock klippig och naturligtvis i båda fallen högst besvärlig att passera, nådde jag en mindre fors eller “stryka“, i

hvars öfre ände jag olyckligt nog fann en båt i en rörvassdunge. Denna farkost, som jag förstod tillhörde vännen Mårten, tvekade jag ej att låna utan lösgjorde den och gaf mig ut på strömvattnet i den steniga forsen. Ehuru båten ej innehöll några stakar eller s. k. *forkar* och jag ej kände farleden det bittersta, ställde jag mig nu i aktern på den annekterade "älfgäddan" och sökte att med en åra manövrera denna så godt jag förstod. Farten var försvarlig och vägen krökte duktigt mellan stenarne, men ändock lyckades jag att utan allvarsammare missöde komma ner utför forsen. Strax härpå mötte emellertid en annan fors, och då den förra visat sig drägligt medgörlig, satte jag utan vidare utför äfven denna, och på detta sätt gick det *en hel fjärdingsväg* med oafbrutna, stundom ganska branta, steniga och svåra forsar. Alla voro likväl ej så pass djupa, att de syntes möjliga att befara på detta nonchalanta sätt, utan flerstädes måste jag klifva ur och springa på de hala stenarne för att kunna draga ner båten, som naturligtvis ofta stötte fast och vid dylika tillfällen vållade mig stora bekymmer, som ej stodo att afhjälpa på annat sätt, än att jag nolens volens fick gå i vatten till knäna och arbeta, så att svetten lackade af mig — ja, det var verkligen lika ansträngande som onödigt allt detta! Och märkvärdigt var sannerligen, att båten ej slogs sönder mot alla stenarne i de grunda forsarne.

Den långa raden af forsar förlorade sig slutligen i ett vassomkransadt träsk — hvilket jag rätt som det var skönjde mellan strandens väldiga, gamla granar — jag kommer verkligen ej nu ihåg dess namn, men det ligger som sagdt en fjärdingsväg nedom kåtan vid Kuusivuoma. Utloppet till detta träsk var emellertid mer än besvärligt att passera, ty här delade sig vattnet och rann i en mängd eländigt små flöden ner öfver en omkring trettio meter lång stenbank, hvadan jag blef nödgad att öfver detta pass draga båten så godt som på torra land. Alldeles genomdränkt af svett lyckades jag sedan få ut båten i träsket, där den i självfva stranden höll på att glida undan mig för att fara sina egna vägar. Nu rodde jag fram längs vassen och upptäckte här en krickkull, som jag saluterade med påföljd, att en fågel stannade på valplatsen och af mig omhändertogs — ännu en träffade jag

dock, men denna lyckades undgå mig genom att gömma sig inne i vassens täta snårskog. Nästan omedelbart härefter lyfte en ensam gammal kricka, som jag sköt ner och tydligt såg falla i vasskanten, fastän jag trots ihärdigt letande ej fick reda på henne heller.

I träskets motsatta ände, dit jag efterhand nådde, vidtogo nu forsarna igen, och jag lät besinningslöst färden gå vidare ned utför dessa, som höllo en sammanlagd längd af ungefär 1 ½ kilometer. Lika knogigt blef äfven detta stycke, som jag gärna kunde hafva låtit bli att befara, ty väl kommen till dess slut, där ett annat, rätt stort träsk mötte, fann jag klockan vara så pass mycket, att jag ej ansåg mig kunna längre envisas med mina äfventyrligheter, om jag ville få någon timmes hvila till följande dags strapatser i skogen. Men nu skulle ju båten *uppför* forsarna igen — ja, den saken hade jag verkligen ej bort behandla så där lättvindigt, ty den bragte mig ett sannerligen mer än ansträngande arbete: jag fick hela tiden traska i vattnet och kunde stundom endast med uppbjudande af alla krafter få båten med mig. Emellertid kom jag dock, om än efter en rundlig tids förlopp, åter upp i öfre träsket, hvaröfver båten nu liksom förut framskaffades genom rodd till den omtalade stenbanken. Som jag likväl nu för tillfället fått nog af att vada i forsar och streta med båtar, synnerligen som jag redan var alldeles tillräckligt genomsur och ej skulle kunnat nå fram till kåtan förrän på morgonen, om jag velat vara tjurskallig och släpat båten den återstående fjärdingsvägen, drog jag här upp min farkost på torra land, stoppade krickan i en ficka i jaktrocken, tog bössan under armen och vandrade uppåt längs vattendraget, hvars vilda stränder ej tilläto en så pass hastig marsch, att jag förmådde hålla mig varm. Det hade nämligen, min våta dräkt ej medräknad, nu blifvit duktigt kallt: ymnig frost glimmade i månljuset från grässtråna och lappvidets hvitludna blad, och små grunda vattengölar syntes öfverdragna med en tunn ishinna. Emellertid raskade jag på så fort jag kunde öfver den af rännilar genombrutna marken, där vindfällen och hala trädrötter alltjämt lade försåt för mina fötter, som hunno blifva högligen ömma, enär pjäksorna voro fulla med vatten och skohöet genomsurt. Ändtligen varsnade jag kåtan, mitt efter genom-

gången skärseld "Återvunna Paradis", och här, där mina följeslagare lugnt slumrade, vräkte jag mig med kläderna på kroppen dödstrött ner i ett hörn på britsen och somnade ögonblickligt.

* * *

Jag hade väl sofvit ett par timmar, när jag väcktes af inspektor K., som ruskade i mig och frågade: "hvar f—n har bror varit i natt? Mårten vaknade vid 1-tiden och fann dig vara bortgången från kåtan men brydde sig ej om att göra väsen af det, när han såg, att du tagit bössan med. Men nu ligger du genomblöt i detta gemena hörn, som kronojägare K-borg öfvergifvit, enär det riktigt blåser in här — ja, känn efter själf! *Hvar* i all världen har du varit, och hvarför är du så blöt?" På dessa upprörda frågor svarade jag genom att helt lugnt redogöra för den gångna nattens äfventyr, som allesammans naturligtvis funno lika vansinniga som ohjälpligt kraftfrestande — det förra medgaf jag så gärna, och till det senare jakade mina ledbrutna, frusna och värkande lemmar mitt ord förutan.

Efter att hafva bytt om från topp till tå och svaljt en kopp chokolad, kände jag mig emellertid alldeles kurant igen och vandrade efter frukosten med de öfriga inåt skogen, sedan vi sändt två karlar ned till öfre träsket för att från forsänden fortskaffa den af mig under natten begagnade båten, med hvilken han skulle invänta oss vid det längre ner belägna träsket. Efter en promenad genom furumarker med präktig, nyligen utstämplad timmerskog kommo vi om ett par timmar dit ner och blefvo då frapperade af den myckna fågel, som låg på vattnet där — säger jag, att det var 150 fåglar, är detta med all säkerhet ej för mycket tilltaget. Där funnos både vigg och hvitbuk, svärta och sjöorre. Det är dock ej lätt att komma åt sådan där fågel, som håller sig ute på vattnet, drager mellan träsken och brukar vara ganska skygg af sig. Emellertid lyckades jag vid det sannerligen granna, dånande, nästan gemensamma uppfloget, hvilket, dessa fåglars vana likmätigt, skedde artvis, att få skott på och fälla en hvitbukhona (Fuligula marila L.). Att jag sårade en annan

fågel af samma art utan att få den, behöfver jag ej nämna men gör det ändå.

Färden fortsattes nu i vår forsbåt ner efter Areajokis än af myrar än af granhult omgifna stränder. Här var en riklig tillgång på allehanda sjöfågel, mest dock änder, hvilka lågo längs vattendraget uppe i fräkenvassarne eller till hälften dolda under de frodvuxna videbuskarne i strand. Ofta nog kommo vi rännande alldeles inpå dem, enär älfven krökte så hårdt, att de ej kunde höra eller varseblifva oss i förväg. Emellertid hade jag på det hela taget en gemen otur med skyttet under denna utflykt! På natten hade jag ju lossat flere skott men bara fått en kricka, och nu inleddes en lång serie af förargliga skott med bommar på en and och en skrake — ja, jag sköt mestadels illa som en best! Under natten hade jag väl kunnat skylla på ansträngningarne under "upptäcktsfärden" men nu hade jag gunås intet annat att åberopa än den stundom ganska snabba farten ner öfver strömvattnet. Märkvärdigt nog — detta enär ju oturen brukar hålla i sig — lyckades jag dock att på grund af den rika andstammen, som just nu syntes vara stadd på flyttning till storälfven, att fälla och bemäktiga mig 2 gräsänder, 1 bläsand och 4 stjärtänder — de sistnämnda, stor, vacker ungfågel, i ett enda skott på vattnet, hvilket förhållande piggade upp mig ganska afsevärdt.

Vid Area kvarn stego vi ur båten och slogo in på den öfver tre mil långa gångväg, hvilken härifrån leder öfver Kaunisvaara och Sahavaara byar, öfver väldiga myrar och åsar samt bergen Suksivaara och Jupukka ner till Torneälfven vid Autio, hvarifrån landsväg finnes till Pajala. Väl framme här i kyrkbyn, presentade jag bytet till min värdinna i förhoppning att få äta ordentligt lagad fågel en gång efter att länge själf hafva måst syssla på skogsströfvarevis med denna angelägenhet. Men därpå blef jag lurad, grymt lurad! I stället för den doftande andungssteken, om hvilken jag gått och hallucinerat redan under knogandet på den tunga fågelknippan, blef jag en middag ganska långt härefter serverad s. k. fågelsoppa, hvilken kan gå an och vara rätt passabel, när det gäller fångade ripor, hvilka ej äro så värst goda annars, men som alldeles säkert är uppenbar vandalism i fråga

om dessa eljest ljufliga andungar. Ty hör nu till sist — för att kunna konstatera mitt omdöme och gifva mig rätt — huru denna fågelsoppa lagas: Man häller vatten i en gryta, därpå gryn samt lägger så de plockade och rensade fåglarna häri för att förvällas, sedan stekas de nödtorfteligen (stundom dock ej alls!), styckas och läggas tillbaka i grytan, hvars spad något afredes med mjöl. När nu soppan får tillräckligt stark smak, hälles den upp och serveras med eller utan särskildt ilagd kokt potatis, i hvarje portion lägges en half fågelkropp och så mumsar man gladeligen på, hvar och en efter sitt näbb. Har man om blott ett det mest aflägsna begrepp om, huru ungand *kan* och *bör* smaka, stiger man emellertid inte så vidare belåten upp ifrån en dylik "indianmiddag", som är förlåtlig hos hedningar men en styggelse för rättrogna kristna. Det är visserligen sant! Honi soi qui mal y pense...

VIII. Också en täflingsskjutning.

Ett midsommarminne från Pajala.

Det var midsommaraftonen 1889. Jag hade nyss mottagit ett prydligt affattadt, i Haparanda tryckt och i Pajala dagtecknadt kallelsebref att varda aktiv ledamot af "Svenska Jägarförbundets afdelning norr om polcirkeln", hvilken inbjudan "på styrelsens vägnar" underskrifvits af ordförande och sekreterare — det förra var jägmästare O. R. Hederström, min närmaste förman, god jägare och framstående i flere idrottsgrenar, utmärkt skicklig simmare men ändock genom en ödets nyck drunknad under förra sommaren, sedan han räddat lifvet på sin fjortonårige son. Sekreterare var den lille glade länsman C. W. D. H—zell, till börd, språk och vanor mera finne än svensk. Med detta plakat hade emellertid följt en uppmaning till deltagande i en täflingsskjutning på midsommaraftonen, och strax efter en tidig middag samlades vi så en del godt folk vid den lilla paviljongen i kyrkbyns norra ände, där skjutbanan med Domänstyrelsens höga begifvande blifvit anordnad på jägmästareboställets hedländta utmark invid Wänkkö-gårdens höga furuås.

Detta här omtalade jägarsällskap, hvilket naturligtvis var det nordligaste i riket, bildades den 2 januari 1888 på initiativ hufvudsakligen af jägmästarne O. R. H—m och frih. Th. Hermelin. Med användande af den till detta ändamål anslagna, år 1887 af kommunen beslutade hundskatten inköptes härpå ett målskjutningsgevär, hvarjämte följande år några andra dylika upplånades för att kunna tillhandahållas allmogen, hvilken man ville förmå att ingå i föreningen, något

som nämligen på denna lilla plats vore ett alldeles nödvändigt villkor för gillets fortfarande existens. Emellertid vann afdelningen, som sorterade direkt under Svenska Jägarförbundet och hade en lika självständig ställning till detta som "Svenska Jägarförbundets afdelning i Norrbottens län", en helt obetydlig anslutning, som alldeles säkert var mindre, än hvad företaget egentligen hade förtjänt, ej minst med hänsyn till den värderika verksamhet, sällskapet kunde hafva öfvat ur jaktvårdssynpunkt. Visserligen var medlemsantalet vid slutet af år 1888 uppe på 35 personer — däribland dock åtskilliga "passiva" fruntimmer —, men allehanda orsaker vållade, att öfningar ytterligt sällan förekommo, och "täflingsskjutningen" var därför lika oväntad som motsedd med bekymmer för utgången. Men man fick ju skylla sig själf, när man det tröga Norrbottensblodet likmätigt försummat att förbereda sig ordentligt. — Numera är hela sällskapet både afsomnadt och bårlagdt, och dess enda tryckta berättelse — som ledsamt nog skulle blifva ett liktal — återfinnes i Svenska Jägarförbundets nya tidskrift, årg. 1889, s. 136—138. På alldeles samma nordliga bredd som Pajala, nämligen i Gellivare, förekommer emellertid nu ett fyra år senare stiftadt skyttegille, hvilket efter hvad jag hört lärer föra ett mera blomstrande lif än hvad som förunnades det lilla Pajala-sällskapet med det långa, granna namnet.

Till den vederbörligen utlysta täflingsskjutningen samlades som sagdt en hel del folk, ty banan låg alldeles utmed landsvägen, och ganska mycket finnar hade kommit ner till kyrkplatsen för att "fira midsommar" med dans och glam och predikande i stugorna. När de körde förbi den öppna, ljusmålade "paviljongen", från hvars takstång svenska flaggan svajade för sunnanvinden och där våra salvor knallade, läto dessa gubbar uppifrån ensliga skogsbyarna gärna hästen lugna sig någon halftimme i närheten, ty eljest skulle förstås den kraken blifvit rent vettskrämd framför chäsen. Vi voro sålunda beständigt omgifna af en flock skrattande, pratande och rökande finnar. Skyttarne, som voro vid pass tio till antalet, skötte sig dock efter bästa förmåga, laddade och fyrade af det ena skottet efter det andra men råkade taflan endast i lyckligaste fall — markören, som bara "viftade med

kalla handen" och endast rapporterade bommar, ansågs inte alls begripa sig på att upptäcka den fläck *alldeles* invid pricken, där skotten säkerligen träffat. De välförståndige männen från kyrkplatsen och annanstädes ifrån tyckte, att detta var en underlig målskjutning, det kunde man ej undgå att se på deras af undertryckt skratt förvridna ansikten och på det nervöst ifriga rökandet — hade de, Asarias Kyrö, Heikki Uusitalo, Antti Rova och Fredrik Niva, kommit fram med sina bepröfvade lodbössor, skulle det för visso blifvit något helt annat af i jämförelse med "herrarnas" konstprestationer — ja, så menade åtminstone de själfva! Såg protokollet från skjutningen på centimetertaflan ynkligt ut, blef det minsann ej bättre, när hagelgevären skulle pröfvas på de af kastmaskinen utslungade glaskulorna — de flögo som svalor eller andra vildfåglar, de där tingestarna, och brydde sig ej ett dyft om dunstsvärmens hvinande, fruktlösa hotelser. Finnjäntorna, som rödblommiga och vackra stodo i klunga för att åskåda spektaklet, hade ogement lustigt och nöpo hvarandra i armarna, så att de riktigt kiknade af skratt i stället för att se högtidliga ut, som den allvarsamma situationen ju egentligen kräfde. Till sist förklarade ordföranden den dråpliga målskjutningen, där vi allesammans betett oss lika illa, vara afslutad, och sekreteraren tog sig härpå en hastig titt i den af nollor fyllda längden samt tillkännagaf med vemodig röst, att den undanstökade skjutningen lämnat sådant resultat, att pris tillfallit — ingen enda af oss! "Voi voi saakeli" (oj oj för hin), mumlade finnarna och höllo på att fnittra sig fördärfvade, ty så pass mycket svenska begrepo de, att de kunde uppfatta vår skam och nesa.

Den härliga högsommardagen förbyttes i kväll, men ännu var det lika glittrande solljust öfver äng och fält och den breda, strömmande Torneälfven — det var ju också själfva midsommarafton, då solen så länge töfvar att gömma sig bakom bergen, att den till sist alldeles glömmer af det. Äfven här i Pajala kan man skåda *midnattssol*, liksom öfverallt eljest i den norr om polcirkeln belägna bygden, om blott synkretsen är fri och öppen. Turistföreningens ombud och öfriga på stället boende herremän kunde emellertid på inga villkor vidgå, att detta förhållande gällde äfven Pajala — utan att gifva

sig af med närmare förklaringar upplyste de blott om, att solen "*faktiskt*" ej syntes i midnattsstunden på grund af höjdsträckningarna i väster; på berget Jupukka kunde den däremot skådas, sades det. Jag ville förstås ej opponera mig mot de genuine, de ock Pajaliter heta, förrän den behagliga timmen var inne, då jag emellertid verkligen blef i tillfälle att jämte ett par andra personer *riktigt faktiskt* se midnattssolen i kyrkbyn — och sedan har man trots vadslagningar och gräl sett den hvarje år, ehuru det alls ej skulle förvåna mig, om den nya sanningen ännu ej hunnit arbeta sig igenom och blifvit trosdogm. Följande års Sanct-Hans-afton såg jag en utomordentligt grann midnattssol från toppen af Vasaratunturi i Lule lappmark ("Dundret" eller fjället vid Gellivare), och 1891 låg jag i Tärändö gästgifveri och kunde knappast somna för solljuset, som formligen flödade in genom fönstren.

Omedelbart efter målskjutningens slut hade vi emellertid samlats hos jägarsällskapets ordförande i hans vid älfven vackert belägna och prydligt hopkomna gård, som för öfrigt inneslöt ett helt museum af ansenliga bok-, mynt-, vapen-, frimärkes-, mineral- och autografsamlingar jämte en omfattande Cactusodling, hvilket alltsammans ej var så litet underligt och anmärkningsvärdt här på 67° 13′ nordlig bredd. Nu slogo vi oss ner i egendomens "utvärdshus", en liten på älfbacken stående stuga, afsedd att föras upp via Vittangi—Jukkasjärvi —Kurravaara till Kerunavaara järngrufvor i Torne lappmarks fjälland, där den skulle tjäna jägmästaren till bostad i stället för de under regnperioderna högst osunda och otrefliga torfkojor, som där eljest pläga användas. Transporten hade dock ej medhunnits på vinterföret — samma års höst blef det sedan sådan omstöpning af förhållandena, att stugan i parentes sagdt står kvar ännu i dag —, hvadan vi nu kunde använda den såsom festlocus för kvällen. Här dracks då en i bleckkärl till Pajala transporterad, nästan bläcksvart punsch — det påstods vara en alldeles ny och utmärkt fin s. k. "niggerpunsch" — med tillhjälp af ett gement saltvatten, som apotekaren på platsen fabricerat och kallat "bilinervatten". Naturligtvis fattades dessutom hvarken groggen eller lilla toddyn, ty slikt hade varit att frångå allmänna sedvänjor vid ett högnordiskt lag, som brukar vara både gladt och glatt. Lindrigt

"echaufferade" togo vi sedermera under kvällen del i ett dansnöje i "stora byggnaden", där vals och en i olika turer exekverad shottish "aftrampades" med lif och lust. När värmen från mörka ögon blef alltför riskabel för den upphettade kroppen, lämnade man salen och allt flänget för att på lämpligt sätt svalka sig nere vid älfven, den granna älfven, där timmerstockar litet emellanåt kommo drifvande och smala forsbåtar roddes fram som på en sagoflod af smält guld — det hela gifvande en äfventyrsdiktens stämning "østen for sol og vesten for maane!"

IX. På harjakt till Juhonpieti.

"Det kliar i mina fingrar alltsen tidigt i morse!" — utlät sig den buskige apotekaren, som likt ett fångadt rofdjur med stora steg mätte golfvet i sin giftblandareverkstad och blossade tobaksmoln ur en finnpipa, tydligen i mycket upprörd sinnesstämning.

"Hvadan detta?" frågade jag, som kommit in för att skaffa kinin till en långfärd — "har doktorn nu igen gifvit dig ett svårtydt recept med några nymodiga beteckningar att expediera, har din hustru förbjudit dig att spotta på golfvet eller harmas du öfver att förtjänsten på sista knackpartiet bara blef hundra kronor?"

Med ett verkligen rörande uttryck i sina urvattnade och pliriga små grisögon svarade emellertid vännen pillertrillaren: "ingalunda, ingalunda min bror, om det bara vore de dagliga bekymren, då skulle jag inte idas tala om hela saken och då skulle det heller ej klia i fingrarna så här besatt, nej, det gäller något helt annat, något stort, något nytt – jag har nämligen fått en idé!" Sedan jag pliktskyldigast lyckönskat till denna lika oväntade som glädjande företeelse, fortsatte apotekaren: "jo, ser du, jag gick i morse upp en kvart tidigare än vanligt, tänk, en hel kvart, ty jag sof oroligt af bara katten och hade drömt en hop smörja om den här Mäkitalos Marja borta i byn — jag fick visst ett udda antal toddar i mig hos länsman i går kväll! Nå, jag klädde mig, innan pigan kommit in med brasan, tände min pipa och gick ut på spårsnön bakom humlegården ett tag. *Kan* du tänka dig, hvad jag då fick se?" "Nej", skrek jag till svar, ty apotekaren hör förfärligt illa. "Jo, jag fick se ett *harspår* alldeles

här utmed ladugården — den gynnaren till jösse hade kommit drifvande norr ifrån, fräckt gått och spankulerat invid uthusen här, ehuru min gamle Pan står bunden i kojan inte femton steg därifrån, samt sedan längs dikesrenen vikit af inåt skogen. Nu har jaktlusten vaknat hos mig med sådan styrka, att jag ej får någon ro — fingrarna klia som på en inbrottstjuf, och min nyfunna idé består i att i morgon bittida gå ut på harjakt, om jag bara får några med mig. Jag undrar om inte Mårdströmarne, Bruce, doktor Ersson, Fritte Rönnström, Nordborg, Hederstjerna, Hertzell och du kunde ha lust att följa med — hvad tycks?"

Då jag sällan sagt nej åt ett förslag att trampa jaktstigen — förslaget må sedan hafva varit huru galet som helst — biträdde jag genast planen och sade: "ja, nog är jag med på den här historien, det torde du väl hafva gissat redan på förhand, och de andra prissarna skola säkerligen också vara villiga att följa med för att få vädra sig, men låt mig få fråga dig om två saker. Anser du ej, att vi blifva alldeles på tok för många på den här utflykten? — det blir ett gräsligt slagsmål om hållen såsom alltid på större gemensamhetsjakter, vi komma blott att gå i vägen för hvarandra och skola kanske inte få ett lif. Det andra rör din tjänst och din ekonomi! Huru skall det gå, om doktorn skickar på dig ett brådskande recept eller om någon hedning utifrån markerna kommer för att köpa en kanna Hoffmans droppar eller Rigabalsam, för att sätta stil på sitt salta kaffe? Nog vore det väl ett betänkligt fall, som kunde medföra varning från medicinalstyrelsen, om du då ej funnes till hands!"

Härpå svarade apotekar'n: "du tycker att vi bli för många — nå, stanna hemma då, så blir det alltid en mindre! Men jag, som är pröfvad jägare, tillåter mig ändock att fästa din uppmärsksamhet på, att utsikterna till rikligt byte ökas, ju flere skyttar man är: den saken tänkte jag verkligen du skulle känna till från tidningsnotiserna om vissa större, finfina jakter, där just *mängden* af jägare spelat en synnerligen effektiv rôle. Också *vi* skola imponera genom vår massa (här bröstade sig apotekaren, så att det knakade i ryggen och hängslena gingo sönder). Hvad sedan vidkommer din snusförnuftiga anmärkning rörande recepten, kunde jag, om

jag inte försmådde att i en sådan här obetydlighet sätta mig på mina höga hästar, helt enkelt svara, att den saken inte *rör* dig utan är en angelägenhet mellan vår herre, doktorn, den sjuke och mig. Medicinalstyrelsen kan emellertid ej få tillfälle att förnöja mig med något protokollsutdrag, om det skulle gå motvalls, ty doktorn ta vi ju *med* oss, sade jag dig, hvadan den saken blir utmärkt tillfredsställande rangerad. Att bondgubbarna skola vara utan 'kafferackare', är kanske det värsta, men jag blir ju borta bara en enda dag, och gumman min får väl lämna ut den där medicinen, om det skulle yppa sig något synnerligen trängande fall! Nu har jag bemött alla dina invändningar och hoppas hafva omvändt en tviflare — säg nu tvärt på skifvan, om du har lust att vara med!"

Jag hade redan förut förklarat mig hågad härtill, särskildt då jag väl skulle få bevittna en hel del roligheter, och svarade således utan vidare ett kraftigt *ja* alldeles invid apotekaremannens ena öra, så att han dels skulle kunna höra mig, dels ock undgå att se det högst impertinenta småleende, som lekte öfver mina läppar. Nu hade vännen Sucht — han var ursprungligen af tysk börd, apotekaren — blifvit riktigt uppskojad och gnuggade belåtet sina händer för att ej vidare besväras af kliandet i fingrarna, skrattade uppsluppet som en pojke och svor en lång ramsa på finska. "Ja, då skickar jag ut pigan för att trumma ihop de bålde jägarne med mundering och rackor", sade han till sist, "och så råkas vi utanför Lassi's klockan 8 i morgon bittida för att draga i väg norrut — tumm' på det, gosse lilla, och tjenis på dig, ty nu måste jag trilla några dyrbara piller!"

* * *

Det var ett lustigt jägarfölje, som den 20 november 1889 knogade fram längs landsvägen mellan Pajala och Vittangi — ja, så långt som till sistnämnda kyrkby ärnade vi oss förstås ej, men nog komme vi väl ett godt stycke på väg i alla fall! Den saken berodde emellertid uteslutande på hararne och drefven.

De där oundvikliga stötarna i jakthornen hade satt fart och takt i marschen, och vi traskade på i snön helt käckt,

tack vare den friska, frostkylda morgonluften. Den lille gemytlige Hertzell berättade galna historier från skogslappar i Muonio, Mårdströmarne talade om vissa intressanta smugglingsaffärer från gränsälfven vid Öfvertorne och Pello, Bruce ordade för sjuttisjunde gången om sin finfina jaktfärd till Sieppijärvi på finska sidan, hvarvid 5 björnar blifvit skjutna, doktorn om sina starroperationer och Fritte Häggström om sina vackra döttrar, som han ville ha bortgifta. Apotekaren Sucht, som varit upphofsman till hela den här roligheten samt andäktigt gick och rökte "Hoppet", bad oss oupphörligt att tala litet högre, så att också han kunde få höra något trefligt och så att jössarne komme på benen ordentligt. Han och den välfödde Nordborg, som inom kort pustade liksom en lokomobil, sökte för öfrigt att hålla reda på de fem hundarna, hvilka med hängande tungor stretade på sina koppel. I têten gick vännen Hederstjerna, gemenligen Hederkula kallad, med händerna instuckna i en resmuff af mårdskinn, som, prydd med djurets monterade hufvud, hängde ner på band kring halsen — äfven den mannen hörde illa men gitte ej att lyssna till alla berättelserna och kvickheterna, som han kunde utantill men för mig voro relativt nya. Han brukade eljest ha sin son med sig på harjakter för att denne skulle lämna upplysningar rörande drefven, men pojken hade betett sig så illa helt nyligen, att han inte kunde få följa med på en tid. "Pappa, nu kommer haren!" hade han nämligen gallskrikit, hvarvid haren kastat och undgått skott. Sådant där okynne kan man ju ej tolerera!

När vi nalkades Karvolavuoma och bygränsen mot Erkheikki, släpptes hundarna på ett nattgånget harspår, och snart därefter rakade drefvet fram längs myrlaggen inåt skogen. Suchten och Hederkulan fingo af oss andra reda på, att rackorna "hade oppe" och att "det gick", hvarpå de tvärstannade på landsvägen helt nära hvarandra — Sucht svor genast på, att just hans Pan nu liksom alltid eljest hade kört upp haren, hvilket faktum omedelbart bekräftades med en försvarlig klunk ur jaktpluntan. Hederstjerna satte sig på en sten och smålog öfverlägset åt situationen. Emellertid spridde vi öfriga oss ut i marken och sökte få reda på några skapliga håll — man gnodde och snodde om hvarandra som

i en fårkätte, ehuru terrängen hade bort vara tillräckligt rymlig. De flesta posterade sig på en stig genom grandroget utmed myren, men en af Mårdströmarne och jag skyndade vidare till en furuhed, hvaröfver vi trodde jösse skulle komma. Väl framme här, ställde vi oss på något afstånd från hvarandra, dock så pass nära, att vi behöllo hvarandra i sikte. Efter en dryg halftimme hördes drefvet komma rätt emot oss, och på den glesa mon kunde jag snart se haren komma trafvande med kurs mot Mårdström, som med ett välriktadt skott ändade hans tillvaro. Omedelbart härefter syntes hundarna, af hvilka tre kopplades upp, medan de öfriga tvenne snällt följde med ändå — Pan, Solo, Dessy, Don och Donna hette dessa våra medhjälpare. De fyra sistnämnda af dessa — som voro vackra harriers från Haparanda eller Torne, vill jag minnas — hade under jakten skött sig ganska bra, hvilket ej kan sägas om den slöe och öfverårige Pan, som påstods vara så utmärkt. Hvad denne senare vidkommer, tillhörde han visst ändock den präktiga ströfvarras, hvarmed tulluppsyningsman V. Granberg i Pite ibland förser personer i öfre Norrland. De äro särdeles väl lämpade för att härda ut i Norrbottens hårda klimat, dessa hundar, hvilka äro både vackert tecknade och kraftigt byggda, hvarjämte de hafva god näsa och uthålligt sök samt äro värda all tilltro på jaktstigen.

Med flit togo vi från det ställe, där jösse blifvit skjuten, en behaglig omväg för att öfverraska "landsvägsjägarne" genom att med vårt byte presentera oss för dem från ett helt annat håll, än de gärna kunde tänka sig. Snart kunde vi se dem mellan träden: Sucht satt på ett vindfälle och mumsade på en jättesmörgås, medan Hederkulan tog sig en "åkarbrasa", så att han hvarken hörde eller såg. Nu upphäfde vi ett gemensamt härskri och slängde fram haren midt emellan gubbarne, som hoppade till af förskräckelse — Suchten tappade smörgåsen, som den trogne Pan passade på att sluka, så att den ej skulle förfaras. Bådadera uttryckte sin förvåning öfver att saken redan var expedierad: de hade ej hört hvarken dref eller skott eller sett till någon hare, förrän den uppenbarade sig på detta märkliga sätt. Nu skulle vi förstås ha slaktsupen, medan vi inväntade de andra jägarne, hvilka så småningom kommo tillstädes. Dessa tyckte, att det varit ett

underligt dref utan all reda — haren hade kryssat inne i granskogsmarkerna länge och väl samt därpå tagit en alldeles oberäknad kosa. Skottet hade de hört men trott, att detta gällde fågel.

Nu rastade vi en stund och stoppade i oss en matbit ur jaktväskans förråd, innan vi fortsatte vidare norr ut. Rätt som det var, råkade vi nämndemannen Isak Kreku, hvilken kom körande längs landsvägen — han var dess bättre kry och sund och hade intet ärende till vare sig doktorn eller apotekaren. Vi frågade honom, om han sett någon hare. Jo, förra året vid Mikkelsmässtiden hade han stött på en på sitt skogsskifte, sade han, och nyligen hade han ätit en, som hans pojkar tagit i snara i gärdesgården där hemma. Dylika knipsluga uppgifter — jag tror verkligen vi jagade på nämndemans mark — kunde förstås inte vägleda oss det bittersta, och vi voro därför hänvisade till harspåren och hundarnas förmåga, hvilket bort vara tillräckligt.

Emellertid hade vi kommit fram till Erkheikki-gårdarna, där vi träffade den store handelsmannen Gustaf Wanhainen, som vi frågade om nyheter — ja, han visste inga andra, än att en gammal käring dött i byn och att Pajala-herrarna måtte hafva godt om tid, hvilka nästan mangrant drefvo omkring för den usla och syndiga jakten. Sicken satirisk krabat!

Nu utsträcktes ströftåget in på Juhonpietis byaområde, där hundarna släpptes på sök. Lång blef så vår väntan, innan vi, vi som af naturen blifvit jämförelsevis mera lyckligt lottade med afseende på hörselförmåga än vissa andra, fingo höra hundflocken stämma i ett klingande dref. Hi och ho — det gick öfver hed och berg åt Palokangas till. Nu blef det fart i benen, ty litet hvar ville förstås komma med på roligheten. Till att gifva mig af med att utförligt skildra detta andra jakttillfälle har jag knappast lust, ty det var visst ingen idealjakt, och det föregående torde vara mer än till fyllest. Jag vill därför blott anteckna, att Nordborg blef den lycklige harskytten, och att han under belåtna gnäggningar mottog de öfriges ödmjuka hyllning för sin bragd. Emellertid bör hvarken värdet af denna gärning eller af de andras bemödanden underskattas: icke bör man skämmas, när man gjort sitt bästa — säger ett finskt ordspråk.

Efterhand nådde vi fram till Juhonpieti vältimrade, stora hemmansgårdar, belägna på en strandbrant med vacker utsikt åt den krökande älfven med holmarna Lehmäsaari och den hörika Keppansaari. Här togo vi in i en gård för att äta middag — det var redan lidet så långt på dagen, att den tidiga skymningen började rycka an. En vänlig "gårdsvärdinna" (talonemäntä) serverade oss nu med tillhjälp af en rätt vacker tjänsteande en välsmakande måltid, hvarjämte åtskilliga skjutsledes från Pajala hitskaffade konserver och fluida voro egnade att sätta vederbörlig piff på det hela. Stämningen blef ganska "hög" tidigt nog, i all synnerhet sedan middagen var undanstökad och de eländiga kortlapparna kommo fram. Där "knackades", så att ljusstakarna hoppade ner på golfvet, och "polska banken" omsatte den kvällen rätt artiga pengar. Till sist blef det rent för galet, det blef *slagsmål* — ja, skam till sägandes blef det inte det! Och höga rättvisans handtlangare dokumenterade sig den gången på ett sådant sätt, att till och med "stenarne" ropade — det stod nämligen ett par dagar senare en lika amper som uppseendeväckande historia om alla vansinnigheterna att läsa i Haaparannanlehti, och denna artikel härrörde tydligen från någon tidningens finske medarbetare i Juhonpieti. Men: "myggans surrande hörs ej till himlen." Och det är sannerligen synd ibland!

Blott några få dagar efter jakten, som skulle få en dylik tråkig afslutning, så gemytlig den än var att börja med, anträdde Hederstjerna och jag en färd med släde till Lule för att deltaga i den sedvanliga Oscarsbalen — nog skall man vara bra angelägen om att dansa eller att få litet omväxling i umgänge, när man reser närmare 26 mil i midvintern och naturligtvis har lika långt tillbaka! Men vi tänkte inte så utförligt på den där saken: vi hade bestämt oss för att fara, lade oss i rislan och kuskade af utan vidare. Till följd af uppehåll i vänliga s. k. brödgårdar kräfde resan 5 dagar, och det var duktigt kallt — jag minnes ännu, hur jag ibland frös i min uniformskappa: jag egde gubevars ingen päls den tiden! Öfver Korpilompolo och Jokkalsjärv kommo vi ner till Kaliksälfven, åkte på bräcklig is öfver denna vid Rödupp, fortsatte så till Gyljen, Räktfors, Holmen, Töre, Rånbyn, Persön och Lule Gammelstad till residensstaden, där vi körde in den

trettionde november. Här fingo vi emellertid veta, att bigotteriet inom samhället lyckats drilla igenom, att det *inte skulle bli någon Oscarsbal,* enär 1 december råkat inträffa på en söndag, som dessutom var den första i adventet. Ja, där stodo vi då med lång näsa helt oförtänkt! Den 2 december blef det emellertid bal i stället, och då sökte vi med all kraft taga ut valuta för den långa färdens vedermödor.

X. Skogslif och vattenfågeljakter i Lyksele lappmark.

Det var i slutet af juli månad under 1887 års härliga, ej minst i höga norden angenäma sommar. Kgl. Skogsinstitutets samtliga elever lågo detta år under repetitörers befäl på en större kronoparkstaxering inom Lyksele — vi hade med ångaren "Luleå" färdats till Ume, därifrån längs den i allmänhet utmärkt granna Vindelälfven, som särskildt i nedre delen ögonskenligen gör skäl för sitt namn, fortsatt till Degerfors, hvarest numera den välsignade "kulturbanan" löper fram med sitt slingrande rälsspår just vid öfvergången mellan kust- och skogslandet, farit öfver den breda Vindeln, bortom Ekornträsk passerat lappmarksgränsen och så nått fram till Lyksele natursköna kyrkby (nåttursköna — som det heter på bygdedialekten). Vägen hit upp hade varit rätt mödosam i högsommarsol och yrande damm, ty institutets finanser tilläto bevars ej, att vi allesammans kunde få skjuts på en gång, utan ena hälften af vår unga tropp måste knoga till fots, medan den andra åkte i chäsar. "Långskjutsen" från Ume — vi använde nämligen, ortens sedvänja likmätigt, samma hästar för hela trettonmilahållet — körde visserligen ej i alltför skarpt traf af hänsyn till kamparne, den kuperade terrängen och de tunga lassen, men nog fingo vi i alla fall raska på med stegen, vi som gingo: ena dagen hade min afdelning att marschera tre mil och att åka tre, andra dagen att vandra fyra mil och åka tre. Dock bekom sportandet oss ej värre, än att vi första dagen, sedan vi redan tidigt lyckats taga lofven af chäsriddarne och vunnit ett ansenligt försprång framför dessa, togo oss till att dansa med flickorna eller

"stintorna" i gästgifvargården och läto de efterkommande kamraterna öfverraska oss midt under en animerad bal — och andra kvällen glammade vi till sent på natten hos en i i Lyksele bosatt jägmästare. Emellertid hade vi utan andra äfventyr, än att en häst störtade af ansträngning i varmvädret och radikalt nog sedan vid ett rasteställe blef drifven ut i det iskalla älfvattnet för att krya till sig, kommit fram till Lyksele kyrkplats, det vackra Lyksele, där sedan röde hanen lystet härjade en vinternatt — på visst sätt angaf vår färd vådeldens uppträdande under de följande åren, ty på alla större platser, där vi denna sommar gästade, brann det sedan på ett lika förfärligt som ödeläggande sätt: i Sundsvall, Ume och Lyksele, såsom man torde minnas. Ja, Lyksele är verkligen en utmärkt vacker ort och utsikten från själfva kyrkbyn hänförande! Där strömmar den majestätiska älfven, hvaröfver den en kilometer långa landsvägsbron leder på väldiga spann och stenpelare, fram mellan grönskande strandåsar, där brusar den branta, breda Hällforsen, som med sitt skumlöddrande fall danar en ständigt öppen, glänsande hvit vintergata mellan klippor och stenblock. Där ser man slutligen den höga, skogklädda holmen på vänstra älfstranden — denna holme, som konung Carl XV vid ett besök här säges hafva önskat kunna föra med sig ner till Stockholm.

Efter att i Lyksele hafva skaffat oss pjäksor, beckolja och annat, som tarfvades för den stundande kampanjen i vildskogen, fortsatte vi norr ut till Brännland, där vi med forsbåtar öfvergingo älfven i en "stryka" eller "stråka" och sedan inkvarterades i gården Granfors, vårt blifvande hem för en månads tid, som vi voro skäligen belåtna med, ehuru vi fingo ligga på golfvet hela bunten: de åtta kamraterna i äldre kursen lågo på vinden, vi tio "yngre-kursare" i ett rum på nedre bottnen, som var så litet, att knappast en råtta kunde smita sig förbi våra bäddar af hösäckar, hvilka dessutom trofast delades af tvenne hundar, den långhårige lapphunden Tubbe ("Toppe") och gordonsettertiken Cora. Trots att vi sålunda hade litet trångt och jämmerligen anfäktades af allsköns efterhängsen ohyra, trifdes vi dock ypperligt — och i jämförelse med hvad föregående kurser genomgått, hade vi det ju riktigt furstligt, ty dessa hade alltid måst bo i tält uppe i Pite lapp-

mark eller annanstädes och varit tvungna att laga all mat själfva, hvilket vi sluppo undan, enär vi i Lyksele spårat upp en bedagad ungmö, som förstod den konsten till punkt och pricka, hvadan vi endast hade att i tur och ordning duka och servera vid bordet eller att vara "hofmästare", såsom hundsysslan gentilt nog hette. Den medförde emellertid den fördelen, att man fick vara hemma och hvila upp sig en dag under arbetsmånaden. Men så fick man också "bära hundhufvudet", om ärtorna råkade vara dåligt kokta eller fläsket vidbrändt — då gastade de hungriga pojkarna som riktiga varulfvar! Och det var naturligtvis deras fulla rätt, ty i "hofmästarens" ordres fanns tydligen uttryckt, att han egde att öfva kontroll öfver hushållsmamsellens kulinariska åtgöranden. Låg han då i stället och sof på sin hösäck dagen i ände, var han förstås värd att skrupensas opp. Hvilket också exekverades med den lika hänsynslösa som dristiga och afundsvärda uppriktighet, hvilken är egendomlig för en tjuguårig ungdom.

Vanliga dagordningen i lägret vid Granfors var ungefär följande. Efter att strax före klockan 7 om morgonen hafva dragit på sig byxorna och fått en skogsmössa på hufvudet, raglade man barfota och i skjortärmarne halfsofvande bort till gårdsbrunnen samt vefvade där upp tvättvatten åt sig i en bleckskål samt sökte sedan att genom energisk ögonmassage få en rätt syn på tingen — den kuren lyckades nog också, om man än var aldrig så sömndrucken. Emellertid blef vattnet i denna brunn mycket försämradt efter någon vecka "det er fanden gale mig et uhyre skiddent vand dette, man kan omulig være sikker paa, at der ikke ligger noget tusinde muus druknet her", sade en af våra norska kamrater — och så valdes älfven till vårt härliga, rymliga, aldrig sinande tvättbäcken, och *det* befanns vara godt nog. Omedelbart efter undanstökad toilett, där pjäksornas omsorgsfulla uppstoppning med hö och noggranna kringlindning med band gifvetvis var det viktigaste momentet, satte vi oss till bords vid våra tenntallrikar och sökte nu att med tillhjälp af svagdricka få ner så mycket rofmos som möjligt, ty middagen serverades ej förrän klockan 7 på kvällen, och till den tiden hann man minsann med att blifva duktigt hungrig. Så drefvo vi ut i

skogen hela flocken, uppför backar och utför backar, fram öfver "tofland", "grantjälar", "talland" och "moland", berg och myrar — vanligen hade vi en mil ut till arbetet och förstås lika långt hem. Bland handtlangarne fäste jag mig särskildt vid ett par utmärkt präktiga och rappa karlar: "Salmon" (Salomon) och "Höglandsgubben". Den förre var en tjugufemårig, självfallet ypperligt skogsvan och dessutom mycket intelligent karl — befolkningen här i Lyksele står för öfrigt ganska högt i intellektuel utveckling samt är vida mer vaken och angenäm att skaffa med än hvad fallet blir längre mot norr. Denne Salmon var ett riktigt praktexemplar: lång, smärt, muskulös och uthållig. Han blef en mycket användbar kompassförare vid taxeringen och oss ungdomar uppriktigt tillgifven — nåja, vi togo då honom också "kamratligt" förstås; men till något annat hade vi heller ingen anledning. Höglandsgubben var för rolig! Han var väl omkring 65 år men hade *alldeles* tappat bort räkningen och glömt bort sitt "årtal", påstod han. Emellertid var han en medelstor, torr och senig man, städse villig att hugga i och snar till ett roligt svar — det gick undan med arbetet, skall jag säga, när en af de där två vännerna klefvo främst i kedjan. Till och från skogen rände de för resten på slingrande skogsstigar i väg med oss öfver parken så ilande fort, att vi i början oupphörligt höllo på att stupa på näsan öfver alla stenar och vindfällen samt alltid kommo hem dödströtta. Höglandsgubben kilade då i têten som en tomte i en saga: hans grå hår fladdrade för vinden, i snåren viftade hans röda tröjärmar, och det runda, i bältremmen fastbundna matknytet, som erinrade om en pilgrims vattenflaska, dängde honom under denna gemena språngmarsch mot ryggen och ett visst annat kroppsparti, så att det såg rent för galet ut! Slidknifven, yxan med bockhornsbindsle för eggen och den snaskiga beckoljeflaskan hjälpte också till att mördunka honom akter ut.

När timmen slog för "lunch" och folket skulle hålla middag, påbjöds rast i närheten af någon källa eller händelsevis anträffadt vattendrag. Här dukade då våra präktiga karlar ur matsäcksknytet upp sin enkla vägkost på stenhällens lafbetäckta grund, på markens redan dukade björnmossa eller på vindfällets kullriga bord. Smör och tunnbröd, det senare

viket till stora, sönderfrasande cirkelsektorer, se där hufvudbeståndsdelarna i denna under vandringen medförda matsäck! Själfva kunde vi endast presentera någon smörgås, i hast påbredd innan uppbrottet från lägret i Granfors och under arbetet förvarad i en af jaktrockens fickor. Emellertid smakade denna lilla matsmula förträffligt såsom "mellanlägg" under de långa fastetimmarne — den var helt enkelt nödvändig för att inte magen skulle helt och hållet fördärfvas! Hvilket ändå var dennas prædestinerade lott för framtiden, liksom det bedröfliga fallet blir med alla "skogsmänniskor!" Var än den medhafda smörgåsbiten oansenlig till kvantiteten, växte dock dess kvalitet "proportionelt med kvadraten på afståndet" från hemmet, ty såsom hvar man, och i synnerhet hvarje skogsströfvare, nogsamt vet, smakar det "etwas anders" att äta t. ex. groft bröd och ett stycke kumminost ute i marken än i hemmet — särskildt i natursköna omgifningar, såsom framför allt vid Borgforsen, behagade oss det improviserade lilla matmålet sannerligen bättre än de mest öfverförfinade rätter! Ofvanpå en dylik anspråkslös "lunch", som förstås utgjorde manskapets ordinära middag, var det ganska välgörande för kropp och sinne att få hvila ut någon halftimme mot de mjuka kuddar, som skogen själf tillhandahåller i sitt mossiga mark-öfverdrag. Och då snarkades det i kapp under en stunds djup sömn, innan hvisselpipan gick för att kalla "alle man på däck!"

Så led det mot afton, det skymde i skogens snår, öfver moar och myrar. Då blef det ilmarsch mot lägret, Salmon och Höglandsgubben rände som vanligt i "kort traf" öfver vindfällen och stubbar, och vi ungdomar knogade efter så fort vi möjligen kunde — ibland i utförsbackarne visste vi sannerligen ej, hvart våra ben drogo i väg med oss! Ändtligen voro vi efter ett grundligt svettbad och vildt fäktande med myggen nere vid älfven, vår ljufliga älf — — hit gick vår kosa alldeles direkt, här lade vi våra kläder till en liten mullvadshög eller myrstack i strand, och så hoppade vi på hufvudet i det blanka, kyliga strömvattnet. Den "afrifning", vi där fingo, tjänade emellertid mindre till att förskaffa oss aptit än att få bukt med vår vildt transpirerande kropp. Härpå var man mogen för en stilla måltid vid 7-tiden, hofmästaren blåste

"Lasse kom hem, Lasse kom hem, så får du brännvin" på jakthornet och då skulle man befinnas redo att pröfva det mixtum compositum, som han och hushållerskan-öfverhofmästarinnan kokat ihop. Vanligen befanns detta vara "ganska godt" och fullt approbabelt — var det på tok, svor man en stump och drack så en konjak på kaffet för att värja nerverna från extravaganser, hvilket ansågs som en hederssak. "Middagscigarren", d. v. s. kvällspipan, församlade oss på förstubron eller nere vid älfven, där vi med allsköns hätskt rökande sökte hålla de hänsynslösa myggorna på behagligt afstånd. Nu berättade von S—kirch en uppsjö af "paschaser", "historjer" och "gissegåtor" från "det mörkaste Västergötland", H—sen fortalte forbausende münchhauseniader från turistfärder och jakter i norska högfjällen, och Kalle Kilo-Gram sjöng med ackompanjemang af kastrullock den mycket uppbyggliga visan, hvari vi andra genast stämde i:

"tacka vet jag turkarna —
sitta lugna i divan,
låta odaliskerna
dansa af bara f—n!"

Det sista konsertnumret, som förutsätter en högre grad af "stämning" än en pipa tobak mäktar förläna, kunde dock ej gärna utföras, om ej en liten biflod af Hoangho eller Den gula floden, d. v. s. *punsch,* förut sökt sig väg utför de sångträngdes strupar. En dylik "afledning" af spritförrådet ansågs dock understundom, särskildt på lördagskvällarne, vara både tillåten och lofvärd, ehuru den måste ske med måtta och i sådan begränsning, som klubbmästaren ansåg nödvändig.

På den sjunde dagen, äfven söndag kallad, hvilade vi från våra händers verk, såsom all kristenhet vederbör. Denna "hvila" är dock ej att fatta i egentlig mening, ty någon sådan hvila ville vi ej veta af — nej, den afsåg endast att vinna litet omväxling i det beständigt likartade arbetet! Och till den ändan ströfvade vi då omkring i grannbyarna för att i all gemytlighet språka vid manfolk och stintor och möjligen taga del i en svängom på kvällskvisten. Bönderna voro mycket förtjusta öfver den ära och det nöje, dem på detta sätt vederfors; men så voro ej heller vi mindre belåtna, ty stintorna voro säkerligen de vackraste i hela svenska landsbygden —

att karlarne hade allting för sig, har jag nämnt redan förut. Eller också lågo vi ute på den breda, präktiga älfven och pröfvade lyckan med draget eller bössan. En ibland oss var botanist och gjorde ganska intressanta fynd af allehanda vildörter i skog och mark.

Vid ett tillfälle lyckades H. Nld och jag att få permission under ett par dagar för att verkställa en länge tilltänkt färd uppåt Stensele, och häröfver blefvo vi gifvetvis mer än glada, liksom vi ock hade all anledning att sedermera rosa både resan och marknaden. Vi satte då först öfver älfven och gingo till byn Umgransele, där vi togo häst för att fortsätta till Kattisavan — det regnade visserligen rätt tappert både nu och under hela utflykten, men den saken bekymrade oss dock ej det minsta, enär vi hade oljetröjor ofvanpå jaktrockarna. Afsikten med färden var dels att få se litet af den såsom särdeles "náturskön" omtalade bygden norr om Granfors — vi hade redan då sådant där i all evighet oroligt blod i ådrorna, som eggar ej minst till strapatser på skogs-, turist- och jaktstigen —, dels ock att söka komma öfver några älghorn, hvilka i dessa älgrika trakter litet emellanåt hittas af vallarehjon i betesmarken och sedan medföras hem till gården, där de läggas på hög på vindsbottnen i afvaktan på någon kringdrifvande handelsman, som köper dem till limkokning. Har högen växt sig stor utan att någon krämare synts till, kan det väl också hända, att hornen köras ner till Lyksele kyrkby, där de säljas för samma ändamål; och det förekommer troligen också, att en del af hornen "hittats" vid något *tjufskytte*, ty man får ibland se sommarhudar och hårklädda horn här uppe. Såväl i Kattisavan som sedermera i Rusele, Pausele och Åskilje förvärfde vi emellertid nu ett flertal granna horn af älg och ren. Den förra har, såsom bekant torde vara, i öfre Norrland en utmärkt imponerande hornform med bredt kupig massa eller "skofvel" men däremot relativt små spetsar, medan den åter i sydligare landet är vida mera "flikig" eller djupt förgrenad. När därtill kommer, att det här ej är ovanligt att träffa älghorn med 8, ja 10 till 12 spetsar eller "spiror", horn af s. k. "fjällälg" — priset beräknas antingen efter vikt eller ock efter ett visst belopp för hvarje spira —, är det uppenbart, att dessa horn äro ståtliga nog! Ett ganska stort antal dylika, vanligen

omaka älghorn, som likväl oftast gingo an att "para", köpte vi emellertid nu, och som sagdt dessutom åtskilliga renhorn, som föreföllo oss trefliga — jag upptäckte under vårt schackrande på en trossbotten i Kattisavan ett sällspordt månggrenigt horn af en renko eller "fjäll-vaja" och lyckade efter kompanjonsmässig lottdragning med H. Nld att för 50 öre förvärfva detta för egen räkning; det sitter nu i min matsal och pryder där sin plats, ty jag har verkligen aldrig, hvarken förr eller senare, sett något så vackert vajhorn.

Från Pausele fortsatte vi i roddbåt till byn Åskilje, där just Juktans fjällflöde rinner in i Umeälfven — ett kortvarande godväder hade nyss inträdt: det var en rent härlig färd öfver idel breda spakvatten eller selen och en härlig augustikväll med trolskt brokiga dagrar öfver land och vatten! Här i Åskilje gjorde vi ett rätt rikt byte men kände oss ej frestade att köpa en stor sommarhud af älg, som en åbo bjöd ut för fem kronor, hvilket onekligen var billigt pris — men tjufgods säljes ju alltid till underpris, det skulle en gammal rik juvelerare i Stockholm kunna intyga. Af samme nybyggare beställde jag emellertid en vacker hornkrona med vidsittande pannben att under tillåten jakttid "caputeras" och mig tillsändas — trots det långa afståndet till kusten och ångbåtskommunikationerna på hufvudstaden nådde den verkligen fram till sin bestämmelseort, befanns hafva 9-fingrade skoflar och kostade mig med frakt och allt endast 5 kronor och 50 öre, medan jag skulle fått betala minst 30 kronor för den i ett "idrottsmagasin", där man i allmänhet förstår konsten att strängt "hålla efter" kunderna.

Återkomna till högkvarteret i Granfors, dit vi medförde ett 20-tal horn, ställde vi till auktion, stor auktion och en riktigt treflig auktion, där hvarken "köpskålsbrännvin" eller en talför utropare saknades. Allt hvad vi rotat reda på — utom hvad vi själfva behöllo — såldes då till så pass gynnsamma pris, att vi fingo kostnaden för "gårdfarihandeln" och den långa resan till fullo betäckt samt dessutom hade allt nöjet af färden rent till skänks. Sedan "parades" då hornen på alla möjliga sätt och vis och så fördes de efter ändad kampanj med ner till Stockholm, där konservator Sbg gipsade

"pannplåtar" till dem så pass mästerligt, att de föreföllo alldeles "medfödda".

Nu är att säga, hurusom vi i kamratkretsen hade fyra unga norrmän; två af dem studerade såsom extra elever vid Skogsinstitutet, de andra två voro elever vid forstakademien i Tharand i Sachsen och hade vunnit tillstånd att taga del i våra praktiska sommaröfningar i lappmarken och vidare nere i Uppland. Sjølie och Gløersen hette de båda förstnämnde. "Simon Sjølie fra Rendalen" var en hjulbent gosse med guldbågad pincenez, mera intresserad af parasitsvampar än af idrott, mycket hygglig och lungsiktig. Gløersen åter var kommen någonstädes från västlandet; en riktigt treflig gut i låga skor och knäbyxor, alltid klädd i "tollekniv" och på hvarje ledig stund i "fiskestang", med hvilken senare han skuttade omkring och viftade ute på stenarne i alla forsar. Han var för öfrigt styf i gångsport och snäll med "riflen". De andra båda norska bröderna hette Olsen och Hansen, Christian Ole Olsen och H. Reinert Hansen, Olsen från Frederiksstad och Hansen från själfva Christiania. Olsen var en utmärkt treflig, intelligent och pigg pojke, "fro" och "freidig", det såg man tvärt på hans glada blick och hans käcka mustasch. Han var för öfrigt lidelsefull jägare och fröken Coras husbonde. Så ha vi Hansen — eftersom jag nu råkat taga mig till att räkna upp och biografiera. H. Reinert Hansen var "storbygut" och glömde inte att tala om det, ehuru han sällan röjde det i sitt uppträdande. Han hade legat mycket på resor — och glömde ej att berätta det heller! Han hade utsökta toalettsaker och ett märkvärdigt fint tandpulver, tyrolerhatt med orrfjäder samt en mängd skizzböcker, där "Viddas alle fjeld og kulper og stryg og fosser fans hver eneste en" — för att nu icke tala om Romas katakomber och tornet i Pisa, lazzaroner och modeller, fröknar och mamseller. Så att det med andra ord var en behaglig blandning i den där boken! Hansen var än uppsluppet glad: sjöng ekivoka saker ur chansonetternas variétérépertoir och gick i skogen i *särdeles* onämnbara benkläder; än manligt allvarlig: deklamerade Ibsens och Bjørnsons fjällsånger — ej minst förstås "over de høie fjelde" — samt talade under klubbaftnarna så vackert vid bägaren om *framtiden*, den lyckliga, ljusa framtiden, som skulle tillhöra de

välsinnade, hvilka kände ungdomligt och verkade som män; än åter erotiskt melankolisk: satte en slokhatt på hufvudet, draperade sig i en plaid och sjöng så med vek röst "Bella Napoli" eller en annan italiensk canzonetta från något busksnår, hvarefter han trädde fram samt i "stämning och skönhet" höll ett världsföraktande tal om det usla lifvet, som ej var värdt att lefvas, när man inte kände ett dyft om, *hvarför* man gick här och skräpade. — Dessa fyra norrmän utgjorde sålunda en ganska intressant kvartett, där jag emellertid helst tog antingen Olsen eller Gløersen till "makker", när det gällde någon förtrolig gemensamhetssak.

Cora var som sagdt Olsens trotjänarinna, hon hade följt honom från Norge till Tyskland, från Tyskland till Lyksele. Det var ett vackert och välskapadt djur med lång, glänsande svart päls — ja, den där pälsen! I denna bodde säkerligen tusentals snyltgäster, om man fick döma efter den stackars "tispens" förtviflade utrotningskrig, som ofta betog oss sömnen, synnerligast då vi ju delade bädd med hundarne och den lurfvige "Toppe" alltid blef narrad att sekundera — de bultade som en tapetserare i oktober och nötte alldeles hål på somliga af våra hösäckar, de där båda krabaterna. Allt detta förskaffade emellertid Cora vedernamnet "Loppe-Cora". För öfrigt hjälpte hvarken vaccinationen eller snarkningarne oss att hålla det svarta, lätta gardet på defensiven, utan vi pinades gement både i sömn och vaka, något som vi omöjligen kunde afvärja, ty stammen af de små odjuren rekryterades oupphörligt, om vi också lyckades döda några stycken, och hundarna hade en gång vant sig vid att ligga inne — sparkade man ut dem, smeto de sig strax in igen, ty dörren kunde inte stängas. Den vis är, tiger och lider! Hvilket vi också gjorde, ehuru jag här skvallrat ur skolan.

Olsen och jag följdes flere söndagar ut på jakt, ty vi kände båda på oss, att vi kommit hvarandra nära och värderade hvarandra, att vi trifdes bra i hvarandras sällskap — och *den* saken borde vara ett oeftergifligt villkor vid all gemensamhetsjakt, om man nota bene är mån om att förskaffa sig angenäma minnen från skog och mark, hvilket lär vara vanliga förhållandet.

Skrakkullarne hade börjat blifva skapligt vuxna, och

stora, fulltaliga sådana funnos flerstädes i älfven. Att börja med, eller innan vi upptäckt en viss annan jaktmark, roade vi oss ibland med att sätta efter dessa, hvilket var ett ganska svettigt arbete i sommarvärmen, ty utför strömvatten trafvar skraken i väg som en pil, och man måste litet tänka på sig själf också, enär det ju i dylika fall går mer än lätt att göra sig olycklig med båten mot någon undervattenssten. Här hade skraken rätt ofta den både lustiga och knipsluga vanan att vid förföljelse tämligen snart sticka sig in under gråalens och lappvidets snår vid stränderna, där den undgick att uppdagas — något som vi på det hela taget voro rätt belåtna med, ty vi funno mera behag i den vilda jakten, då vattnet stod som en fors omkring den framrännande kullen, än att skjuta sådan där välsignadt tranig fågel, som ingen människa har lust att äta, om hon har tillgång till fläsk och potatis.

Emellertid fanns det något som hette Granseleavan, och där togo vi igen skadan med tillhjälp af Cora. Det var en vid bukt af älfven, hvars vatten rann in hit med bakström — längre in i avan, där småholmar och vassgryndor stängde passagen för den minsta båt, var det dock fullständigt lugnvatten. Kring de sanka stränderna växte säf och starr i täta rabatter, längre upp vidtog en tufvig terräng med bärris, skvattram, Sceptrum Carolinum och Saussurea. Här kring avan gingo vi gärna och pulsade i vatten upp till knäna, medan Cora gick eller sam längs ruggarna för att få reda på änder — beckasinerna lågo förstås uppe i sankmarken, men det var ondt om dem.

Vid dylika tillfällen som de här åsyftade använde Olsen ett par ypperliga, lösa stöfvelskaft, hvilka han kunde draga på sig lika så långt som han var "klufven". Jag däremot hade bara de låga pjäksorna eller möjligen några sjöstöflar att tillgå, hvadan jag frös vida mer än O. i det kalla älfvattnet. Emellertid gingo vi på linje efter avans stränder och recognoscerade, företrädda af Cora, hvilken syntes hafva flitigt och godt sök samt mycken uthållighet i den svårjagade terrängen — ja, hon hade god näsa också och var med ett ord ett präktigt djur, som ej drog sig för några mödor. Det fanns ganska godt om änder här i älfbukten: mestadels krickor och årtor samt stjärt- och bläsänder. Hit

in till den sannerligen förträffliga betesplatsen drogo sig för öfrigt alla världens vildänder, det var ett öfverenskommet rasteställe, ett veritabelt gästgifveri. Det var dock ofta svårt att få änderna till att gå upp ur vassens eller starrens hägn, liksom det äfvenledes var ganska svårt att göra hyggliga skott, när man stod och balanserade i något videsnår. Men Cora lämnade oss sitt intelligenta biträde så långt hon räckte till och sedan fingo vi hjälpa oss själfva. Hade vi ej haft henne för att taga reda på de skjutna eller skadskjutna änderna, skulle vi emellertid beständigt kommit hem med tom jaktväska, ty sådan där mark är inte rolig att ensam tas med.

Om det än är tusen gånger bekvämare att i södra Sverige låta ro och staka sig genom en bladvass och därunder skjuta de uppflygande änderna eller att med sin rapphönshund promenera längs en åbrädd och på starrgrässtranden af en insjö och där göra sammaledes, är det likväl mera ursprunglighet och mera friskt nöje i idrotten, öfvad på det sätt, vi här gjorde. Och så är själfva jaktmotivet så ytterst både dråpligt och tilltalande, stämningsfullt för hvarje sann naturvän. Ty ungefär så här ter det sig: en bukt af älfven, hvilken höres brusa och forsa liksom långt i fjärran, en af videsnår omhägnad fredlig och vacker bukt med säf och simnate. Vår båt sitter fast i en vassrugge, kring hvilken vi vada med gevär på arm, medan hunden plaskande simmar med högt buren nos och vattendrypande svansfana, simmar graciöst som en utter i den solglittrande viken. Så lyftar då den af hunden påstötta anden inne i täta vassen, har ett fasligt göra att komma opp och förefaller tung i “nedan“ likt en gås — vattnet rinner från fjädrarna, och solen försilfrar droppet som springbrunnsflödet i ett sagospel. Nu, när anden stiger i maklig fart, är just den behagliga tiden för skottet, som ej heller låter vänta på sig — — och så simmar Cora fram och apporterar fågeln à la français till sin husbonde. Till tack får hon en smekning på sitt våta hufvud och ett vänligt: “det var pinedød snildt, bikkjan min!“

XI. Senhöstäfventyr i vildmarken.

Den som från bördiga, leende, tätt befolkade bygder söderut i landet kommer hit upp till karga, dystra ödemarken, till milsvida finnskogarne vid gränsen mot norr, han har sig förelagdt att rätt hastigt antingen gå framåt eller tillbaka, att lika afsevärdt "förbättras" och utvecklas eller att "försämras" — detta uteslutande beroende på hans karaktär och naturanlag! Är han en herre med intressen och vyer, en som tänker djupt, känner rikt och vill stort, då är han kommen till ett land, som åtminstone till en tid, eller så länge allt ännu är nytt för honom, gestaltar sig såsom "det förlofvade" — hafva däremot några år hunnit förflyta under oafbruten vistelse här, och ensligheten, tystnaden, mörkret börjat liksom vampyrer stjäla mod och kraft ifrån honom, då blir dock i regel den mannen efter hand lamslagen och bruten till sitt inre, han åldras fort, lefver helst i drömmar, och tungsinthetens koltrastsång finner ypperligt genljud i hans bröst. Vill en sådan man ej gå under af melankoli, måste han ej blott af all sin viljeförmåga söka reagera häremot utan också kroppsligen anstränga sig till det yttersta: färdas i vildväder långa, mödosamma, farliga vägar, strapatsera sig dödstrött, våga utan tvekan, trotsa utan gräns. Ty blott på det sättet kan han hindra den betryckta stämningens dunkla flod att rycka honom med till likgiltighetens eller de oförklarade sorgernas bottenlösa haf, där lifsledan tåligt lurar på rof. Är han åter en robust hvardagsmänniska, som ej låter tankarna förirra sig bortom hvad ögonen se eller handen vidrör, som ej hör den trolska, villande tonen i gransuset vid kvällningen, som ej låter öfverrumpla sig af myrens dystra "mæstoso", speladt i djupa mollackord på höstvindens kantele, då blir

han jämförelsevis föga frestad och har samtidigt utsikt att kunna bevara sig — och att gå tillbaka. Ty lätteligen kan han förlora sig på andra sätt — ej minst vid glasens eller kortens enerverande retelser under genomvakade nätter, då eftertanken blåses ut med tobaksröken och kulturfernissan rinner bort med svetten. Det s. k. snöflet börjar då med "märgbensfrukosten", fortsätter med "surströmmingssupén" och afslutas med en hazardspelsnatt, som kan räcka dygn igenom. Folk af båda dessa slag har jag träffat här och vet således, att de verkligen finnas till — dels sensibla Hamletstyper i pjäksor, dels äfven figurer sådana som vildmannen med klubban i Lapplands gamla landskapsvapen, ehuru säkerligen ej alla egt lika präktiga muskler som denne ödemarkens Herkules.

Hvad mig själf beträffar, vill jag helst slippa bryderiet att fundera ut, till hvilken kategori jag vore hänförlig eller möjlig att inrangera — den saken anförtror jag lugnt åt hvarje medelmåttig biograf, som ju har alla förutsättningar och nödig säkerhet i omdöme för att kunna komma till rätta äfven med den mest komplicerade människonatur, något som jag för min egen lyckas skull ej hoppas vara. Emellertid var jag hjärtinnerligt road af att ligga ute på ströftåg i markerna och att därvid studera naturen och infödingarna så mångsidigt djupgående, jag hade möjlighet till, och därför var hvarje anledning till något dylikt mig särdeles välkommen.

En dag i medlet af oktober 1889 erhöll jag länsstyrelsens förordnande att såsom sakkunnigt biträde närvara vid en flottledsyn i Areajoki, hvilket vattendrag jag redan kände från ett par föregående färder. Vi voro denna gång flere, som gjorde följe ut i skogen: jägmästare O. R. H—m, kommissarien G. S—hl—g, undertecknad och kronojägaren Löfstrand, hvilken senares namn finnarna förstås öfversatt till *Lehtiranta* — à propos deras benägenhet att öfversätta svenska tillnamn, som äro svårförstådda eller svåra att uttala, erinrar jag mig, hurusom en numera död kamrat, jägmästare P. F. M. von Wedderkop, under sin tjänstgöring i Pajala kallades *Ilmakuppi* af finnarne; detta "vedernamn" är bildadt af ilma = väder och kuppi = kopp, kaffekopp. Med mitt namn, som erinrar om tusentals finska, gjorde man inga förändringar

utan jag "deklinerades" ogeneradt på följande rätt lustiga vis, som dock är äkta finskt: Samtselius, Samtseliuksen (utt. Sámtselioxen), Samtseliukselle o. s. v.

I sällskap med några handtlangare tågade vi så den 24 oktober, alla husmödrars kritiska dag, norrut på landsvägen längs Torneälfven till Autio, det vanliga öfverfartsstället till skogstrakterna mellan Torne och Muonio älfvar, där endast stigar finnas. H—m red i têten på sin gamla bepröfvade "Bismarck", med hvilken han under årens lopp företagit en mångfald stundom mer än vanskliga, farliga och trotsande utflykter i vildmarken. Vid Autio lämnades emellertid hästen för att köras tillbaka till Pajala, och det gällde nu för oss att kunna praktisera oss öfver älfven på något hyggligt sätt. Detta var dock nu skäligen riskabelt och vågsamt, ty till följd af någon flod, som rifvit upp isläggningen längre mot norr, drefvo stora isflock tidt och tätt ner med den våldsamma strömmen, och det vore inte så vidare trefligt att under öfverfarten i en smal forsbåt komma i kollision med dylika. Den där lilla svårigheten gjorde likväl ej minsta intryck på H—m; han var tillräckligt van vid att öfvervinna än värre motigheter och lät ej några drifisblock imponera på sig. Hela hans karaktär var också byggdt på grundvalen af ett det mest vilda trots, jag någonsin skådat. Såsom en bagatell eller åtminstone rakt intet att tala om ansåg han t. ex. att sjelf styra sin båt ned genom en hård fors, som han aldrig förut befarit, att vada eller simma i strida älfvar, där en annan väl knappast skulle fördrista sig att klifva i, att bara för ro skull hoppa ur båten och med kläderna på kroppen simma i land genom strömvattnet eller att under isgången om våren kämpa en liten nöjsam strid ute i älfven, då han än plaskade mellan isblocken, än på alla fyra krälade sig fram öfver dem.

H. kommenderade genast fram en båt — ville Autioborna inte lämna den, hade de att förvänta stämning, ty här gällde det tjänsten, anförde han. Ja, vi fingo förstås en båt och med denna rodde vi nu ut på älfven, i hvars kungsådra större och mindre isstycken oupphörligt drefvo. H. satte sig själf i aktern för att manövrera farkosten med en bred styråra eller styrskofvel, under det att manskapet halade ut af

alla krafter. Tämligen snart stötte isen med brak mot båtborden, så att den långsmala snipan skälfde och nästan stegrade sig, men när vi kommo ut på midten af älfven, blef det än värre: där gick det ej an att utan vidare ro på, utan där måste man tidigt varsko för större isblock för att kunna vänta eller forceradt fortsätta och sedan vända stäfven mot strömmen, medan det farliga flaket passerade. Efter åtskilliga rätt spännande äfventyr nådde vi ändtligen andra land, där vi praktiserade oss fram öfver skörisen och fingo fast mark under fötterna.

Nu ordnades tåget på vanligt sätt: främst gingo handtlangarne med kontar och yxor, sedan kommo vi. H—m och jag buro gevär, ty utflykten var beräknad att räcka omkring en vecka, hvarunder vi nog kunde behöfva litet färsk mat. Den korpulente Sbg knogade svettig med staf i hand och bildade eftertruppen, som gifvet opponerade sig, om vi öfriga ville taga ut stegen ordentligt. — Det var redan full vinter här i obygden: skogsmarken var tjälad, myrarne frusna, småbäckarna fängslade af is. Dock hade det ännu kommit helt obetydligt med snö, hvarför det gick förträffligt att vandra på den eljest rätt tröttande terrängen mellan Jupukkastranden och Kaunisvaara by, hvarest en hel del myrar måste öfvergås. Ett par ripor, vackra och hvita som snö, sköto vi visserligen på vägen, men med undantag för några dubbeltrastar i en grandunge varsnades eljest ingen fågel under dessa två mil — om vintern är den ensliga Norrbottensskogen mer än vanligt tyst och öde! Och vintern kommer så bedröfligt snart — ruskvädret och nattfrosterna börja här redan, då svalan samt de små sångarne flytta, och sålunda tidigare än den finske runan anger:

"frost har gåsen under vingen,
snön i svanens fotspår följer."

Men när svan och gås komma ner från lappmarksträsken och skocktals hålla till på älfvarnes gräsrika holmar och stranduddar, där nybyggarne ifrigt lägga sig vinn om att kunna fånga de präktiga fåglarna i snaror, slagjärn och trampsaxar, då står vintern redan för dörren.

I Kaunisvaara bolagshemman tillbragte vi kvällen under gemytligt glam samt försågo oss här med litet torrt renkött

till "kiisseli", som skulle komma att utgöra vår värmande supé vid stockelden i vildskogen. Riporna och ett par inköpta tjädrar anrättades af åbons dotter, så att vi kunde få de kalla fågelkropparna att gnaga på såsom sofvel till smörgåsen. Allt detta stufvades jämte fläsk, grofsaltadt finnsmör och bröd in i kontarna. Sedan passade vi förstås på att under natten sofva ut riktigt grundligt under sotad ås — jag fick visserligen, såsom varande yngst, ligga på golfvet, men där kan man åtminstone sträcka ut sig hel och hållen samt njuta bättre hvila än i en liten "byrålåda" till säng, som kanske råkar vara bebodd redan förut.

Följande morgon bröto vi upp i god tid och lämnade Kaunisvaara by med dess förtjusande utsikt öfver de snöhöljda Muonio- och Kolarifjällen, som nu tedde sig i en rent underbart härlig belysning. Det bar raskt i väg nedför berget, förbi Kaunisjärvi och ut på Tapulivuoma, som egentligen endast är en bukt af den nästan två mil långa och flerstädes milsbreda Kokovuoma — ja det är sannerligen en myr, som räcker till, och jag hade ganska stor respekt för den, alltsedan jag vid ett tillfälle under sommaren hållit på att i dimmigt väder ohjälpligt gå bort mig där! Nu togo vi emellertid reda på och följde en vinterväg, hvilken ledde ner till "Kaunisjoki mynning", såsom det ställe kallas, där Areajoki och Kaunisjoki sammanrinna, hvarefter vattendraget med bibehållande af sist anförda namn faller ut i Muonio älf. I allmänhet bar myren förträffligt nu, och inga vidare svårigheter yppade sig ur denna synpunkt under vår marsch. Här vid sammanflödet började vår syneförrättning.

Själfva förslaget till flottbargörande af detta vatten var så väl till kostnad som utförande utarbetadt af dåvarande öfverjägmästaren i Norrbottens distrikt, F. V. Berg, hvilken åren 1873—1882 enligt förordnande verkställt undersökningar i dylikt syfte i alla de vattendrag, hvilka utgöra flottleder för kronoskogarne inom hela Norr- och Västerbottens län — för att nu ej nämna äfven betydande delar af Västernorrlands och Jämtlands län. Dessa förslag, hvilka för sitt upprättande naturligtvis hafva kräft otaliga mödor och umbäranden, omfatta både nödiga byggnads- och rensningsarbeten i älfvarne eller bäckarne samt föreligga i ett öfver fotshögt helarksmanuskript

och bildar rent af ett jätteverk, som kraftigt förmår vittna om en enda mans hängifna och med utmärkt sakkunskap utförda gärning. Det har varit mig en glädje att här få tillfälle att omnämna detta grundliga arbete, som med hvarje år tillskyndar staten allt större fördelar.

Från älfmötespunkten drogo vi så mot norr och nådde efter ej fullt en mils krokig marsch fram till Area kvarnar, hvarest vi inspekterade de där utförda flottledsbyggnaderna: en 60 fot lång damm med "bord" och "portar" samt en 100 fots ränna. Härjämte hade ock en holme kanaliserats för att underlätta stockarnas väg från ett där ofvanför beläget "sel" eller lugnvatten ner till den stora timmerrännan, där vildmarkens stolta furor framdeles skulle komma att med eller mot sin vilja ystert dansa galopp med den skummande vårfloden. Från Areakvarnarne med deras väldiga stenkista, ströfvade vi upp på det höga Areavaara, där ett visst stort och rikt sågverksbolag sköflat skogen så pass hårdhändt och sniket hänsynslöst, att det gör ondt i ögon och hjärta att se förödelsen. Där står blott några få smala och gängliga tallruskor kvar, och någon återväxt kan säkerligen inte pina sig upp på detta århundrade, om ej ett under sker — men under ske gunås så rysligt sällan nu för tiden! Öfver det nästan kala berget, där träden ropade efter hvarandra utan att få svar, kommo vi ner till Areahemmanet vid Muonio älf, som just här beskrifver en halfcirkel och genom alla sina krökar ger upphof åt en rad mer eller mindre våldsamma forsar med en sammanlagd längd af omkring två mil, som mellan Kalamaakoski och riksröset nummer 26 förete en höjdskillnad af 14 meter. — Nu togo vi in hos Mårten Wörlund, som här hade hustru och hem; vi fingo här riktigt bra under natten.

Nästa dag fortsatte vi mot norr längs Areajoki, passerade Sivakkajoki utflödesmynning samt drogo uppåt mina gamla bekanta Alainen- och Ylinen-Kursujärvi och nådde på kvällen fram till Järämäkurkio. Mårten åtföljde oss nu, ty han hade varit byggmästare i älfven och ville gärna höra våra omdömen om hans timringar. Löfstrand åter hade stått för alla stensprängningar i vattendraget samt verkställt sådana rensnings- och röjningsarbeten, som voro behöfliga för att flottningsmanskap obehindradt skulle kunna färdas längs

stränderna. Dessa voro minsann ändå svåra nog att komma fram på, och hvarken sprängningen eller rensningen af skog och buskar kunde vi för öfrigt finna tillfredsställande i närvarande skick, medan däremot nästan alla Mårtens arbeten utan anmärkning godkändes. Särskildt omkring forsarne, där terrängen i allmänhet brukar vara mycket vild och svårtillgänglig, erbjöd vår färd allsköns besvärligheter: där gingo vi beständigt "på halfspänn" och klefvo med sträckta muskler på de hala, frostlupna klippblocken eller ansträngde oss af alla krafter för att tränga fram genom de risiga videsnåren med dessas dolda fallgropar mellan stenarne. Tjocke kommissarien pustade och svettades, så att det var riktigt synd om honom — han föreslog också litet emellanåt en "piphvila", hvilket hjärtans gärna beviljades.

Där inga forsar mötte, gick vår färd dock vanligen fram på det frusna vattendraget. I têten klef den orädde och trotsande H—m med ludemössan på skulten, bössan på axeln och händerna inkörda i jaktrockens fickor, klef utan vidare på i sina sulade jaktstöflar och tycktes vilja gifva blankt katten i, om det skulle bära eller brista — jag var flere gånger mycket orolig för honom, ty till följd af sin mindre goda hörsel förnam han sällan braket i isen. När då vi andra stötte hål med våra käppar, som självbevarelsedriften satt oss i händer, och visade honom, huru tunn isen verkligen var, skrattade han bara och gick på, om han ej rent af på sattyg ställde sig att gunga, så att isen sviktade och remnade och kommissaren bleknade. Den sistnämnde höll sig dock tämligen konsekvent på landbacken vid alla kritiska tillfällen, hvartill ej minst hans fetma ju också fullt berättigade honom. Emellertid var det ingalunda omöjligt att klifva ner sig, det sågo vi på kronojägaren, som fick sig ett oförtänkt kallbad, ehuru han hade staf i hand och vid olycksfallet skridskor på fötterna. Men H—m påstod med all möjlig ifver att han till fullo kände, huru mycket isen tålde, och han hade verkligen ej oturen att blifva öfverbevisad härom.

Vi hade kommit till Kursunkangas och tagit den i den öfre stora krökningen därstädes uppförda, 120 fot långa stenkistan eller styrdämningen i betraktande. Rätt som vi gingo fram i stenskraflet längs forsen, fick jag ögonen på en and,

som med matta vingslag lyfte ur vattnet mellan några isflak. H—m hade dragit sig litet åt sidan, så att han varsnade ej fågeln, utan jag blef ensam om det oväntade skottet samt lyckades verkligen fälla anden, något som mycket gladde mig, ty det var ju fasligt synd om den stackaren, en gräsandhane eller s. k. drake, hvilken jag velat fråga, liksom Böttiger frågade "Fågeln i november":

"säg mig, hvarför, när de andra foro,
har bland tall och gran du glömt dig kvar?"

Ganska lifligt misstänkte jag emellertid, att fågeln blifvit skadskjuten just af mig under jakten i början af augusti och att jag sålunda varit vållande till hans lidanden. Ena vingen befanns skadad, af alla handpennorna var blott halfva längden kvar — antingen hade som sagdt jag med ett gammalt skott eller också en räf med sina tänder orsakat detta! Fanet hade mot stenar och is blifvit nästan bortnött och afslipadt från vingpennstumparne, och fågeln var till ytterlighet mager. Det var sannerligen ett skott, som jag kände mig lycklig öfver att få göra, eftersom anddraken var dömd till undergång, sedan han sårad lyckats undkomma vid något föregående tillfälle!

Så nådde vi fram till Järämäkurkio med dess 100 fot långa damm och ej mindre än 400 fot långa timmerränna. Här skulle vi öfvernatta kring en stockeld och hoppades till följd af dagens alla ansträngningar att kunna somna och sofva riktigt godt trots forsens dånande vaggvisor. Inom ganska kort tid hade vi rustat i ordning ett trefligt läger under några gamla präktiga granar, och så dukade vi på den frostglittrande markmossan upp allt hvad en af kontarne kunde prestera i matsäcksväg. Det var sannerligen ej litet: där fanns bl. a. smörgåsar, pannkakor och fågelkroppar samt ingredienser till såväl kiisseli, te, chokolad och kaffe som ock till en stilla toddy såsom "sängfösare". Jag behöfver väl ej nämna, att måltiden smakade förträffligt och att vi sökte göra rätt för oss på bästa vis! Den "stilla toddyn" blef dock hvarken *en* eller *stillsam* — den ville ha kamrater! Och huru det bar till, blef O. R. H. man för, att det kom att smått rumlas vid stockelden — jag tror rakt ej, att han hörde forsens dån det bittersta, när han efter slutadt "snöfvel" och "svammel" kröp

in under en gran och somnade. I stället "dånade" kommissarien och han *själfva* — genom att snarka så besatt, att jag ett par gånger måste väcka dem genom att ropa "*björn!*", hvilket har god effekt i vildmarken. Det var emellertid mycket varmt och skönt i lägret, hvilket nog ej behöfver tillskrifvas uteslutande kiisselin och toddarna utan att vi hade bra på oss: kommissarien hade en tjock lappmudd, H—m en lång, blå, lapsk sommarkolt eller s. k. *kapte* (=finskans *takki*), och jag var nöjd med min kära jaktrock, oförgätlig i hågkomst!

Från Järämäkurkio drogo vi följande dag vidare uppför älfven, som härstädes sväller ut till ett par ganska stora träsk: Alainen- och Ylinen-Kursujärvi. Vid det senare af dessa, som jag lifligt mindes från mitt nattliga äfventyr i augusti, beságo vi nu den 500 fot långa stenkistan på norra stranden af forsen. Och så bar det på isen af till de öfre forsarnes långa rad, där jag haft det okynnet att styra utför vid samma tillfälle — O. R. H. skrattade riktigt godt åt min skildring häraf och tyckte, att "det var förbannadt *rätt* gjordt", ehuru det ju bara vara *struntforsar*. Gärna medgaf jag, att de voro långt ifrån "första-klass", men upplyste också på grund af fakta om, att de ändå kunde förskaffa en ensam karl tillräckligt arbete och hufvudbry. I en af dessa forsar sågo vi nu en strömstare, denne ensligheten älskande lilla vackra fågel, hvars enda glädje är att få sitta på en sten och spegla sitt hvita bröst i en blank fjällflod, som rinner fram genom tysta skogar, dit människobuller ej når. Areajoki är just en sådan där enslig fjällflod! Hör, hvad C. Hauch skrifver:

"I Skoven synger den vilde Fugl
saa langt fra den banede Sti;
dog Mængden kjender den ikke,
den kommer ei der forbi."

Jag vill ej alls yttra mig om, hvad som innebäres i denna otvetydiga symbolism, utan endast säga så mycket som så, att lika visst som åtskilliga människor ej gitta taga kännedom om sådana skogens eller vildmarkens friborna varelser, hvilka bidraga till att förläna denna dess egendomliga karaktär, lika visst finns det vildfåglar, som äro förtjusta öfver att ej känna till människan, enär hon ofta bringar sorg och än oftare *förgör*.

Nu kommo vi upp till kåtan i närheten af Kuusivuoma och bestämde oss för att öfvernatta här, enär den odrägligt tidiga skymningen redan började falla på — det var för öfrigt samma dragiga kåta detta, i hvilken jag "lungsur" sofvit några timmar förra gången. Lehtiranta, som har *ögon* på skaft, om också ej hela *hufvudet*, gick genast ner till forsen för att titta på sina skäligen otrefliga stenhistorier, medan vi gjorde i ordning en värmande brasa på härden inne i kojan. Om några minuter kom mannen inrusande och bedyrade vid sin själs salighet — hans vanliga kraftuttryck för minsta bagatell —, att han sett två enormt stora fiskar i en "grubba" med rundström alldeles invid forsänden. Samtidigt spände han, såsom han brukade, ögonen i H—m och såg hjälplöst spörjande ut. "Nå, så tag dem då, din f—n!" utbrast H. — "inte kan jag hjälpa, att det finns fisk i älfven och att de där gynnarne *simma bort,* om du inte rappar dig!" Lehtiranta gnodde ut, och om en stund hörde vi ett ganska hårdt skott — — hvad i all världen kunde *det* väl vara? Våra bössor stodo ju inne i kåtan! Men efter några ögonblick fingo vi förklaring på äfventyret, ty då kom karlen och slängde en stor gädda, som han höll i famnen, ner på golfvet framför oss — jag måste medge, att vi verkligen blefvo flata, ty *hur* hade detta egentligen tillgått? Jo med tillhjälp af en dynamitpatron, upplyste helt lugnt den segerstolte fångstmannen; han hade tändt stubintråden och slängt ut patronen just på den fläck, där han sett de båda väldiga fiskarna, af hvilken den ene nu behagat öfverlämna sig i hans våld. Gäddan smakade oss ypperligt till kvällsmålet, men vi höllo på att komma rent osams, när det *sedan* (!) blef tal om, huruvida det där fångstsättet "strängt" taget, d. v. s. enligt gällande lag, var tillåtet eller ej — toddyn befanns emellertid vara en utmärkt fredsmäklare nu liksom ofta tillförne.

Upp till älfvens källsjö, Lumijärvi, hade vi att dagen härpå begifva oss för att titta på en stenkista vid Lumijärveensaari, hvarefter förrättningen kunde anses afslutad för *denna* gång, men ej för alltid, ty en kompletteringssyn var ovillkorligen af nöden med anledning af alla anmärkta brister eller felaktigheter, som borde afhjälpas, innan flottleden kunde anses vara fullt nöjaktig. Sedan vi stökat undan det sista stället,

vände vi emellertid näsan mot hemmet, något som vi tyckte vara rätt skönt, ty marschen hade varit mycket besvärlig i den gemena terrängen, där skidor ej kunde användas, åtminstone ej ännu på en tid. Vi drogo därför rätt öfver vildmarken in på allmänningen och kommo efter ganska vidlyftiga ströftåg sent på middagen fram till kåtan vid Porovaara, där jag bott bl. a. under stämplingsfärden, hvarom är taladt i "Från kampanjerna vid stockelden". Litet hvar hade vi hunnit blifva duktigt trötta på vår dagsled om vid pass 2½ mil, detta ej minst därför, att vi mot slutet af vägen måst forcera marschen för att ej blifva alldeles förvillade af det täta höstmörkret.

I god tid följande morgon vandrade vi vidare, öfvergingo Kolkojoki och trängde söderut på allmänningen med dess orimligt stora och många myrar, som likväl ej generade oss något nämnvärdt nu, när de lågo frusna — men de äro ganska knogiga ändå, ty mossan tager ej emot steget tillräckligt kraftigt utan ger segt och långsamt efter för detsamma, hvadan man på längre håll blir ganska ömfotad i pjäksor. På skogstrakterna här, där vi lyckades skjuta tre ripor i full vinterskrud, funno vi flerstädes hela rader af nygillrade flakar längs stigarne. Med all säkerhet hade dessa tillställningar blifvit iordninggjorda af några s. k. födorådstagare eller förgångsgubbar samt inhysingar och backstugusittare i Kaunisvaara by, men då det råkade vara otillåten fångstmark, sparkade vi ner och rent af förstörde somliga af flakarne, hvilka de förgrymmade finngamlingarne dock snarligen skulle komma att restaurera, ty "gud har skapat skog och djur för att människan skall begagna sig däraf efter godtfinnande" — ja, den gamla nedärfda uppfattningen, som i öfriga landsdelar håller på att arbetas bort af lagbestämmelser och ändrade eganderättsförhållanden, den lefver verkligen kvar här och har knappast undergått någon afsevärd modifiering. Och den kommer att bibehålla sig länge nog här — motsatsen är ej alls att befara, synnerligast då befolkningen ej anser det ett dugg skamligt att få lapp på "saknad af utmätningsbar tillgång" eller att sitta inne i kurran månader och år igenom. Finnen är fatalist, och sådana där små-

saker, hvilka längesedan blifvit bestämda att hända honom, förmå ej inverka på hans åskådning.

Efter att hafva passerat Puuruvaara, i söder om hvilket berg Kaunisjoki rinner från den stora Liekkuvuoma, innan den sväller ut till det mellan Puuruvaara och Toravaara infattade Kursujärvi samt strax därefter erhåller betydande vattenökning genom sin biflod Kolkojoki, kommo vi ut på en tallhed eller ett renbetesland, där vi varsnade ett femtiotal tjädrar, allasamman yngre och äldre tuppar, uteslutande tuppar emellertid. De sutto nästan alla i furornas toppar och bespejade oss med största nyfikenhet, vredo på hufvudena esomoftast, lyfte på långa håll och träade efter korta flog — det var en samling numera skygg vorden ungfågel, ehuru också några äldre tuppar förenat sig med flocken och följde med på dess ströftåg. Både H—m och jag sökte sakta och försiktigt smyga oss i håll för dem, men i allmänhet släppte de oss ej närmare än på 2 à 3 gånger hagelbanans räckvidd, och det var en alldeles särskildt gynnsam tillfällighet, att H—m fick skott på och lyckades fälla en ungtupp. Hade vi blott haft en kulpipa i geväaren, skulle vi emellertid här haft utmärkta tillfällen att försöka samma fina och intressanta skytte, hvarom min vän, forstmästaren Hugo Rich. Sandberg i Öfvertorne (Ylitornio), berättat i S. J. N. T. (årg. 1889) under rubrik "En färd på skidor till tjädermarkerna i finska Öfver-Torneå". Sandberg hade där gjort storjakter med långkula i ett litet behändigt engelskt gevär, men vi skulle hafva varit belåtna med mindre byte, det försäkrar jag.

Utan vidare äfventyr kommo vi härefter förbi åtskilliga smärre träsk fram till Kaunisvaara by, därifrån vi slogo oss öfver Torneälfven och återvände till vårt hem i Pajala, hvarest jag dock ej heller denna gång fick dröja länge i stillhet utan efter tre dagars förlopp måste anträda en två veckor räckande tjänsteresa uppåt Lainio älf.

Till Areajoki kom jag en gång senare under året. De vid synen anmärkta bristerna vållade nämligen, att jag blef anmodad att fara upp dit för att verkställa en kompletteringssyn och däröfver afgifva protokoll, enär felaktigheterna nu uppgåfvos hafva blifvit rättade och bristerna afhjälpta. Omedelbart efter den stora marknaden vid Kengis' bruk for jag där-

för upp i vildmarken igen — det var den 17 december detta, en gement kall och blåsig dag, som bjärt stack af mot de gångna och kommande vinterdagarna: lugna, friska, rena, härliga vinterdagar såsom ingenstädes utom här uppe i höga norden! Vägen var den vanliga via Autio och Kaunisvaara, men eftersom det nu var ordentlig vinter med snö öfver bottenfrusna marker, kunde vi resa i pulka efter renar och sålunda minska färdens mödor rätt betydligt, om vi också sleto alldeles tillräckligt illa ändå. Under denna utflykt, som högligen forcerades, enär jag förlåtligt nog gärna ville komma hem till julafton, fick jag dock en dag gå tre mil på skidor i ett gement "klubbföre" med lös och djup snö, hvilket blef mig ett ganska drygt beting. — När vi sedan återkommit till Kaunisvaara, yppade sig under natten, medan vi lågo och sofvo, eldsvåda i granngården, och då fick man försvarlig motion: fick klänga med några usla sprutslangar på ett ladugårdstak, blef vattendränkt, sönderrifven och oigenkännlig af sot. Märkvärdigt var det verkligen, att jag ej blef alldeles genomförkyld under denna hemska eldsvåda, där åtskilliga af jätkerna, bl. a. min raske skogsfinne Gustaf Rantatalo, i särdeles hög grad utmärkte sig för mod och ihärdighet — — det är nämligen långt ifrån något lekverk att en bister midvinternatt i Norrbotten hålla på att plaska med vatten så där! Tinade man också upp på bröstsidan, som var vänd åt elden, höllo sig nämligen kläderna på ryggen styffrusna till en riktig pansarskjorta, hvilken kändes stel och tung som en stålrustning.

XII. Ripjakter på Vasaratunturi eller det s. k. Gellivare-Dundret.

Det var i februari 1890. Jag vistades då i Gellivare kyrkoby, hvarest jag hyrde och med min hushållerska bebodde en liten ganska treflig, rödmålad stuga på högra stranden af Vasarajoki, d. v. s. Hammarälfven, hvilket vattendrag just här strömmar ner ur det breda, myromgifna Vasarajärvi och utgör ett ganska betydande biflöde till Linkkajoki eller Linaälfven. I hela byggnaden fanns ej mer än två små rum och ett kök — "våningen" disponerade jag och hundarne, och i köket bodde hushållerskan, hvilken jag just ej besvärade med annat än morgonkaffe och städning, enär det befunnits vara afgjordt fördelaktigast att inackordera sig på "Grand Hôtel" — ja järnvägshotellet heter verkligen så —, där man hos den vänliga och verserade fru S—th fick ypperlig kost till humant pris. Ofvanför porten satt ett grenigt renhorn, och vid ena väggen stod hundkojan; det skulle nämligen se ut som ett "jägarbo", naturligtvis! Mot ena knuten voro skidorna uppresta, och bredvid stodo ett par rännstafvar nedkörda till vidjeringen i snödrifvan.

Här i Gellivare fördes ett ganska trefligt vinterlif — dock var ju sommaren ändå mera angenäm, när geologer och turister kommo hit för att söka apatit (*aptit* hade de vanligen förut) eller betrakta midnattssolen, som man hela sex veckor kunde beundra från höjderna af det ansenliga fjället eller "Dundret" (finnarnes Vasaratunturi och lapparnes Vetjeretutar), hvilket bortom en svartgrön remsa granskog gaf en härlig snöhöljd fond åt min lilla hydda och de andra gårdarna på samma älfstrand.

Malm- och grufintressena, hvilka föranledt byggandet af den 210 kilometer långa järnvägen mellan Lule och Gellivare, hade på ett par år hunnit stöpa om förhållandena här i grund — för att nu ej beröra hvad som tilldragit sig på det 6 km. aflägsna Malmberget, dit rälsspåret fortsatte, och där från skilda utmål sådana anmärkningsvärda skatter brötos och fortfarande brytas, att blotta talet därom gjort det lilla Gellivare i svenska Lappland till en väldsbekant ort! Omkring stationen i kyrkbyn, som numera genljöd af de väldiga malmlokomotivens ånghvisslor, hade emellertid helt hastigt och lustigt ett alldeles nytt samhälle uppstått: där lågo en mängd villor, bebodda af skotske ingeniörer med familjer, där funnos laboratorium, ritkontor, verkstäder och handelsbodar. Och på hinsidan älfven blef en sjukstuga uppförd samt ställd under en af järnvägskonsortiet aflönad läkares omvårdnad — den medicinmannen och jag voro närmaste grannar, och i det gästfria doktorshemmet brukade såväl skottar som svenskar åtminstone någon gång i veckan nu på vintern sammandrabba vid en stilla vira. Den långa mörktiden här i höga norden gör nämligen litet hvar benägen att söka förströ sig "mellan skål och vägg" — och det kan för öfrigt mycket väl hända, att snöstorm eller hård kyla stundom nödga till innesittande, när man i stället velat vara ute för att röra på sig. Det är dock ej så vidare trefligt att ströfva några längre vägar i skarp fjällblåst eller flacka omkring i markerna en dag, när man finner kvicksilfret ligga fruset i termometern, såsom här emellanåt händer! Dylika dagar känner man sig verkligen knappast frestad att utbyta sitt varma rum mot den lappländska midvinterns vargaväder och alla de vådor, som därmed kunna vara förbundna, det kan jag på heder och tro försäkra. Att gå och skylta med förfrusen näsa eller frostbitna öron är väl nämligen just intet att stå efter!

* * *

Skidorna voro ett lika utmärkt som nödvändigt färdemedel nu på vintern, ty om man hade lust att begifva sig om blott det allra minsta på sidan om trampstigen mellan

gårdarne, klef man ju eljest genast ner sig till midjan i drifvan, därest ej skaren råkade vara särdeles hård. Men med skidorna tog man sig fram öfverallt: i skog, på fält, på myr och träsk och älf. Nu funnos, om man afser från de vildaste fjällbranterna, knappast några hinder under utflykterna, ty snön med dess skare erbjöd idel bekväma allfarvägar äfven öfver sådana marker, som under sommaren voro lika stiglösa som omöjliga att befara. Och hvad den var sund och kroppsöfvande, denna idrott, när snabba skidor rände fram öfver rasslande, solglittrande skare eller den hvitblå snön på fjällslätten och i barrskogen! Särskildt när man pröfvat skidorna på jaktbanan och funnit sanningen af Kalevalahjälten Lemminkäinens utsago:

"djur i skogen tör ej finnas,
springande på fyra fötter,
som man upp med dem ej hinner,
som man icke lätt kan fånga"

— då känner man rätt och kan ej undgå att erkänna det stora värde, ett par goda skidor verkligen ega.

Nåväl, i slutet af februari bestämde jag mig en morgon för att gå ut på ripjakt: hängde geväret öfver skuldran, grep de båda rännstafvarne i vantklädda händer, klef i skidorna och ströfvade så i väg öfver skogsbackarna — fågelhund kunde dock ej medföras, ty hvarken jag eller någon annan i kyrkbyn egde en dylik, och det var nästan lika bra det, ty dessa djur slita här oerhördt illa om hösten och vintern; jag glömmer aldrig en släthårig engelsk pointer, som jag en midvinter såg i Koutokäino i norska Finmarken utan att lyckas förmå den stackars hundens egare till att skjuta den! Det var emellertid ett härligt väder under denna jaktdag, och termometerns kvicksilfver stod ungefär på nollpunkten! Solljuset skimrade öfver snöhöljda vidder och bröts mot skarens kristalliniska frost i spektrums alla färger, granarna kastade sin breda slagskugga öfver marken, de aflöfvade björkarna åstadkommo ett trolskt fladdrande laterna-magicaspel på drifvan, och videsnårens vinterglesa häckar aftecknade sina konturer som ett underligt nätverk, hvari man liksom i sagan samtidigt kunde varit både "oklädd och dock ej naken".

Föret var lagom "skarpt" — det gick också ypperligt

att skidra, synnerligast då luften var hög och ren, såsom fallet oftast är här i fjällmarken! Jag hade knappast varit ute en timme och blott hunnit passera öfverste C. O. Bergmans ståtliga villa Fjällnäs, belägen på en platå nedom "Dundrets" sluttningar och omgifven af präktiga terrasser, då det med ens vardt omslag i vädret. Det kändes också tydligt nog i ansiktet, att blida tillstundade, ehuru jag förstås ändå var rätt varm till följd af skidlöpningen. Snart började snön att väta, och om en helt kort stund uppkom ett försvarligt snöfall med stora, granna flingor, som fastnade på granarnes hänggrenar och på pilbuskarnes skörfrusna spön. Naturligtvis blef ej heller jag lottlös under välfägnaden, men hvad gjorde väl det! Det är nämligen, så har åtminstone jag alltid tyckt, rent utomordentligt trefligt att få färdas ute i mark och skog, när det råder litet "vildväder" — slikt sätter ens inneboende krafter i verksamhet, det eggar, det sporrar, samtidigt med att det har den välsignade förmågan att kunna lugna nerverna.

När det började töa, hade jag ej försummat att vända bösspiporna neråt, så att snö och vatten ej skulle rinna in i dem. Emellertid spanade jag förgäfves efter några ripor, hvilket var så mycket mera retsamt, som en af skottarna, den i såväl renåkning som skidrännande förfarne och dessutom i finska språket på märkvärdigt kort tid ganska bra hemmastadde mr John Mackinnon, sagt sig helt nyligen hafva sett flere kullar här och vid samma tillfälle lyckats skjuta tre ripor. Öfver Spännajänkkä nådde jag utan att kunna upptäcka minsta skymt af något jaktbart villebråd fram till skogshulten längs Harrijoki, ett äkta fjällvatten, hvilket forsar djupt i en väldig skrefva på "Dundret" och rinner ner till Harrijärvi eller Harrträsk — när man vid högsommartid vandrar upp för att skåda midnattssolen från turistpaviljongen, har man att följa en brant stig, som kröker utmed den stupande bäcken och förnöjer främlingen med utsikten öfver svindlande sluttningar, nedom hvilka det dånande, skummande vattnet varsnas strömma utför klipporna i granna fall och forsar.

Här var jag ännu i barrträdsregionen, och säkerligen skulle jag ej bry mig om att gifva mig af högre upp till den marvuxna fjällbjörken (norskans Krampebirk) och videt,

synnerligast då detta var öfver höfvan ansträngande och inga ripor behagade visa sig. Emellertid skidrade jag makligt fot för fot fram mellan gran och grenrik björk, allt under det jag ifrigt spanade efter några fåglar, hvita som den hvita marken. Snöfallet började upphöra, flingorna tumlade allt mera glest, och snart lyste solen lika ofördunklad som vid affärden från mitt jägarbo vid Vasaraälfven.

Från ripjakterna i Pajala kände jag till, att det just nu var det allra gynnsammaste väder för att bemäktiga sig "fjällens hvita dufvor", som i blida efter snöfall bruka trycka mycket hårdt, ligga särdeles "fast". Jag hoppades därför på det bästa, om jag blott kunde lyckas uppdaga några. Rätt som det var, hejdade jag mig framför en granbuske, enär jag tyckte mig se en ripa under grenhvalfvet — ja sannerligen, där låg ju en inte fem meter ifrån mig! Jag högg ögonblickligt stafvarna i snön, höll in skidorna och lyfte bössremmen från axeln — — men hon var verkligen så vacker, denna lilla ripa, som låg lik en svällande snöboll på drifvan, att jag knappast ville begå helgebrottet att skjuta henne — — geväret fick fredligt hvila på armen utan att döda: den ripan åtminstone skulle få gå fri! Tydligt såg jag, att hon gaf akt på mig — hennes svarta ögon glänste af spänningen men ändå låg hon kvar, låg orörligt stilla. Säkerligen trodde hon — ty det hade väl instinkten eller lifvet lärt henne — att detta var det bästa sättet att undgå farligheter, särskildt nu på vintern, då hon ju med undantag af näbb, ögon och några stjärtpennor var krithvit liksom den snötäckta mark, där hon vistades. Ja hvad hon var vacker och rörande trygg!

Emellertid hade vi betraktat hvarandra nog, och jag gaf därför skidorna litet fart, så att jag kom på sidan af den lilla granen — fortfarande låg ripan kvar, ehuru jag stod alldeles invid henne och säkerligen hade kunnat fånga henne med mössan. Nu ruskade jag i stället i grenarna, och då flög hon förstås, flög så att snöflingorna yrde om henne — men jag sköt likväl ej, ty jag ville hålla mitt tysta löfte till den vackra, orädda fågeln! Såsom jag tänkt mig, lyfte samtidigt en ripa från en buske alldeles i närheten, men *den* ripan saluterades och hamnade i bältet med fågelsnarorna kring jaktrocken. Det var en präktig, gammal tupp med långt fjädrade tår à la

rashöns och utdraget spetsiga klor. För ro skull gick jag till uppfloget för att se på spåret däraf, något som jag alltid funnit intressant — ja det var såsom jag mindes det: vid den upptöade legan två upprispade strålbuntar efter vingpennorna!

Då jag var tämligen säker på, att det borde finnas flere ripor i grannskapet, skidrade jag helt sakta framåt och lät blickarna granska marken invid alla björkar och granar. Plötsligt upptäckte jag ännu en ripa: hon låg tätt intill en sten, af hvilken hon haft lä under snövädret. Denna fågel var emellertid mera "var" af sig, vred oupphörligt på halsen och spände emellanåt kroppen som till flykt — det töfvade heller ej länge, innan hon gaf sig af och fick mitt skott i ena vingen och sidan, så att hon dunsade ner i snön nästan fullkomligt liflös. Nu hade jag sålunda "paret" — det var ju trefligt! Och i nyter sinnesstämning inmundigades så under några minuters rast en chokoladbit samt litet torrt, hårdt bröd, hvilket var stående vägkost och alltid brukade finnas i en af jaktrockens fickor, som hette "skafferiet".

I samma säfliga fart som förut gick det vidare — jag sökte nämligen hålla ögonen öppna och måste vara redo vid minsta knyst för att kunna hafva utsikt att få skott på riporna. Nu var jag kommen nästan alldeles intill den djupa ravin, där Harrijoki med dån och praktfullt skummande synes forsa fram vid vårflodstiden — den är förtjusande grann och stämningsfull i midnattssolens trolska belysning! Här stötte jag nu en skrattande riptupp, hvilken mina hagel tydligen förfelade, och för att råga måttet af förargelsen gick en dylik fågel upp utom skotthåll bakom några björkar. Så godt som omedelbart härefter varseblef jag emellertid en ripa nyfiket stirra på mig från en sluttning, och när hon lyfte, brände jag på och hade verkligen den alldeles oförtänkta glädjen att se henne falla — hållet var nämligen försvarligt långt. Nu hade jag sålunda en trio af ripor — ja, den sist skjutna höll jag dock ej i handen ännu, och henne skulle jag minsann få arbeta för! Jag vågade nämligen ej gå ner för branten på skidorna, enär jag fruktade, att det möjligen skulle bära käpprätt ner i den lurande afgrunden med mig i så fall, synnerligast då jag ej var något vidare van att skidra i starkt kupe-

rad terräng. Af denna anledning lämnade jag skidorna, tog ena stafven i handen och knogade i väg i den riktning, där jag sett ripan falla. Men hvilket gement besvärligt och drygt stycke var det ej ned till den björk, dit ripan rullat efter att hafva markerat sin väg med bloddropp på snön! Drifvorna buro nämligen ej, utan jag klef ner mig till öfver knäna för hvarje steg och måste fortfara på detta föga behagliga och högst tröttande sätt ända tills jag darrande af ansträngning och spänning höll bytet mellan mina fingrar — sådana där bedröfligheter erinra ju nästan om gamle herr Tantalus och "apelsinerna"! Men så skulle jag förstås upp igen, och den returbiljetten blef dyrt förvärfvad! Jag trodde verkligen aldrig, att det var så långt fram till skidorna, utan misstänkte nästan, att något af fjällets troll släpat i väg med dem för att hämnas det beväpnade inbrottet i sin visthusbod. Emellertid kom jag till sist åter till mina trogna, präktiga skidor, som jag hade god lust att omfamna i glädjen — jag var dock så uttröttad för tillfället, att jag ej gitte det, och sedan glömde jag visst bort det! Det är likväl ej att undra på, att man under sådana där inträffanden i fjällmarken, särdeles då man fått slita ondt med att trampa i mansdjup snö med pjäksorna, känner sig smått "räddad", när man åter har skidornas bärdugliga medar under fötterna.

Nu beredde jag mig att återvända till hemmet, ty det började lida fram mot middagen, och jag kände mig redan tillräckligt motionerad. Omedelbart efter den välkomna rastens slut steg jag därför på nytt på skidorna och rände tillbaka längs Dundrets sluttningar — jag satte dock ej starkare fart än att jag mycket väl kunde hinna göra vederbörliga iakttagelser och andra däraf förorsakade anstalter, ifall någon ripa skulle vilja behaga uppenbara sig. Bäst jag så färdades, råkade jag egendomligt nog ut för alldeles samma händelse som på bortvägen: jag varsnade nämligen plötsligt helt nära mig en ripa, som tryckte invid några rönnbuskar. Äfven denna föreföll mycket orädd och brydde sig ej ett dugg om mig, fastän jag högst närgånget granskade henne. Skulle jag låta äfven henne vara och skona hennes unga fägring? Nej, nu hade jag "fått blod på tanden" och ville ej släppa denna fågel lika lätt som den första! Därför drog jag af mössan

och kastade denna rätt på ripan, som gick upp med all skyndsamhet och knappast gaf sig tid att invänta det skott, hvaraf hennes ena vinge blef knäckt, så att hon ramlade ner invid en björk. Härifrån började hon dock att löpa — hon hade tydligen ej fått till fyllest vid första smällen —, hvarför ett andra skott ändade hennes lif. Det var en mycket vacker ripa: hon blef den fjärde i kvartetten vid mitt bälte med snarorna.

Så bar det hemåt med fart längs skidspåret från morgonen, medan ripkropparna slängde och dängde för hvarje spark på skidorna och geväret samtidigt gaf mig små vänliga knuffar i ryggen. Ingen fågel lät vidare se sig, om jag undantager några skator, som snappade upp mig i Fjällnässkogen och länge följde min väg med sitt falska skratt, som de stämde upp från grantopparna, där de slogo till och kråmade sig med vickande stjärt.

Sedan jag passerat de gårdar, hvilka äro belägna på högra stranden af Vasarajoki, var jag inom kort framme vid lasarettet och doktorsbostaden, där jag efter gamla vanan knackade på rutan och hälsade på den träget farmakologiserande vännen. Denne behagade med en gillande åtbörd peka på min hvita fågelgördel och gaf samtidigt en otvetydig anvisning i riktning mot sitt kök, hvilken gest jag också gärna hörsammade såsom flitig gäst på stället. Emellertid gick jag först till min lilla röda stuga för att göra mig i ordning efter utflykten. Här träffade jag utanför porten en skotte, mr Walter Gowans, som stod och språkade vid en af lapphundarna — han hade varit och sökt mig men fått veta, att jag gått ut på jakt. Han gick enligt sitt hemlands sed klädd i knäbyxor och ylledamasker men också med — ludna vinterpjäksor, såsom det anstår en lappmarksbo. Han utlät sig på sin rådbråkade svenska: "Du have varit and skjuta ripa, micke good fågel! Have good tur, I see, four stykker – gratulerer! I will drikke Din skål i whisky, when I få frå Scotland, now I have *intet,* djäfligt slut alltsammen at home! Du now give me a little whisky and I blive glad and drikke Din skål. Sedan du rese over älfven med mig and hälse på min Frue and räfven, micke vacker and snäll räf, koste bare twelve kroner, have köpt den räf af Orajärvi, micke stor handelsman!"

Vid den där dråpliga rotvälskan hade jag blifvit ganska van, hvarför jag mycket väl förstod både den och det förblommerade frieriet till en liten styrketår. Och då gästfrihet är en dygd, som efter råd och lägenhet af gammalt är bofast i höga norden, dröjde jag ej heller att tillgodose vännen Gowans' blyga framställning. Vi drucko således "slaktsupen" i en ypperlig whisky, som en af Gowans' landsmän skaffat från Scotland och på något troligen utomordentligt fiffigt sätt (direkt på järnvägen, hm!) lyckats smuggla in i kyrkbyn, där eljest aldrig en droppe spirituosa blifvit sedd hvarken förr eller senare, enär det ju enligt gällande författningar är förbjudet att införa dylika i varor lappmarken!

Den lyckliga utgången af jakten föranledde mig att vid ännu ett par tillfällen före fridlysningstidens inträdande draga ut med skidor och gevär i ripmarkerna i fjällskogen. Ej heller då kom jag tomhändt hem, men nog aktade jag mig för att vidare behöfva vada i snödrifvorna i branterna vid Harrisjoki. Emellertid är det väl ändå så, att framför allt just *mödorna* och *svårigheterna* under jakten förmå gifva sann lifskraft och oförfalskad, härlig stämning åt minnena från ströftågen i fjäll och ödemarker!

XIII. På gåsjakter kring Lainio älf.

Lainio älf uppkommer genom sammanflödet af tvenne stora, från nordvästra fjällgränsen rinnande källvatten Rostoeno och Taavaeno samt faller sedan efter många krökar och slingerbultar ut i Torne älf vid Palokorva gamla masugn. Den är stridt strömmande och förer ganska mycket vatten men har förhållandevis få och hyggliga forsar. Medan den passerar Jukkasjärvi socken, är det den förunnadt att få skölja stranden af Lannavaara strax nedom Sopperobyarne, hvilka blifvit sorgligt beryktade på grund af alla de uppseendeväckande renstölder, därvarande bofasta befolkning af sedvänja öfvar. Lannavaara? Ja här har föreningen "Lapska missionens vänner" kommit på den luminösa idén att grunda ett barnhem eller en s. k. uppfostringsanstalt, där lappungdom hålles internerad och undervisas i vanliga folkskoleämnen. Verkningarna af denna skola — motiven till hennes anläggande må sedan hos vederbörande i *södra* landet hafva varit huru ädla som helst! — äro emellertid ej sådana, att de obetingadt kunna kallas goda och lyckliga. Ofta blott efter ihärdig öfvertalning och mycket trugande förmås lapparne att lämna sina barn dit (ty bland fjällfolket är föräldrakärleken kanske större än på andra håll), och sedan hållas de unga här i tukt och förmaning. Så långt är det likväl endast godt och bra, ehuru man ej kan undgå att tycka smått synd om barnen, när man läser mellan raderna i en årsberättelse (1887), där det heter: "hvar och en söker efter sin förmåga att inhämta undervisning, om ock de nyintagna och en eller annan af de öfriga hafva svårt att finna sig uti ett ordnadt lefnadssätt." Men nu kommer jag till vådorna af en dylik fast internatskolas verksamhet, och hvad som här meddelas, har jag ej blott från bekymrade

lappar utan ock från välförståndige, ledande män i kommunerna. Huru gestaltar sig månne nämligen lifvet för de barn, som lämnat missionsskolan i Lannavaara? Jo, efter att kursen blifvit ändad, vilja förstås lapparne hafva sina barn tillbaka, ty de behöfva deras hjälp för skötseln af renhjordarna och sysslorna i kåtan. Barnen komma också — åtminstone i de flesta fall, ty det kan hända, att somliga af dem "fått plats" i någon kristlig familj —, men nu upptäcka föräldrarne till sin bestörtning och sorg, att deras "ålderdomströst" numera antingen äro tröga, loja och liknöjda samt föga dugliga till det nomadiserande lifvets alla bestyr (men *det* kan väl hjälpas med tiden) eller ock att de vantrifvas i och förakta (*det* är det *värsta!*) sina fäders kringirrande tillvaro i fjällmarken. Genom att de under sina för intryck mest mottagliga år fått smaka litet på en högre civilisations frukt och ett vida bekvämare lefnadssätt, som bjärt sticker af mot det de mindes från vadmalstältet, har det gått därhän med dem, och på detta sätt rekryteras ingalunda fjällapparnes utdöende stam utan den minskas tvärtom till en ödesdiger grad. Nå, då draga barnen, som ej trifvas kring kåtans öppna äril, ut i världen för att vinna tjänst och förtjäna sitt bröd hos nybyggare, hvilkas lif ju förefaller dem erinra om det, som fördes i missionsskolan. Emellertid vilja nybyggarne oftast ej veta af dem, ty de äro ju "lappar", och så få de unga vända tillbaka till fjället, därest de ej envist framhärda i sin föresats att ej vidare vilja lefva det besvärliga nomadlifvet. Men då hafva de också framför sig en tillvaro, fylld af förödmjukelse och halfhet, ty de betraktas såsom och äro i själfva verket ett olyckligt mellanting mellan lapp och nybyggare — de bära lappens stolta, frihetsälskande sinne under nybyggarens vadmalsdräkt, och de längta ovillkorligen från det rökiga pörtet ut till sin barndoms fjällvärld! Komma de åter tillbaka till föräldrarne, få dessa ena dåliga hjälpare, ty ungdomarne hålla sig då "för goda" att göra hvad som helst, och det lilla, de behaga göra, sker håglöst och slappt: mellantingsförhållandet, halfheten tager ut sin rätt! Lika nyttig och välsignelserik som den ambulerande, ihärdiga kateketverksamheten bland lapparne i deras kåtor bör anses kunna vara, lika skadlig och olycklig förefaller mig sålunda lappbarnens undervisning i fasta skolor — ett helt annat förhål-

lande eger dock rum i norska Finmarken, t. ex. i Koutokäino och Karasjok, där jämväl fasta skolor finnas, ty där bo nämligen uteslutande *lappar* i kyrkbyarne, och där hafva fjällapparne släkt och vänner, hos hvilka de utan risk kunna hysa in sina barn under den föreskrifna, därstädes särdeles *praktiskt* och af *lapske* skollärare meddelade undervisningen. — Ungefär samma sorgliga skildring som den, hvartill jag blifvit föranledd beträffande Lannavaara, gör G. af Geijerstam i en liten broschyr "Kulturkampen i Härjedalen" (Sthm 1891, s. 32 o. 33), där liknande förhållanden angifvas från ett lapp-barnhem vid Änge mellan Undersåker och Hjerpen.

Jag hade från Pajala häradsallmänning färdats ner längs Kärendöjoki och Linaälfven till den stora byn Kangos, vackert belägen på en höjd mellan Takajärvi och älfven, samt där råkat min närmaste förman H—m och inspektor Bruce. Vi tillbragte nu en glad gemensamhetsafton, hvarunder H—m berättade om sina nyss ändade strapatser i fjällen, då han tillsammans med ingeniör Otto B—gm—n från Gellivare företagit en rätt farlig bestigning af Kebnekaisse. Dessutom fick jag lära mig att tillreda en underbar "universaldryck" för skogsfolk, hvilken åstadkoms med följande ingredienser: varmt vatten, cacao- och köttpulver, vispade äggulor och konjak. H—m drack den där blandningen ur bleckmugg och påstod den vara utmärkt välgörande — både värmande, stärkande och närande på en gång — särskildt vid stockelden eller under öfvernattandet i dragiga fjällstugor, hvilket jag också var benägen att tro, ehuru det väl borde smaka rent vedervärdigt. Här i Kangos togo vi också i betraktande flere vackra arbeten af täljsten, som härrörde från den händige skolläraren Stål — det är ganska godt om denna mjuka, skiffriga bergart här i trakten.

Emellertid fick jag nu order att följande dagar verkställa en virkesutsyning på Särkimukka hemmansskog. Gårdens namn är bildadt af finska ordet *särki* = mört och *mukka* = en i älfven utskjutande udde eller ett smalt näs mellan tvenne träsk eller vatten, hvaröfver gångväg leder. Rätteligen heter sistnämnda finska ord *muotka* (lapskans *muotke* eller *muorke*); hos svenskar i nordligaste landet heter det *mokka* (Utmokkan vid Kengis!) eller längre söderut *mårka*. Särki- är en ganska

vanlig förstafvelse på lokalnamn här i bygderna och detta naturligtvis därför, att mörten råkar vara så allmän. Denna fisksort utgör gunås också en väsentlig beståndsdel i skogsfinnens mathållning — hvarför jag beklagar detta, skall jag strax nämna. Det är nu en gång så, att finnen i allmänhet tycker om fisk: han sätter därför flitigt bragder i bäckarne och drar not i dyträsken. Härigenom kommer han bl. a. öfver en hel del mört och sik, som det förstås gäller att använda som sofvel till rieskabrödet, och till den ändan saltar han ner sin fångst i stora tunnor, hvilka han förvarar i sin "boda", i stolpboden. En tunna flyttar han emellertid in i byggnaden för att hon skall vara bättre till hands — han ställer in henne i "kammaren", där gäster bjudas hvila och en rad brokigt målade bunkar med gammal fränt sur långmjölk eller s. k. piimä trona på en hylla längs ena väggen. Då emellertid fisken blifvit alldeles otillräckligt saltad, surnar den dock rätt snart — och då är den bevars som allra aptitligast, är "färdig". Men hvad som *ej* är aptitligt utan ett rent syndastraff, som kan hinna göra en människa nästan galen på en natt, det är att ligga i en sådan där kammare, där surmjölk och surmört eller sursik enats om att fördärfva atmosfären! Jag har pröfvat den saken så pass många gånger, att jag af sorglig erfarenhet kan gå i god för, att det verkligen är *ohyggligt!* Och inte får man elda heller för att få litet frisk luft i utbyte mot den skämda och osunda, ty då beskärmar sig gårdsvärdinnan öfver att hon får sin surmjölk förstörd — har man oturen att vara folkvän och räsonnabel, tiger man därför snällt och somnar i den gräsliga parfymen!

Från Kangos gick som sagdt färden tillbaka längs Lainio älf till Särkimukka, där jag blef inhyst i en sådan där gemen "surkammare" — det var för öfrigt ett mycket fattigt hem, så att det dessutom var snuskigt och otrefligt på mer än ett sätt. Här kom jag emellertid under ströftågen i hemmansskogen ut på en mycket märkvärdig terräng. En storartad ändmorän stryker nämligen efter att miltals hafva utgjort vall åt högra älfstranden förbi just här och fortsätter sedan öfver till Junossuvanto, Lauttakoski, Saittajärvi o. s. v. Höga, breda grusåsar draga fram här, endast korta, kvistiga furor har den magra jordmånen kunnat gifva lif och växt åt, marken är kal

eller öfverdragen med en gles matta af renlaf och mjölon. Endast nere i dälderna finnas några grangrupper, och där träffar man äfven något annat frapperande: en mångfald af förtjusande trefliga, af furuskogen inramade träsk, tjärnar eller insjöar, hvad man nu vill kalla dem — en blick på kartan upplyste mig om, att det låg ett hundratal dylika små vatten inom en areal af ej fullt en kvadratmil. Och de där tjärnarna voro ej öde, utan där fanns — ja det synes af rubriken, men jag vill dock ej gå händelserna i förväg!

Jag hade just stått och betraktat en gammaldags sågplats i skogen, en sådan där af stora, mossbevuxna spånhögar täckt fläck, där furorna bilats och sedermera för hand försågats till plank och bräder — "sågbocken" eller den resliga timmerställningen stod till yttermera visso ännu kvar. Inom Pajala råkar man emellertid flerstädes dylika primitiva "sågverk" inne i skogsmarken. När kronojägaren och jag härefter skulle fortsätta utsyningsförrättningen, utbrast plötsligt en af handtlangarne, som befann sig helt nära stranden af ett träsk: kuulee, jäkmestari, kuulee, menee varsin, se on yks metsähanhi tässä! (hör, jägmästarn, hör, kom strax, det är en vildgås här!) Det hesa, ifriga ropet förmådde mig genast att skynda dit bort, och jag upptäckte då en gås, som af alla krafter sam i väg åt träskets andra ände, där tvenne andra gäss varsnades. Emellertid var det alldeles för långt håll, och med bössan öfver vänstra armen sprang jag därför så hastigt och ljudlöst jag kunde snedt uppåt skogen för att komma ner på fåglarna från annat håll — den krigslisten lyckades verkligen också: när fåglarna märkte mig och bullrande lyfte ur vattnet, fick jag skjuta en af dem, som med brak dunsade ner i sjöastranden och var så grundligt blesserad trots mina rätt fina hagel, att den låg där så godt som liflös.

Det var en fullvuxen, tung och präktig ungfågel jag strax därefter höll i handen, en riktig hedersknyffel! Jag sporde nu karlarne, huruvida de kände till, om det i allmänhet brukade finnas gäss i de här småsjöarne. Jo, det var säkert det, där fanns årligen mycket sådan fågel — gässen plägade värpa på några stora myrar bortåt Nuoksujärvi och Puornovaara och sedan drogo de sig hit med sina ungar i augusti. Här lågo de sedan och mojade sig — somliga

ruggade här också — tills de i medlet af september slogo sig i hop i stora flockar och flögo ut till Torneälfven för att sedermera flytta sin kos.

Dessa upplysningar, på hvars trovärdighet jag ej behöfde tvifla, föranledde mig emellertid att påbjuda en stunds rast, hvarunder jag ville gå fram till de närmaste träsken för att där spana efter några gäss. En af manskapet, den vige och förslagne Levi Töyrä, tog jag med mig.

Den första lilla tjärnen, vi kommo till, tycktes vara obebodd — jo pytt var den också: där sköt ju en kull krickänder fram ur en vassdunge och lyfte med ett käckt och trefligt plaskande. Pang, pang, en fågel föll för hvardera pipan. Det var visserligen ej gäss men matnyttigt vildt ändå! Nu nådde vi en ganska stor tjärn, ögonskenligen alldeles blottad på fågel. Levi trodde dock, att här verkligen funnits gäss — fotspår och fjäder syntes litet hvarstans —, men att dessa gifvit sig på flykten vid smällarna: de brukade gå upp i land samt springa och gömma sig i buskarna, när fara syntes vara på färde, meddelade han. I hvilket fall som helst vore det svårt att komma åt dem på dagen, då de mestadels lågo dolda på det torra — hade jag bara lust, skulle han emellertid gärna följa med mig ut i skogen under natten, då gässen brukade komma ner till träsken för att äta gräs. Han höll före, att det var en ren tillfällighet, att vi nyss fått se några gäss och lyckats skjuta en af kullen. Nej, det var månsken nu om nätterna, och bättre jaktväder på gås kunde inte gifvas, det sade han sig veta af gammalt.

Jag svarade hvarken ja eller nej på hans framställning men bad honom att gå längs ena stranden af tjärnen för att möta mig här, där jag tänkte dölja mig, om några gäss skulle synas till. Så skedde ock, Levi gick rundt det vida vattnet men såg inte till ett lif — ett dumt påhitt, menade han. Vid nästa tjärn, som var betydligt mindre och alldeles omkransad af täta gräsruggar, kunde vi heller ej upptäcka någon fågel. Nej, natten var bäst, det höll Levi strängt på! Bäst vi där gingo och småpratade, råkade emellertid finnen att snubbla och falla öfver en sälgrot, hvarunder pjäksans uppåtsträfvande näsa trasslat in sig i några tågor. Vid det buller, som häraf uppkom, lyfte en gås med tunga vingslag ur starren ett stycke

framom oss, och när jag ändtligen fick korn och lät skottet gå, hade jag den glädjen att se krabaten falla — det var en gammal hane i utmärkt vacker höstdräkt. Efter en lång stunds pulsande i dy och vatten fingo vi reda på fågeln, åt hvilken Levi gjorde i ordning en björkvidja för att lättare kunna bära den. Det såg mycket trefligt ut, när den ståtliga fågeln slängde i snaran på hans rygg!

Vi hade nu varit borta så pass länge från de andra, att jag ansåg oss böra återvända för att fortsätta och afsluta dagsarbetet. Vid vår ankomst lågo då handtlangarne makligt utsträckta på marken och rökte pipa, medan kronojägaren berättade roliga historier för dem. De blefvo allihop ganska flata, när Levi gjorde helt om för att visa dem, hvad han bar i vidjan öfver ryggen, och när jag drog fram krickorna ur jaktrockens fickor — de hade hört skotten men ej tänkt sig få se en fälld fågel för hvarje dylikt. Nåja, det hela hade ju också gått så utmärkt lyckosamt!

När timmerstämplingen var slut för dagen, vandrade vi tillbaka mot Särkimukka, där jag i armodshemmet blott med möda fick litet mjölk till mitt middagsmål. Varmmaten lagade jag som vanligt själf — men det var inte alls trefligt att syssla med den saken på murspisen inne i det kvafva pörtet, där barnungar skreko och finnarna bolmade sin fräna karftobak. Betydligt glad och belåten var jag därför, när hela det där kapitlet, matlagningen och matätningen, var undanstökadt. Då tog man fram sin granna, bukiga Raumopung med dess röda skinnhjärta på ena sidan, kratsade med en böjd järntråd ur skogspipan samt satte sig därefter på älfbacken och rökte med nådigt välbehag Johann L. Tiedemann's "Virginia", medan man njöt af den vackra utsikten och slogs med myggen. Älfven var utomordentligt grann just här: kvällssolen glittrade öfver stråkans brusande vatten, skogen på Sadinvaara stod färgad i blårödt, på bergåsarne där bakom i blåsvart eller svartgrönt.

Om en stund kom Levi fram till mig, strök luggen ur ögat och såg småslug ut. "Koko hyvä ilma tänä iltana" (särdeles vackert väder i kväll) — började han och sög ifrigt på sin pipa, medan han knep ihop ögonlocken som om han blifvit bromsstungen. "On, kyllä vissiin, hyvä on, juuri niin

hyvä, niin se on!“ (visst är det så, vackert är det, alldeles utmärkt vackert, ja det är det!) — svarade jag så äkta Pajalitiskt jag möjligen kunde. “Undras om inte jägmästarn skulle tänka gå ut i skogen efter gässen i kväll?“ — fortsatte han och tittade ner på sina fötter så nyfiket, som om han aldrig sett dem förr. “Det blir lugnt och månljust denna natt“, tillade han, i det han sneglade åt väster. Jag tänkte på sängen där inne i kammaren — den hade allt sett värre snuskig ut och lockade just ej till hvila! Harskinnsfällen föreföll visserligen skaplig men *sängkläderna* — — fy för attan tusan! Nedsnaskade voro de på alla möjliga sätt, halmen var unken och örngåttsvaret, sydt af groft, oblekt lärft, gult som en citronpudding. Som extranummer i ledsamheten kunde ju den stinkande surfisklukten betraktas!

“Ja, Levi, jag går ut i skogen i natt och följ med, om du har lust!“ — svarade jag därför den redlige, kruserlige finnen, som tydligen intet högre önskade än att få uppdaga och visa mig på några gäss. “Vi skola vandra i väg vid 8-tiden, men gå nu in i pörtet och säg åt kronojägare Filppa att komma hit ut till mig, så få vi alla tre språkas vid om ett af hvarje!“ Filppa kom — han var eljest bosatt i det vackra, fiskrika Lovikka samt förestod Lainio bevakningsområde —, och Levi kom. Där sutto vi då och ordade om “förr och nu“ i den ensliga, finska vildmarken, om förhållandena i Oksajärvi och Lainio byar samt de halflapska Parkalompolo och Kitkiöjärvi. Där talades om skogar och renar, nybyggare och nomader, læstadianer (hiihhuliter) och vanliga människor, präster och länsmän, vinterns vedermödor och sommarens korta glädje — allt under det solen dalade bakom bergen och våra pipor andades glödrök för att hålla myggen neutral; den underlät dock minsann ej att göra sig påmint!

Snart var timmen inne för en smörgås och litet choklad: konten fick då erbjuda sina enkla matsäckshåfvor, och emaljpannan, fylld med vatten från gårdens djupa brunn, sattes att koka på pörtspisen. Aftonmålet var snart expedieradt, och så var den behagliga stunden att ströfva ut i skogen kommen. Jag drog nu igenom bösspiporna några gånger med läskstången och stoppade på mig ett dussin patroner med sexor, hvilket borde vara till fyllest åt gässen — jag hade för

öfrigt inga gröfre hagel med mig! Pjäksorna tillsågos, banden kring vristen åtdrogos en smula, och så var man färdig. Levi gick först, jag följde efter.

Det hvilade en trolsk belysning öfver mark och skog nu i månskenet. Hedens renlaf glänste som försilfrad, när ljuset silade fram mellan furornas glesa grenverk och speglade sig i den nyfallna daggen. Ingen fågel sjöng, skogen sof, allt var tyst — endast myggorna föredrogo en serenad med brumkör och sisande falsettsolon. Med skuggor långa som grusåsarnes längsta tall drogo vi fram mellan träd och snår, spanade vid minsta glimmande vattengöl efter fågel, stannade, hviskade, lyssnade med flämtande bröst och af spänningen sammansnörd strupe — —

Vi hade väl vandrat en halftimme, när vi varsnade flere fantastiskt stora fåglar röra sig ute på en skimrande tjärn — ah, det måste ju vara gäss, ehuru de nästan liknande svanar! Men nu gällde det att obemärkt smyga sig ner till stranden, att i pjäksorna tassa tyst som en indian i mockasiner på krigsstigen, att inte låta höra minsta knyst eller gny. Levi fick stanna, jag skred ensam framåt. Fot för fot, steg för steg gick det — blodet dunkade i pulsarne som under en vild marridt, så ofta till min förtviflan en renlafstufva sakta frasade sönder under den osulade skon eller en torrkvist brast mot sanden. Men så var jag ändtligen osedd framme, sannerligen riktigt trött af den nervösa ansträngningen! Bakom ett videsnår såg jag emellertid nu fem präktiga gäss simma tätt intill hvarandra samt beta gräs och vattenväxter i allsköns fred — en af fåglarna föreföll dock ganska orolig och sam beskäftigt fram och tillbaka, vred på hufvudet åt alla möjliga håll och svängde på kroppen som attraherad af en magnet. Säkerligen hade den gåsen hört något misstänkt och ville nu vara på sin vakt! Eller kanske hade hon vakthållningen öfver kvintetten sig anförtrodd — en del sim- och vadarefåglar ställa det nämligen på det där sättet, och det går då ej an att posten klickar i påpasslighet!

Det dugde emellertid ej att söla nu, om ej det gynnsamma tillfället skulle gå mig ur händerna. Därför passade jag också på, när tre af gässen, rätt som det var, lågo i en klunga, och fyrade af båda piporna — den högra på de tre och den trång-

borrade på en af de andra båda fåglarna. Nu vardt det uppståndelse i den nyss så tysta vildmarken, skall jag säga! Gäss skreko gällt ej blott i denna tjärn utan också framom samt till höger och vänster! Det var ett fasligt oväsen — — En gås låg dock blödande på rygg och sparkade krampaktigt, så att det mångglittrande vattnet yrde öfver hennes svällande kropp, en annan, dödligt träffad, sökte förgäfves släpa sig fram på tjärnen: hennes vingar piskade vattnet till skum, men det lyckades henne ändå ej att undflyga. Nu hördes Levi komma springande, redan på afstånd ropande ett belåtet "voi voi, kaks lintuja, tuo oli hyvin!" (oj oj, två fåglar, det var mycket!) Jag talade om för honom, att jag fått två gäss för ena skottet, men att det andra behagat bomma — något som dock är både förklarligt och ursäktligt, när det ligger månljus öfver den vattensamling, där fågeln finnes och skottet skall göras. Levi höll sig emellertid bara till faktum, hvilket var tillräckligt präktigt, tyckte han, och äfven jag var mäkta belåten, det vore synd att ej erkänna det.

Huru skulle vi väl nu få tag i fåglarna? De befunno sig nämligen båda ett godt stycke ute på tjärnen — den ena låg stendöd, den andra sparkade fortfarande. Denna senare gaf jag emellertid ytterligare ett skott för att hon skulle slippa pinas och ej lyckas krafla sig i land och undgå mig. Ja, tydligen var det nödvändigt att utan vidare gifva sig af ut i vattnet, om jag ville få bytet med mig hem. Levi var ej hågad för detta företag — vattnet var *kallt*, och han badade helst i den sköna, varma bastun, upplyste han. För öfrigt påstod den filuren sig vara *ren* sedan i lördags och hafva litet tandvärk, då det förstås inte var bra att gå i vatten. Nå, jag klädde af mig, ehuru myggen var mer än nedrig, och vadade ut — bekvämt nog var det grundt och sandbotten, hvadan jag endast hade att klifva på fram till de båda gässen, som jag skyndsamt anammade. Mygg och knott hunno under denna lilla oförmodade expedition, hvarunder jag väl såg ut som en faun i månens skira ljusflod, att bita mig rent för besatt, ehuru jag sökte försvara mig med mina båda fåglar, hvilket dock gunås ej lyckades.

Vid ett närmare beseende af bytet befanns detta utgöras af tvenne yngre sädgäss eller skogsgäss (Anser segetum Gmel.,

Anser arvensis Naum.), d. v. s. samma art som de andra, hvilka jag sköt på förmiddagen. Nu drog jag Jægerskjortan öfver alla myggbetten och klädde mig så raskt jag möjligen kunde, medan Levi tog ut skohöet och stoppade det ordentligt, såsom han visste det skulle vara. Härefter ströfvade vi fram i riktning mot Ahvenjärvi utan att dock lyckas se något vildt vidare — troligen hade väl gässen gått upp i gräset eller skogen igen, när de fingo höra skott. Efter en ganska dryg marsch funno vi det därför ej löna mödan att fortsätta med vår månskenspromenad utan styrde kosan mot Särkimukka, där vi inträffade strax före midnatt. Fåglarna hissades i likhet med de andra upp på den långa brunnsstången, så att kattorna i gården ej skulle komma åt dem. Härpå gingo vi in, Levi vräkte sig utan omsvep på golfvet i det kvafva pörtet och jag lade mig med kläderna på kroppen i en liten rankig säng, där jag snart somnade trots den vedervärdigt sura stanken i rummet.

* * *

Följande morgon firades fåglarne ner för att plockas. Tre gäss och en and skulle gårdsfolket och manskapet få, den fjärde gåsen skulle jämte krickan rensas och sköljas, så att jag kunde få steka den efter hemkomsten från skogsarbetet, som jag hoppades afsluta denna dag. Också nu medfördes naturligtvis bössan, men vi lyckades trots allt spanande dock ej att upptäcka en enda gås vidare — karlarne trodde nästan, att de dragit sig ner mot älfven, eftersom de blifvit oroade så här pass nära flyttningstiden. Förrättningen blef färdig efter blott ett par timmars ytterligare arbete, och vi nådde fram till Särkimukka så tidigt, att vi fingo taga del i den ganska roliga affjädringen af gässen. Sedan blef det ett fasligt kokande och stekande i pörtet, där gåsdoften för en stund utträngde fisklukten, som eljest var så inbiten som helst i allt bohaget. Till gengäld för den rara färskmaten kommo barnen fram och öfverräckte åt mig en näfverrifva full med präktiga hjortron, som de varit ute för att samla, medan vi arbetade i skogen.

Nu gick hvisselpipan till uppbrott: jag skulle fortsätta

till det 1 mil aflägsna Nuoksujärvi, där jag hade att lämna virkesutsyning på skogen. "Hyvästi, hyvästi" (adjö, adjö), ljöd det därför snart från det fattiga folket i det lilla Särkimukka vid Lainioälfven. "Hyvästi, hyvästi", svarade mina karlar än en gång — skakat hand hade de redan gjort förut, och detta sista farväl var därför liktydigt med en signal till affärd. Nu voro vi rustade med staf i hand samt kont eller laukku på rygg — och så bar det af. Vägen förde oss åter fram öfver grusåsarne och gåsmarken i denna "de hundra sjöarnes bygd", hvarefter vi öfvergingo Nuoksujoki och slogo in på Kangosstigen till Nuoksujärvi, hvilken stig vi träffade vid Saarijärvi. I Nuoksujärvi by bodde ogent och otrefligt folk — de hade helt nyligen slumpat bort sin skog åt ett sågverksbolag och egde därför litet pengar för tillfället. De voro sturska med besked och ville på allt sätt slingra sig ifrån det lagstadgade tvånget att lämna bärare för mina effekter, sedan jag gifvit dem utsyning.

När jag följande dag vaknade i Nuoksujärvi' ettrigt stinkande kammare och steg ut i pörtet för att få mig litet tvättvatten och taga reda på mina pjäksor, höll jag nästan på att svimma och ramla baklänges, ty en sådan raffineradt infernalisk odör mötte där mina luktorgan — den var mångdubbelt värre än där jag legat och öfvergick allt hvad jag i den vägen kunnat tänka mig! Folket hade nämligen ätit surmört på kvällen — gu'nåde mig för den surmörten! Rester af denna faktiskt skämda och antagligen långt ifrån hälsosamma spis lågo ännu kvar på några trätallrikar och i en masurskål på det flottiga matbordet vid fönstret. Stackars människor — det fanns 10 personer i pörtet — som varit tvungna att sofva i denna ruskiga atmosfär, som de ju dock själfva ställt till med! Usch ja, det var för otäckt!

Öfver Puornovaara nådde jag härefter ner till Kurkkio vid Torneälfven, utför hvilken jag i forsbåt rände hem till mitt ännu sommarfagra Pajala — det hade snöat i Nuoksujärvi, men här rådde ännu det härligaste väder. När jag berättade mitt äfventyr med surmörten för umgängesvännerna i kyrkobyn, skrattade de bara åt mig och lofvade att vid tillfälle bjuda på surströmming, hvilket skulle vara alldeles delikat, påstodo de. Jag blef verkligen också både nu och

framdeles hedrad med några attentat i den vägen men undgick dock städse lyckligen att falla offer för en otidig nyfikenhet, enär jag dess bättre bevarade hågkomsten af den gemena surmörten i Nuoksujärvi i alltför liflig hågkomst. Och den ena skämda fisken kan väl inte vara bättre än den andra, föreställer jag mig!

XIV. På harjakt i damsällskap.

Min svåger och jag skulle gå ut och jaga, var det bestämdt, men våra fruar lade sig däremot på det allra mest bestämda sätt: huru kunde vi väl hafva hjärta att lämna dem ensamma hemma? — undrade de och tillade med det envisa trots, för hvilket vi under årens lopp fått så stor respekt: "gifva ni er verkligen i väg, så följa vi med!" Då både min käre svåger och jag råkade stå ordentligt under toffeln —, något som damerna nästan enhälligt påstå vara utmärkt hälsosamt och lyckobringande —, fanns egentligen intet att invända mot detta beslut, utan vi hade endast att bedja dem vara välkomna såsom följeslagare ut i skogen. Min svägerska åtrade sig emellertid i ellofte timmen och skickade i stället sin syster för att vaka öfver mannens säkerhet — att tänka sig ett laddadt gevär i handen på den, man kär hafver, är nämligen något alldeles hiskligt för somliga fruntimmer! Ja på det sättet gick det till, att vi kommo att draga ut i marken i damsällskap, hvilket ju kan vara roligt för någon gång men rakt ej får öfvergå till vana eller ovana, om man tänker sig att få något vildt i skjutväskan.

Det var en utmärkt härlig augustidag, då vi från det vackra hemmet på Udden i Nederkaliks' Näsby rodde öfver den breda, blanka älfven till gården Vallen på andra strand, där vi stego i land för att till fots begifva oss till den omkring en fjärdingsväg aflägsna Ytterbyn. På vägen dit skulle det bevars jagas, och vi hade i denna afsikt medfört en räffärgad stöfvartik, som lystrade till namnet Lona — hon var för öfrigt ganska bra på hare, ehuru till åren kommen. En annan stöfvare, en rödbrun prisse med hvitt i bringan, lånade vi af en jaktvän på Vallen. — Innan vi sluppit hemifrån, hade

det dragit oskäligt långt ut på tiden, och dagen var nu så pass framskriden, att det redan var nästan torrt i skogen. Emellertid vandrade vi fram längs vägen genom det än kuperade och af sten öfverflödande, än hedländta landskapet, där mognande lingon och blåbär växte vid dikesrenen. Vi, som skulle föreställa jägare, gingo främst — efteråt kommo damerna så skyndsamt den ymniga bärtillgången tillät.

Efter en stunds marsch mötte vi en grästäckt blötäng, och när vi på en kafvelbro kommit öfver denna, fingo hundarne opp. Drefvet drog klingande i väg öfver heden och gick efter en stund ur hörhåll bortom en hög, med ungtallar beväxt grusås. Vi ilade efter inåt marken, men ej det minsta gny stod till att höra — troligen hade väl hundarne tappat, tänkte vi. Nu återvände vi fram till "upptaget" vid vägen i förhoppning, att jösse så småningom skulle komma tillbaka hit, men hvad fingo vi då se? Jo, där sutto de ljusklädda damerna på en flat stenhäll och plockade lingon — och bredvid låg den ena hunden på rygg och slängde sig välbelåtet i renmossan. På vår förfrågan, hvarifrån den gynnaren kommit, pekade de båda fruntimmerna i riktning mot grusåsen och upplyste, att rätt som de suttit och språkat, hade hunden sprungit förbi i skogen — de hade då tyckt synd om den och lockat den till sig, och han hade ej dröjt att under viftningar med svansen hörsamma den vänliga inbjudningen till ett litet dolce-far-niente, som vi dock ej för tillfället kände oss hågade att tillstädja krabaten.

Men hvar höll den andra hunden, madame Lona, hus månne? Hon hade ej låtit se sig, men så var hon också van vid bättre ordning — hon höll nog som bäst på att snusa öfver någon torr sandmo! Vi bådo emellertid nu damerna att fortsätta fram till Ytterbyn och där taga in hos Svanbergs på Holmen, medan vi ströfvade inåt skogen för att söka få klarhet i drefvet. Sagdt och gjordt — damernas ljusa ylleklädningar försvunno snart vid en vägkrök, och vi traskade i våra pjäksor åt ett annat håll, följda af prissen från Vallen, som knappast gick från fötterna på oss samt tydligen var mycket ohågad att gifva sig ut på något vidare sök.

Länge och väl vandrade vi öfver heden med dess tungtrampade sand och under stegen sönderknastrande torrgrenar,

klefvo öfver vindfällen och svettades ohyggligt i solbaddet. Efterhand nådde vi därpå fram till en utslåtter, hvarifrån en spångad väg ledde till Ytterbyn. Rätt som vi gingo där och muttrade öfver oturen, fingo vi se Lona med hängande tunga komma ner ur en skogsdunge och styra kurs rakt på oss — hon hade tydligen gnott på riktigt tappert, ty det ångade från pälsen och hon dröjde ej att ställa sig på hufvudet samt släcka törsten i första vattengöl. Ja ödets nyck ville påtagligen ej foga det så, att vi den gången skulle komma hem med något byte ur skogen — men så hade vi ju också försyndat oss mot första budet i jägarnes svartkonstbok, där det med stora bokstäfver står tryckt på gammaldags, kärnfull svenska: "en dåre äst du, om du går att jaga i kvinnosällskap!"

På vägen fram till Ytterbyn råkade vi en karl, som sade sig hafva hört hundskall långt borta i skogen både länge och väl — Lona hade sålunda verkligen legat jösse i spåren, hvilket vi också misstänkte, ehuru vi ej lyckats uppfatta något dref senare än strax i början af jakten. Väl anlända till byn, funno vi i Holmen damerna ifrigt sysselsatta med att dricka kaffe och mumsa nybakade våfflor, i hvilket behagliga arbete vi efter bästa förmåga togo del. Det var snyggt och trefligt i gården, allting bar vittne om ordningssinne och flit.

I granngården eller den s. k. åt-i-gården bodde en gammal käring vid namn Maja, känd i hela trakten för sin händighet att "operera" galtar för en viss medfödd åkomma. Hon sades hafva åtskilliga "förrivärldssaker", hvadan jag passade på att aflägga ett besök hos henne, hvarvid den etnografiska sommarskörden ökades med flere intressanta plagg af den numera fullständigt utdöda bygdedräkten.

För återvägen blefvo vi genom vänligt tillmötesgående bjudna på skjuts — min svåger och hans svägerska åkte först, hvarunder vi inväntade chäsens återkomst. När sedan min hustru och jag skulle sätta oss upp, var det redan skumt öfver gärdena i byn, och vi hade verkligen rätt mycket besvär med den guppande tvåhjulingen, innan vi nådde fram till Vallen vid Kaliksälfven — skogsvägarne här äro nämligen inga breda, bekväma chausséer, utan man får alltid vara beredd på en hel del "knuffar" i de steniga backarna och på de hala, med en mängd håligheter försedda kafvelbroarne! Framme

vid Vallen stodo vi länge och spejade ut öfver älfven i förhoppning att snart få se någon båt, ty ingen sådan var trots aftal oss till mötes. Utledsna på att vänta, stego vi slutligen in i byggningen på Vallen och anhöllo att en dräng måtte få föra oss öfver älfven till Näsbyn. Vår framställning bifölls, och strax därefter rodde vi ut på den i höstmörkret svepta, hårdt strömmande älfven. Ljusskenet från stugorna på andra land gaf oss vägledning hvad riktningen beträffade, men det var naturligtvis omöjligt att kunna taga sig i akt för till äfventyrs lurande farligheter. Bäst vi så färdades, hördes årslag i närheten — det måste vara den båt, som var utsänd för att hämta oss! Vi ropade an den, mycket riktigt, det var just den! Nu fick emellertid drängpojken ro tillbaka igen, enär han ju kom alldeles för sent, och vi fortsatte fram öfver det mörka vattnet, hvari kvällens stjärnor afspeglade sin darrande glans. Snart landade vi så vid Uddens båtbrygga, där jag sköt ur en fastnad patron för att förkunna vår lyckliga hemkomst — sådant blef sålunda det skott, hvarpå jag väntat hela långa dagen!

XV. En jägare i Lappland.

"Våren i Sverige är bestämdt en humbug", yttrar förre amerikanske ministern Thomas på ett ställe i sitt öfver hela norden spridda och ej minst för jägare intressanta arbete "Från slott till koja". I detta pessimistiska omdöme kände jag mig sannerligen hågad att instämma, när jag kring medlet af juni månad år 1891 vandrade fram i Lule lappmarks fjällbygder. Det hade nämligen här i höga norden varit sådana tidiga och kraftiga ansatser till vår det året: snön hade redan i slutet af april börjat smälta undan på myr och i skog, flödvattnet hade med fart stigit på älf och bäck, och svan samt gås hade ifrigt dragit mot norr till sina häckplatser på fjällmyrarne och i ödemarksträsken. Men ofvanpå denna lika efterlängtade som förtjusande vårbrytningstid hade det kommit en lång köldperiod med kulna dagar och stränga nattfroster, som stäfjade solljusets föryngringsarbete och bredde skare öfver de nyss töande drifvorna. Detta ledsamma förhållande gaf anledning till bland annat alla de vedermödor, jag hade att utstå på en tolf mils fotvandring från Gellivare rätt öfver fjällen till Kurravaara vid Torne älf: uppe i den egentliga fjällmarken hade nämligen drifvorna just ej minskats, skaren bar ej, omständigheterna hade ej tillåtit oss att medföra skidor, och därför fick jag större delen af nämnda väg gå och pulsa i djup snö, som ganska ofta räckte mig öfver knäna. Man kan ju hinna blifva fördärfvad både till kropp och sinne på en vida kortare och lättare väg! Jag skulle heller aldrig hafva gifvit mig af på den, ehuru jag var högst nyfiken att se fjällbygden under värsta "föresförfallet", om jag blott kunnat drömma om allt knoget, som fanns hållet i beredskap åt mig. Emellertid *måste* jag ut i marken just denna tid — om också

ej precis *denna väg* — ty jag skulle verkställa bråda tjänsteförrättningar nere i Tärändö, och isen hade redan "gått" på älfvarne i den mellan Gellivare och nämnda kyrkoby varande finnskogen!

Den 11 juni hade vi från det vid Kaitumälfven belägna Killingi, dit vi föregående dag stretat oss fram öfver de mer än besvärliga fjällen från Ladnivaara, brutit upp för att fortsätta marschen till Kaalasluspa, ett håll på omkring tre mil. Det blef en ytterligt ansträngande och utslitande vandring detta — jag kan aldrig glömma den! Vi drogo ut från Killingi i lycklig okunnighet om vägens beskaffenhet — ty någon samtrafik mellan byarne hade ej alls egt rum på de sista veckorna — gingo öfver Vuottasjoki och hade det rätt hyggligt ända fram till Tjiskavare, där det dock blef annat af med ens! Visserligen hade vi ibland haft några bösshålls svår sträcka i björkdungar, som måste passeras steg för steg och där man måste arbeta i drifvorna, så att svetten lackade af hela kroppen — men värre hade vi dock fått känna på under gårdagen, den gemena gårdagen med alla dess mödor mellan Tabmokjokk och Killingi. I sådana där snörika björksluttningar fägnade oss emellertid riporna — om man förstås ej var mera böjd för att uppfatta saken såsom ett ovärdigt hån — med sina skrattsjuka låtar, och invid buskstammarne kunde vi flerstädes se deras äggfyllda reden på en frostig löfbädd, som grenarnes snövattendropp kommit att blotta. Riporna hade tydligen bättre än våren följt med sin tid.

Men Tjiskavare! De mot söder vettande branterna af detta fjäll voro rent odrägliga — vi stretade och knogade i snö till knäna, ty skaren brast nästan beständigt under pjäksans steg, vi hvilade och rökte pipa, vi stretade och knogade å nyo, medan den hvassa vinden hven mot bålen och snön höll på att fängsla benen. Ja det var för galet alltsammans! Man visste sannerligen ej, hvilket som var bäst: att skratta eller gråta, att resigneradt gå och trampa kvart efter kvart eller trotsigt springa så långt man orkade för att sedan dödstrött sjunka ner i den mjuka drifvan. Än värre än för mig var det naturligtvis för mina handtlangare, som hade de rätt tunga näfverkontarne på ryggen, och *allra värst* för den bland dem, som turvis trampade upp spår åt de efter-

följande. Det var just detta att man måste väga hvarje steg, som framför allt gjorde vandringen så ansträngande. Ofta kunde man nämligen obehindradt gå långa sträckor på skaren, men så kommo de "ömma tonerna": svagare ställen, där man än plumsade ner en fot eller en aln, än åter kunde hålla sig uppe. Då öfre snölagret alltid var mer eller mindre fast, blefvo våra fötter snart olidligt ömma och värkande häraf, så mycket mer som skorna blifvit uppblötta i myrarne. Också i låren kändes minsann denna långsamma marsch på ständigt "half-spänn"! Man var alltnog tvungen att uppbjuda hela sin vilje-kraft för att ej rasta för ofta eller digna ned och gifva allt till spillo!

Glada voro vi, när vi ändtligen befunno oss på den snö-fria, kala toppen af Tjiskavare. Härifrån hade vi en utom-ordentligt storslagen utsikt åt Kaalasjaur (Kaalasjärvi, Kaliks-träsk) med alla dess fjäll vid stränderna samt likaså åt "järn-fjällen" Kerunavaara och Luossavaara, hvaröfver vår väg skulle gå ner till Torneälfven. Det var en härlig luft här uppe på platån: torr, ren och lätt — den och fjällpanoramat kommo oss nästan att glömma vedermödan i branterna, där våra djupa spår syntes i drifvorna. Rasten här blef också längre än afsedt var, men du känner kanske, huru förtrollande, ja rent hypnotiserande fjällstämningen är med dess obegrän-sade, solskimrande snövidder, dess tysta, ensliga, fridlysta ödemarker — — där kan man sannerligen "höra harpor i luften", höra "ensomhedens store sang bruse". Och jag kom ovillkorligen att minnas, hvad Kristofer Janson skrifvit på sitt norska bygdemål alldeles som för just detta tillfälle:

I Dalen starvar du tung och heit,
kom paa Fjellet!
Kor fint her er, inkje nokon veit —
her paa Fjellet!
Ditt Auga flyg yver Nut og Tind,
det er, som flyg det i Himlen inn
upp fraa Fjellet.

Med saknad gåfvo vi efter för nödvändigheten af att slita oss lösa från de fängslande motiven och bröto upp med allt gepäcket. Nu fick jag för första gången under färden använda

geväret, ty en svärm fjällpipare (Charadrius morinellus L.) höll till här bland knoppande Azalea och ripris. De voro föga skygga, dessa fåglar, och jag lyckades därför utan svårighet skjuta några stycken, som jag sedermera med välbehag anrättade och förtärde, enär de äro de läckraste bland alla läckra vadare: bättre än beckasin och bättre än morkulla. På svenska lappmarkens finska heter denna fågel, som vid den här tiden flerstädes uppehåller sig på fjällens barmarker eller vid nybyggenas betesvallar, *laahula*, hvilket är ett för fågelns uppträdande mycket betecknande namn — det kommer nämligen af verbet laahottaa och betyder en som flackar, vankar, beter sig vårdslöst, släpar sig fram. Flykten, hvarunder den lilla fjällpiparen på ett lustigt sätt burrar upp fjäderklädnaden och förefaller vara vida större än hvad han i själfva verket är, företer nämligen en mängd vickiga och slarfviga krumbukter, som äro afgjordt karakteristiska för arten. Den erinrar för öfrigt ganska mycket om rapphönsen, då dessa känna sig riktigt trygga och göra säfliga flog.

De mot norr vända stupningarne af Tjiskafjället voro till följd af hård skare jämförelsevis lätta att passera, men så blef det då som vanligt allt annat än lätt, när vi sedan kommo ner i björkmarken, där det besvärliga "plumsandet" i snö till knäna å nyo begynte. Här stod björken i oberörd vinterro utan att hafva känt några lifgifvande safter välla fram under den mjölkhvita näfvern — den stod helt trankilt kvar i sin fattigmansdräkt och väntade, att det en vacker dag skulle bli allvar med våren.

Bäst vi så gingo, fick jag se Tsjappes — den trogne vännen följde förstås med — ovanligt intresseradt syssla med något föremål på snön samt vid vår ankomst försöka smyga sig i väg med detta, hvilket naturligtvis ej lyckades. Det befanns vara en död och stelfrusen renkalf, som redan bar grundliga vittnesbörd om lapphundens förträffliga aptit. Troligen hade väl kalfstackaren blifvit född här i närheten och utan att modern hunnit slicka honom torr dött här i ödemarken en frostkall dag trots all kärleksfull omvårdnad — ja visst är detta hårdt och sorgligt, men ändock är det en ganska vanlig olycka under stränga vårar, en olycka, som naturligtvis stundom blir ödesdiger för lapparne. Marschen fortsattes nu

under något gynnsammare snöförhållanden, hvarför Tsjappes, som länge stoltserande följt oss med sin renkalf i munnen och emellanåt knipit sig en bit däraf, till sist fann det alltför besvärligt att söka fortskaffa det oförmodade bytet vidare och med en saknadens vemodiga blick lämnade sitt rof i skäligen söndertuggadt tillstånd.

Ej så långt härefter sade plötsligt den karl, hvilken såsom bärare följde med från Killingi: "mie kuulin koiran vissisti haukuvan, meillä pitäs olla lapin kylä näissä paikkoin!", d. v. s. så mycket som: "jag hör bestämdt en hund skälla, vi måste ha en lappby här i närheten!" Denna intressanta iakttagelse syntes ock Tsjappes vilja bekräfta genom att ett tu tre ränna i väg inåt björkskogen med sådan fart, att han ibland höll på att lefvande begrafvas i snödrifvorna. Trots att vi skulle nödgas göra en lång krok genom att gå i den af hundskallet angifna riktningen, beslöto vi likväl att göra detta och nådde efter en stunds förlopp fram till en skogsbacke, där vi träffade tvenne lappkvinnor, den ena gammal och häxlik, den andra ung och "täck" — jag bör kanske med detsamma säga *stryktäck*, så att det ej blir något missförstånd! Hon var helt enkelt en riktig "fjälluggla!" Tsjappes befann sig som bäst i full batalj med tre lurfviga hundar, renhjorden syntes beta på de kringgifvande björkmarkerna. Efter att hafva formerat ömsesidig, särdeles hastig men likväl tillräckligt noggrann bekantskap skildes vi härefter just som kvinnorna med höga rop kommenderade hundarne att samla de spridda renarne.

En ej alltför lång promenad förde oss sedermera till en myrsträckning, där vi efter lapskornas anvisning råkade en lägerplats med tvenne kåtor; hvarest nordkaitumlappen Mikkel Marsa residerade med barn och tjänstefolk — gumman hans var död. Med den gästfrihet, som är vanlig i hvarje ödemarkshem, inbjödos vi genast efter ett "terve, terve!" (välkommen, välkommen!) att slå oss ner i ena kåtan och smaka en tår kaffe, medan vi redogjorde för, hvad vi egentligen voro för ena — Mikkel stod minsann inte handfallen han, ehuru han ej på länge sett en främmande själ och var högligen förvånad öfver vår ankomst till hans by (med "lappby" förstås en ensam familj med kåtor, bohag, kördon, hundar och renar). Han

sökte dock att dölja sin öfverraskning genom att förefalla ifrigt sysselsatt och särdeles likgiltig — ett knep, som jag dock ej hade svårt att genomskåda. Så sutto vi då där inne i den behagliga värmen och språkades vid om ett af hvarje, om betesförhållandena, om renkalfningen, om väderleken, flyttningsvägarne och vargen. Under tiden rökte vi pipa och drucko ett ganska godt kaffe — tobak och kaffe äro nämligen numera äfven här allmänt utbredda njutningsmedel. Rörande tidpunkten för kaffets "invasion" i lappmarken kan man erhålla ett ungefärligt besked genom att jämföra ett par uppgifter af professor J. W. Zetterstedt och missionären P. Læstadius. Den förre säger nämligen ("Resa genom Sweriges och Norriges Lappmarker, förrättad år 1821", I. Lund 1822, sid. 228): "om Kaffe och The hafwa de (lapparne i Jukkasjärvi) icke begrepp, och dessa drycker hafwa i hela denna Lappmark säkert aldrig njutits, utom i Pastors hus." Sju år senare berättar Petrus Læstadius följande från Pite lappmark ("Fortsättning af Journalen öfver Missions-Resor i Lappmarken, innefattande åren 1828—1832." Sthlm 1833, sid. 25): "denne Fjellapp var sannolikt den ende, som var försedd med caffe-panna. Eljest dricka äfven Lapparne caffe gerna när de få det, och denna vara börjar allt mer och mer att consumeras i Lappmarken, hvilket i det afseendet kan anses för en nyttig sak, att brännvinet derigenom lider något afbräck. — — Nybyggarena, eller den Svenska befolkningen i Lappmarken, äro nästan allmänt försedda med caffe-panna. Det förstås likväl att den ej kommer fram i hvardagslag." Sålunda var kaffet, numera lappens oumbärliga tröstedryck, år 1821 nästan okändt i Torne lappmark, medan det år 1828 säges vara ganska allmänt i Pite lappmark.

Vi började märka, att klockan blifvit ganska mycket, och måste därför tänka på att bryta upp, synnerligast då ännu öfver en tredjedel af dagsleden återstod. Väglaget till Kaalasluspa uppgaf Mikkel vara mycket dåligt, hvilket han hört af en bland kvinnorna, som varit fram till gårdarne för att hämta litet mjöl och kaffegrädde — emellertid finge vi väl själfva öfvertyga oss om den saken! Kosan styrdes att börja med öfver en vidsträckt, uppblött myr, Erojänkkä, hvarest Andromeda och Eriophora nyss börjat vegetera, där gässen

kacklade och flere arter vadarefåglar nyligen lagt ägg på tufvorna — vid gluttsnäppans trefliga rede fäste jag mig särskildt. Denna myr, längre fram kallad Ruotasjänkkä, var genomskuren af flere bäckar, dem vi vadade öfver i forsarne. Härpå nådde vi fram till Sierkajoki, ett biflöde till Vuotnajoki och Kaliksälfven. Denna ström rinner, ehuru ganska smal, fram med mycket vatten och så stark lutning, att den danar oupphörliga fall. Just på ett dylikt ställe, där tvenne klippor sköto ut i vattnet midt emot hvarandra, skulle vi gå öfver, och den angelägenheten fick ordnas på vanligt ödemarksvis: med yxan fällde vi några långa björkstammar, grepo fast om stafven och slingrade oss sedan öfver till andra land. Man fick emellertid bevara kallblodigheten och sinnesnärvaron samt skärpa vaksamheten under denna farliga passage, ty den gungande spången var lagd alldeles ofvan själfva fallhufvudet, hvadan strax invid oss vattnet dånande och skummande kastade sig ner utför branterna. Tsjappes, stackars vännen, höll en långvarig, klagande monolog, innan han vågade sig öfver! Längs stränderna växte ymnigt Salix lanata, hvilken ut öfver vågorna sträckte sina nakna grenarmar, här och där omlindade med hängande trasor af tofvade rottågor, som strömmen fört med sig. De guldglänsande hängena på denna fjällpil höllo just nu på att utveckla sig.

På andra sidan af Sierkajoki mötte åter en myr. Denna höll öfver en fjärdingsväg i längd, var mycket blöt och genomrunnen af ett litet bivatten till Kaliksälfven. Bäst vi gingo här och plaskade i snösörjan, fingo vi syn på en präktig kungsörn, som kom flygande från Sierkavaara och seglade fram öfver våra hufvuden — dock så pass högt upp i luften, att jag ej kunde få tillfälle att hälsa den med ett skott. Tsjappes borde eljest varit ett lämpligt lockbete, men örnen tyckte måhända, att hunden såg alltför lurfvig ut. Och så hade han väl tillgång på färskmat annanstädes.

När vi knogat öfver den mer än trista myren, kommo vi upp på Haukikåbbo, där ett riktigt moränland vidtog med höga åsar och djupa dalraviner. Härifrån nådde vi öfver ännu en myr förbi Haukijärvi fram till Haukivaara, hvarifrån vi kunde se Kaalasluspa, dagsmarschens slutmål, ligga ej så långt aflägset — vi voro också rätt glada häröfver, ty det

pressar kroppen öfver höfvan att gå $3\frac{1}{2}$ mil i gyttjiga myrar och snörika fjällmarker! Det var nu sent på kvällen och började blifva riktigt kallt: våra genomblötta benkläder fröso, så att de blefvo styfva, och pjäksorna sletos jämmerligen mot all den skrofliga isen på vattengölar, där man såg mossruggarna stå som i drifbänk i en vinterträdgård. Det *kändes* i våra ömma fötter detta! Till belöning fingo vi emellertid hela tiden skåda en härlig midnattssol öfver de snöhöljda fjällen, hvilka lågo kringhvärfda af ett mattrödt, på mera skarpt belysta partier fagert rosenrödt skimmer, som ej gärna kunde tänkas mera underbart och genomträngdt af stämning eller mera i stånd att *förläna* stämning, en helig, gudomlig stämning, som kommer ens hjärta att bäfva — — Endast af solstrålar väfves här i midsommarnattens sakta skridande timmar det granna, trolska nät, hvari all naturen hålles fången, medan den drömmer och täljer sina fantasirika vildmarkssagor. Ja — midsommar tillstundade ju, det syntes på solen, som ej gick till hvila bakom fjällen! Men icke för ty var det ändock knappast *vår* här, hvarest mina tungvandrade stigar ledde fram i ödebygden, det kunde jag med allt eftertryck försäkra.

Ändtligen nådde vi efter dryga tretton timmars marsch klockan half ett ner till Kaalasjaur eller Kaalasjärvi, där vi sågo en i renskinnspäsk („lappmudd") klädd figur syssla med några fågelvettar i träskstranden — det var påtagligen en yrkeskamrat, en jägare i Lappland! Vi ropade an honom på långt håll, och han rodde strax till land samt inväntade oss där med sin lodbössa i handen. Efter det vanliga utbytet af hälsningar och sedan vi sagt, hvilka vi voro, anhöllo vi att han behagade ro oss öfver träsket till byn. Ja det ville han visst, kors hvad det var trefligt att träffa främmande folk och en herrekarl till på köpet! Han berättade i en fart, medan han sköt ut sin eländigt lilla och vingliga snipa på det speglande vattnet, att han varit och jagat i natt: han hade för vettarna skjutit flere alfåglar, hvitbukar och viggar. Just som han slutat skyttet och skulle taga upp sina vettar, hade han emellertid märkt oss komma ströfvande på strandbranten och då blifvit mäkta förfärad, ty han kunde aldrig tänka sig, att främlingar skulle komma i goda afsikter midt i natten i ett sådant här elakt väglag och denna ovanliga

årstid — han hade tänkt ro i land och gömma sig, när han såg oss komma, berättade han (*omöjligt* är emellertid ej, att han äfven tänkt att *skjuta* på oss, ty dylikt lär några gånger hafva inträffat här samt i Paittasjärvi, då främlingar nalkats, som man ej känt igen!).

Ja allt det där var godt och väl, förklarade vi, men nu skulle han raska på med att stöta från land och ro oss öfver, ty vi hade gått långa vägar och voro uttröttade. Denna uppfordran blef hastigt efterkommen, och snart färdades vi i en underlig, brokig belysning ute på träsket, hvaröfver midnattssolen glimmade — endast närmast byn var det öppet vatten, men eljest låg träsket isbundet. Ut öfver de vilda fjällkedjorna kring Kaalasjärvi, Laukujärvi, Paittasjärvi och Ladtjojaure bredde nattens solsken sina trolska dagrar, och längst i fonden syntes Kebnekaisse, Sveriges högsta fjäll, resa sig som en gigantisk snöfästning. Med anledning just af utsikten berättade vår jägare-roddare, som var en man med godt målföre och nu riktigt slog sig lös för att prata, att han varit "lots" (vägvisare) åt unge Björling på hans Kebnekaissebestigning — det var en käck karl, tyckte han. Om sig själf upplyste han, att han var af lapsk börd och numera nybyggare eller rättare fastboende, ty han egde ingen gård utan var inhysing. Ja, och så var öfverfarten slut, vi voro framme vid den lilla byn, som blott består af ett par hemman. Nu sporde jag vår roddare, som befunnits vara en hygglig kamrat, ehuru han att börja med förefallit litet ruskig med sitt stigmansutseende och sin ludna dräkt à la Esau, hvad vi voro skyldiga för besväret — ingenting, rakt ingenting, svarade han, men han vore tacksam för litet krut, om jag kunde afvara något, ty det led mot slutet med hans eget förråd och det brukade just denna årstid vara godt om sjöfågel i träsket. Gärna skulle han få sin önskan uppfylld, svarade jag, om han ville titta öfver och hälsa på mig följande dag, ty nu behöfde vi sofva, det kunde han lita på. Härefter skildes vi från mannen och gingo upp till Fjällborgs gård, där resenärer allmänt bruka taga in. Därvarande gästkammare befanns emellertid redan upptagen af en snickare från Jukkasjärvi, men den karlen var så vänlig att utan vidare afstå rummets enda säng åt mig, som uttröttad slumrade in

där efter att en stund hafva studerat de nakna väggstockarnes turistförteckning.

Klockan var redan öfver nio, när jag dagen därpå trädde ut i solskenet — men jag hade verkligen varit ganska trött och behöfde hvila ut ordentligt för denna nya dags strapatser! På betesvallarne, hvilka här och flerstädes i lappländska fjällbygden gödas med spillning, medan åkrarne i stället blifva lottlösa, uppehöllo sig en hel del fjällpipare, af hvilka jag i ett skott sköt sex stycken — de hålla nämligen tillsammans så utmärkt de där lika trefliga som välsmakande fåglarne. Nu kom vår roddare från den nattliga färden öfver till oss i Fjällborgs-gården, hvarvid vi fingo tillfälle att förnya bekantskapen och språkas vid under frukosten. Mannen erhöll sitt krut och försäkrade, att det ej skulle spillas bort i onödan. Vidare berättade han åtskilligt från det ansträngande jägarlifvet i fjällmarken, antingen det gällde nappatag med björn, varg och järf eller helt beskedligt afsåg att skjuta svan, gås, al, knipa, vigg, hvitbuk, svärta och sjöorre. Vårfågeln brukade vara välkommen ofvanpå allt renköttsätandet, berättade han, och dess kött var såsom soltorkadt så rart, så rart — emellertid har jag händelsevis smakat på sådana där soltorkade sjöfågelbröst, bl. a. af svärta, hvars kött jag dock funnit vara särdeles äckligt tranigt, naturligtvis mera "fränt" som torkadt än som kokt — men det är just den där transmaken, som lappen och den finske nybyggaren tycka om! En uppgift lämnade karlen mig, hvilken jag länge undrade öfver. Han berättade nämligen:

"På Piedjasennippura, fyra och en half kvartsmilar i söder om Kelluka, höllo lapparne fordomdags stora offerfester, hvarvid renar dödades och offrades hela till afgudarne. På fjället där finnas — fastän jag ej sett det och ingen kan komma dit — trenne murade stenkyrkor, den öfversta störst och två mindre längre mot söder. Det var vanligt, att lapparne murade in kopparpengar och silfversaker här. En gång gick en lappgubbe, Fiskari-Pieti, dit upp för att se, huru det kunde förhålla sig, men när han skulle klifva öfver muren, kommo håriga maskar, stora som fjäll-lärkor, flygande emot honom, hvarför han af rädsla ej vågade sig vidare utan måste vända om. Detta har Siiri Marja Saivarova, som hört det af

Fiskari-Pietis egen mun, berättat för Olof Ellas' Kaalasluspa, och han har själf talt om det för mig, så att det är sant."

Detta underbara äfventyr af äkta lapsk karaktär — de där "håriga maskarna, stora som fjäll-lärkor", voro idel välbekanta trolldomsfunder — innehöll emellertid bl. a. ett märkvärdigt tal om "stenkyrkor" på fjället. Hvad i all världen kunde därmed menas? Att det var öfverdrift och ej att förstå efter ordalydelsen, var ju klart, men betydde de där "stenkyrkorna" en samling säjtar (stengudar), eller *hvad* menades månne härmed? Inga vidare förklaringar stodo att få, utan jag fortsatte min fjällfärd öfver Kerunavaara och Luossavaara till Kurravaara vid Torneälfven, hvarifrån jag begaf mig till Jukkasjärvi och rände utför de vilda forsarne ner till Vittangi. Här berättades det då för mig, att toppen af Vittangivaara vid Vittangijärvi skulle vara en "uhrilaki" eller offertopp, ett gammalt lapskt offerställe med ett ord, och att där på fjället skulle finnas några märkvärdiga "byggnader" af sten. Då fjället i fråga låg mycket illa till uppefter Vittangiälfven — fågelvägen var det ungefär 6 mil dit i en riktning, som var alldeles motsatt den, i hvilken jag ämnade fara — kom jag ej heller nu i tillfälle att något närmare taga reda på de där märkvärdigheterna utan kunde endast i minnet gömma, hvad jag hörde folket säga.

Något år efteråt fick jag emellertid ett uppslag, där jag tror lösningen på gåtan ligger. Jag erhöll nämligen då från ett antikvariat i Tyskland ett litet särtryck af "Illustreret Nyhedsblad" år 1852, som upptager en artikel om "Vildrenen", skrifven af framlidne norske forstmästaren P. Chr. Asbjørnsen, känd ej minst såsom framstående sagoförfattare. Jag kom ovillkorligen att erinra mig de där "stenkyrkorna" och "stenbyggnaderna", när jag här läste Asbjørnsens uppgift, att renen i norska fjällmarken fordom fångades i "Dyrgrave" eller "Dyrstuper", som uppfördes af flata, ofvanpå hvarandra lagda stenar, så att hvarje graf bildade en aflång fyrkant af tre alnars längd och 4—6 kvarters bredd, hvarjämte djupet synes hafva varit 2—3 alnar. Renarne togos där på i marken nedkörda spjut. Mellan grafvarne funnos stengärden med branta sidor af ett par alnars höjd. A. nämner vidare, att mångfaldiga dylika fångstvallar eller fångststupor,

mosslupna och förfallna, i Norge kunna iakttagas på jämnare sluttningar ned mot foten af de fjäll, som ligga på högslätterna, hvarjämte han tillägger: "de findes rimeligviis overalt, hvor der i gamle Dage har været Reen her i Landet."

Då jag råkar känna till, huru gärna alla gamla minnesmärken efter lappars lefnad och vandel i främsta rummet om möjligt ställas i samband med det forna afguderiet i fjällen, har jag ej velat försumma att anteckna ofvanstående förklaringsgrund för åtskilliga "stenrösen" och dylikt — som eljest i allmänhet, ehuru alldeles säkert för ofta, helt okritiskt kallas lapska afgudar eller säjtar — i af lappar sedan gammalt bebodda trakter. Att äfven "stenkyrkorna" — om de råka vara faktiska — äro hit hänförliga, är en sak, som jag naturligtvis ej kan bedöma utan att hafva sett dem, men troligt är ju dock, att något "i den vägen" verkligen *finnes*, som Fiskari-Pieti talade om för Siiri Marja Saivarova, och då kommer det an på, huruvida "kyrkan" är annat än en fångstgraf för vildren, hvilket djur naturligtvis för länge sedan funnits äfven i dessa bygder, ehuru minnet däraf eget nog nu ej bevaras hvarken i saga eller sägen.

RÄTTELSER:

Sid.	18,	rad	3	uppifrån	*står:*	Rautusjärvii;	*läs:*	Rautusjärvi
,,	21,	,,	11	,,	,,	spjutstötare;	,,	spjutstötar
,,	40,	,,	5	nedifrån	,,	hvilken;	,,	hvilka
,,	41,	,,	15	uppifrån	,,	båda;	,,	både
,,	55,	,,	8	uppifrån	*tillägges:*	är (*framför:* emellertid lika etc.)		
,,	56,	,,	22	,,	*står:*	försättningsår;	*läs:*	frösättningsår
,,	61,	,,	2	nedifrån	,,	jagande;	,,	jagade
,,	88,	,,	9	,,	,,	båda deras;	,,	bådaderas
,,	140,	,,	10	uppifrån	,,	finske;	,,	finska
,,	142,	,,	19	,,	,,	står;	,,	stå
,,	158,	,,	12	,,	,,	i varor;	,,	varor i.

INNEHÅLL.

Pris 2 Kr. 50 öre.

Omslaget tryckt i Central-Tryckeriet 1894.